Herman Van der Haegen Paul Niedermaier

VISCRI

UN SAT TRANSILVAN ÎN VÂLTOAREA TIMPULUI

Despre istoria colonizării în România

Cu contribuții din partea:
Sofie Van der Borght, Anca Goția, Herman van der Haegen, Michael Markel, Paul Niedermaier, Zeno-Karl Pinter, Truus Roesems, Wilfried Schreiber

traducerea Liliana - Daniela Cazacu

Editura Universitară ”Ion Mincu”
București, 2025

Volum publicat în cadrul proiectului:
„Dezvoltarea capacităţii instituționale a UAUIM pentru cercetare în arhitectură şi urbanism prin crearea unei culturi a diseminării rezultatelor",
Acronim CULTADISER

Proiect finanțat prin Consiliul Naţional pentru Finanţarea Învățământului Superior - FDI 2025 / Domeniul Strategic de Finanţare D6 – „Dezvoltarea capacităţii instituționale pentru cercetare în universităţi"

Volumul reprezintă varianta în limba română a lucrării ***„Weisskirch. Ein siebenbürgisches Dorf im Griff der Zeit: Zur Siedlungsgeschichte Rumäniens"***, apărută în revista ***"Acta Geographica Lovaniensia"***, vol. 36 al Institutului de Geografie din Universitatea Catolică Leuven, în anul 1997.
© Geographisch Instituut Katholieke Universiteit Leuven 1997
Traducere de Liniana-Daniela Cazacu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
VAN DER HAEGEN, HERMAN
Viscri - un sat transilvan în vâltoarea timpului : despre istoria colonizării în România / Herman Van der Haegen, Paul Niedermaier ; cu contribuţii din partea: Sofie Van der Borght, Anca Goţia, Herman van der Haegen, ... ; trad.: Liliana-Daniela Cazacu. - Bucureşti : Editura Universitară "Ion Mincu", 2025
ISBN 978-606-638-428-5

I. Niedermaier, Paul
II. Van der Borght, Sofie (colab.)
III. Goţia, Anca (colab.)
IV. Cazacu, Liliana-Daniela (trad.)

94

Lucrarea de faţă reprezintă strict punctul de vedere al autorilor. Responsabilitatea lucrării le revine în întregime autorilor, atât în ceea ce priveşte conţinutul, cât şi forma.

Toate drepturile rezervate. Nici o parte din această publicație nu poate fi reprodusă, stocată sau transmisă prin orice mijloace de natură electronică, mecanice, de copiere, înregistrare sau alte forme fără permisiunea scrisă a autorilor și a editurii.

© Editura Universitară „Ion Mincu", 2026, pentru prezenta versiune românească

© 2025 Editura Universitară „Ion Mincu", Str. Academiei nr. 18-20, Sector 1, București, România, cod 010014, https://editura.uauim.ro/

Mulțumiri și multă recunoștință academicianului profesor
dr. arh. Paul Niedermaier și dr. arh. Olasz Gabriella
pentru ajutorul oferit în clarificarea termenilor specifici regionali
și mai ales pentru prietenia și susținerea arătate de-a lungul anilor
și pe parcursul acestui demers.

1. Introducere

1.1 Prefață

Cercetarea de față este rezultatul muncii comune a două echipe care, pe perioade mai scurte sau mai lungi, s-au dedicat acestei analize între anii 1993 și 1997.

- Pe lângă numeroasele cercetări generale despre Transilvania și satele sale este necesar și un studiu de istorie a colonizării, care să ia în considerare și noi posibilități de cercetare.
- În Viscri, sit UNESCO, poate fi încă recunoscută și percepută o tradiție europeană vie; însă, într-o lume în plină tranziție, astfel de cercetări trebuie realizate cât mai curând.

De altfel a existat din partea colaboratorilor o participare activă la evenimentele satului, din care s-a născut o adevărată dragoste pentru locul acesta retras și foarte pitoresc.

Zămislirea acestei munci are propria sa istorie. De multă vreme există în Instituut voor Sociale en Economische Geografie (Institutul de Geografie Socială și Economică) a Katholieke Universiteit Leuven (Universitatea Catolică Louvain/Löwen) un interes crescut pentru structurile rurale, care au determinat și determină dezvoltarea: deși aceste structuri pot fi identificate în caracterul diferitelor ținuturi, în special în Transilvania, știm puține despre ele - în principal că sunt suprapuse de fenomene mai noi.

Aceste structuri ale unei societăți agrare medievale pot fi cercetate chiar în mijlocul României ca fiind reprezentative pentru părți mari din Europa Centrală și de Vest. Teritoriile dintre Brabant[1] și Transilvania, în contextul dezvoltării statale de la începutul mileniului nostru, au fost implicate în procesul de colonizare al estului și de aceea punctele extreme ale acestor teritorii sunt unite printr-o legătură invizibilă. O recunoaștem din interesul cu care cronicile vestice ale Evului Mediu Mijlociu tratează regiunile îndepărtate din sud-est, care în olandeză au fost numite până târziu, în secolul al XIX-lea, "*Zevenbergen*"[2]; dar o recunoaștem și în conștientizarea existenței

[1] n.trad: Ducatul Brabant din Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană a apărut în 1183. Azi face parte din Belgia.

[2] în trad. Șapte Cetăți, varianta olandeză a termenului german Siebenbürgen

poporului flamand între primii colonişti sosiţi în Transilvania, o conştienţă despre care depune mărturie şi piesa de teatru a lui Michael Albert, ”*Die Flanderer am Alt*”[3] (1883). Această legătură devine tangibilă într-un cântec medieval din Brabant (traducere in Ostland, an.1/3, 1919, p.112):

Nach Osten wollen wir reiten	Spre est vrem să galopăm
Nach Osten wollen wir gehn	Spre est vrem să mergem
Wohl über die grüne Heiden	De bună seamă peste câmpii verzi
Frisch über die Heiden,	Proaspăt peste câmpii
Dort werden wir besser uns stehn.	Acolo vom sta cel mai bine.
Als wir nach Ostland kamen	Când am ajuns în ţinutul de est
Zum Hause hoch und fein	În casa înaltă şi frumoasă
Da wurden wir eingelassen,	Am fost lăsaţi să intrăm,
Frisch über die Heiden,	Proaspăt peste câmpii,
Sie heißen willkommen uns sein.	Am fost primiţi cu braţele deschise.
Willkommen ward uns gerufen,	Am fost chemaţi şi bineveniţi
Sie luden gar froh uns ein,	Ne-au invitat cu bucurie,
Dort sollten all` Abend und Morgen,	Acolo trebuia zi şi noapte,
Frisch über die Heiden,	Proaspăt peste câmpie,
Da trinken den den kühlen Wein.	Să bem vinul rece.
Wir trinken den Wein aus Bechern,	Beam vinul din cupe,
Und auch das Bier, so viel uns beliebt,	Şi de-asemenea şi berea, ce aşa mult ne place,
Da ist es so fröhlich zu leben,	Acolo este atât de bine să trăieşti,
Frisch über die Heiden,	Proaspăt peste câmpii,
Da wohnt mein süß´ Lieb.	Acolo locuieşte dulcea mea iubire.

Institutul nostru a putut stabili o legătură mai strânsă cu Transilvania după căderea regimului Ceauşescu. O contribuţie importantă a avut-o un bun cunoscător al Transilvaniei, profesorul de geografie H. Lamping de la Institutul de Geografie al Universităţii Goethe din Frankfurt (idem. 1991, Kirchenburgen in Siebenbürgen. Frankfurt / Main). Această legătură a dus la apariţia unor publicaţii mai mici (în special: Van der Haegen, H., Lamping, H. (1991), *De burchtkeren in Siebenburgen: merkteken van een historisch geografisch nederzettingspatroon*).

[3] Flamanzii de la Olt, n.trad.

Ulterior, cu ajutorul specialiştilor de la Institutul de Cercetări Socio-Umane din Sibiu al Academiei Române a putut fi abordat şi un studiu de caz, care permite perspective mai profunde. Deoarece ambele părți aveau cunoștințe specifice, care se completau reciproc, a fost posibilă realizarea unei analize agricole regionale ca proiect internațional de cercetare.

După vizitarea mai multor sate deosebit de interesante, Viscri[4] a fost ales ca obiect de studiu. Decisive au fost posibilitățile de cercetare şi potențialele rezultate.

1. În primul rând a contat faptul că există numeroase izvoare scrise, care pot fi incluse în cercetare şi că societatea agrară medievală încă poate fi recunoscută în conştiința populației. Pentru a putea surprinde însă aceste aspecte şi pentru a putea evidenția dezvoltarea ulterioară, a fost necesar ca cercetarea să continue până azi[5].

2. În al doilea rând un rol important l-a avut poziția retrasă a acestui sat liber, dar care n-a fost niciodată bogat, ceea ce a dus la conservarea unei anumite constanțe a acestei structuri; modernizările, precum comasarea, au fost primite cu foarte mari rețineri, iar unele măsuri ale epocii comuniste au avut aici un efect mult mai puțin drastic.

3. Şi în ultimul rând de mare importanță a fost considerată existența unei comunități multiculturale, care convietuia armonios, iar proporția mare de descendenți ai foştilor imigranți, saşii transilvăneni, în populația totală a locului a permis tragerea unor concluzii suplimentare despre tradițiile Europei Centrale şi Occidentale.

Fără participarea activă a locuitorilor din Viscri această cercetare ar fi fost posibilă doar într-o anumită măsură; în special Caroline Fernolend şi †Michael Fernolend, dar şi Hermann Müller au oferit cercetătorilor şi în special studenților flamanzi, o minunată ospitalitate, dar şi informații cruciale despre sat, care acum pot fi stocate pentru viitor. În special lor le suntem îndatorați!

Am primit sprijin şi din partea a numeroase instituții, dintre care amintim: Notariatul de Stat Făgăraş, Arhivele Naționale / Filiala Braşov, Arhivele Naționale / Filiala Sibiu, Siebenbürgen-Institut Gundelsheim şi Academia Română / Filiala Cluj-Napoca / Colectivul de Geografie.

[4] Satul Viscri a intrat pe lista Patrimoniului mondial UNESCO în 1993, ca o extindere a clasării anterioare a satului Biertan cu biserica sa fortificată (în 1993).

[5] respectiv anul 1997, n.trad.

Prelucrarea datelor colectate s-a făcut de către angajaţii cu normă întreagă sau parţială a Institutelor implicate. În afara autorilor dorim să le mulţumim şi celorlalţi colaboratori: Simona Bondor/ Sibiu, Linda Grenie/ Leuven, †Reinhold Gutt şi Isolde Huber/ Sibiu, Jenny Mattheus/ Leuven, Inge Niedermaier, Sigrid Pinter şi Cristina Roşca/ Sibiu.

În încheiere trebuie spus că prelucrarea şi elaborarea acestei cercetări a fost posibilă doar cu sprijinul financiar al *Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek te Brussel* (Fondul Naţional pentru Cercetare Ştiinţifică din Bruxelles) şi al Instituut voor Sociale en Economische Geografie (Institutul de Geografie Socială şi Economică) a *K.U. Leuven* (Universitatea Caotolică Löwen).

Strânsa colaborare dintre instituţiile din Belgia şi România, care reiese din această lucrare, este purtătoare de simbol: Europa este în curs de dezvoltare şi acest lucru nu se întâmplă doar în vest sau în est. Ţinutul extins de habitare îşi arată astăzi unitatea şi caută să o realizeze din nou printr-o dezvoltare îndelungată. La conştientizarea trecutului comun, care include multe dintre răspunsurile la întrebările viitorului, doreşte să contribuie şi acest studiu.

Herman Van der Haegen

1.2. Cuprins

1. INTRODUCERE....1

1.1 PREFAȚĂ....1

1.2. CUPRINS....5

1.3. CUVÂNT ÎNAINTE....7

2. EVOLUȚIA SATULUI VISCRI....13

2.1. ȚINUTUL ȘI ISTORIA....13

2.1.1. DATE GENERALE....13

2.1.2 SITUAȚIA FIZICO-GEOGRAFICĂ....22

2.1.3. CADRUL ISTORIC....36

2.2 EVOLUȚIA LOCALITĂȚII....52

2.2.1 EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ....52

2.2.2 CARACTERUL SATULUI ȘI AL HOTARULUI....61

2.2.3 ASPECTE ECONOMICE....77

2.2.4 INSTITUȚII SOCIALE....104

2.3 SATUL ȘI HOTARUL SPRE SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA....121

2.3.1 STRUCTURA PLANIMETRICĂ ȘI CLASIFICAREA TERITORIILOR....121

2.3.2 CONDIȚII DE PROPRIETATE ȘI FOLOSIREA HOTARULUI....144

2.3.3 BISERICA FORTIFICATĂ....161

2.4 EVOLUȚIA ÎN SECOLUL XX....169

2.4.1 FOLOSIREA HOTARULUI....169

2.4.2 STRUCTURI SOCIALE....191

2.4.3 CURSUL VIEȚII....199

3. VISCRI AZI....203

3.1 ASPECTE DEMOGRAFICE....203

3.1.1 SOCIETATEA MULTICULTURALĂ ÎN SCHIMBARE....203

3.1.2 MIȘCAREA POPULAȚIEI....211

3.1.3 DINAMICA DISTRIBUȚIEI SPAȚIALE A LOCUITORILOR SATULUI....221

3.2 VIAȚA SATULUI....231

3.2.1 VIAȚA SOCIALĂ....231

3.2.2 VIAȚA ECONOMICĂ 239
3.3 SATUL....253
3.3.1 STRUCTURA SATULUI....253
3.3.2 INFRASTRUCTURA SATULUI 263
3.3.3 CASELE....268
3.4 PERSPECTIVE....282
4. ANEXE 286
4.1. IZVOARE 286
4.1.1 CUPRINSUL DATELOR DE CARTE FUNCIARĂ....286
4.1.2 REPARTIȚIA PROPRIETĂȚII FUNCIARE DIN EXTRAVILAN A UNOR CURȚI 304
4.1.3. DENUMIRILE CURȚILOR DIN VISCRI 308
4.1.4 STATUTE ŞI DISPOZIȚII (REFERITOARE LA VIAȚA SATULUI)....310
4.2. EXPLICAREA TERMENILOR SPECIFICI 340
4.3 INDICI 348
4.3.1 BIBLIOGRAFIE....348
4.3.2 PROVENIENȚA ILUSTRAȚIILOR....351
4.3.3 REGISTRUL DENUMIRILOR DE LOCALITĂȚI....353
VISCRI ASTĂZI. DOUĂ PERSPECTIVE 356

1.3. CUVÂNT ÎNAINTE

Analiza morfologiei, structurii şi compoziţiei etnice îndepărtatului sat Viscri / Deutsch Weißkirch (**Fig.1**) nu reprezintă doar o expunere ştiinţifică: este o modalitate de a aduce trecutul propriu mai aproape de europenii dintre Brabant şi Transilvania, de a-l face cunoscut şi astfel de a-i proteja.

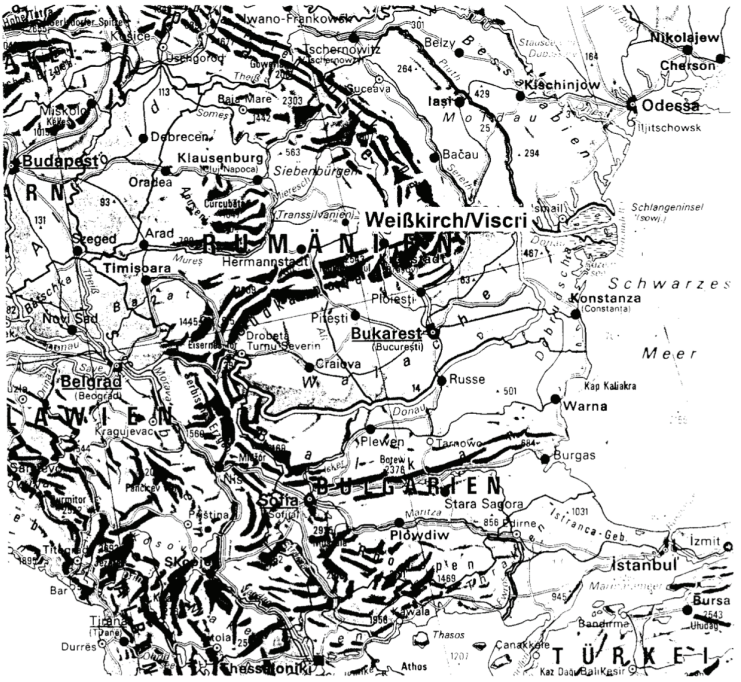

Fig.1 Europa de sud-est (Alexander Weltatlas[6]**)**

Nu întâmplător saşii transilvăneni, urmaşi ai acelor "*omnes Flandrenses*" din 1192, joacă un rol important pe parcursul întregului tratat. Aşa cum s-a menţionat deja în prefaţă, la alegerea localităţii de cercetat s-a ţinut cont de prezenţa acestora. Între circumstanţele locale şi tradiţiile europene, aceştia au creat pe zone mari din Transilvania o cultură de sine stătătoare de influenţă occidentală (**Fig.2**). Existenţa continuă a acesteia era legată de prezenţa până în 1944 în Transilvania de Nord şi până în 1989 în Transilvania de Sud a unui grup etnic considerabil (**Fig.3**), care astăzi, în urma emigrărilor masive, se află în pericol major de dispariţie.

[6] *Alexander Weltatlas* este un atlas şcolar german apărut în 1979

Fig.2 Aşezări săseşti în Transilvania (după A. Schenk)
Întunecat: aşezări încă intacte în 1989
Deschis: zone de evacuare din 1944

În vederea documentării formelor de viaţă s-au urmărit diferite complexe de întrebări. Dintre acestea amintim:

- aşezarea mai întâi a secuilor, apoi colonizarea saşilor şi în cele din urmă de către români şi romi[7], o colonizare care se înscrie în migraţiile generale - mai întâi de la vest spre est, iar ulterior cu precădere urmând direcţia de la est spre vest.

- privilegiile speciale care au facilitat ca, în ciuda unei locaţii mai puţin avantajoase şi a unui mediu social nu foarte favorabil, să permită traiul după modele comportamentale proprii, de influenţă occidentală şi să-şi asigure astfel supravieţuirea.

- însemnătatea sistemului educaţional bine dezvoltat, chiar şi în sate mici ca Viscri, care a facilitat mereu adaptarea la condiţii noi de viaţă.

[7] În lucrarea originală este folosit termenul *Zigeuner* (în română "ţigan") pentru a reda modul de exprimare local şi uzanţele perioadei, menţionând în clar că referinţa are caracter de descriere al unui grup etnic, şi nu conotaţii peiorative.

• sistemul agricol, care a putut funcționa în baza experiențelor medievale paneuropene, în cadrul unui sector privat bazat pe o organizare comunitară puternică, care a dus la întărirea spiritului comunitar și a sentimentului de apartenență la o colectivitate.

• organizarea socială, atât spațială (vecinătăți) cât și specifică grupurilor (mișcarea tineretului, mișcarea femeilor, comitete bisericești) era atotcuprinzătoare și a permis comunității libere să reziste atacurilor tătarilor și turcilor și să existe în cadrul diferitelor state și forme statale.

• flexibilitatea acestor structuri, care au rezistat diferitelor curente intelectuale, cum ar fi pietismul și iluminismul, național-socialismul și comunismul.

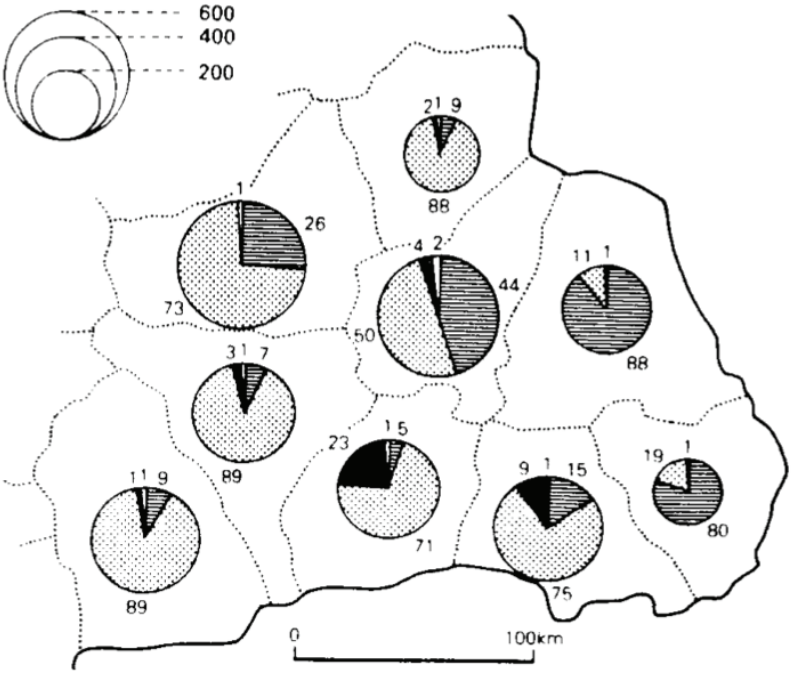

Fig. 3 Structura populației în 1990 (după L. Paul).
Deschis: români
Haşurat: maghiari
Negru: germani
Redarea mărimii discurilor în mie de locuitori

O cercetare a acestei mărimi presupune o documentare cuprinzătoare. În această privință utilizarea diferitelor surse scrise a fost prima preocupare a autorilor. Pentru modelele medievale stau mărturie nu doar diferitele documentații, care au fost căutate sistematic în lucrări mai vechi, în arhivele parohiei locale și în arhivele naționale din Sibiu și Brașov și apoi au fost utilizate, ci și surse mai noi, în special Cartea Funciară a Notariatului de Stat Făgăraș, cataloage / dosare de familie din aceeași perioadă (Arhiva parohială Viscri), precum și diferite dispoziții[8] (în același loc).

O a doua preocupare a fost cercetarea de teren. Astfel a putut fi realizat un sondaj sistematic în rândul locuitorilor (mulțumim și aici Carolinei Fernolend, care ne-a ajutat în mod deosebit), sondare care a făcut ca pentru prima dată să fie posibile anumite analize. Printre altele, a fost însoțită de o colecție și descriere a tradițiilor care se păstrează încă și azi.

În sfârșit, o a treia preocupare a fost completarea izvoarelor orale și scrise prin mărturii grafice bogate, între care am inclus hărți și planuri la care am avut acces, precum și un număr mare de fotografii, diagrame și scheme, care explică anumite aspecte mai clar decât un text detaliat (acestor mărturii le aparțin, de exemplu, o hartă generală detaliată a hotarului, care oferă pentru prima dată o privire de ansamblu asupra folosirii teritoriului unui sat transilvănean). În același context includem și materialul bogat de socoteli, care este parțial rezumat în tabele.

În timpul procesării datelor asistate de calculator, la analiza informațiilor și chiar la compararea cu alte localități au rezultat perspective profunde asupra a patru domenii diferite:

- în dezvoltarea istorică și demografică a satului liber de secole, cu etapele sale diferite, drept cadru pentru dezvoltarea și modificarea tuturor structurilor, începând cu organizarea teritorială în perioada Medievală Timpurie și până la cristalizarea unei societăți multiculturale;

- componentele sociale ale structurii rurale, care ni se înfățișează în reglementările și organismele societății, cum este vecinătatea și care prin influența lor extinsă asupra aspectelor personale au asigurat în primul rând supraviețuirea comunității într-un mediu parțial străin;

- componentele economice ale structurii rurale, care pot fi recunoscute în delimitarea hotarului ca formă exemplară de exprimare a gospodăririi agrare în sistem trienal de rotație a culturilor[9], sistem care a asigurat

8 n.red referitoare la viața satului

9 *Dreifeldwirtschaft* = sistem agricol trienal cu trei grupe de câmpuri cultivate uniform: culturi de iarnă, culturi de vară și terenuri lăsate în pârlog (nelucrate) - aceasta în contextul de rotire anuală a culturilor.

existența localității în condiții climatologice și pedologice nu foarte favorabile;

• model de colonizare omogen, în care devine foarte clară delimitarea de o lume nu întotdeauna pașnică: printr-un gard defensiv în capătul grădinilor și prin șirul șurilor în spatele curților era protejată întreaga localitate configurată după plan prestabilit; prin porțile solide ale curților individuale se exprimă unitatea independentă a gospodăriilor țărănești libere, iar prin turnurile și zidurile bisericii fortificate raportarea lor la un centru în care, din nou, gospodăriile individuale își aveau o cotă - ca de exemplu suprafețe de stocare pentru lăzile de cereale[10] și lăzile de îmbrăcăminte[11].

Toate aceste constatări le subordonăm contextului unei cercetări a istoriei colonizării. În tematica acesteia există suprapuneri cu alte analize valoroase legate de localitate ale culturii istoric crescute în Transilvania, așa cum ne sunt prezentate, de exemplu, în trei noi tratate: ANNEMIE SCHENK, *Familie und Wohnen in Stolzenburg / Eine Untersuchung bei Sachsen und Rumänen in einem siebenbürgischen Dorf* (Köln Wien 1984), HANS - ACHIM SCHUBERT, *Nachbarschaft und Modernisierung* (Köln Wien 1980) și GEORG und RENATE WEBER, *Zendresch / Eine siebenbürgische Gemeinde im Wandel* (München 1985). Lucrarea (de față, n.trad.) însă nu-și propune să fie o monografie a localității sau o cronică a localității de baștină, de aceea nu include multe aspecte ale vieții rurale, precum portul tradițional, obiceiuri și tradiții ș.a.; în această privință se pot găsi completări în lucrarea recent apărută: SIMON MÜLLER, *Kirchliche Sitte in Deutschweißkirch* (1995).

Dincolo de această limitare este de la sine înțeles că nu toate perioadele de timp ale istoriei satului au putut fi cercetate și evidențiate în aceeași măsură. Din bogăția diverselor izvoare și a diferitei lor valori specifice a rezultat centrul de greutate al cercetării într-o epocă mai recentă - în prima parte a lucrării este curpinsă a doua jumătate a secolului trecut, precum și ante și post includerii României în blocul comunist, iar în cea de-a doua parte a lucrării mai ales perioada schimbărilor care a început în 1989.

Atunci când am abordat un complex de întrebări am urmat proceduri comune și o terminologie comună. De exemplu, am folosit și termenul ”țigan”[12], în loc de rom, căruia nu-i dăm un sens peiorativ. Totuși, pentru a face lucrarea accesibilă unui public cât mai larg, am prevăzut-o cu un dicționar explicativ și cu un registru sinoptic al localităților.

---

[10] în germ. *Kornkisten*

[11] în germ. *Kleidertruhen*

[12] în germ. *Zigeuner*

Sperăm astfel să ne adresăm actualilor şi foştilor locuitori din Viscri, cărora le datorăm perspective atât de diverse şi de care ne simţim legaţi. Însă fără îndoială lucrarea se adresează în primul rând profesioniştilor - istoricilor vest- şi central europeni preocupaţi de colonizare, iar în sens mai larg istoricilor, geografilor şi arhitecţilor. Astfel suntem conştienţi de anumite limite ale lucrării, care reflectă posibilităţilor noastre concrete.

Sibiu, 2 mai 1997

Herman Van der Haegen, Paul Niedermaier

2. EVOLUȚIA SATULUI VISCRI

2.1. ȚINUTUL ȘI ISTORIA

2.1.1. DATE GENERALE

2.1.1.1. Locație și accesibilitate

Satul este greu accesibil. Pe hărțile vechi uneori nici nu apare un drum de acces (**Fig.4**). Denumirile ținuturilor atestă existența unor drumuri vechi spre Rupea (*Reps*), Roadeș (*Radeln*) și Fișer (*Schweischer*), la care s-au adăugat cu siguranță și alte drumuri, ca de exemplu spre Grânari (*Muckendorf*). Deoarece Viscri a aparținut Scaunului[13] Rupea, respectiv Capitlului[14] Kosd, prima cale de legătură (circa 7km) ducea către Dacia (*Stein*), sat aflat pe drumul Rupea - Cincu (*Grossschenk*), respectiv Făgăraș (*Fogarasch*), un drum care la începutul Perioadei Moderne reprezenta principala legătură dintre Sibiu (*Hermannstadt*) și Brașov (*Kronstadt*). A fost adăugată și o legătură spre Bunești (*Bodendorf*, de asemenea circa 7km) pe drumul dintre Rupea și Sighișoara (*Schässburg*).

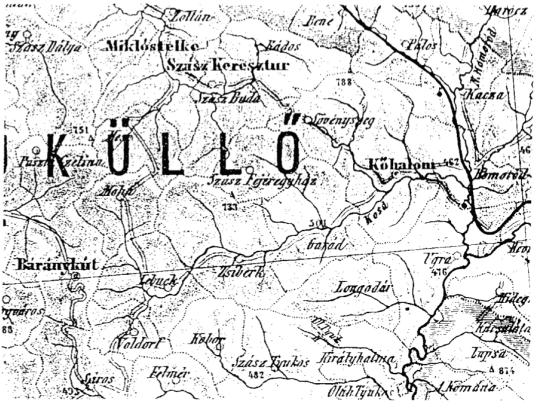

Fig. 4 Drumuri de țară în zona Viscri (hartă maghiară).
Szász Fejéregyház = Deutsch Weisskirch = Biserica Albă Săsească

[13] germ. *Stuhl* = mică entitate teritorială laică cu 10-20 de așezări

[14] germ. *Kapitel* = mică entitate teritorială bisericească, cu 10-20 de localități

Drumurile ce leagă Viscri cu şoselele de mare distanţă la Dacia şi Bunești nu sunt asfaltate nici azi[15]. Pe şoselele judeţene asfaltate, ce trec prin Dacia, respectiv Bunești, circula de două ori pe zi autobuze intraurbane, pe traseele Făgăraş - Rupea, respectiv Braşov - Târgu Mureş (Neumarkt). Distanţele până la localităţile vecine sunt: 14km la Rupea, 41km la Sighişoara, 41km la Făgăraş, 78km la Braşov, 96km la Târgu Mureş, 118km la Sibiu.

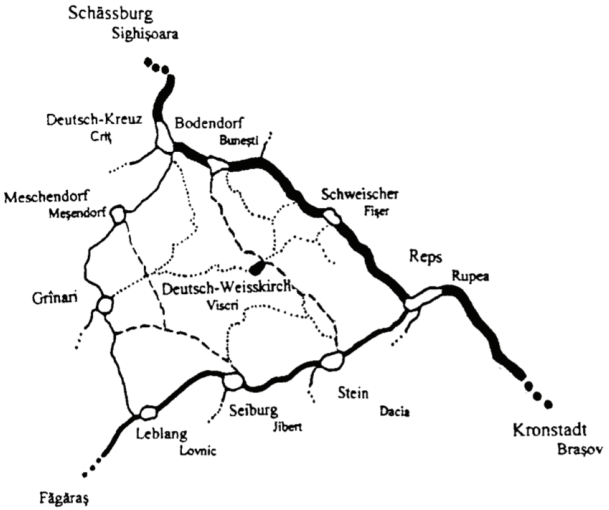

Fig. 5 Şosele şi drumuri de ţară în zona satului
Linie groasă: drumuri europene
Linie mai subţire: drumuri principale
Linie subţire: drumuri secundare
Linie întreruptă: drumuri de pământ
Linie punctată: poteci

Cea mai apropiată staţie CFR este la Rupea; cel mai uşor se ajunge acolo prin Dacia, fiind la 18km distanţă. Acolo opresc trenuri personale şi câteva rapide de pe linia Bucureşti- Braşov - Teiuş - Cluj Napoca (*Klausenburg*), respectiv Arad. O călătorie cu trenul rapid până la Sighişoara durează 50 de minute, iar până la Braşov circa 1h[16].

[15] 1997, data la care a apărut lucrarea originală. La data realizării traducerii, 2025, drumurile sunt asfaltate şi în stare bună.

[16] Situaţie valabilă în 1993-1997

2.1.1.2 Denumirea satului

Viscri este atestat documentar relativ târziu. A apărut cu diferite denumiri de-a lungul timpului, respectiv: *Alba ecclesia* (1231?), *Weyskyrch* (circa 1400), *Vyskirch* (1404), *Alba Ecclesia* (1477), *Wuestkirchen* (1488), *Vyskirich* (1494), *Feyer Egyhaz* (1587-1589), *Fehér Egyház* (1733), *Viszkerek* (1750), *Weisskirch* (1760-1762), *Fejéregyháza* (1850), *Gyskri* (1850), *Szász Fejéregyháza* (1854), *Giscriu* (1854 / C. Suciu, 1967, p.251 ș.a.).

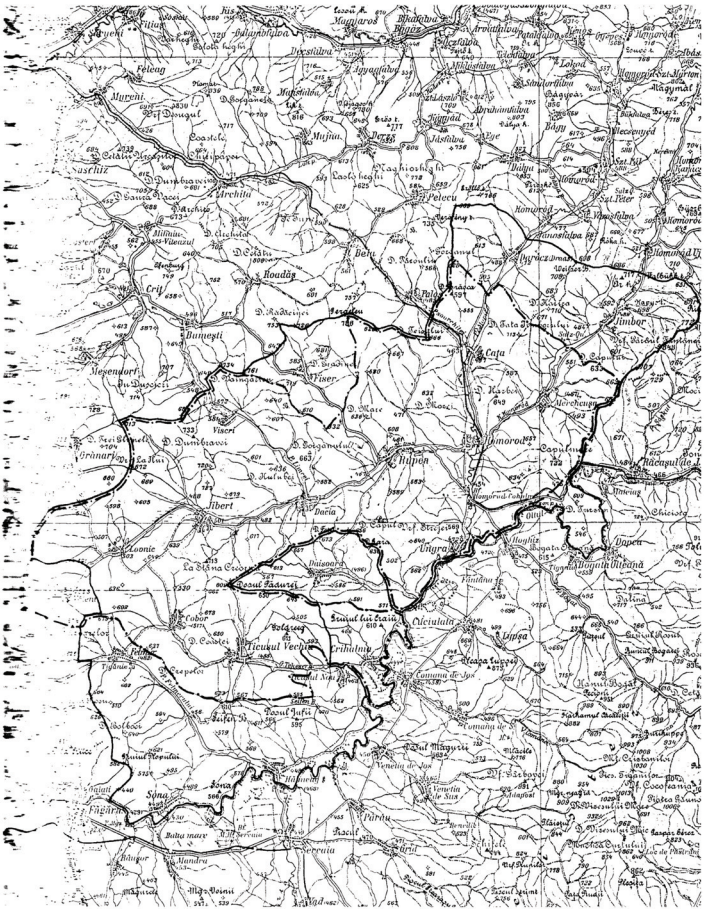

Fig. 6 Scaunul Rupea și Capitlul Kosd
Linie continuă: Limitele scaunelor
Linie-punct-linie: Limitele capitlurilor

În timpurile mai noi numele românesc se modifică în continuare în *Giscriciu*, *Viscrici* și *Viscri*, iar cel german se transformă la sfârșitul secolului anterior în *Deutsch - Weisskirch*, cel săsesc rămâne *Weisskirich*, iar cel maghiar *Szász Fejéregyháza* (E. Wagner, 1977, p.368).

Așa cum au arătat și săpăturile arheologice, a existat de foarte devreme o biserică zidită, care a aparținut unei așezări precoloniale. Aceasta fusese ridicată de o populație secuiască, înainte de colonizarea localității de către sașii transilvăneni, care au găsit-o la sosirea lor. După toate probabilitățile de această primă biserică se leagă denumirea localității. Aceasta provine din săsescul Weiß Kirich (în dialectul francon-moselan înseamnă Biserică Albă, Weiße Kirche în germană; de aici și numele de familie din zona Mosel - Franconia, *Weißkircher*) și a fost încetățenit de către noii sosiți. Aceste denumiri au fost traduse în latină (*Alba Ecclesia*) și maghiară (*fehér* = alb + *egyház* = biserică, în primul document de atestare din Transilvania în 1315 apar ca *Feyerghaz*). Numele a apărut adaptat în germană încă de la începuturile perioadei moderne, iar în română în secolul XVIII sau XIX.

Atributul *szász* (în maghiară), respectiv *deutsch* (în germană) apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea atestă prezența unei populații săsești / germane. A apărut din nevoia de diferențiere în contextul în care Weißkirch denumea trei locuri în Transilvania, dintre care un Weißkirchen și o zonă abandonată[17] Weißkirch.

2.1.1.3 Apartenența satului

În anul 1449 este menționat *comes Johannes de Weyskyrch sedis de Koos* - așadar greavul de Viscri din scaunul Kosd / Rupea (*Urkundenbuch*, 1975, p.284), iar în 1477 plebanul Mathias din Viscri, decanul Capitlului Kosd (*dominus Mathias plebanus de Alba Ecclesia necnon decanus capituli Kwsz*). Conform celor două înscrisuri, în secolul al XV-lea satul aparținea Capitlului Kosd și Scaunului Rupea (**Fig. 6**). Această apartenență rămâne stabilă pe parcursul Evului Mediu, dar și în Perioada Modernă.

Abia în secolul trecut (sec. XIX *n.t.*), odată cu înființarea Comitatului Târnava Mare, satul a fost integrat în această unitate administrativă. Mai recent a fost subordonat localității Dacia, iar în ultimul timp aparține ca sat comunei Bunești din județul Brașov.

2.1.1.4 Statutul localității

Nu se știe cu siguranță dacă Viscri a fost de la început un sat liber. Însă cu siguranță a avut acest statut în Evul Mediu Mijlociu și Târziu și l-a păstrat

[17] în germ. *Wüstung* = o zonă abandonată, de obicei o localitate

până în zilele noastre. Prin reforma administrativă de la mijlocul secolului al XX-lea a căpătat statutul de sat și a fost subordonat comunei Bunești.

Într-o perioadă timpurie a fost menționat documentar un *comes* (greav[18]). Mai târziu putem presupune existența unei administrații rurale, ca și în alte comunități ale Scaunului Rupea. După cum declară oamenii de încredere din sat, această conducere- împreună cu judele și judele mic - s-a păstrat până în secolul XX. Astăzi delegatul satului este reprezentantul localității în consiliul comunei Bunești.

Din punct de vedere ecleziastic, în secolul al XV-lea a fost menționat documentar un preot catolic. După Reformă și până după al Doilea Război Mondial a existat în sat un preot evanghelic. Comunitatea evanghelică de astăzi, foarte restrânsă, este îndrumată de preotul din Lovnic (*Leblang*)[19]. Comunitatea românilor ortodocși nu are nici ea un preot local, ci este îngrijită de preotul din Dacia.

2.1.1.5 Asemănări cu alte localități din Scaunul Rupea

Dintre toate așezările Scaunului Rupea doar localitatea Rupea era târg (*oppidum*). Acolo țăranii din zonă puteau să-și vândă produsele. Din acest punct de vedere Viscri a fost favorizat într-o oarecare măsură, până la Rupea fiind o distanță de doar 14km. Totuși în secolul al XVIII-lea mulți săteni din Viscri preferau să călătorească până la târgurile mai îndepărtate, dar mai ieftine - la Făgăraș (41km), la Brașov (78km), sau chiar la Sibiu (118km).

2.1.1.5.1 Compoziția etnică a populației

Pentru o evaluare mai exactă a situației este importantă structura națională a populației satului. În limitele estimărilor, se poate concluziona că la începutul Evului Mediu o bună parte din populație era secuiască. Cu excepția localităților de importanță strategică, precum Hălmeag (*Halmagen*), Cobor (*Kiwern*) și Grânari (*Muckendorf*), în jurul anului 1200 secuii au fost mutați treptat de către regele maghiar în alte zone și înlocuiți cu sași. Ca urmare, putem presupune în Evul Mediu Mijlociu o populație majoritar săsească în Scaunul Rupea. Această stare de fapt pare să se fi schimbat în mare măsură după invaziile turcilor, iar în jurul anului 1930 (E. Wagner, 1977, p.368f) avem de a face cu o situație puternic schimbată (**Fig.7**): în Șona (*Schönen*) și Jimbor (*Sommerburg*) sașii nu au putut rezista și s-au mutat în alte sate, iar în locul lor au rămas doar români și secui; în același fel

[18] în germ. *Gräf,*

[19] Situație în 1997. Astăzi, în 2026, comunitatea tot nu are un preot dedicat, ci este îndrumată spiritual de către preoteasa Christiane Schöll, care se ocupă de comunitatea Rupea, ce include 15 localități.

Ticușu Nou (*Rumänisch Tekes*) a fost alipit unei părți a hotarului uriaș al Ticușului Vechi (*Deutsch Tekes*).

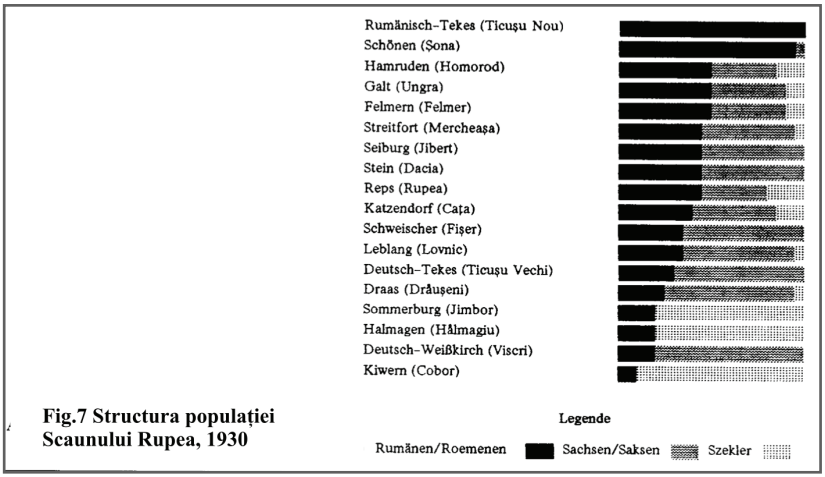

Fig.7 Structura populației Scaunului Rupea, 1930

După cum se vede, Viscri avea în 1930 cea mai numeroasă populație săsească dintre toate satele Scaunului Rupea, în timp ce cea românească era deosebit de mică; secuii, respectiv maghiarii nu au avut nici un rol în Viscri, spre deosebire de populația romă.

2.1.1.5.2 Mărimea hotarului

Localitățile Scaunului Rupea		Suprafața hotarului	Numărul locuitorilor			
			1786	1850	1930	1966
Rupea	Reps	62,9kmp	2015	2641	2809	5537
Jibert	Seiburg	54,1 kmp	1274	1360	1521	1087
Ticuşu Vechi	Deutsch-Tekes	48,9 kmp	858	1265	1522	1460
Dacia	Stein	44,9 kmp	960	1244	1281	1140
Felmer	Felmern	43,8 kmp	759	1316	1396	878
Jimbor	Sommerburg	41,2 kmp	992	1296	1165	828
Ungra	Galt	41,0 kmp	930	1117	1496	1497
Mercheaşa	Streitfort	37,6 kmp	890	1171	1080	752
Drăuşeni	Draas	36,2 kmp	883	1189	1010	819

Localitățile Scaunului Rupea		Suprafața hotarului	Numărul locuitorilor			
			1786	1850	1930	1966
Cața	Katzendorf	32,1 kmp	993	1210	1271	1210
Homorod	Hamruden	31,1 kmp	884	1170	1704	1728
Hălmeag	Halmagen	31,1 kmp	1080	1334	1050	744
Lovnic	Leblang	29,1 kmp	735	771	763	880
Viscri	Weisskirch	24,7 kmp	667	742	787	735
Fișer	Schweischer	24,3 kmp	627	751	882	703
Cobor	Kiwern	22,8 kmp	893	1030	854	597
Șona	Schönen	20,9 kmp	982	977	873	567
Ticușu Nou	Rumänisch-Tekes	19,4 kmp	622	789	663	676

Conform dimensiunilor hotarului, Viscri a fost mereu un sat mic, după cum arată suprafețele înregistrate în 1910, prezentate în tabelul de mai sus. (E. Wagner, 1977, p.286f). Existau și există doar alte 4 sate cu hotarul mai mic și dintre acestea Ticușu Nou este o așezare mai recentă. Doar unul dintre aceste sate mai mici a rămas săsesc până în zilele noastre: Fișer. 13 sate au hotarele mai mari și dintre acestea doar două nu mai erau săsești în secolul al XX-lea (Hălmeag și Jimbor).

Dimensiunea redusă a hotarului se datorează în mare parte formei terenului, deoarece limitele hotarului urmează în mare parte liniile clare ale terenului. Granița de sud-vest, spre Jibert, urmează linia unui bazin hidrografic, la început între zona de captare a pârâurilor Saschiz (*Keisd*) și Kosd, iar apoi între doi afluenți ai pârâului Kosd. În continuare, de-a lungul poalelor unui deal, granița traversează spre sud-est, spre Dacia, valea care vine de la Viscri, apoi urcă o creastă și traversează o a doua vale. Granița de nord-est, spre Fișer, se găsește pe un bazin hidrografic între două văi mai îndepărtate, spre stânga ale pârâului Kosd, iar granița de nord-vest spre Bunești traversează cursul superior al pârâului care curge acolo. În afara acestui hotar satul mai deținea o parte dintr-o slobozie[20] pe un braț al Oltului spre Homorod, un privilegiu din care și celelalte sate ale Scaunului Rupea dețineau câte o parte.

[20] Așezare care era scutită, pentru o anume perioadă, de anumite impozite

2.1.1.5.3 Densitatea populației

Diagrama de pe pagina următoare arată că densitatea populației (în locuitori/kmp) din hotarul Viscri era medie (**Fig.8**); pentru un sat săsesc ar fi considerată mai degrabă ca fiind mare (E. Wagner, 1977, p.268f). Chiar și în ultimii 180 de ani au existat modificări:

Densitatea populației la:		Numărul locuitorilor			
		1786	1850	1930	1966
Jibert	Seiburg	23.5	25.1	28.1	20.1
Felmer	Felmern	17.3	30.0	31.9	20.0
Dacia	Stein	21.4	27.7	28.5	25.4
Mercheașa	Streitfort	23.7	31.1	28.7	20.0
Jimbor	Sommerburg	24.1	31.5	28.3	20.1
Ticușu Vechi	Deutsch-Tekes	17.5	25.9	31.1	29.9
Drăușeni	Draas	24.4	32.8	27.9	22.6
Lovnic	Leblang	25.3	26.5	26.2	30.2
Hălmeag	Halmagen	34.7	42.9	33.8	23.9
Viscri	Weisskirch	27.0	30.0	31.9	30.0
Fișer	Schweischer	25.8	30.9	36.3	28.9
Ungra	Galt	22.7	27.2	36.5	36.5
Ticușu Nou	Rumänisch-Tekes	32.1	40.7	34.2	34.8
Cața	Katzendorf	30.9	37.7	39.6	37.7
Cobor	Kiwern	39.1	45.2	37.5	26.2
Șona	Schönen	47.0	46.7	41.8	27.1
Homorod	Hamruden	28.4	37.6	54.8	55.6
Rupea	Reps	32.0	42.0	44.7	88.0

După cum se poate vedea din tabel, în majoritatea satelor săsești erau mai puțini locuitori pe kmp, însă mai mulți în satele în care în ultima sută de ani s-au mutat români și secui.

Este considerabilă constanța densității populației din Viscri. În timp ce aceasta a fluctuat puternic în unele sate, din varii motive (compensarea densității populației în secolele XVIII și XIX, noua diferențiere pe parcursul

industrializării din perioada comunistă, migrația din diverse zone îndepărtate ș.a.), în localitatea studiată aceasta s-a modificat nesemnificativ până la mijlocul secolului nostru (*XX, n.t.*). În consecință, în perioada mai recentă se poate conta pe o anumită constanță și în alte privințe - ca de exemplu în ceea ce privește extinderea și forma satului și în limitele extravilanului - un aspect deosebit de important pentru această cercetare.

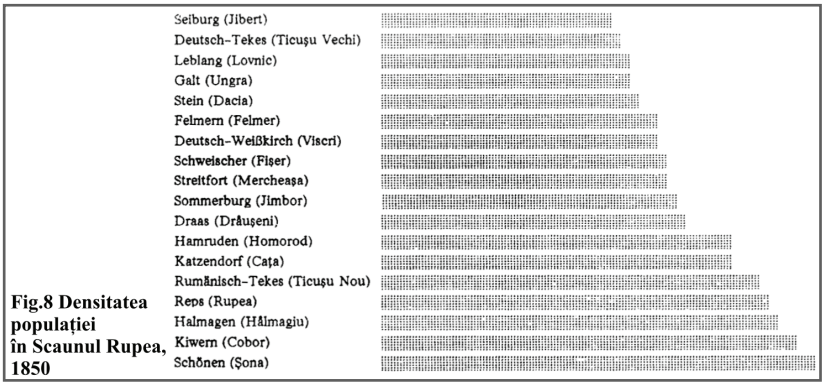

Fig.8 Densitatea populației în Scaunul Rupea, 1850

2.1.1.5.4 Numărul locuitorilor

Deoarece Viscri are un hotar mic și densitatea populației a rămas relativ constantă în ultimii 200 de ani, numărul locuitorilor este deosebit de scăzut. Însă pentru că unele sate locuite de mult timp de români sau secui și care aveau hotare mici au fost dens populate în secolul al XVIII-lea și parțial și în secolul al XIX-lea, Viscri a rămas în timpurile mai recente penultimul sat ca mărime din Scaunul Rupea (E. Wagner, 1977, p.368f), o situație care a avut implicații multiple.

Și o comparație cu alte sate care azi aparțin de Bunești arată, în urma recensământului din 1992, o imagine asemănătoare.

	Bunești		**Alte sate ale comunei**			
	comuna	**satul**	**Criț**	**Meșendorf**	**Roadeș**	**Viscri**
Total	2252	647	593	331	269	412
Români	1321	491	349	130	120	231
Maghiari	83	4	21	15	32	11
Germani (sași)	260	34	48	72	40	66
Rromi	587	117	175	114	77	104
Alții	1	1	-	-	-	-

În multe privințe Viscri poate fi considerat caracteristic pentru Scaunul Rupea. Cu toate acestea aici se poate aștepta un grad deosebit de consecvență în toate formele și aparențele. Această dinamică scăzută poate fi atribuită parțial amplasării izolate a satului. În același timp, din cauza dimensiunilor reduse ale satului, procesele, structurile și relațiile individuale sunt relativ clare.

2.1.2 SITUAȚIA FIZICO-GEOGRAFICĂ

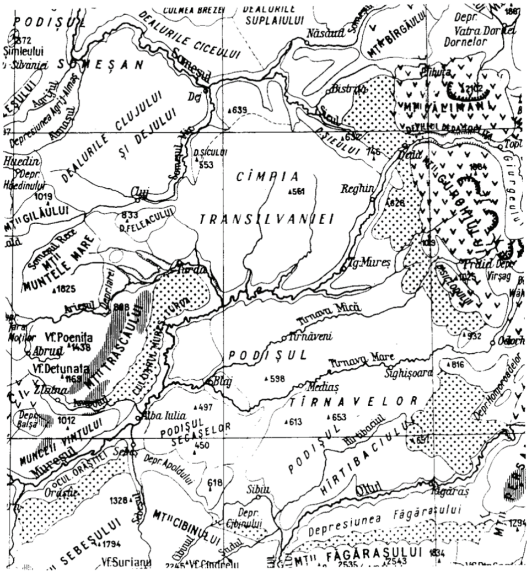
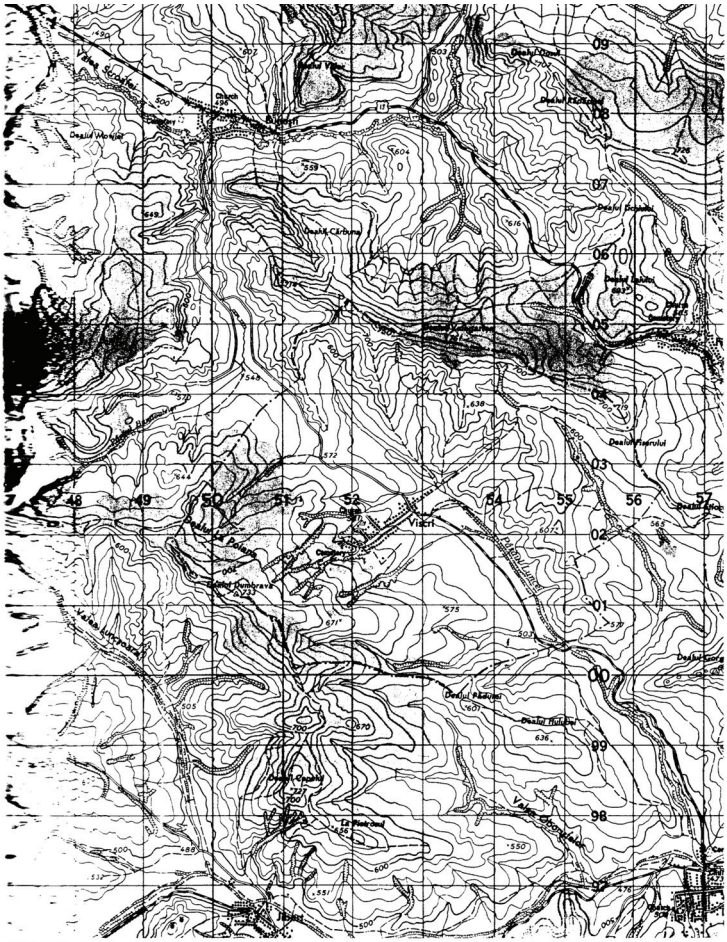

Fig. 9 Harta reliefului Transilvaniei

2.1.2.1 Relieful

În centrul României, delimitat de crestele Carpaților, se află un ținut deluros, cu altitudini cuprinse între 300m în vest și 800m în est (**Fig.9**). Prin mijlocul acestui teren colinar curge râul Mureș (*Mieresch, Maros*), spre care se înclină zonele deluroase. Principalele ape ale bazinului transilvan structurează acest ținut colinar în 3 unități mari: la nord de Someșul Mare și Someșul Mic (*Somesch, Samos*) se află Podișul Someșean, între aceste râuri și Mureș se găsește Câmpia Transilvaniei, în timp ce în sud, între Mureș și Olt (*Alt, Aluta*) se întinde Podișul Târnavelor. Cel din urmă este format din mai multe unități, dintre care cea mai mare este Podișul Hârtibaciului (*Harbach-Hochland*), între Târnava Mare (*Grosser Kokel*) și Olt.

Viscri
Dealul Viscri
Dealul Cărbuna
Dealul Fîntînilor
Dealul Fîntînilor
Dealul Bisericii
Dealul Fîntînilor
Dealul Fîntînilor
Dealul Fîntînilor
Dealul Hotarului
Dealul Hotarului
Dealul Hotarului

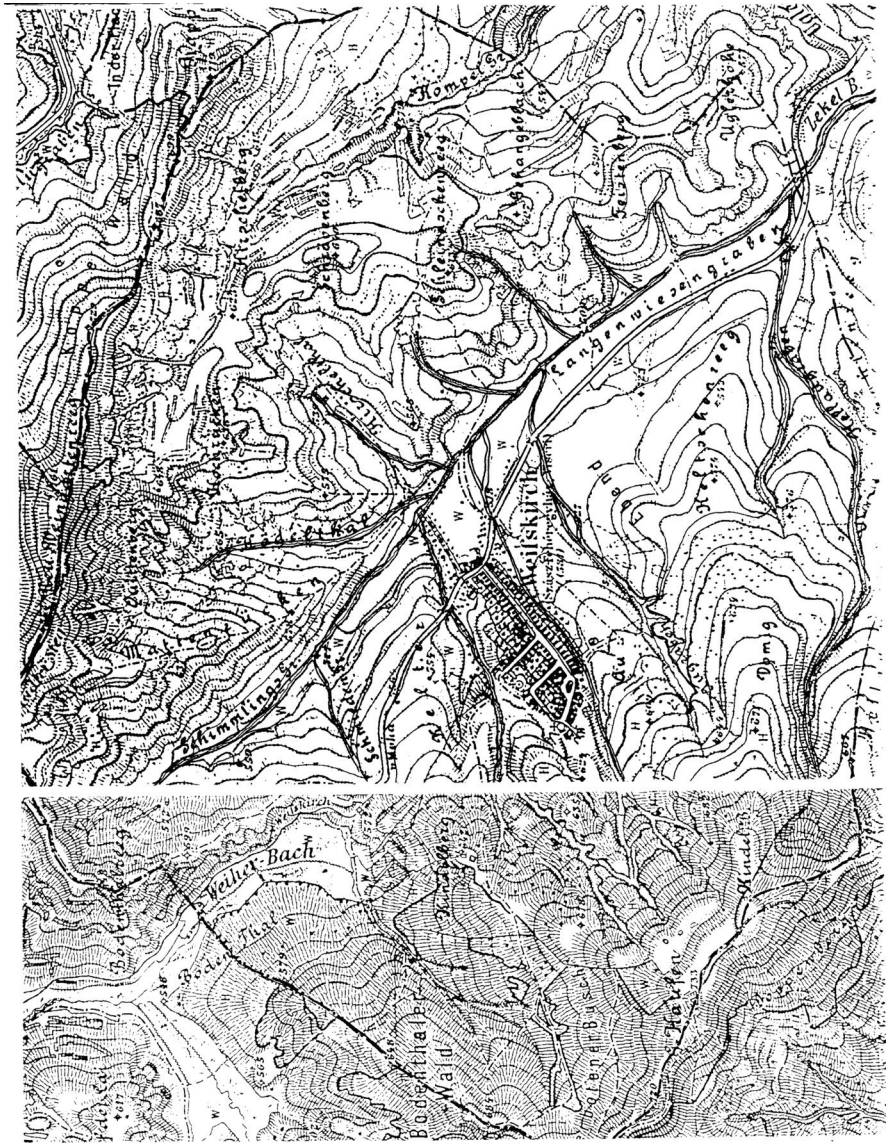

Fig. 11 Viscri și împrejurimile

Fig. 12 Vedere aeriană din 1964

Fig.13 Imagine aeriană din 1969 (Siebenbürgen-Institut Gundeslheim)

Pe întreg teritoriul se găsesc la suprafață roci sedimentare sarmatice. Rocile mai vechi ale solului apar doar la 7-8 km mai la est și sud-est. Rămășițe ale straturilor panoniene mai tinere se găsesc la 16km nord de Viscri.

Stratul sarmatic este format din conglomerate cu inserții de gresie, ceea ce arată o transgresiune a Mării Sarmate, urmate de gresie (care pe alocuri, de exemplu la marginea de sud-vest a satului, include concrețiuni de gresie) și de depozite argiloase-mărnoase.

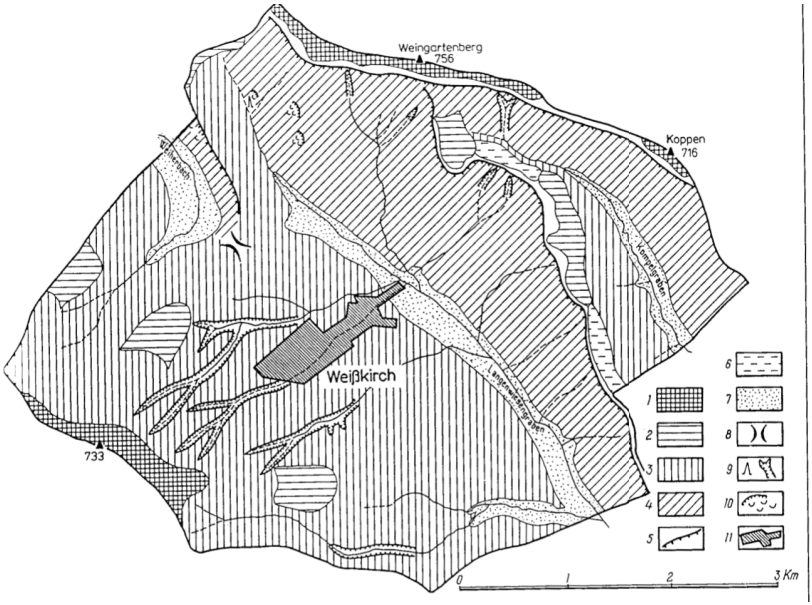

Fig. 14 Harta reliefului
1 - Suprafața superioară de nivelare (Amnaş), 2- Suprafața inferioară de nivelare (Hârtibaciu), 3- Suprafață structurală monoclinală, 4- Pante stratificate, 5-Niveluri de straturi, 6-Creste muntoase, 7-Pajişti de vale, 8-Şei, 9-Pâraie de munte, 10-Alunecări de teren, 11-Localitate

Fauna fosilă arată că este vorba despre roci de vârstă volhiniană şi basarabeană. În lunca inundabilă a pârâului există un depozit holocen: argile, nisipuri, pietrişuri, care reflectă structura geologică a dealurilor din jur.

Hotarul satului Viscri (**Fig. 5, 10**) se află între două linii structurale aproximativ paralele: un anticlinal aflată la vest (*Zoltendorf* / Mihai Viteazu - Buneşti - vestul Jibertului) şi un sinclinal aflat la est (vestul Beiei / *Meeburg* - Fişer - vestul Daciei). Acest lucru înseamnă pentru tot satul o înclinare a straturilor spre est, ceea ce explică întreaga asimetrie a pantei acestui ținut colinar (**Fig. 12, 13**).

Principalele caracteristici ale reliefului sunt mai sus-menționata asimetrie a pantei şi văile largi ale pârâurilor, care sunt disproporționate față de debitul scăzut al acestor ape.

Cele mai importante trasee de coamă sunt pe direcția NV-SE și depășesc 700m (**Fig. 14**). Bazinul hidrografic dintre Târnava Mare și Olt are un curs interesant pe hotarul Viscriului. De la *Quittenberg* (756m) se întoarce brusc spre sud și cade pe o spinare de deal, care anterior fusese aparent o creastă laterală, până la 572m în șaua care desparte *Kinterech* (733m; Dealul la Poiana, Kindelberg) de *Quittenberg*, respectiv originile văilor *Lange Wiesengraben* și *Weiehrbach*.

Fig. 15 Șaua aflată la nord de sat

Din această șa, folosită și de drumul Bunești-Viscri, se ridică cumpăna hidrografică, tot pe un deal lateral, până la *Kinterech*.

Fig. 16 Suprafață înălțată în estul satului

Atât schimbarea bruscă a direcției, cât și adâncimea șeii (150m diferență de nivel! **Fig. 15**) sugerează o modificare recentă a evoluției reliefului cauzată de o acumulare[21].

Terenurile aflate la peste 700m altitudine aparțin suprafeței superioare de nivelare a Podișului Transilvaniei, denumite de către M. David (1945) *Suprafața Proștea-Mare* și de către G. Posea (1969) *Suprafața Amnaș* (**Fig.16**). Aceasta s-a format ca urmare a înălțărilor post-pontice rhodaniene din Pliocen. *Suprafața Hârtibaciu,* mai nouă, (G. Pose, 1969) apare în ținutul Viscriului pe dealurile de graniță, atât pe partea nordică, la limita hotarului (*Schweischer Berg - Koppe*; pe hărți și *Dealul Fișer - Dealul Mărăcinilor, Dealul Vaingarten - Dealul Fișerului*, *Neu-Weingartenrech - Koppen*), cât și pe dealurile de graniță din nord-estul văii principale (*Hoirücken - Hirschelberg - Schävenberg;* pe hărți se numește și *Hochrücken)*, unde terenul atinge altitudini de 620-650m ca nivel inferior.

Fig. 17 Drum cu abrupt la est de vale

Versanții care coboară de la înălțime sunt caracterizați de o asimetrie structurală. Pantele orientate spre vest și sud-vest traversează secvența de straturi și, prin urmare, formează o cuestă[22]. Aceasta prezintă o diversitate petrografică mai mare, o pantă cu înclinare accentuată (20° sau 30°, pe alocuri chiar mai abrupt) și o dinamică recentă a versantului.

Povârnișul stratificat reprezintă versanții de vest ai văilor (**Fig.17**), pe care le domină cu înălțimi de 100-200m. Prin retragerea straturilor se

---

[21] în germ. *Anzapfung*

[22] în germ *Schichtstufe* = Termen din geologie. Conform Dexonline, **CUÉSTĂ** (< sp.) s. f. Formă de relief asimetrică într-o regiune cu structură monoclinală, unde straturile de roci dure alternează cu cele moi, apărute datorită eroziunii torențiale și retragerii treptate a versanților, având forma unui povârniș. coastă. Termen introdus în geomorfologie de *W.M. Davis* din toponimia mexicană. Cuesta prezintă un povârniș accentuat într-o parte și o pantă mult mai domoală și mai lungă în partea opusă.

creează suprafețe de călcare mult mai plate, care fac tranziția către pajiştile din vale. Erodarea straturilor continuă şi astăzi prin eroziune pe scară largă, eroziune datorată torenților şi alunecări de teren. Eroziunea la scară largă este favorizată de panta cu înclinație accentuată şi de expunerea către vântul predominant din vest, care aduce şi majoritatea precipitațiilor şi este indicată de solurile puternic erodate.

Fig. 18 Lizieră de pădure la vest de sat

La nivelul stratului principal se observă eroziuni recente din cauza torenților şi alunecărilor pe panta abruptă de sud-vest, în special în zona de izvorâre a pâraielor.

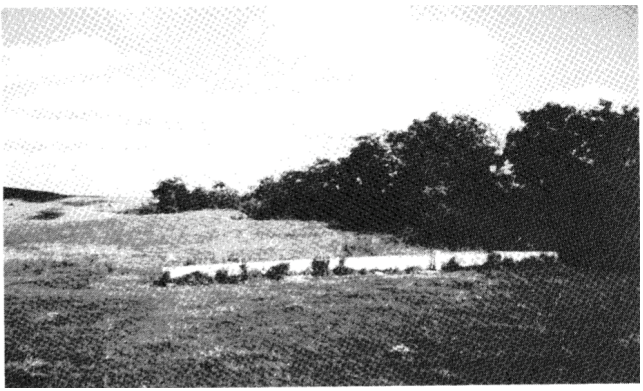

Fig. 19 Pășune cu adăpători de vite în nord-vestul satului

Versanții orientați spre est prezintă suprafețe structurale monoclinale care se desfășoară în direcția înclinării stratului şi prin urmare sunt mult mai line

(în general sub 15°), ceva mai abrupte în treimea superioară a versantului și din ce în ce mai plane spre lunca pârâului (**Fig. 18, 19**), pantele fiind totodată și mult mai lungi decât cele opuse, până la 2,5km. Aici procesele care modelează versanții sunt mult mai puțin active. Observăm astfel torenții care au săpat în marginea de vest a satului, cu siguranță și sub influența oamenilor (vechi drumuri de căruțe). Astăzi aceștia au redus și nivelul pânzei apei freatice, au lungimi de 2km și sunt ramificați. Aceste "șanțuri" formează văioage adânci de până la 15m, de netrecut, complet acoperite de tufișuri aproape impenetrabile (**Fig.20**).

Fig. 20 Eroziune din cauza torenților la vest de sat

Deși *Wiesengraben* (pe hărți și *Valea Lungă, Pârâul Luncei, Langenwiesengraben, Zekel Bach*) și *Weieherbach* (pe hărți și *Valea Lacului, Pârâul Boandolelor*) sunt ape nesemnificative, au niște lunci neobișnuit de largi (până la 700m). Acestea se găsesc însă numai pe cursurile superioare și de mijloc ale pâraielor. Se îngustează foarte mult în zona bazei de eroziune, de la confluența *Wiesengraben - Ugler Weidenbach* (pe hărți și *Kompelgraben;* circa 470m, **Fig.21**), de-a lungul *Zekelbach (Gorganul)* până la confluența *Weiherbach (Valea Lacului)* și *Saubach (Scroafa, circa 480m),* unde pâraiele se adâncesc și mai mult. Astfel cele două pârâuri principale capătă caracteristicile depresiunilor mici, conectate la origini prin șaua adâncă.

Utilizarea intensificată a terenurilor agricole a avut ca efect lucrări de regularizare și îndiguire a tuturor pârâurilor mari.

Observațiile asupra terenului au oferit următoarea explicație atât pentru curba descrisă în bazinul hidrografic, cât și pentru lunca inundabilă supra-lărgită: cumpăna apelor se găsea în trecut ceva mai departe spre nord,

stabilind astfel o legătură între *Quittenberg* (756m) şi *Bodendorfer Wald* (pe hărţi şi: *Pădurea Buneştilor*, 717m). Prin eroziune regresivă, pârâul mai scurt *Weiherbach* a rupt această cumpănă şi a penetrat zona de izvor a *Wiesengraben*, care astfel a căzut în zona de captare a *Weiherbach*-ului.

2.1.2.2 Clima

Relieful şi altitudinea determină caracteristicile climatice ale ţinutului. În zona de est a Transilvaniei predomină un climat continental temperat cu influenţe oceanice încă perceptibile. Vânturile predominante de vest şi aşezarea Viscriului într-o mică căldare la cumpăna dintre Târnava şi Olt sunt de asemenea elemente determinante. Cu toate acestea nu există aproape nici un fel de date măsurate.

Conform hărţilor din Atlasul României (1972-1979), temperatura medie anuală se situează între 8°C (pe fundul văii) şi 6°C (pe coamele dealurilor de peste 700m). Temperatura medie a lunii ianuarie este între -4°C şi -6°C, iar cea a lunii iulie între 17°C şi 18°C. În consecinţă amplitudinea termică medie anuală este în jur de 22°C. Pentru agricultură este importantă perioada fără îngheţ, de circa 150 de zile. Primul îngheţ apare la mijlocul primei săptămâni din octombrie, iar ultimul în ultima săptămână din aprilie.

Umiditatea medie relativă din acest ţinut al Transilvaniei este de 80-84%. Cantitatea medie anuală de precipitaţii fluctuează între 600 şi 700 mm. Din aceasta două treimi apar în semestrul de vară (ploi de vară furtunoase, cu precipitaţii medii maxime în lunile iunie şi iulie). Valorile maxime de precipitaţii căzute în 24 de ore au fost înregistrate în localitatea învecinată, Dacia, în lunile de vară iunie-august: 100-120 mm.

Fig. 21 Luncă în sudul satului

Numărul mediu anual de zile cu precipitaţii mai abundente de 0,1 mm variază între 130 şi 140.

Iarna, pe o perioadă de două luni jumătate - trei se aşterne un strat de zăpadă, care însă pe parcursul unei ierni se topeşte şi se aşterne din nou de mai multe ori. În ultimii ani şi aici s-a putut observa o instalare timpurie a iernii (din octombrie), în timp ce a doua parte a iernii a fost mai blândă.

Conform circulației maselor de aer, predomină vânturile de vest (undeva peste 20%), urmate de cele de nord-vest. Viteza medie este de circa 5m/ secundă.

2.1.2.3 Apele

Valorile climatice fundamentale prezentate pe scurt influențează caracteristicile rețelei hidrografice și efluenților.

Deoarece hotarul Viscri se află în ținutul cumpenei apelor *Mureș -Olt*, aici există doar ape autohtone. Râurile alohtone mari, *Târnava* şi *Olt*, se află la distanță mare. Astfel pâraiele se varsă prin afluenți în aceste râuri. În nord, *Weiherbach*-ul (*Valea Lacului*) se varsă în *Saubach* (*Scroafa*), urmând apoi un traseu comun cu *Arkedener Bach* (*Pârâul Archita*) şi vărsându-se în *Târnava Mare*. *Weiherbach* are o lungime de circa 6km, dintre care 2,5km se găsesc în teritoriul Viscri.

Spre sud curge *Der Lange Wiesenbach*, care odată ieşit hotariul Viscriului preia apa *Ugler Weidenbach*, al cărui curs superior (*Kompelgraben*, cca 3km) aparține tot Viscriului. *Der Lange Wiesenbach,* cu o lungime de cca. 10km, dintre care aproximativ jumătate în ținutul Viscri, se varsă în *Kosdbach* (*Valea Mare*) și apoi prin *Homorod* în *Olt*.

Aportul de apă al pâraielor provine atât direct din precipitații (căderi de ploaie, topirea zăpezilor), cât şi din pânza freatică care s-a acumulat în conglomeratele, nisipurile şi pietrişurile sarmate.

Debitul mediu anual este de 60-65 mm sau în jur de 2l / secundă/mp. Din acesta o mare parte (40-45%) curge primăvara, din cauza căderii de ploi şi topirii zăpezilor sub formă de inundații de primăvară. Cota de vară scade la 20-25% (mai ales după furtuni), în vreme ce toamna debitul scade la minimul său (10-15%), iar iarna devine ceva mai consistent (15-20%) datorită topirii parțiale sau totale a zăpezii.

Echilibrul hidraulic în zona deluroasă a Transilvaniei fluctuează între ușor excedentar şi ușor deficitar, însă relativ echilibrat, ceea ce justifică alocarea sa la provincia bilanțieră a Europei Centrale.

2.1.2.4 Tipuri de sol

Distribuția tipurilor de sol depinde de caracteristicile climaterice și de relief, precum și de tipul de rocă. Astfel la nord de bazinul hidrografic sunt răspândite soluri brune și soluri argiloase, primele dezvoltându-se cu precădere pe pante de deal mai puțin irigate, pe conglomerate și depozite argiloase. Solurile argiloase s-au dezvoltat pe pante mai joase și pe suprafețele de la bază, al căror drenaj este mai lent. Pe partea inferioară a pantei din dreapta a *Schmiedegraben* se găsește apoi și sol negru Hanggley[23] cu expunere nordică, care s-a format în condiții de umiditate excesivă.

La sud de bazinul hidrografic succesiunea solurilor este mai variată. Pe lângă cele deja menționate, mai apar pe pantele stratificate soluri Regosol și alte soluri puternic erodate, care din cauza eroziunii extreme au un orizont A[24] foarte slab. Pe suprafețele structurale monoclinale Pseudorensinele au o mai largă răspândire în partea superioară a pantelor, mai ales peste subsoluri argilos-mărnoase, în timp ce partea inferioară este ocupată de soluri negre Hanggley.

În zona de vale a pârâurilor (*Weiherbach, Lange Wiesenbach*) s-au format lunci aluviale și lunci coluviale, a căror evoluție nu s-a încheiat și care au fost parțial protejate de efectele inundațiilor anuale prin îndreptarea pârâului.

2.1.2.5 Flora și fauna

În trecut vegetația naturală era pădure de foioase. Astăzi suprafețele de pădure din zonele înalte ale Hârtibaciului mai ocupă circa 27,5%. Acestea acoperă mai ales crestele și pantele deluroase. În ținutul Viscri pădurile sunt formate din stejar (*Quercus robur*), gorun (*Quercus petrea*) și carpen alb (*Carpinus betelus*), la care se mai adaugă și alte specii de foioase, precum ulmul, arțarul, cireșul sălbatic etc. Stratul de iarbă este format din brom de pădure (*Bromus racemosus*), flori de primăvară și mai târziu de plante de umbră, ca *Melamphyrum bihariense*, iarbă moale (*Stellaria holostea*) ș.a. La liziera pădurilor apare o varietate de arbuști, precum călinul (*Viburnum opulus*), alunul (*Coryllus avellana*), porumbarul (*prunus spinosa*), dar și părul sălbatic (*Pirus piraster*).

Pădurile aflate la vest de sat constau, parțial, din pin comun (*Pinus silvestris*), cu care s-a împădurit masiv zona. Aceste păduri prezintă ecotopuri puternic transformate. Între pini se găsesc stejari și mesteceni.

---

[23] sol umed de pajiște

[24] vezi dicționarul de termeni

Tufișuri se găsesc atât la liziera pădurilor, cât și pe marginea potecilor, a pârâurilor și gardurilor vii. Uneori ocupă întreaga luncă, așa cum se întâmplă în zona "*Gräben*" (râpă), la vest de Viscri, în special în *Kastengraben*, unde formează un desiș aproape impenetrabil de sălcii, salcâmi, tufișuri, plante cățărătoare, urzici, pecetea lui Solomon[25] și alte specii.

De-a lungul pâraielor s-au dezvoltat biotopuri umede cu sălcii, arini, hidrofite și mezofite. Pădurile de luncă nu mai există, deoarece luncile au fost folosite pentru agricultură, în special pentru plante de cultură, ca fânețe sau ca pășuni.

Pajiștile sunt răspândite și diverse. Pe lângă fundul văii, acestea acoperă și pante care variază considerabil ca înclinație și aspect.

Majoritatea pajiștilor sunt formate din specii de păiuș (*Festuca*), iarbă albastră de Kentucky (*Poa pratensis*, firuță), iarbă cu frunze late (*Agrostis tenuis*) și alte ierburi, precum și din salvia de luncă (*Salvia pratensis*), clopoței de câmpie (*Campanula patula*), trifoi alb (*Trifolium repens*), ghizdei (*Lotus corniculatus*), amăreala (*Polygala vulgaris*), cimbru târâtor (*Thymus collinus*) și scorțonera (*Scorzonera purpurea*), barba caprei (*Tragopogon orientalis*), laptele câinelui (*Euphorbia cyparissias*) ș.a.

În locațiile umede se găsesc și alte specii, cum ar fi floarea cucului (*Lychnis flos cuculi*) sau nu-mă-uita (*Myosotis palustris*).

În locațiile însorite poate fi observată rușcuța de primăvară (*Adonis vernalis*), iarba osului (*Helianthemum vulgare*) și garofița de câmp (*Dianthus carthusianorum*).

În zona nordică a hotarului Viscriului, pe bazinul hidrografic principal, descendent abrupt, pe o pantă orientată spre sud, cu subsol argilos, există o comunitate vegetală foarte interesantă, care merită protejată. Printre plantele întâlnite aici se numără iarba de stepă siberiană (*Stipa lessingiana*), salvia pletoasă (*Salvia nutans*), salvia austriacă, frăsinel (*Dictamus albus*), astragalus (*Astragalus monspessulanus*) și o specie de nu-mă-uita (*Myosotis collina*). Unele dintre aceste plante sunt răspândite și pe versanții orientați spre vest, extinzând acest habitat interesant.

Pe alocuri, pajiștile prezintă și tufișuri formate din porumbar negru, păducel (*Crataegus monogyna*), măceș (*Rosa canina*), soc (*Sambucus nigra*), corn (*Cornus sanguinea*) și altele. Cu toate acestea, distribuția lor este destul de limitată din cauza utilizării agricole.

---

[25] lat. *Polygonatum Officinale*

În cele din urmă, trebuie menționate și marginile drumurilor și marginile câmpurilor, cu un amestec de plante de pajiște, buruieni și plante ruderale, cum ar fi golomăț sau iarba de livadă (*Dactylis glomerata*), trifoiul de pajiște (*Trifolium pratense*), tătăneasa comună (*Symphytum officinale*), păpădia (*Taraxacum officinale*), brusturele (*Arctium*) și altele.

Fauna este formată din animalele tipice zonei de pădure de foioase. Printre mamifere se numără mistrețul, căprioara și iepurele; urșii își lasă și ei urmele în anumite perioade ale anului - de exemplu, când fructele sunt coapte. În plus, există și avifauna din pădurile de foioase, pajiști și câmpuri, care aici nu prezintă caracteristici particulare.

Astfel, zona Viscri prezintă un peisaj colinar caracterizat printr-o asimetrie izbitoare. Sub influența unui climat continental temperat cu influențe oceanice, pădurile de foioase s-au dezvoltat ca comunități vegetale naturale. Pajiști și terenuri arabile au fost adăugate de oameni, dar pădurile sunt, de asemenea, supuse efectelor directe și indirecte ale activității umane.

2.1.3. CADRUL ISTORIC

2.1.3.1. Vestigii arheologice

2.1.3.1.1. Vestigii până la sfârșitul perioadei migrațiilor

Atestarea documentară relativ târzie a satului Viscri (sec. XV) contribuie la cercetarea etapelor timpurii de dezvoltare ale satului, bazate pe lucrări de cercetare ocazionale sau sistematice.

În acest sens trebuie menționate anumite vestigii. Deja în secolul trecut au fost descoperite în împrejurimile Viscriului 11 seceri de bronz, o sabie scurtă[26] și patru topoare (ultimele din *Schmiedegraben*) și au fost duse în muzeul Baronului Brukenthal. Chiar și fără a fi cunoscut locul exact de proveniență al acestor vestigii, acestea aparțin unei așezări importante din Epoca Bronzului sau din Perioada Hallstatt Timpuriu.

H. Müller (1898, p.144f) menționează și alte vestigii arheologice interesante. În imediata apropiere a satului, în mijlocul unui deal circular, cu circumferința de 6m și 1m înălțime, un țăran a descoperit, în timpul muncilor agricole, două arme, resturile unui ibric de fier și mai multe fragmente ceramice. Întregul material arheologic descoperit a fost donat de către H.

[26] germ. *Kelt*

Müller Muzeului Brukenthal. Armele au fost incluse în decursul timpului în subiectele discutate de specialişti (printre care V. Pârvan, 1942, p.507 şi Fig.302), pentru că pot fi considerate printre puţinele arme dacice descoperite până acum. Sabia (*Falx*) (**Fig.22c**) este prevăzută cu o tăietură pe faţa interioară şi pare să prezinte însemnele războinicilor daci (M. Fronto,1964, p.533), aşa cum sunt adesea descrise în literatura de specialitate şi prezentate de mai multe ori pe Columna lui Traian din Roma - dar în special pe metopa nr. XXI de pe *Tropaneum Traiani* din Adamclisi (**Fig. 22a**; F.B. Florescu, 1965, Fig.197, 199, 201, 215). Arma era prevăzută cu un mâner lung (36cm) pentru a putea fi mânuită cu ambele mâini. Mânerul era, cel mai probabil, din lemn sau corn şi fixat cu un nit de fier la baza lamei. Tăişul curbat în formă senzorială are 52 cm şi are în secţiune un profil triunghiular. O armă identică ca dimensiune şi aspect a fost descoperită în apropierea capitalei Daciei, în Munţii Orăştiei şi este păstrată azi la muzeul din Cluj (I. Glodariu, E. Iaroslavschi, 1979, p.137f, C. Daicoviciu, 1953, p.169). A doua armă descoperită în acelaşi loc la Viscri (**Fig. 22b**) este o sabie cu tăiş dublu, care pe lama lungă de 48 cm prezintă o coastă, care conferă secţiunii prin tăiş un profil romboidal. Deşi mânerul s-a redus din cauza ruginii până la 3,5cm lungime, lipsa urmelor niturilor ne duc la concluzia că suprafaţa de parare, mânerul şi butonul au fost prinse împreună prin lovituri de aplatizare. Această caracteristică tehnică, precum şi execuţia scurtă şi robustă a armei ne face să ne gândim că aparţine lumii romane. Sabia de la Viscri are toate caracteristicile sabiei scurte (*Gladius*) folosită de legiunile romane. Descoperirea unei săbii romane alături de o sabie curbată dacică nu este inexplicabilă: *Gladius*-ul roman ar fi putut ajunge în posesia unei căpetenii dacice importante prin dăruire, prin schimburi comerciale sau ca pradă de război.

În scurtul său raport despre descoperirile de la Viscri, H. Müller (H. Müller, 1898, p.145) arată că într-un perimetru de circa 2m de jur împrejurul locului în care au fost descoperite armele s-au găsit urmele mai multor urne din ceramică gri-neagră, produse pe roată, cu o grosime de până la 2 cm. Acesta poate fi o dovadă aproape sigură că în perioada războaielor daco-romane (101-105 e.n.) aici a fost depus într-un tumul o căpetenie importantă a dacilor. Asemănările cu săpăturile sistematice ale mormântului princiar de la Cugir (Cugir, H. Crişan, 1979, p.32) sunt relevante în acest caz. Ammianus Marcellinus (A. Marcellinus, 1915, XXVII, 5, 3) aminteşte de triburile dacice ale *Serri*-lor din sud-estul Transilvaniei, care au fost implicaţi în confruntările militare cu armata lui Traian.

După cucerirea Daciei şi fondarea provinciei romane cu acelaşi nume, zona satului actual se găsea în apropierea a două drumuri romane importante ce veneau de la *Angustia*, se întretăiau în Hoghiz şi continuau spre nord în direcţia *Apulum* şi spre sud, prin *Caput Stenarum*, spre Dunăre şi Moesia. Deşi

zona este foarte bogată în vestigii arheologice din perioada romană, nu sunt cunoscute astfel de vestigii care să provină din zona Viscri. Poate că valea îngustă, ascunsă între dealuri, nu a fost potrivită pentru o aşezare romană, în ciuda proximității drumurilor romane și a castrului de la Hoghiz.

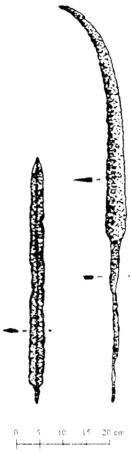

Fig.22 Armele descoperite și paralelele

După retragerea administrației romane din provincie, se pare că primul popor migrator au fost vizigoții lui Atanaric, care au năvălit în Transilvania pe drumurile romane, prin pasurile Oituz și Buzău, după ce au încercat, fără succes, să opună rezistență hunilor în afara arcului carpatic. După toate aparențele, și acest grup etnic a evitat valea îngustă a Viscriului. Cultura *Sântana-de-Mureș,* caracteristică goților, poate fi găsită sporadic în Sfântul Gheorghe sau la Reci, însă cea mai mare pondere se găsește în centrul Transilvaniei (K. Horedt, 1986, p.36 ff).

Nu se găsesc nici urme ale altor popoare migratoare din secolele VI până în X, cu excepția a două brățări din perioada Avarilor, descoperite în zona Rupea (Istoria societății, p.162).

2.1.3.1.2. Aşezarea secuilor

Despre începuturile unei aşezări stabile pe locul actualului sat se poate vorbi probabil doar începând cu secolul al XI-lea. Ca urmare a cercetărilor arheologice din perioada anilor 1970-1971 (M. Dumitrache, 1978, p.35-53), precum și a unor săpături mai vechi (E. Antoni, 1971, p.107f), a putut fi clarificată în linii mari evoluția aşezării medievale (noi interpretări ale

săpăturilor - A. Ioniță, 1966, p.122-128 ne par, în ceea ce privește cazul Viscriului, mai puțin convingătoare).

Primele năvăliri ale triburilor maghiare au avut loc deja în secolul X și au lăsat ca dovezi arheologice morminte ecvestre de tipul Honfoglalo. Abia în secolul al XI-lea, odată cu întărirea regatului arpadian, după catolicizarea și apostolicizarea conducerii ungare, a început cucerirea sistematică a Transilvaniei și stabilirea granițelor spre est. Din punct de vedere arheologic, în această a doua etapă mormintele războinicilor păgâni, care conțineau și cai, frâie și arme, încep să fie înlocuite cu cimitire ale unei populații creștine sedentare, numite Bjelo-Brdo. Atât avangarda expansiunii arpadiene, cât și paznicii granițelor nou stabilite au fost în această perioadă secuii, o populație ale cărei origini sunt încă disputate, deoarece pot fi incluși atât într-o ramură arpadiană (Csanad B., 1989), cât și în populația aliată a cabarilor[27] (K. Bakay, 1967, p.105) (vezi și J. Pal, 1994, p.97-103).

După toate aparențele, mai sus numiții secui au fost cei care s-au așezat în secolul al XI-lea în valea izolată a *Zekelbach*-ului (n.tr. pârâul Zekel), o vale potrivită pentru apărare împotriva pecenegilor și cumanilor care rătăceau încă pe atunci prin zonă. Ne putem gândi și că drumul care pe atunci lega Saschiz de Rupea trecea prin această vale parțial foarte îngustă, peste bazinul hidrografic deosebit de scăzut.

Colonia secuilor a fost probabil o așezare de tipul unui sat îngrămădit, așa cum se cunosc și din alte exemple din Transilvania. Din acest motiv nu au putut fi identificate vestigii arheologice ale acestei așezări. Totuși, cele mai vechi morminte, în care s-au găsit inele de tâmplă din bronz depuse ca ofrande (**Fig.23**), pot fi asociate cu această populație. Inelele fac parte din orizontul *Bjelo-Brdo* și se găsesc adesea în Europa Centrală, deși doar în asociere cu alte vestigii pot fi subordonate unei etnii (R. Popa, 1988, p.62ff).

În cazul vestigiilor de la Viscri, acolo unde un inel de tâmplă terminat în formă de S a fost găsit în același mormânt cu o monedă din timpul regelui arpadian Koloman (1095-1116) reiese o datare după anul 1100 și o asociere etnică cu o populație secuiască (M. Dumitrache, 1978, 46). Această populație a construit și prima biserică din zidărie, așa cum reiese din faptul că fundațiile clădirii fie întretaie orizontul mai sus menționat, fie se suprapune peste acesta (M. Dumitrache, 1978, 46).

---

[27] Cabarii, trib turcic, făceau parte din neamul cazarilor (sau khazarilor), dar se răsculaseră împotriva Kaganatului Cazar. După Zeno Karl PINTER, Aurel DRAGOTĂ și Ioan Marian ȚIPLIC, în *Piese de podoabă și vestimentație la grupurile etnice din Transilvania* (sec. 7-12), apărut în Bibliotecha Septemcastrensis, vol. XXII, Editura Altip, Alba Iulia, 2006.

Acelaşi lucru nu poate fi concluzionat în ceea ce priveşte donjonul, care a fost transformat mai târziu în clopotniţă şi în ale cărui săpături la fundaţii au apărut amestecate resturi de oase şi un al doilea inel de tâmplă (M. Dumitrache, 1978, 46). Această stare de fapt reprezintă o dovadă a discontinuităţii celor două construcţii: s-ar fi putut crede că este vorba despre un schimb de populaţii şi că edilul turnului de apărare nu a ştiut despre existenţa cimitirului din jurul capelei. Dacă constructorii turnului s-ar fi numărat printre urmaşii celor aflaţi în cimitir, s-ar fi purtat cu mai mult respect cu rămăşiţele strămoşilor dezgropate în timpul lucrărilor de construire şi probabil că le-ar fi mutat în gropi noi, aşa cum se cunoaşte din mai multe exemple din acea perioadă (Peşteana, Ştrei, Voievozi - Informaţii de la R. Popa-, Caransebeş, Orăştie - cercetări personale). Din caracteristicile stratigrafice şi tipologice reiese o posibilă datare a cimitirului în sec. al XIII-lea.

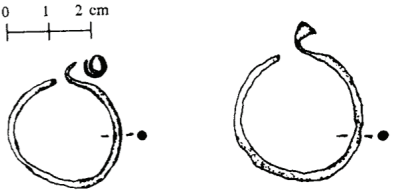

Fig. 23 Inele de tâmplă

Un amvon aflat în partea vestică a micii capele este un element constructiv des întâlnit în bisericile maghiare şi secuieşti timpurii, care sugerează un altar de mari dimensiuni pentru această parte a construcţiei, fiind totodată posibil să provină dintr-o etapă de construire ulterioară. La urma urmei, cu sau fără donjon, construcţia are caracterul unei ctitorii domneşti (R. Popa, 1972, p.257; K Horedt, 1941, p.608).

În timpul săpăturilor arheologice din anii 1970, deja menţionate, au fost găsite şi fundaţiile primului zid de fortificaţie, cu un traseu oval, înglobat parţial în zidul de azi şi care poate fi recunoscut pe suprafeţe mari în zidurile cămărilor. Această primă fortificaţie trebuie să fi fost ridicată la puţin timp după prima Invazie Mongolă (1241) şi anume pe traseul unui zid de incintă existent, care servise iniţial la întărirea turnurilor de apărare.

Rezultatele arheologice confirmă ipoteza lui K. Horedt despre traseul graniţelor Regatului Ungar în secolele XI şi XII (K. Horedt, 1952, p.116 ff; Şt. Pascu, 1971, p.97ff; Th. Nägler, 1974, p.51-60). După Horedt, e posibil ca în jurul anului 1100 graniţa mai sus menţionată să fi traversat bazinul hidrografic dintre Târnava Mare şi Hârtibaciu şi să fi fost încredinţată spre apărare unei comunităţi secuieşti din neamul Saschiz.

Ținutul pare să fi fost traversat de un drum important, care s-a dorit a fi sigur. Acest deziderat s-a împlinit nu doar prin colonizarea cu secui a acestui spațiu de care aparține și Viscri, ci și prin construirea a două cetăți importante, Saschiz și Rupea.

Odată cu avansarea graniței spre est la mijlocul secolului al XII-lea au fost strămutați și apărătorii săi, probabil în zona de sud-est a Transilvaniei, în scaunul numit mai târziu Kezdy[28] , în imediata apropiere a foștilor locutori ai ținutului Sebeșului (*terra siculorum terrae Sebus*) și Gârbovei, unde și-au găsit o nouă casă în același ținut al celor Trei Scaune, respectiv scaunele Sepsi, Orbo și Kezdi (Th. Nägler, 1992, 128-131).

Această strămutare s-a petrecut cu o anumită întârziere, deoarece în satele din jurul Viscriului se găsesc cu precădere biserici gotice, așadar construcții ridicate de coloniștii invitați mai târziu, după perioada de construire a bisericilor secuiești romanice. Unii secui din Saschiz au părăsit acest ținut abia între 1264 și 1289 (K.K. Klein, 1963, p.166-189).

2.1.3.1.3. Colonizarea de către *Hospites*

În ținutul devenit liber, în a doua jumătate a aceluiași secol s-au stabilit *Hospites Flandrenses (*Urkundenbuch, 1892, I., p.2*) / Theutonicos (*Urkundenbuch, 1892, I., p.7*)* invitați de regele Geza al II-lea (vezi și H. van der Haegen, H. Lamping, 1991, p.213-218). Se pare că spre sfârșitul secolului al XII-lea, mai precis între 1170 și 1196 (F. Michaelis, 1943, p.474; după K.K. Klein, 1963, harta 9, 10, 11 este vorba despre o perioadă de colonizare între 1150 și 1190, o presupunere care va fi confirmată datorită stilului bisericii), în ținutul Rupea, în marginea estică a Pământului Crăiesc, pe o suprafață de 200 km lungime și doar 20 km lățime, s-au așezat coloniști flamanzi, valoni și, într-o măsură tot mai mare, și germani. Aceștia au sosit după ce *primi hospites* se stabiliseră în scaunele Sibiu, Cincu și Nocrich și astfel au fost descriși în 1192/96 doar ca *alii Flandrenses,* spre deosebire de coloniștii sosiți anterior (*Urkundenbuch*, 1892, p.2-3).

Se presupune că primii coloniști care au ajuns la Viscri au găsit aici capela zidită, posibil și zugrăvită în alb, de unde se și trage numele satului[29] (G. Kisch, 1905, p.245, 1907, p.143, 1929, p.185).

La scurt timp după așezarea sașilor în acest loc, așa cum s-a menționat și anterior, a început construirea donjonului. Această stare de fapt este foarte neobișnuită pentru un sat liber aflat pe Pământ Crăiesc, unde se începea, în

---

[28] Kezdy szek, în românește scaunul Chizd

[29] Weiss kirch, în română Biserica Albă

mod obișnuit, cu construirea unei bazilici romanice. Existența unei capele deja construite în Viscri ar putea explica paradoxul, deși se cunoaște și cazul Drăușeniului, unde exista un turn care a fost demolat de coloniști și în locul căruia aceștia au ridicat o bazilică romanică (M. Dumitrache, 1978, p.51).

Se pune așadar întrebarea dacă Viscri a fost încă de la început un sat liber, în spiritul Diplomei Andreane (*Andreanums*) emise mai târziu. Este probabil ca aici să se fi găsit o ctitorie a unui greav, care a preluat capela convenabil așezată și a organizat construirea turnului locuință și posibil și a tribunei de vest.

În acest context nu este exclus ca localnicii să fi ridicat o capelă proprie. Însă nu se cunosc urmele acestei construcții, astfel că existența sa este pusă la îndoială. Se poate presupune că această capelă ar fi putut fi distrusă de Invazia Mongolă din 1241, în timp ce capela nobiliară, protejată de turn și de poziția avantajoasă, să fi rezistat atacului.

Chiar și sursele juridice clarifică o apartenență timpurie a satului: din documente vechi reiese că un nobil, *Magister Akus,* a revendicat satul (M. Dumitrache, 1978, p.52).

Familia de greavi din Viscri pare că a jucat un rol similar în perioada colonizării cu cel al familiilor din Câlnic și Gârbova - un ținut locuit anterior de secui.

În ultimele locuri menționate greavii au încercat să supună comunitățile libere, însă nu au reușit acest lucru. Astfel trebuie cercetat dacă în cazul Viscriului a putut fi ignorat un document regal atât de important precum Diploma Andreană (*Andreanum*[30] din 1224), care garanta libertatea tuturor coloniștilor stabiliți între Orăștie și Drăușeni și astfel excludea existența unor posesiuni nobiliare pe Pământ Crăiesc. Este posibil ca astfel capul familiei de greavi să se fi bucurat doar de stima satului, însă posesiunile lui să fi fost în afara Pământului Crăiesc. Este posibil ca aceasta să se fi găsit și în succesiunea domniei originale.

Se poate presupune că această familie de greavi s-a stins imediat înainte de mijlocul secolului al XIII-lea, astfel încât după năvălirea mongolă comunitatea liberă a preluat capela și turnul și le-a folosit pentru propriile sale nevoi.

În contextul apariției localității trebuie luată în considerare și o a doua colonie, care trebuie să se fi găsit în apropiere. Legenda relatează înainte de

[30] Bula de aur a saşilor transilvăneni, un privilegiu important din 1224, care stabilea drepturile și obligațiile locuitorilor celor Șapte Scaune

1600 despre o curte în partea de est a hotarului (*Auf der Ugler Wiesen*), care împreună cu terenurile din jur nu aparţinea Viscriului (F. Müller, 1957, nr.25). Doar după moartea ultimei proprietare această posesiune a intrat în hotarele Viscriului - după lungi procese cu Dacia. Fiind vorba despre o vale mică, dar separată, în care se găsesc terase agricole aflate foarte departe de satul Viscri, se poate crede că în fiecare vale exista cândva un sat mic (Uegeln? Mügeln?), care să fi dispărut treptat în secolele XV-XVI.

2.1.3.2[31] Prima atestare documentară a satului

Cele două sate aflate la vest de Viscri (Lovnic şi Cobor) sunt menţionate deja din 1206 în legătură cu donaţia *terra Cwezfey (Woldorf*, Văleni*)* către valonul Johannes Latinus (*Urkundenbuch*, 1892, p.8f).

După Entz Géza (1968, p.135), prima menţiune a satului Viscri datează din 1231 (*Urkundenbuch*, 1892, p.54): atunci tânărul rege a acordat fiilor valonului sus-numit Johannes Latinus - Corrardus şi Daniel - scutire de taxă pentru alte 4 sate; între acestea apare şi *villa Albae ecclesiae*, împreună cu Şarpatoc, Văleni, Albeşti -Sighişoara şi Oplid (Trapold/ Apold?; E. Wagner, 1977, p.286 a presupus că Oplid poate fi o prescriere a Apoldului; după C. Suciu, 1967, p.380, locul este identificat mai degrabă cu Valchid). Dacă ecuaţia lui Entz Géza este corectă (după E. Wagner, 1977, p.286, documentul se referă la Albeşti lângă Sighişoara), înseamnă că Viscri era la început un sat iobag sub dominaţia cavalerilor valoni, dar locuitorii erau descrişi deja ca *saxones*.

Identificarea trebuie pusă sub semnul întrebării, la fel ca următoarele dovezi aduse de Entz Géza pentru Viscri: în 1315 comitele Daniel din Câlnic apare ca proprietar al Weisskirch, însă cel mai probabil acesta deţinea Weisskirch de lângă Miercurea Sibiului (Urkundenbuch, 1892, p.319, 433) şi nu satul cu acelaşi nume de lângă Rupea; în 1330 Viscri este menţionat ca parte a Decanatului Sebeş, unde din nou nu poate fi vorba decât despre satul cu acelaşi nume de lângă Miercurea Sibiului.

Astfel prima atestare documentară sigură trebuie că datează din preajma anului 1400 (Archiv, 1876, p.187): atunci satul apare sub denumirea de *Weyskyrch*. Ceva mai târziu, în 1404, în registrele de socoteli ale primarului Sibiului apare o însemnare: *pro structura ecclesiae Vyskirch flor 8* (Archiv, 1910, p.433).

În anul 1449 este menţionat *comes Johannes de Weyskyrch sedis de Koos*, aşadar greavul de Viscri din scaunul Rupea, care apare ca reprezentant al celor Şapte Scaune într-un proces între Sibiu şi Miercurea Sibiului

---

[31] greşit notat în cartea originală cu 2.1.3.1

(Urkundenbuch, 1975, p.284). În încheiere ar mai fi o menţiune din 1477 (Urkundenbuch, 1991, p.161). Conform acesteia, plebanul Mathias din Viscri era pe atunci decan al capitlului Kosd (*domino Mathiae plebano de Alba Ecclesia necnon decano capituli Kwsz*). Conform ambelor documente, Viscri aparţinea în secolul al XV-lea Capitlului şi scaunului Kosd/Saschiz. Avea reprezentanţi respectaţi, care erau numiţi, respectiv aleşi în foruri înalte.

2.1.3.3 Evoluţia din Evul Mediu şi Perioada Modernă

Preţurile relativ scăzute care puteau fi obţinute pentru produse agricole în secolul al XIV-lea şi în special în prima jumătate a acestuia (P. Niedermaier, 1992), au constituit pentru comunitatea saşilor transilvăneni un proces general de dezvoltare, care a susţinut întărirea şi bunăstarea comunităţilor rurale.

Din contra, secolul următor, al XV-lea, aduce satelor dificultăţi de ordin social şi politic; acestea au fost provocate de criza agrară generală a acelor timpuri, precum şi de invaziile turcilor şi urmările acestora.

Unul dintre primele atacuri turceşti a distrus Abaţia Cârţa în 1421 într-o astfel de măsură, încât nu şi-a mai revenit niciodată. În acelaşi an întregul Sfat al Braşovului a ajuns la închisoare, iar cel din Rupea a fost alungat tocmai în Secuime. Se pare că majoritatea bisericilor fortificate din sate au rezistat hoardelor nu foarte mari de prădători, însă apărătorii trebuie să fi privit neputincioşi cum satele se transformă în cenuşă.

Regretabil a fost că prietenii nu au fost o povară mai mică decât duşmanii. În 1431 groful secui Michael Jakch a provocat o pagubă de 7000 de guldeni în marşul său prin ţinutul Rupea, în direcţia Braşovului ameninţat de către turci (F. Teutsch, 1876, p.169). La plângerea înaintată de cele Şapte Scaune regele Ioan a decis ca secuii să înlocuiască ceea ce au păgubit, lucru care nu s-a întâmplat. Dimpotrivă, în 1459 saşii s-au plâns din nou regelui (de această dată era regele Matia) că Sixtus, comitele secui, a ocupat o parte din scaunul Rupea cu pagube deloc neglijabile.

Nu doar trecerea diferitelor hoarde a provocat pagube populaţiei din Scaunul Rupea. Ca urmare a numeroaselor provocări militare şi taxele au tot crescut. În 1495 Scaunul a plătit o dată 368 de guldeni şi altădată 190. În anul următor au fost ceruţi deja 950 de guldeni, după ce comunitatea dăduse deja 540 de găleţi de grâne, 181 de găini, 34 de gâşte şi 16 măsuri de unt pentru ospătarea regelui, care se afla în Transilvania. Un an mai târziu, în 1496 impozitul fusese ridicat la 1310 guldeni, plătibil în rate până cel târziu de ziua Sfinţilor Simion şi Iuda. Astfel nu este de mirare că pe 30 august 1497, adunarea Scaunului Rupea a scris judelui Sibiului şi juraţilor că trecerea trupelor, presiunile şi tâlhăriile au creat astfel de pagube, încât le

este imposibil să trimită banii atât de repede cât se cere. Se pare că situația era cu adevărat tragică, astfel încât în 1496 Sfatul Sibiului l-a trimis pe Peter Hoch în Scaunul Rupea, pentru a cerceta situația la fața locului.

Cu acest prilej nu aflăm nimic despre Viscri. Însă în satul învecinat, Dacia, existau 28 de gospodării făcute scrum. Se presupune că și în Viscri erau probleme mari, deoarece în raportul mai sus menționat se consemnează că atât trupele regale, cât și unitățile lor de sprijin nu au folosit drumul mare, conform uzanțelor, ci s-au abătut pe drumuri laterale, traversând și jefuind cât mai multe sate cu putință (F. Teutsch, 1876, p.181f).

La începutul secolului al XV-lea, în jurul anului 1400, Viscri apare într-un registru de plăți a taxelor de catedrală ale capitlului Kosd și, conform acestuia, deținea o poziție bună în dreptul canonic. Cu numele său german *Weyzkyrch sedis de Koos* satul este menționat în 1449 ca loc de origine a comitelui Johannes (H. Klima, Ms.).

Ceva mai târziu, în 1500, Viscri se numără printre localitățile Scaunului Rupea, ocazie cu care se consemnează că aici există 51 de gospodării, un director de școală, 3 păstori și 2 familii sărace (A. Berger, 1894, p.57ff).

În continuare, în 1688 este consemnat un incendiu în Viscri, care produce pagube mari. Ca urmare Magistratul din Rupea decide că toate comunitățile Scaunului, respectiv dijmele să ajute comunitatea afectată cu 100 de șolduri uscate de porc și lemn de construcții. Se presupune că biserica a fost ocolită de incendiu, deoarece într-un inventar întocmit în 1696 apar următoarele bunuri: *un bazin de alamă în fontul baptismal, un butoi de fum din alamă, șase candelabre de lemn aurite, patru casule, două curele papale, o biblie latină mare în Filio Majori cu scriere veche, două foi vechi de pergament* (H. Klima, Ms.)

Mai departe aflăm că secolul al XVIII-lea a debutat cu un an agricol foarte prost: din zeciuială și madea[32] s-a strâns doar o singură pătrime de porumb și un cubulus[33] de ovăz.

Comportamentul țăranilor era monitorizat de către parohie cu maximă strictețe. Astfel apar în registrele de casă din 1715 ale parohiei: *pentru că și-a insultat mama, numind-o scroafă cu ochii roșii, aceasta fiind de altfel tratată și numită necorespunzător, din amenda lui Dootz Mechel se varsă în vistieria bisericii 4 guldeni. Din amenda lui Thomas Mechel Hones, cel care și-a numit tatăl un tunet bătrân și altele și s-a comportat nepotrivit, se varsă 3. dinari 97*[34]

---

[32] Madea sau madia era tot o taxă, care apărea adesea înscrisă în registrele de socoteli alături de zeciulală. În germ. *Medem* = bunurile bisericii, pentru care se primea din partea chiriașilor o taxă, anume chiria

[33] Kübel, unitate de măsură a volumului de 90,24l

[34] 3 Den.97

(H. Klima, Ms.). Se cunosc astfel de înscrisuri şi din registrele bisericeşti din 1722 şi 1728. Reguli clare pentru viaţa socială a comunităţii au fost trecute în în articolele vizitelor din 1740 (Arhiva parohială, Viscri). Ele includ măsuri pentru comportamentul preotului, al predicatorului, al elevilor, al autorităţilor, al epitropilor, al enoriaşilor obişnuiţi şi a cuplurilor nou căsătorite.

Punctul de cotitură, care sub influenţa Vienei a afectat numeroase localităţi din sudul Transilvaniei, a început în cursul *concivilităţii* şi şi-a găsit expresia clară în reformele[35] lui Iosif al II-lea (vezi şi Teutsch, 1907; p.280-283, 292-318; Schasr, 1989, p.40-72, 195-219), care au dus la creşterea numărului de locuitori ne-saşi în sate şi oraşe. Măsurile au avut efecte neînsemnate asupra Viscriului izolat, cu atât mai mult cu cât vorbim aici de un sat relativ sărac.

De asemenea şi politica Budapestei a trecut neobservată la Viscri, deşi se poate să fi dat unele evoluţii negative (H. Van der Haegen, 1991, p.108). Împotriva acesteia asociaţiile sociale s-au format pe baze mai solide (Klima, Ms.). Iniţial exista în 1810 un *Extras din cele mai importante reglementări pentru cler, după Protocolul Parohial Viscri,* apoi există *Leges pentru profesori de şcoală,* nedatată, *Articolele fraternităţii comunităţii Viscri din Scaunul Rupea* din 1821 şi 1841, o listă de sarcini din 1876 pentru păstorul de vite, din 1895 un *Statut pentru surorile evanghelice A.B. din Viscri* şi din 1896 *Articolul Frăţiei Viscri din Scaunul Rupea.*

În plus aflăm despre diverse reparaţii, iar în 1848 despre uciderea a 11 militari saşi[36], a unui român şi a unui rom, care fuseseră detaşaţi din satul lor şi mărşăluiau spre Odorheiul Secuiesc. Au fost doborâţi în timpul unui popas la Bicfalău (H. Klima, Ms.).

2.1.3.4 Schimbările secolului XX

După ce urmările Primului Război Mondial aduc Transilvania în componenţa României, în Viscri au loc cele mai semnificative tulburări ale secolului XX în ceea ce priveşte viaţa rurală, iniţial printr-o schimbare treptată a ponderilor dintre saşi şi români. Aceste schimbări au fost iniţiate de prima Reformă Agrară din 1921 (E. Wagner, 1977, p.98ff, ibidem 1976, p.275-283).

---

[35] este vorba despre edictele de toleranţă religioasă

[36] În textul original apar termenii *Landsturmmann* şi *Landwehr*. Ca parte a reformei armatei din 1868, denumirea „Landwehr" a fost folosită pentru unităţile de rezervă mai vechi, iar termenul „Landsturm" a fost folosit pentru cele mai vechi unităţi de recrutare. Regimentele Landwehr şi Landsturm au fost încă desfăşurate în timpul Primului Război Mondial.

Cu o limită de expropriere de 30 de iugăre (1 iugăr = 0,5755ha), în Viscri doar câteva persoane private au fost afectate de Reformă: judecând după circumstanțe mai bine cunoscute din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, probabil că au fost mai puțin de 10 familii afectate. Deoarece existau multe familii cu puțin avut, care solicitau pământurile expropriate, la Viscri nu au sosit deloc colonişti din alte părți.

Nici comunitatea politică de aici nu a fost afectată de exproprieri: dacă se face o comparație între suprafața terenurilor satului din a doua jumătate a secolului trecut, așa cum apare în cartea funciară, cu un înscris al comunității din 1942 (Arhivele Statului, Filiala Brașov, Fond Primăria Viscri, nr.9/1942) se observă în mare o bună concordanță.

În schimb au fost puternic afectate Biserica Evanghelică şi şcoala: din 66 de iugăre au fost expropriate 32, deci jumătate; terenul rămas era pentru un preot, pentru un învățător și pentru biserică.

Se pare că a fost vorba şi de un atac. Oricum, biserica a depus în ianuarie 1923 un protest împotriva unui astfel de atac şi a obiectat că, conform reformei, avea dreptul la încă 8 iugăre pentru un organist și încă 5 iugăre pentru un al doilea învățător. În urma unei decizii a Comitetului Agrar (Nr. 1085 / 21.12.1926, Arhiva Parohială Viscri) plângerea a fost respinsă, deoarece organistul putea fi înlocuit de către învățător, iar terenul şcolii nu era folosit în fapt de către învățător, ci biserica îl arenda şi-i plătea un venit fix acestuia. Faptul că mare parte din salariile bisericii erau plătite din chirii nu a fost luat în considerare. Conform unui document din 1928 (Arhiva parohiei Viscri), pe lângă salariul preotului, prezbiteriul a plătit şi salariul unui organist şi a unui cantor, a slujitorului bisericii (Mesner), a celui care calcă foalele orgii etc.

O nouă plângere a parohiei împotriva prevederilor legii, care nu permitea ca aceasta să-şi aleagă terenurile care îi rămâneau, a fost respinsă cu motivarea că terenurile alese de către biserică sunt singurele potrivite pentru agricultură, iar jumătatea care îi revine face parte dintre acestea. Astfel, prin expropriere, baza existenței bisericii şi şcolii a fost redusă semnificativ.

Primarul localității, chiar şi după al Doilea Război Mondial, a fost adesea un sas; astfel găsim un act din 1929 (Arhiva parohială Viscri), semnat de *Markel Ioan* (Johann), iar alte acte din 1942 şi 1944 (Arhivele Statului, filiala Brașov, Fond Primăria Viscri, nr.9/1942 şi 15/1994, p.127) sunt semnate de Hamrodi Mihai (Michael). Temporar au fost şi primari români.

Din diferiți ani se cunosc cereri bine argumentate din partea populației românești. Majoritatea datează din 1937. Prima se referă la o bucată de teren pentru o sală comunitară (Arhivele Statului, filiala Brașov, Fond Primăria

Viscri, nr.1/1937, Bl.53). Apoi există o cerere din partea a 30 de români şi romi de pe noua uliţă de pe *Kleinen Wiese* ca locuinţa jupuitorului de animale să fie mutată de pe această uliţă (ibidem, nr.1/1937, Bl.52) şi în sfârşit într-un al treilea act din acelaşi an consiliul local al parohiei ortodoxe solicită să primească la schimb pentru un teren aflat departe, lângă păşune, unul în proximitatea satului, deşi două luni mai târziu şi prezbiteriul evanghelic solicită un schimb asemănător (Arhiva parohiei Viscri). Deciziile respective luate de primărie nu se cunosc. Printr-o decizie ulterioară de la începutul anului 1944 este pregătită exproprierea a opt bucăţi de teren pentru pregătirea unui nou cimitir ortodox (Arhivele Statului, filiala Braşov, Fond Primăria Viscri, nr. 15/1994, Bl.127), deoarece cel vechi nu mai era corespunzător.

Schimbările structurilor de putere europene înainte de mijlocul secolului nostru au produs efecte şi la Viscri. Un act din 21 martie 1944 (!) cu privire la dizolvarea Asociaţiei Femeilor Evanghelice (Arhiva parohială Viscri) în favoare unui departament local al *Grupului Etnic German din România* dovedeşte un avans al asociaţiilor naţional-socialiste până la sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial.

Intervenţiile în structura tradiţională după sfârşitul războiului au fost catastrofale. Dincolo de efectele demografice produse de război şi de deportările în Uniunea Sovietică (vezi 2.2.1), a mai fost şi a doua Reformă Agrară din martie 1945, care împreună au distrus complet vechile structuri economice ale localităţii. Toate familiile de saşi, ale căror membri nu au luptat pe frontul de vest împotriva lui Hitler, implicit a Germaniei (şi acestea constituiau pe atunci majoritatea din sat) şi-au pierdut terenurile, animalele şi uneltele agricole; chiar şi gospodăriile le-au fost luate. După o plângere a Bisericii Evanghelice din 28 august 1945 (Arhiva parohială Viscri) împotriva prevederilor Reformei Agrare, se vede că şi biserica însăşi a fost expropriată - a fost vorba despre un atac împotriva populaţiei săseşti.

Întreaga proprietate a fost împărţită nu doar românilor şi romilor din localitate, ci şi noilor colonişti aduşi în sat în acest scop, dar care, în mare parte, după câţiva ani au părăsit satul. Astfel s-au creat tensiuni între saşi şi români, respectiv romi.

La începutul anilor 1950 a fost desfiinţată primăria Viscri, satul pierzându-şi astfel autonomia. Din punct de vedere administrativ a fost subordonat satului Dacia, iar ulterior Buneştiului.

Este de înţeles că înrăutăţirea pe mai multe planuri a situaţiei lor, de exemplu expulzarea temporară din gospodăriile lor ancestrale (pe care abia începând cu mijlocul anilor 1950 au putut să le preia din nou în proprietate) a dus la o adâncă nemulţumire în rândul populaţiei săseşti. Aproape 50 de

ani de restricții comuniste și proastă administrare pe multe planuri nu a ajutat la disiparea nemulțumirilor, iar ca urmare a avut loc după 1990 emigrarea masivă a sașilor în Germania.

Totuși, după 1989, odată cu desființarea colectivizării și înființarea de asociații agricole separate (pentru sași, români și romi) a început o tendință ascendentă. Reprezentanta din Consiliul Local Bunești este o săsoaică plină de inițiativă, Caroline Fernolend (**Fig.24**), dar acest lucru nu a putut împiedica evoluția emigrării.

Fig.24 Caroline Fernolend

2.1.3.5. Procesele legate de hotare

2.1.3.5.1 Procesele pentru hotare cu Bunești

Viscri a fost un sat mic, dar, ca peste tot, au existat procese cu privire la hotare. În ultimii ani ai secolului al XV-lea a început un proces între Bunești și Viscri care s-a întins pe aproape o jumătate de secol. Această dispută asupra limitelor localităților încă mai apare în referințele locale; se povestește că la graniță, aproape de *Angelberg*, s-a ajuns la o confruntare în viscreni și bunești. În anul 1494 s-a ajuns atât de departe, încât reprezentantul Provinciei Sibiu (Șapte Scaune) a făcut o primă vizită pe granița dintre hotarele celor două sate (Quellen, 1880, p.166). Trei ani mai târziu problema nu părea rezolvată și a urmat o nouă inspecție la graniță (Quellen, 1880, p.239). În următorii ani problema a fost adusă la cunoștința regelui Vladislav al II-lea, al cărui reprezentant comanda orașele Brașov, Bistrița și târgul Mediaș și care a fost trimis să inspecteze granița. În același timp, atât

voievodului, cât şi episcopului Gabriel Polner le-a fost retras dreptul de a îndeplini astfel de sarcini. Nici aceste măsuri nu au fost de folos, astfel încât în 1506 au fost trimişi din nou reprezentanţi ai Provinciei Sibiu la faţa locului.

În 1509 încă nu se încheiase procesul început iarăşi în anul anterior. Din nou a fost trimis la Viscri reprezentantul Provinciei Sibiu, pentru a fi de faţă la depunerea unui jurământ al Buneştiului.

Cu această ocazie este menţionat şi un preot, Gregor din Viscri. Acest cleric fusese reclamat de preotul Johann din Buneşti din cauza veniturilor din decimă. În mod similar, acest preot Gregor din Viscri l-a reclamat în 1528 pe preotul Andreas din Buneşti din cauza decimei micului ţinut *terra Budendol,* însă vicarul episcopului de Alba-Iulia a emis o hotărâre în favoarea preotului din Buneşti. Preotul Gregor a rămas însă la părerea lui şi în acelaşi an a apelat la cea mai înaltă instanţă, Scaunul Papal (H. Klima, Ms.). Însă decizia care a fost luată nu ne este cunoscută.

2.1.3.5.2. Procesele pentru hotare cu Dacia

Viscriul a luat în arendă o mică bucată de teren a satului Dacia, care se învecina cu hotarul său. Astfel s-a obligat ca anual să plătească o taxă bisericii din Dacia. Această taxă a fost plătită până în 1908, când, la iniţiativa unui notar nou, a fost refuzată.

Procesele asupra hotarelor cu Dacia au început în 1588 din cauza *Müglenthal (Rote Bäumegraben, Auf den Uegler Wiesen)*. În această privinţă se spun următoarele: la graniţa dintre Dacia, Fişer şi Viscri se află o colină, pe care până în urmă cu 80 de ani încă se vedeau urmele unei case. Casa şi terenurile ce-o înconjurau erau proprietatea unei fecioare, care se numea *Uglerin* sau *Ugele Fih*. Aceasta, printr-un testament oral, ar fi promis întreaga proprietate acelei comunităţi în cimitirul căreia va fi îngropată după moarte. Numai că s-a întâmplat ca un ţăran din Viscri să o găsească pe *Uglerin* moartă în casă. Cât timp el a alergat în sat să aducă dricul, un alt ţăran din Dacia a sosit la faţa locului, observând graba vecinului. Găsind-o pe *Uglerin* moartă, a încărcat-o pe plugul său şi a dus-o la Dacia, unde preotul evanghelic a îngropat-o după obicei. Viscreanul s-a întors mai târziu la casa moartei, împreună cu mai multe persoane, ca să o ridice. Imediat după a început procesul asupra posesiunilor *Uglerinei*, aşa numitul *Uglerberg.* Judecata autorităţilor a decis astfel: Deoarece viscreanul a găsit primul leşul şi a fost preocupat să-l preia în mod cuviincios, alergând după car, în acelaşi timp ţăranul din Dacia, alertat de graba vecinului a luat cadavrul în mod fraudulos şi l-a dus în sat ca pe o bucată de lemn, astfel actul de milă creştină a fost săvârşit exclusiv în interes personal, clericul însă şi-a îndeplinit datoria şi a îngropat-o pe fecioară după datini şi obiceiuri, aşa încât întreaga proprietate,

împreună cu cana de apă ce se găsește în casă, revin viscrenilor, care însă vor plăti dijma pe roadele respectivului teren preotului evanghelic din Dacia (F. Müller, 1857, nr.25).

În fapt, autoritățile Scaunului Rupea au stabilit în 1593 granițele fixe dintre Viscri și Dacia și, în prezența locuitorilor, au pus pietre de hotar (H. Klima, Ms.). În ciuda acestor măsuri, disputele au continuat: în 1597 sibianul Albert Huet scrie că *cei mai bătrâni din sat*[37], s-au înfățișat în fața lui și s-au plâns că *mai marii din Dacia*[38] au preluat cu violența decima de pe un teren promis viscrenilor. Aceasta a contrazis un contract în vigoare. Viscrenii au protestat, pentru că cei din Dacia nu au respectat porunca. Astfel sătenii din Dacia au fost acuzați de violență și de încălcarea unui contract. Consiliul a fost însărcinat să anunțe sătenii din Dacia despre acuzațiile aduse (H. Klima, Ms.). Cum s-a terminat această dispută, nu se știe, însă plata acelei taxe până în secolul XX e posibil să fie legată de acest eveniment.

2.1.3.5.3. Procesele pentru hotare cu Rupea

În afara disputelor cu comunitățile menționate mai sus, în 1874 s-a ajuns la un compromis în privința drepturilor de folosință a *Schräwenwald* și în special a drepturilor asupra pășunatului în această pădure (Arhiva parohială Viscri).

Trebuie subliniat faptul că evoluția istorică a satului Viscri nu prezintă particularități speciale în contextul transilvănean, ci anumite elemente clarifică evoluția satului.

[37] orig. în germ. *Die Erbarn Menner, die Eltesten von Weißkirch*

[38] org. în germ. *die leit vom Stein*

2.2 EVOLUȚIA LOCALITĂȚII

2.2.1 EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ

2.2.1.1 Evoluția în Evul Mediu și în Perioada Modernă Timpurie

Pentru o estimare a populației secuiești din Evul Mediu ne lipsesc orice fel de date. Totuși existența unei biserici sau capele zidite reprezintă un punct cheie. Această biserică nu ar fi servit doar actualului sat, ci construirea ei în acest loc vorbește despre existența unei populații mai numeroase (mai multe capiteluri mici ale unei alte biserici romanice, care poate fi atribuită secuilor, se găsesc în această zonă doar la Saschiz). Ca ordin de mărime trebuie să fi fost vorba de zece până la maxim 50 de familii.

Începând cu așezarea coloniștilor oaspeți flamanzi/germani, începem să ne mișcăm pe teren mult mai sigur, deoarece începând cu această perioadă suprafața hotarului este aproape fixă. După cum s-a arătat deja la date generale, era o suprafață mică, care în 1910 cuprindea 24,7kmp (4295 iugăre cadastrale), iar din această suprafață probabil că 14% se găseau într-o mică zonă pustie (Mügeln?, Uegeln?), așadar în anumite circumstanțe vechiul hotar să fi fost de numai 21,2 kmp (3680 iugăre cadastrale). De altfel putem presupune că și aici, ca și în cazul altor sate, s-a putut pierde sau câștiga prin procese asupra hotarului doar un procent foarte redus de teren.

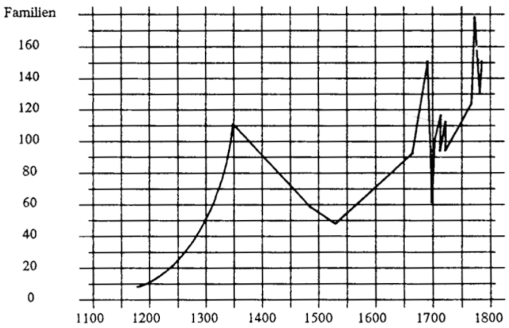

Fig.25 Evoluția populației între secolele XII și XVIII

La o cotă medie de 200-300 ha per gospodărie, cotă care a putut fi determinată în capitlurile Kosd și Saschiz în perioada colonizării (P. Niedermaier, 1973, p.50, 52), rezultă că pentru o astfel de suprafață populația inițială nu număra mai mult de 12 familii, mai degrabă 8 sau minim 7 **(Fig.25)**.

Luând în calcul fondarea satului în 1180 și un ritm rapid de creștere, caracteristic noilor așezări fondate de colonişti (P. Niedermaier, 1986, p.24ff), rezultă următoarele valori ipotetice de evoluție a populației în perioada următoare:

An	Număr de familii	Locuitori
1200	11 familii	(55 de locuitori)
1250	24 familii	(120 de locuitori)
1300	50 familii	(250 de locuitori)
1347	110 familii	(550 de locuitori)

Un alt punct cheie al demografiei ne este oferit de un document din 1410 cu numărul caselor cu numere (*domus numeralis* a satelor din Capitlurile Kosd, Cincu - Kosd, Pelișor) (F. Teutsch, 1876, p.187f). În această prezentare Viscri apare în urma Daciei și Jibertului, cu doar 6 case cu număr și înaintea Ticușului Vechi (5 case cu număr), urmat imediat de Cața, Mercheașa, Rupea și Lovnic cu câte 4 case. În ciuda acestei clasificări relativ superioare, plătea destul de puțin - doar 112 groși. Deoarece Viscri avea fără îndoială o suprafață mică, se poate presupune că populația relativ numeroasă putea plăti doar puțin. În lumina numărului de locuitori anteriori și ulterior, se poate lua în considerare în mod realist o perioadă de stagnare între 1347 și 1410.

Mai târziu, între 1410 și 1488, a avut loc și aici un declin al populației, astfel încât la sfârșitul secolului al XV-lea erau 51 de gospodari, un învățător, 3 păstori și 2 sărmani (A. Berger, 1894, p.57ff), așadar un total de 57 de familii (circa 285 de locuitori). Și aici e vorba despre valori mari, depășite aproximativ doar de Rupea (152 de familii), Cața (92), Homorod (68), Drăușeni (64), Dacia (60). Populația a scăzut la jumătate, deși în regiune - în Scaunul Cincu - pierderea demografică era inegal mai mare. Aici lucrurile sunt evidente: Viscri aparține marginii ținutului care între 1350 și 1500 s-a confruntat cu un declin accentuat al populației (P. Niedermaier, 1986, p.24ff și **Fig.2**).

În 1500 populația încă se afla în oarecare declin, însă la următoarea numărătoare din 1532 (Quellen Kronstadt, 1889, p.48) încă apar 48 de gospodari (cu 7 mai puțini ca în 1488), cel mai mic număr cunoscut nouă după 1350.

În 1664 sunt ceva mai mulți, respectiv 87 de gospodari și 5 colonişti, deci 92 de familii (H. Müller, 1909, p.379). Este cea mai mare valoare din listă (Dacia, Jibert și Lovnic erau mai mici pe atunci), iar această valoare se

bazează pe o creştere a populaţiei. După cum arată cifrele perioadei următoare, după 1532 putem vorbi de o creştere aproape neîncetată pe o perioadă lungă de timp.

2.2.1.2 Evoluția în Perioada Modernă Târzie

Din Perioada Modernă Târzie şi cea Contemporană se păstrează numeroase conscripţii şi recensăminte ale populaţiei, aşadar suntem bine informaţi cu privire la schimbările survenite.

Prima valoare după ocuparea Transilvaniei de către Habsburgi provine din 1693 (Arhiva parohială Viscri): pe atunci existau deja 107 gospodari, 8 colonişti şi 36 de văduve, deci în total 151 de familii; aceasta este o valoare foarte mare (mult mai mare decât cea din 1664) şi a putut fi depăşită doar mult mai târziu.

Pare să fi urmat un eveniment care a dus la fuga unei mari părţi din populaţie, pentru că în 1698 mai sunt doar 43 de gospodari şi 18 colonişti (familii fără posesiuni), aşadar doar 61 de familii recenzate în Viscri, mai puţini decât în majoritatea satelor din zonă (Jibert 87, Caţa 122, Drăuşeni 104). Doi ani mai târziu, în 1700 se vorbeşte deja despre 69 de gospodari şi 20 de colonişti - aşadar 89 de familii -, iar în 1703 într-o descriere a lotizării satului, apar 87 de gospodari şi 15 colonişti şi văduve - aşadar 102 familii (Arhiva parohială Viscri).

În perioada următoare populaţia satului este iar decimată într-o oarecare măsură de tulburările sângeroase ale începutului de secol XVIII, cunoscute sub numele de *războaiele curuţilor*, astfel că într-un document nominal din 1713 cu familiile din sat (Orszagos leveltar, Budapesta, Abteilung F, Kennziffer OLF 49 5/16) apar iarăşi doar 74 de gospodari şi 13 familii cu funcţii diverse în sat: velicul (*der Hann*, reprezentantul satului), cetăţean, slujitorul bisericii, cizmarul, ajutoare de luptători (*Trabanten*) ş.a. Pentru prima dată sunt menţionate şi 7 familii de colonişti români (*inquilini valachi)*, aşadar în total 94 de familii. Un an mai târziu, în 1714, într-un document de rambursare a datoriei (Arhiva parohială Viscri) apar 127, deci simţitor mai multe familii (din care 88 gospodari, 21 colonişti şi 18 văduve), fără ca cele 7 familii de români să mai fie menţionate (posibil ca acestea să fi fost incluse în numărul coloniştilor sau să nu fi fost luate în evidenţă în registrul datoriilor).

Şi în 1720 valorile erau asemănătoare, doar puţin mai scăzute (87 de gospodari şi 7 colonişti, deci 94 de familii), deci se poate vorbi de o stabilizare a numărului de locuitori. Acest lucru este confirmat şi printr-o conscripţie din 1721 (Arhivele Naţionale, filiala Sibiu, Fond Urbarii şi Circumscripţii, nr.36, Foaia 5), în care apar 112 familii:

Categorii de populație	Număr	Procentaj
Cetățeni și locuitori	89	0,79
Văduve	13	0,12
Tineri și înțelepți	nu este menționat	
Colonişti valahi	10	0,09
Vagabonzi	nu este menționat	

După un alt document (Arhivele Naționale, filiala Sibiu, Fond Urbarii şi Circumscripții, nr.84, Foaia 101-104) sunt: 84 de țărani (rubrica se numește *rusticus domesticus*), 11 văduve și 8 români (aici apar 88 de familii). În 1742 erau 12 familii de români (Arhiva parohială Viscri), deci ceva mai multe ca înainte.

În 1763/64 (Arhiva parohială Viscri) este dat numărul caselor: 95. O valoare mai mare, de 123 de familii, arată că în ciuda dificultăților, populația este în creștere. Din 1776 (Arhivele Naționale, filiala Sibiu, Fond Urbarii şi Circumscripții, nr.106, Foaia 16-17) ne parvine cea mai mare valoare de până atunci, 178 de familii și, în același timp, clasificarea populației în special după apartenență etnică.

Categorii de populație	Număr	Procentaj
Cetățeni și locuitori ai târgului-	-	-
Saşi liberi	156	0,88
Tați de familie	124	
Văduve	32	
Români liberi	22	0,12
Tați de familie	21	
Văduve	1	
Maghiari liberi	-	-

În următoarele descrieri nu mai găsim un număr atât de mare. În 1780 erau 130 de familii (83 gospodari, 15 nou căsătoriți, 17 văduve, 15 români), în 1781 erau 120 de familii (88 gospodari, 17 văduve, 15 români / Arhivele Naționale, filiala Brașov, Fond Primăria Viscri, nr.60-61), cărora li se adaugă

încă 11 taţi şi alte 2 persoane. Însă în 1784 (Arhiva parohială Viscri) apar într-un registru de interese comune[39] iarăşi 121 de gospodari şi 29 de văduve.

Datele acestei perioade aduc lumină şi asupra relaţiilor de locuire şi convieţuire. Conform conscripţiei din 1721, populaţia satului locuia pe 83 şi 1/3 sesii sau germ. *Hufen* (*sessiones indigenarum*) şi pe 10 proprietăţi coloniale (*sessiones inquilinorum*), la care se adăugau 6 gospodării abandonate. În 1763/64 (Arhiva parohială Viscri) erau 95 de gospodari, însă pe lângă aceşti mai trăiau alte 30 de persoane, care aparţineau în mod corespunzător anumitor familii: 8 taţi, 9 mame, 7 surori, 3 fii, 5 văduve şi alţi 5; la fel, în 1781 s-au mai adăugat încă 13 persoane celor 120 de familii.

Şi mărimea familiei ne oferă unele prime indicii: în 1765 celor 123 de familii le aparţineau în total 453 de persoane (Alamanah statistic, 1870, p.VI). Conform acestor date, o familie era formată, în medie, din 3,54 persoane, copiii nefiind luaţi în calcul. Un recensământ cuprinzător din 1786 ne dă un număr de 667 de persoane (E. Wagner, 1977, p.369); suprapunând aceste numere cu cei 121 de gospodari şi 29 de văduve, ce apar în registrul de impozite din 1784 (Arhiva parohială Viscri), rezultă o medie de 4,53 de persoane per familie, ceea ce probabil este destul de aproape de realitate.

Interesantă este şi proporţia în creştere a românilor raportat la populaţia generală. Ca în multe sate săseşti, câţiva români s-au aşezat mai întâi ca păstori. Conform registrelor din 1641, din 6 păstori, 4 erau venetici (probabil români), iar în 1642 toţi cei 5 păstori erau veniţi din altă parte - aşadar pe atunci în sat erau probabil foarte puţine familii de români. În 1713 se aşează în sat 7 familii de colonişti români, reprezentând astfel 7% din populaţia locală. În 1721 procentul creşte la 9%, în 1776 la 12%, iar în 1781 aproape la 13%.

Începând cu secolul al XIX-lea informaţiile încep să se refere la persoane (**Fig.26**). În 1854 se vorbeşte despre 742 de suflete (Landes-Regierungs-Blatt, 1854, II-IV, vezi şi E. Wagner, 1977, p.369), iar în 1857 despre 693 (Tabele statistice despre dinamica populaţiei în Marele Principat al Transilvaniei, Biblioteca Academiei Cluj, Ms.A 475, vezi şi O.v. Meltzl, 1886, anexa p.11). Dintre aceştia, conform denominaţiei, erau 5 romano-catolici, 205 greco-catolici şi 483 evanghelici C.A.; în 1880 existau 703 persoane (O. v. Meltzl, 1886, anexa p. 11), în 1890, 708, iar în 1900, 773 (H. Müller, 1909, p. 380). Nu ştim în ce măsură emigrarea în America a jucat un rol în aceste schimbări (vezi: H. Van der Haegen, H. Lainping, 1991, p. 226). Conform etniei lor, aceştia erau:

---

[39] *Gemeinzinsregister*

	Saşi		Români		Romi		Maghiari	
Anul	Nr		Nr		Nr		Nr	
1851	534		?		?		?	
1857	488	70	205	30				
1873	500		?		?		?	
1880	495	70	169	24	28	4	2	<1
1883	518		?		?		?	
1890	527	74	181	26				
1900	556	72	217	28				

Începând cu secolul al XVIII-lea proporția românilor a crescut, conform unor surse, de la 7% la început, la 13% și în sfârşit la 30%, însă conform altor surse considerabil mai puțin. În jurul anului 1880 era cu siguranță în jur de 24%, apoi a crescut la 28% la începutul secolului. În același timp, proporția saşilor a scăzut pe parcursul secolului al XIX-lea, poate nu uniform, dar constant, până la 70%, pentru a crește din nou oarecum spre sfârșitul secolului. Numărul romilor și în special al maghiarilor era mic. Astfel, în ciuda schimbărilor, Viscri a rămas unul dintre satele cu o populație săsească numeroasă: probabil că satul relativ sărac oferea puține stimulente pentru potențialii imigranți. Cu toate acestea, întrucât proporția de români și romi nu era foarte mare, aceştia vorbeau până în secolul al XX-lea nu doar românește, ci și săseşte (M. Markel, 1995, p. VIII).

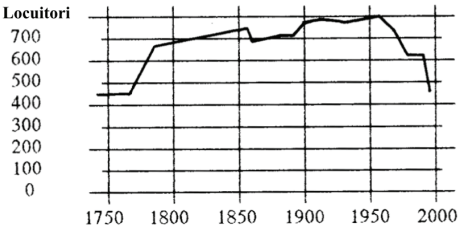

Fig.26 Numărul locuitorilor în sec. XIX și XX

Datorită unui registru familial (EDV Herman Van der Haegen), cunoaştem pentru prima dată structura familială a populației protestante a satului în 1850. La acea vreme, în 132 de case locuiau 538 de persoane, aşadar o medie de 4,1 persoane pe casă. Exista o medie de 2,2 generații per familie. Cele mai numeroase familii erau formate din doi adulți și până la trei copii (43%), iar în unele cazuri, era inclusă și o persoană în vârstă (19%).

Astfel, majoritatea familiilor aveau doi adulți, 18% aveau un singur adult, iar circa 2% aveau fiecare câte trei sau patru adulți. Persoanele în vârstă erau integrate în familii. Într-un singur caz existau două persoane în vârstă care locuiau singure, dar în 36% din familii erau două sau mai multe persoane în vârstă (25% și, respectiv, 11%). Copiii erau prezenți în 82% din familii – dar, de obicei, erau puțini: în medie, existau doar 1,6 copii pe familie. Familiile numeroase erau extrem de rare, deoarece existau:

Număr de copii	Procentaj
1 copil	34% din familii
2 copii	28% din familii
3 copii	10% din familii
4 copii	5% din familii
5 copii	2% din familii
6 copii	2% din familii
7 copii	1% din familii

În perioada 1865-1880, la saşi s-a înregistrat o medie de 16,9 naşteri pe an, adică 0,329 naşteri la 1.000 de locuitori; dintre acestea, doar 6-7% au fost naşteri nelegitime. În acelaşi timp, s-a înregistrat o medie de 15,1 decese pe an, adică 0,294 decese la 1.000 de locuitori. Astfel, rata natalității a fost sensibil mai mare decât rata mortalității. Tranziția demografică era, aşadar, în plină desfăşurare, lucru confirmat şi de creşterea populației.

Date mai precise avem din 1883 (O. v. Meltzl, 1886, Anexa p. 18). La acea vreme locuitorii erau împărțiți în 264 de bărbați şi 254 de femei. Au existat trei căsătorii şi nicio relație de concubinaj. Dintre naşteri, două au fost nelegitime; 11 au fost băieți şi 12 fete. Dintre cele 12 decese, şase au fost bărbați şi şase femei; în cazul a două decese a fost vorba de copii sub cinci ani. Cel mai în vârstă bărbat avea 78 de ani, iar cea mai în vârstă femeie avea 79 de ani. Familia cu cei mai mulți copii avea opt.

În 1857 existau 192 de case (Tabele statistice privind raporturile populației din Marele Ducat al Transilvaniei, Biblioteca Academiei Cluj, Ms. A 475), valoare care depăşeşte cu mult cele 83 1/3 + 10 *session*[40] din 1721. Ceva mai târziu, în 1870, sunt înregistrate doar 183 de case; acestea erau locuite de 213 familii, cuprinzând 761 de suflete. Prin urmare, exista o medie de 1,16 familii pe casă, sau 4,16 locuitori pe casă (în 1721, media era aparent de doar 5 locuitori, iar în 1857 de doar 3,6). În acelaşi timp, o familie

[40] Session (vezi şi *Hufe*) =sesie, suprafață de teren la care avea dreptul o gospodărie obişnuită

cuprindea în medie 3,36 persoane (deşi persoanele în vârstă erau probabil considerate familii separate).

În 1874, când a fost creat noul cadastru cu 411 registre funciare, existau şi 185 de case.

2.2.1.3 Evoluţia în secolul XX

Tendinţele de dezvoltare din secolul al XIX-lea au continuat mult timp şi în secolul al XX-lea: populaţia a rămas destul de constantă pentru o lungă perioadă de timp. Dacă în 1900 existau 773 de locuitori, în 1910 erau 790, în 1930 787, în 1956 799 şi în 1966 735 (E. Wagner, 1977, p. 369).

Chiar şi compoziţia etnică a rămas neschimbată până la mijlocul secolului al XX-lea. Astfel recensământul din 1930 a înregistrat 145 de români, 2 maghiari, 562 de germani (saşi) şi 78 de romi. În termeni procentuali, aceasta reprezintă 71% germani, 18% români şi 10% romi. În timp ce proporţia germanilor a scăzut doar cu un procent, în 1930, spre deosebire de 1900, s-a făcut o distincţie între români şi romi, astfel încât, în timp ce procentul de români este mai mic, procentul de romi este crescut. Structura spaţială tradiţională a satului a continuat, de asemenea, să existe (vezi 3.1.2).

Un rând suplimentar de case a fost construit în partea de jos a satului. În acelaşi timp au fost abandonate o serie de case din partea de sus a satului şi astfel numărul total al caselor nu s-a modificat semnificativ. Prin urmare, până la mijlocul secolului al XX-lea, mărimea medie a familiei nu ar fi fost semnificativ mai mică.

Al Doilea Război Mondial a adus schimbări decisive. Conform unui acord între statul român şi cel german, bărbaţii saşi care nu fuseseră încă înrolaţi în armata română au fost, de la o anumită dată, integraţi în trupele de luptă germane. Mulţi dintre aceşti bărbaţi au fost ucişi în acţiune, iar doar câţiva dintre ceilalţi au putut să se întoarcă în patria lor.

Din populaţia săsească rămasă în sat, 100 de persoane au fost deportate în Uniunea Sovietică în ianuarie 1945; 76 dintre aceştia au fost trimişi în lagărul de la Petrovca, unde au fost internate 783 de persoane din regiunea Rupea (G. Weber, R. Weber, 1995, p. 19-20). Dintre deportaţi, 14 au pierit; alţii au fost ulterior deportaţi din Rusia în Germania, în loc să fie trimişi în România. O imagine detaliată reiese dintr-un tabel al enoriaşilor protestanţi datat 1 martie 1945 (Arhiva parohiei Viscri; document emis în limba română, sub nr. 23/1945), care enumeră persoanele de acasă şi cele plecate (în Germania, în alte părţi ale României, în Uniunea Sovietică şi în Armata Română) pe categorii şi grupe de vârstă, în cifre absolute şi ca procent din totalul populaţiei protestante (vezi pagina următoare).

Dintre bărbații care serveau în armată, 28 au fost uciși în acțiune în al Doilea Război Mondial (31 în Primul Război Mondial). Dintre cei deportați în Rusia, așa cum s-a menționat mai sus, 14 au pierit - zece bărbați și patru femei. Astfel, 42% dintre foștii soldați au fost uciși în acțiune, iar 14% dintre deportați au murit.

Întrucât 29% din populația săsească a trebuit să părăsească Transilvania temporar sau definitiv, acest lucru a dus – favorizat de diverse obstacole și de o gestionare defectuoasă – la emigrarea sașilor din Viscri în Germania. În timp ce în 1945 în comunitatea protestantă erau numărate 570 de suflete, până la sfârșitul anului 1989 mai rămăseseră doar 299 de persoane (vezi 3.1.1).

Locul de reședință în 1945		**Acasă**		**În afara casei**							
Categorie	Vârstă	Nr	%	În DE		În URSS		în RO		Armată	
				Nr	%	Nr	%	Nr	%	Nr	%
Capi de familie											
Bărbați	>45	59	10	1	-	3	1	1	-	-	-
	<45	4	1	56	10	28	5	-	-	3	1
Femei	>30	65	11	-	-	5	1	-	-	-	-
	<30	1	-	-	-	13	2	-	-	-	-
Fără gospodărie proprie											
Bărbați	>45	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	17-45	4	1	-	-	18	3	-	-	-	-
Femei	>30	78	14	-	-	-	-	1	-	-	-
	18-30	5	1	-	-	33	6	5	1	-	-
Copii	până la 1	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	1-6	58	10	-	-	-	-	-	-	-	-
	7-17/18	112	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Total 570 de suflete		**403**	**71**	**57**	**10**	**100**	**18**	**7**	**1**	**3**	**1**

Până la Reforma Agrară din 1945 au venit în sat mulți colonișți români, dar majoritatea s-au mutat ulterior. Drept urmare, populația totală a satului Viscri a scăzut brusc. Dacă această scădere nu a atins proporții și mai mari, se datorează creșterii naturale puternice a populației romilor.

Guvernul intenționează acum să angajeze un birou de proiectare cu sediul la București pentru a investiga opțiunile de repopulare a satului, dar inițiativele de acest fel, de exemplu, cea pentru Unghiul Verzei[41], au fost până acum în mare parte abandonate.

În încheiere trebuie menționat că populația a crescut semnificativ până în 1350. A urmat o perioadă de stagnare până după 1400, iar apoi, până în 1540, o scădere la jumătate a populației. Ulterior s-a putut constata o creștere treptată a populației, cifrele ridicate ale populației din 1350 fiind atinse din nou în jurul anului 1720. În secolul al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea populația a continuat să crească într-o oarecare măsură. La mijlocul secolului al XIX-lea s-a ajuns la o stagnare, urmată de un regres în ultimele decenii și mai cu seamă în ultimii ani.

2.2.2 CARACTERUL SATULUI ȘI AL HOTARULUI

2.2.2.1 Evoluția intravilanului

Pentru prima perioadă în care zona Viscri a fost locuită de secui se poate presupune o așezare de tip sat aglomerat.

Probabil că nu se găsea pe locul satului de astăzi, ci mai degrabă ceva mai sus, înspre nord, în spatele grădinilor actuale de pe *Langgasse* (la nord-est de biserica fortificată), pe *Großen Au* sau *Auf den Krautgärten* (la sud-vest de biserica fortificată). Amplasarea bisericii și a cimitirului asociat corespundea probabil acestui sat timpuriu.

Odată cu așezarea sașilor au apărut parcele de teren pe amplasamentul actual al satului (**Fig. 27, 28**). Întrucât amplasamentul bisericii a fost păstrat, noua așezare a fost aliniată și cu amplasamentul acestei clădiri.

În configurația satului, blocul neregulat de parcele edificabile dintre *Kirchenburg*, *Kirchgasse*, *Zellchen* și *Neugasse* (**Fig. 27, 2**9) prezintă caracteristicile unei dezvoltări mai recente. Probabil că nu a existat de la început și a fost construit în mai multe etape. Cu toate acestea, rândurile de case din jur, cu aproape 50 de parcele, formează o structură închisă.

---

[41] în germ. *Krautwinkel,* o regiune retrasă din Transilvania, în zona Agnitei

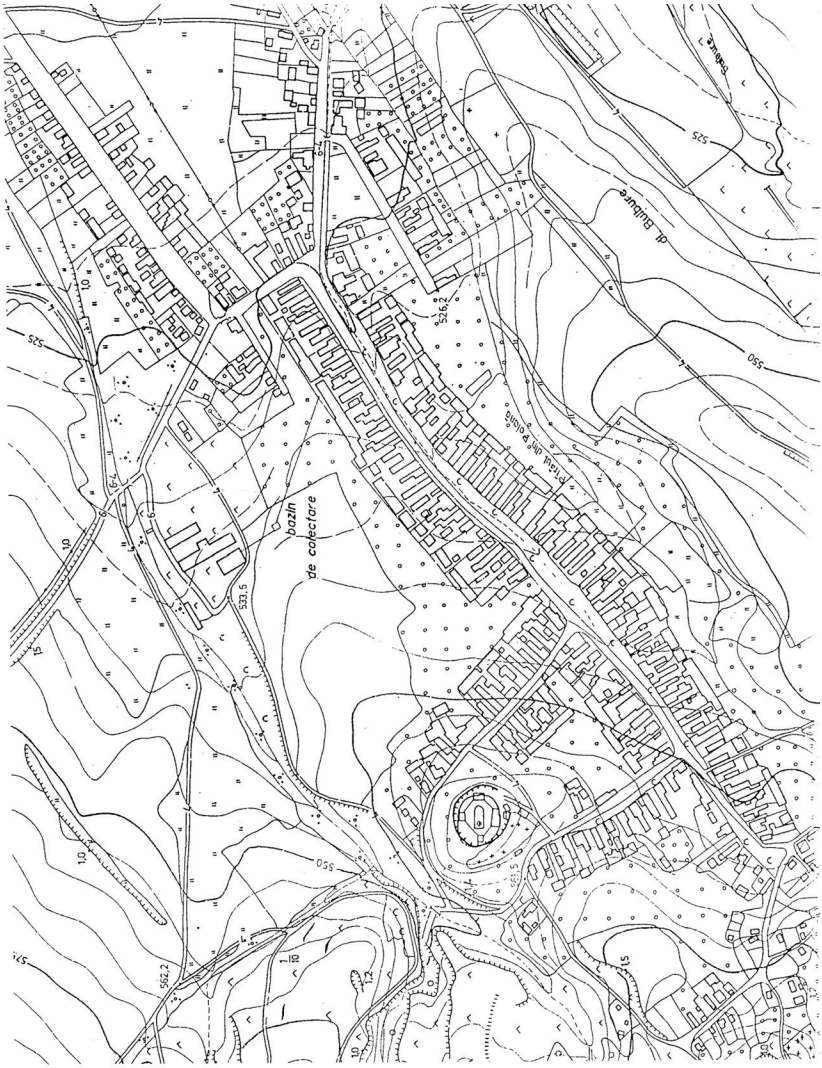

Fig. 27 Planul satului, 1967,(Siebenbürgen Institut Gundelsheim)

Fig. 28 Structura parcelelor în intravilanul satului

În conformitate cu această situație, atunci când *hospites* s-au stabilit pentru prima dată, probabil că în vale, la sud-vest de ulița principală (*Langgasse*), de-a lungul acestei străzi, în zona dintre *Kirchgasse* și *Neugasse*,

vizavi de *Zellchen*, era probabil amenajat un rând de parcele cu aproximativ zece gospodării. În fața acestora, întinzându-se până la biserică, se afla o pajiște foarte mare, iar în spatele lor, în grădinile adiacente, se afla un șanț de apărare, care ar fi putut fi îndiguit.

Până la Prima Invazie Mongolă acest rând de parcele a fost probabil extins spre lateral. Apoi, după invazie, probabil au apărut rândurile de case de lângă *Kirchengasse* și *Neugasse*. Între acestea, probabil a rămas un mare spațiu deschis, formând o piață a satului. O incintă protectoare înconjura probabil întreaga așezare.

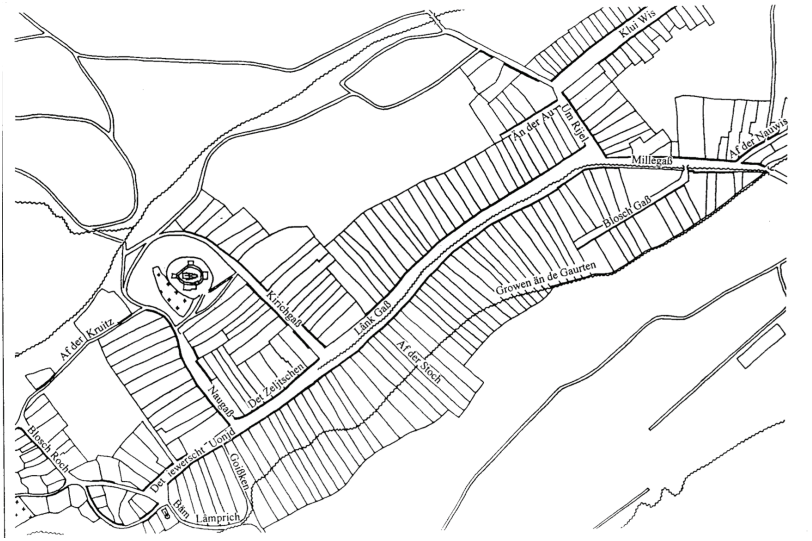

Fig. 29 Denumirile străzilor

Pe la începutul secolului al XIV-lea, când satul era locuit de peste 50 de familii, *Langgasse* se întindea din *Kirchgasse* în jos (**Fig. 29, 30**), lungimea sa crescând sau descrescând în funcție de necesități concrete. *Zellchen* și al doilea rând de case de pe *Kirchgasse* au apărut probabil relativ târziu.

Fig. 30 Fotografie aeriană a satului (Siebenbürgen-Institut Gundelsheim, foto M. Rill, G. Gerster)

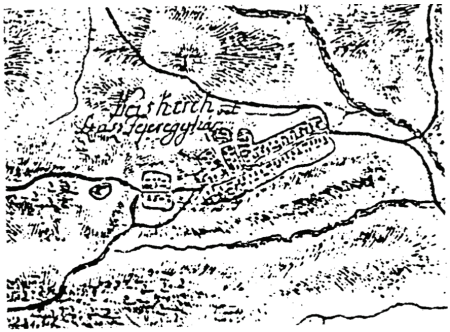

Fig. 31 Ridicarea topografică Iosefină

Abia în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea a apărut partea superioară românească a satului, pe *Rumänischen Rech*. Conform Ridicării Iosefine, în jurul anului 1780 aceasta a format o așezare complet separată (**Fig. 31**), care probabil avea deja la acea vreme un caracter de sat aglomerat. O altă structură marcată pe hartă ar fi putut fi o biserică. Satul aglomerat a fost ulterior extins în zona dintre casele românești și cele săsești, iar acolo a apărut o așezare romă cu case izolate, fără curți distincte, care a fost înregistrată în planurile cadastrale.

În secolul al XX-lea a apărut și partea inferioară românească a satului, cuprinzând *Kleine Wiese* (n.trad. Pajiștea Mică), *Mühlengasse* (n.trad. Ulița Morii), *Neue Wiese* (n.trad. Pajiștea Nouă) și *Rumänischen Gasse* (**Fig. 29, 30)**.

Pe vechile margini ale satului, care s-au păstrat ca atare, au supraviețuit până în zilele noastre rămășițe ale gardului viu ce se găsea de-a lungul fostului *Bodenzaun* (gard defensiv al satului). De-a lungul acestui gard probabil a existat odată o poartă la *Am Riegel* (fostul capăt inferior al satului), precum și la *Dem obersten Ende* (capătul spre cătunul românesc). De asemenea, este interesant cursul de apă protector din spatele șurilor de pe *Langgasse*; potrivit lui Michael Markel, acest „șanț al satului" era, acum o jumătate de secol, „adânc și abrupt pe alocuri, cu multe praguri de lemn (= Fläijdrich)" fiind astfel potrivit ca șanț defensiv.

2.2.2.2 Evoluția extravilanului

Zona din jurul Viscriului era împădurită în mod natural. Cu toate acestea, descoperirile arheologice din zonă și din împrejurimi indică anumite zone neîmpădurite dintr-o perioadă foarte timpurie. Extinderea și utilizarea acestor zone au variat ulterior considerabil de-a lungul timpului, dar există puține dovezi directe în acest sens (**Fig. 32**).

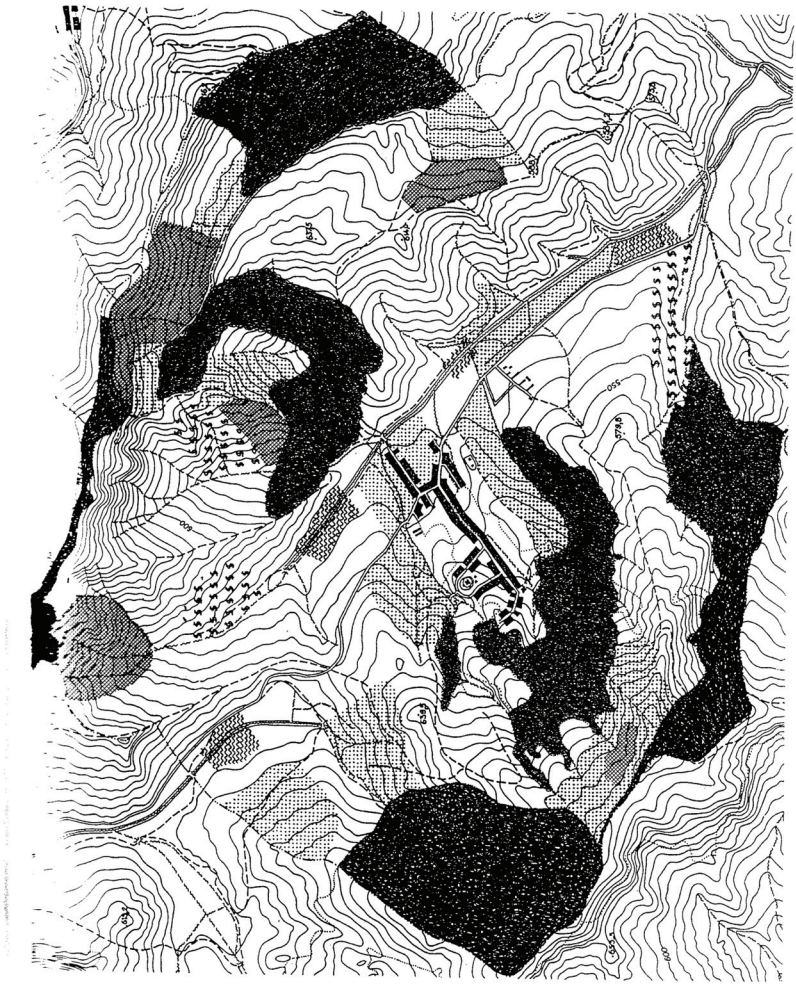

Fig. 32. Utilizarea anterioară a terenurilor după denumirea câmpului > Zone cu cercuri dense - pădure; zone haşurate - câmpuri; zone punctate - fânețe și pășuni; zone cu semne $ - podgorii; zone cu linii ondulate - iazuri.

Pe baza evoluției populației se poate stabili variația mărimilor generice a diferitelor suprafețe - deși astfel este vorba în mod evident despre o ipoteză.

Situația devine mai concretă în secolul al XII-lea (**Fig. 33**), când zona satului actual era locuită de secui. Dincolo de îndatoririle lor de războinici,

aceştia se ocupau în principal de creşterea vitelor, deoarece familiile secuieşti trebuiau să plătească anual o vită drept tribut regelui. Cu siguranţă se ocupau şi de creşterea cailor, caii fiind o necesitate de maximă importanţă în timp de război: căpeteniile secuilor au fost numite mai târziu „cai de frunte” şi, prin urmare, trebuie să fi existat şi „cai de urmă”; chiar şi simplii „arcaşi” ar fi fost călare.

Evoluţiile demografice pentru această perioadă estimează un număr de 10-50 de familii (vezi: 2.2.1), iar dacă luăm în considerare ipotetic o valoare de aproximativ 30 de familii, efectivul de animale din acea vreme trebuie să fi fost considerabil. Pentru subzistenţa locuitorilor putem lua în calcul cel puţin 14 unităţi de animale mari, la care se adăuga probabil şi un cal; astfel rezultă puţin peste 15 unităţi de animale mari (pentru următoarele calcule, vezi: P. Niedermaier, 1994/2, p. 671–675; ibid., 1996, p. 8–62).

Pentru aceasta era necesară o suprafaţă de păşune de aproximativ 15 hectare per familie. În plus, existau probabil 3 hectare de teren arabil pentru fiecare. Pe baza acestor valori ne putem imagina o suprafaţă de păşune de 5 km² şi câmpuri agricole de 1 km². Astfel, exista o suprafaţă fără pădure de peste 6 km², care, în ceea ce a devenit ulterior hotarul Viscri, era compensată de o suprafaţă de 18 km² de pădure. (Comparând aceste valori cu cele din 1883, suprafaţa de păşune era semnificativă, având aproximativ aceeaşi dimensiune ca în secolul al XIX-lea; în schimb, câmpurile ocupau doar un sfert din suprafaţa lor ulterioară.)

Dacă se încearcă localizarea pe teren a diferitelor suprafeţe utilizate, pajiştile se găsesc probabil lângă pârâu, dar nu pe locul cândva mlăştinos a ceea ce a devenit ulterior *Lange Wiese*. Terenul arabil are aproximativ aceeaşi dimensiune ca şi câmpul *Ebend*, dar cu siguranţă nu a coincis cu acesta. Probabil era situat pe porţiuni mai plate ale terenului, probabil în imediata vecinătate a vechiului sat aglomerat - adică la nord, est şi sud de acesta. O parte din el s-ar fi putut afla pe locul satului de astăzi, alte părţi la nord, est şi sud de acesta - dar în principal la sud-vest de pârâul Zekel. Păşunile ar fi fost, de asemenea, situate într-o mare măsură în apropierea pârâului, în special la sud-est şi nord-vest de sat (*Ebend* sau *Kelter*, *Salzberg*).

Per total, terenul de-a lungul văii a dus probabil la crearea unei zone deschise şi alungite în jurul satului.

Pădurea, cel mai probabil, nu limita privelişte a din jur şi, prin urmare, zona părea relativ deschisă; cu toate acestea, caracterul său era determinat în mare măsură de predominanţa păşunilor.

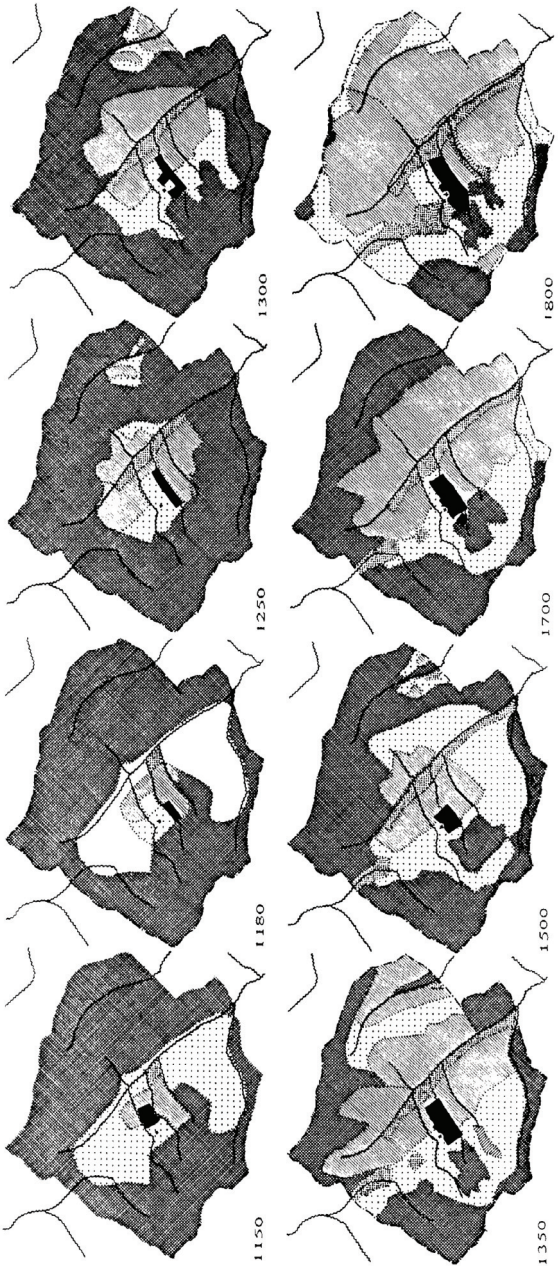

Fig.33 Evoluția extravilanului. Suprafața neagră - intravilan; suprafața cu haşura în cruce - pădure, suprafețe cu haşură simplă - ogoare; suprafețe cu puncte dense - pajişti; suprafețe punctate rar - păşuni; suprafețe albe - teren neutilizat

Odată cu aşezarea saşilor situaţia trebuie să se fi schimbat semnificativ. Deja la momentul colonizării, în jurul anului 1180, putem estima un număr de aproximativ 10 familii (P. Niedermaier, 1973, p. 47-55; ibid., 1994, p. 671-675; ibid., 1996, p. 58-62), cu o suprafaţă arabilă considerabilă, agricultură în sistem cu două sau trei câmpuri şi fertilizare a solului, dar o populaţie de animale considerabil mai mică - puţin peste 5 unităţi de animale mari, inclusiv un cal.

Aceste cifre se translează în aproximativ 7,1 hectare de teren arabil, 1,5 hectare de pajişti şi 3,0 hectare de păşune liberă per familie (la care s-au adăugat terenuri lăsate în pârlog şi păşuni din pădure). Astfel, putem estima câmpuri de aproape 1 km², doar pajişti relativ mici de 0,1 km² şi aproape 0,5 km² de păşune.

Prin urmare, dimensiunea ogoarelor corespunde cu cea din perioada secuiască şi, în consecinţă, este posibil ca unele câmpuri existente să fi continuat să fie utilizate după o nouă organizare. Totuşi, întrucât noul sat a apărut probabil pe câmpuri anterioare, trebuie să fi fost înfiinţate noi suprafeţe agricole – cel mai probabil la sud-est de sat, în zona *Ebend*. În plus, în apropierea pârâului trebuie să se mai fi găsit pajişti mici. Odată cu retragerea secuilor, suprafeţe de păşune destul de mari nu ar mai fi fost folosite şi ar fi început un proces spontan de împădurire cu arbuşti.

La cumpăna dintre secolele al XII-lea şi al XIII-lea peisajul se afla în mare parte într-o etapă de tranziţie.

La marginea unei poiene intens utilizate şi clar delimitate existau zone mari năpădite de tufişuri, care se distingeau la fel de clar de pădurea înaltă. Multe denumiri de păduri care apar în descrierea câmpurilor provin probabil din această perioadă.

Până la prima Invazie Mongolă probabil că populaţia s-a schimbat, dar profilul economic al satului a rămas acelaşi. Astfel, până la mijlocul secolului al XIII-lea, corespunzând celor puţin peste 20 de familii, putem estima deja aproape 1,7 km² de teren arabil, 0,3 km² de pajişti şi 0,7 km² de păşuni. Suprafaţa totală de teren cultivat acoperea astfel 2,7 km², în timp ce pădurile din jur ocupau 22,0 km².

Creşterea semnificativă a terenurilor agricole a dus probabil la anumite schimbări. Deşi iniţial se poate să fi fost vorba doar de o extindere laterală - cel mai probabil pe *Kelter* şi *Salzrech* spre nord-vest şi pe *Ebend* spre sud-est - este posibil ca după 1200 să fi început înfiinţarea unui nou câmp dincolo de pârâu, în zona pădurilor *Hirschelfeld* şi *Höddelfeld*: aceasta a reprezentat o dezvoltare complet nouă. Încă exista suficient spaţiu pentru fâneţe lângă

pârâu, dar este posibil să fi început acolo deja şi lucrări de desecare. Păşunile s-ar fi putut afla în apropierea bisericii, dar şi spre pârâul Domig.

În momentul invaziei mongole, zona satului era încă o poiană clar vizibilă într-o pădure imensă. Ascunsă într-o oarecare măsură la capătul lumii, rămâne de văzut dacă mongolii au acordat prea mult interes aşezării.

Creşterea semnificativă a populaţiei din a doua jumătate a secolului al XIII-lea a dus cu siguranţă la schimbări semnificative în configuraţia terenurilor. În 1300, 50 de familii aveau deja nevoie de 3,6 km² de teren arabil, 0,7 km² de fâneţe şi aproximativ 1,5 km² de păşuni. Suprafaţa totală cultivată acoperea astfel o suprafaţă de aproximativ 5,8 km², în timp ce pădurile ocupau încă aproape 19 km².

Prin urmare, câmpul *Ebend*, la sud de sat, era probabil deja în mare parte stabilit; la nord de sat, terenul arabil de pe *Kelter* şi *Salzrech* era probabil complet dezvoltat, iar aceste zone, ca şi mai târziu, au format un alt câmp cu părţi din câmpul *Höddel*, aproximativ echivalent ca dimensiune cu câmpul *Ebend*. La acesta s-a adăugat câmpul *Hirschel*, care era în mare parte defrişat şi de aceeaşi dimensiune. Această diviziune tripartită sugerează un sistem agricol cu trei câmpuri, care trebuie să fi fost comun aici cel târziu în a doua jumătate a secolului al XIII-lea.

De-a lungul pârâului, *Langen Wiese* fuseseră probabil aproape complet desecate. Cu toate acestea, este posibil să fi fost adăugate şi alte pajişti, cel mai probabil în imediata vecinătate a satului şi în zona numită acum *Heuwiese*. Păşunile au fost probabil extinse la sud-vest de sat, spre *Heckeneck*, *Auf der Au* şi spre *Domig*. Cu ocazia acestor schimbări, pădurea de la vest de sat a fost împinsă aproape până la graniţa sa actuală, ocupând în continuare suprafeţe mari la nord şi sud, dar mai ales în partea de est a hotarului.

Zona fără pădure pe care se afla Viscri crescuse foarte mult în secolul al XIII-lea. Cu toate acestea, orizontul era încă închis de păduri. Acest lucru a conferit zonei un caracter oarecum intim, închis, dar a diminuat oarecum caracterul de teren cultivat.

Pentru mijlocul secolului al XIV-lea se pot socoti aproximativ 110 familii şi, prin urmare, suprafaţa terenului trebuie să se fi schimbat considerabil. Având în vedere numărul de familii, în ciuda valorii mai mari a terenului - şi, prin urmare, a cultivării sale mai atente şi mai intensive în muncă - este posibil să fi existat zone de producţie considerabil mai mari la acea vreme (P. Niedermaier, 1994/2, p. 671-675; calculele suplimentare provin din manuscrisul pentru al doilea volum al lucrării din 1996; acestea se bazează parţial pe: W. Abel, 1962). În anul 1350 se pot estima 7,8 km² de teren arabil, 1,6 km² de pajişte şi 3,3 km² de păşune. Scăzând dimensiunea intravilanului,

rămân aproximativ 11,5 km² pentru pădure. (Comparând aceste valori cu cele din 1883, rezultă că la mijlocul secolului al XIV-lea terenul cultivat avea încă doar jumătate din suprafața de la sfârșitul secolului al XIX-lea, dar pădurea era de trei ori mai mare.)

Conform valorilor din 1350, zona de sud-vest a *Wiesengraben* și-a păstrat probabil aproximativ aceeași formă la sfârșitul secolului al XIX-lea ca la mijlocul secolului al XIV-lea, la fel ca și partea hotarului din apropierea satului, la nord-est de pârâu. Zona *Grundhardsgrund*, mai îndepărtată, probabil nu era încă cultivată. Pe de altă parte, ogoarele terasate din Valea *Ugler*, la capătul estic al hotarului, indică foste câmpuri care trebuie să fi existat în această perioadă. Este discutabil dacă acestea au fost cultivate din sat și, prin urmare, este posibil să fi existat acolo un cătun (*Mügeln, Ugeln*); deoarece nu există alte informații despre acesta, putem presupune că a apărut în preajma anului 1300; deja în 1400 apăruseră primele semne de devastare, iar cel târziu în 1588 zona a fost complet nelocuită, deoarece atunci a început procesul de stabilire a hotarelor dintre Dacia și Viscri în jurul acestei văi.

Cu siguranță în această perioadă se găseau pajiști în diverse locuri și, acolo unde a fost posibil, acestea au fost create în locul ogoarelor și pășunilor. În afară de zonele *Lange Wiesen* și *Heuwiese*, fânul se cultiva probabil în principal pe *Auf der Au* și *Auf der Fleosau*. Părți mai îndepărtate ale terenului comunal erau atunci folosite ca pășuni, în special dincolo de câmpurile *Höddel* și *Hirschelfeld*, în timp ce pădurea a fost împinsă înapoi până la marginea limitei extravilanului. Este probabil ca aceasta să fi acoperit o suprafață mult mai mare decât o acoperă astăzi, în special la marginea de nord a hotarului, dar și în sud-est.

Caracterul extravilanului s-a schimbat cu siguranță considerabil în prima jumătate a secolului al XIV-lea: terenul cultivat nu mai părea înconjurat de păduri și, prin urmare, părea mai deschis. Chiar dacă pădurile satului erau încă destul de extinse, caracterul extravilanului până în 1350 semăna deja în mare măsură cu cel de astăzi.

Criza Agrară[42] din perioada 1350-1550 a adus cu siguranță schimbări de amploare în dezvoltarea terenurilor. În ceea ce privește istoria demografică, așa cum s-a arătat, a existat o perioadă de stagnare până după 1400, urmată de o scădere a populației la mai puțin de jumătate în secolele al XV-lea și în prima jumătate a secolului al XVI-lea. În 1488 însă existau trei păstori la fiecare 54 de familii, sau un păstor la fiecare 18 familii. Deși acesta nu este

[42] Criza Agrară = perioadă cuprinsă între mijlocul sec. al XIV-lea și mijlocul sec. al XVI-lea, în care au fost generate venituri mici din produse agricole

un raport extrem pentru acea vreme, arată că în urma Crizei Agrare creșterea animalelor devenise extrem de importantă.

Prin urmare, pentru perioada din jurul anului 1500 ne putem aștepta la valori semnificativ diferite față de cele de până în 1350. Cu o populație de animale de aproximativ 8 unități de animale per familie (această valoare corespunde, întâmplător, și cu cea de la începutul secolului al XVIII-lea), fiecare fermă ar fi avut aproximativ 4,0 hectare de câmpuri cultivate, 2,0 hectare de pajiști și 8,0 hectare de pășuni. Cu 50 de familii Viscri ar fi avut 2 km² de câmpuri (excluzând terenurile lăsate în pârlog, suprafața pentru 100 de familii era în 1721 de 4,2 km²), 1 km² de pajiști și 4 km² de pășuni; suprafața așezării era mai mică de 0,5 km². Era vorba, așadar, de 7 km² de teren cultivat, în contrast cu peste 17 km² de pădure înaltă și tufișuri.

Întrucât terenul arabil se micșorase la aproape un sfert, câmpurile din cătunul estic au fost probabil abandonate treptat, iar cele din satul propriu-zis reduse la cele mai bune zone din apropierea satului; adică, probabil, cele de pe *Kelter* și *Salzrech* au fost păstrate, și parțial cele de pe *Ebend*; mult mai puțin trebuie să fi rămas din *Hirschelfeld* și chiar mai puțin din *Höddelfeld*.

Suprafața de pajiște a crescut chiar ușor și probabil s-a păstrat în mare parte în locația sa inițială, în timp ce pășunile din jurul anului 1500 ocupau în mare parte zonele fostelor câmpuri. Deși întinderea lor a crescut oarecum, părțile mai îndepărtate ale fostelor pășuni probabil nu au mai fost utilizate, astfel încât acestea au fost treptat acoperite de arbuști și reîmpădurite.

În consecință, inelul marginii pădurii s-a închis din nou mai strâns în jurul satului, ale cărui câmpuri și-au păstrat din nou în mare parte caracterul unei poieni. Între acestea, dominante erau pajiștile și pășunile dominau, ceea ce a schimbat semnificativ caracterul terenurilor cultivate.

Ca urmare, odată cu creșterea reluată a populației, probabil că și câmpurile s-au schimbat din nou. Totuși, avem date mai precise doar din a doua jumătate a secolului al XVII-lea: în 1664 existau din nou 92 de familii, iar în 1693 chiar 151 – însă, acest lucru a fost doar pentru o perioadă scurtă de timp, deoarece între 1698 și 1721 sunt înregistrate în mod repetat aproximativ 100 de familii, ca și în anii 60 ai secolului al XVIII-lea (minim 61 și maxim 127). Pentru perioada cuprinsă între mijlocul secolului al XVII-lea și a doua jumătate a secolului al XVIII-lea putem număra, așadar, 100 de familii, iar această valoare este confirmată de o cifră din 1721: la acea vreme existau 83 1/3 *Hufen*[43](*sessiones indigenarum*), 10 *Hufen* a coloniștilor

[43] Hufe (ger.) =sesie, unitate de măsură a terenului, suprafață care corespundea unei gospodării obișnuite

(*sessiones inquilinorum*) şi 6 *Hufen* abandonate (*sessiones deserte*) – un total de aproape 100 de *Hufen*.

În urma creşterii preţurilor la cereale (P. Niedermaier, 1979, p. 214-216), ne putem aştepta la o pondere ceva mai mare a agriculturii arabile în structura economică a satului în a doua jumătate a secolului al XVII-lea şi, prin urmare, şi la câmpuri cultivate mai atent. În acelaşi timp însă ştim că în 1641 şi 1642 existau 6, respectiv 5 păstori. Astfel odată cu numărul total de familii s-a dublat şi numărul păstorilor şi, prin urmare, probabil efectivul de animale, fapt confirmat de datele din 1713 şi 1721, când au fost înregistrate 7, respectiv 8 unităţi de animale mari pe familie. Cu siguranţă, aşa au crescut zonele utilizate mai intens.

Dacă presupunem 4,5 hectare de teren arabil per familie (excluzând terenurile lăsate în pârloage), 2,0 hectare de pajişti şi 7,5 hectare de păşuni (inclusiv terenurile lăsate în pârloage), atunci, la aproximativ 100 de familii ar fi existat în a doua jumătate a secolului al XVII-lea următoarele suprafeţe de utilizare agricolă intensivă: teren arabil (excluzând terenurile lăsate în pârloage) - 4,5 km² (după 1700 era de 4,2 km²), pajişti - 2,0 km² şi păşuni plus teren lăsat în pârloage - 7,5 km². Dacă scădem şi aproximativ 0,5 km² pentru limitele satului, au rămas încă 10 km² pentru păduri, care erau folosite doar parţial pentru îngrăşarea porcilor.

Cele trei câmpuri principale mari ulterioare erau probabil acum cultivate în mare parte ca teren arabil: *Ebendfeld* cu *Grundhardsgrund*, *Höddelfeld* cu *Kelter* şi *Salzrech* şi *Hirschelfeld*. Pajiştile din perioada anterioară (*Lange Wiesen*, *Heuwiese*, *Auf der Au* şi *Auf der Floosau*) trebuie să fi fost păstrate. Păşunile erau probabil situate în principal pe *Domig*, spre *Kastenberg* şi Bunești, precum şi în direcţia Văii Ugel.

În mare fusese reluată configuraţia generală a zonei de la mijlocul secolului al XIV-lea; doar fostul cătun nu a mai fost reconstruit, astfel încât Valea Ugel a rămas parţial împădurită. În general însă pădurea fusese redusă semnificativ, dând spaţiului liber al extravilanului un aspect destul de deschis. Câmpurile predominau acum din nou în peisajul terenurilor cultivate şi astfel terenurile cultivate şi-au păstrat în mare măsură caracterul ulterior.

O altă modificare a suprafeţei datează din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. La acea vreme populaţia a crescut de la 100 la 150 de familii şi rareori a depăşit această cifră ulterior. Evoluţiile demografice au impus schimbări în structura economică a satului - altfel, întreaga pădure ar fi trebuit defrişată. După cum arată condiţiile ulterioare, a existat o utilizare mai intensivă a terenurilor, importanţa relativă a agriculturii crescând.

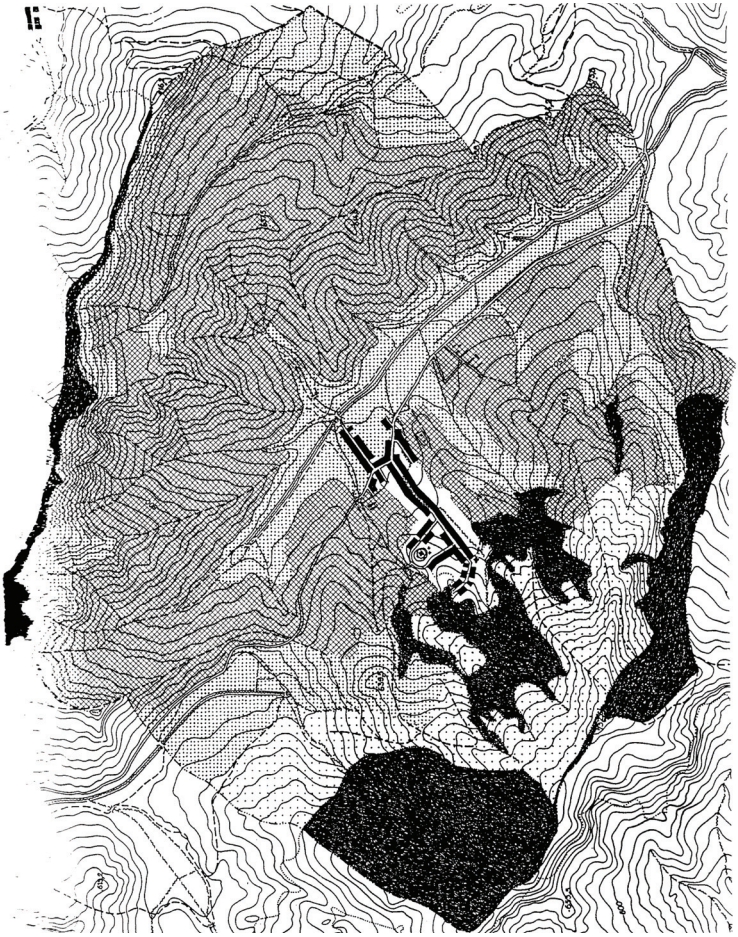

Fig. 34. Utilizarea terenurilor în jurul anului 1874 (conform cadastrului): Zone negre - gospodării; zone albe în limitele satului: grădini; zone cu cercuri dens marcate - păduri; zone haşurate - câmpuri; zone dens punctate - pajişti; zone rar punctate - păşuni.

Dacă presupunem acum 5,0 hectare de teren arabil cultivat efectiv per familie, la care se adaugă 2,5 hectare de pârlog, rezultă 11,2 km² de teren arabil. Cu o populație de animale semnificativ mai mare la nivelul satului, dar ceva mai mică per familie (în 1870 existau mai puțin de 7 unități de vite) și doar o înlocuire parțială a păşunilor cu pârlog mai mare, suprafața reală de păşune ar fi crescut la 6,8 km², o suprafață la care s-au adăugat aproape 4,0

km² de pârlog. Suprafața de pajiște, de 2 km², a rămas probabil aproximativ aceeași. Dacă calculăm și 0,5 km² pentru limitele satului, rezultă valori care corespund unei suprafețe împădurite de 4,0 km².

În același timp terenul va fi păstrat în mare parte structura familiară din secolul al XIX-lea, iar acest lucru poate fi interpretat conform cadastrelor funciare din 1874 (**Fig. 34**). Aceleași tendințe de dezvoltare au continuat și în secolul al XIX-lea din cel precedent: suprafața de teren arabil pe familie a crescut oarecum în raport cu populația, dar producția ar fi putut crește și datorită unor tehnici mai bune, agriculturii pe patru terenuri și culturilor mai productive. Populația de animale a satului a crescut, de asemenea, dar a scăzut raportat la familie. În consecință, în această etapă avem de-a face cu o schimbare în agricultură, adică, în conformitate cu creșterea densității populației, producția s-a intensificat - agricultura arabilă a crescut, creșterea animalelor a scăzut.

Schimbări ulterioare în utilizarea terenurilor au fost cauzate în principal de naționalizarea și colectivizarea din secolul al XX-lea (vezi: 3.2.2).

În cele din urmă merită menționate schimbările repetate în utilizarea anumitor părți ale extravilanului. Aceste schimbări au fost de natură spațială, dar ponderea lor în suprafața totală a fluctuat, de asemenea, considerabil (Fig. 35). Acest lucru arată că utilizarea actuală a terenului poate oferi doar informații limitate despre utilizarea sa anterioară.

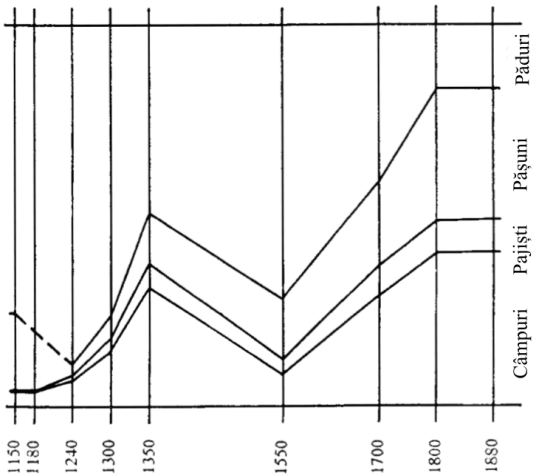

Fig. 35. Dinamica utilizării terenurilor. Pe axa X apar intervalele de timp, iar pe axa Y părțile procentuale din diferitele tipuri de utilizări

2.2.3 ASPECTE ECONOMICE

2.2.3.1 Nume de câmpuri

2.2.3.1.1 Lista denumirilor câmpurilor

Din istoria economică a Viscriului lipsesc date din perioada sa timpurie. Prin urmare denumirile câmpurilor oferă primele indicii asupra utilizării anterioare a extravilanului şi deci şi despre agricultura satului. Aceste nume de câmpuri s-au schimbat puţin de-a lungul secolelor.

Deşi unele au fost uitate de-a lungul secolelor, iar altele au reapărut, marea majoritate a numelor care au apărut odată au fost păstrate (uneori sursele menţionează două nume diferite folosite în acelaşi timp pentru un loc, pentru o mai bună identificare). Acest lucru este evident dintr-o comparaţie a numelor documentate în arhivele parohiale cu cele de astăzi.

1593: *Im Muglenthal* (Valea Muglen);

secolul al XVIII-lea: *Repser Steige*;

Între 1720 şi 1750: *Stuben Rauch, Keßel, am Berg in der mittelste Gewand, Son Hält hinter dem neuen Wayer, Schmieden graben, in der großen Aue, Schenker Rein, im nächste Scheurel, Ebend, an der Kirchen Wiese, in der groBen Au bey Gerg Ulrichs Bien Garten, im Hirschel an der Abseite, an der langen Gewand, aufm fördersten Ebend, hinter der Stirn, an der Sonhäld, Schamluken Dol, in der großen Aue, im Hinderlen jenseit dem Graben, aufm Rein am Keßel, im nächsten fördersten Thal, im Hödel an der Abseite, hinterm Kelter, in der Rüben Aue, hinterm Berg diesseits des Grabens, im nächsten fördersten Thal bey der alten Mühle, bey den Scheurchern, hinter Schweischer Rech, auf den Anwenden in Schamluncken Thal, unten am Ebend Weg, Vor der Wiese in den langen Wiesen, im nächsten Scheurl, aufm Rhein hinter Schweischer Rech, in der großen Aue am Ruiß Graben, hinterm neuen Weyer an der Sonn Hölde, an der Stirn, im Hirschel an der Sonhält, an der Afftsch, an der Sonhält in Schamlecken Thal, im Ruißgraben, hinter Pfars Garten, Scheurel Weg, im Hödl bey der Ran, hinterm Berg jenseits dem Graben, im Krühe, hinter Schweischer Rech an der Sonhält, auffm Sand in der Rüben Au, aufm Sand, auf der Langen Fuhrling, im Hödl bey der Rann (I. Feld), im Hirschel (II. Feld), im Ebend (III. Feld), jenseits dem Graben - Ebend, im Hödl Feld vor amen Loch, Aufm Hum zwischen den Gräben*;

1782*: an Bodenthal Sonnhelt, auf den Theilen, auf Uglerrücken, bei den Scheuerchen, in der Rübenau, auf dem Salzenreg, im Röhrchen, Schemlingsthal, im Hirschel, unter dem Repser Weg, die Wehrer, Mühlenteich;*

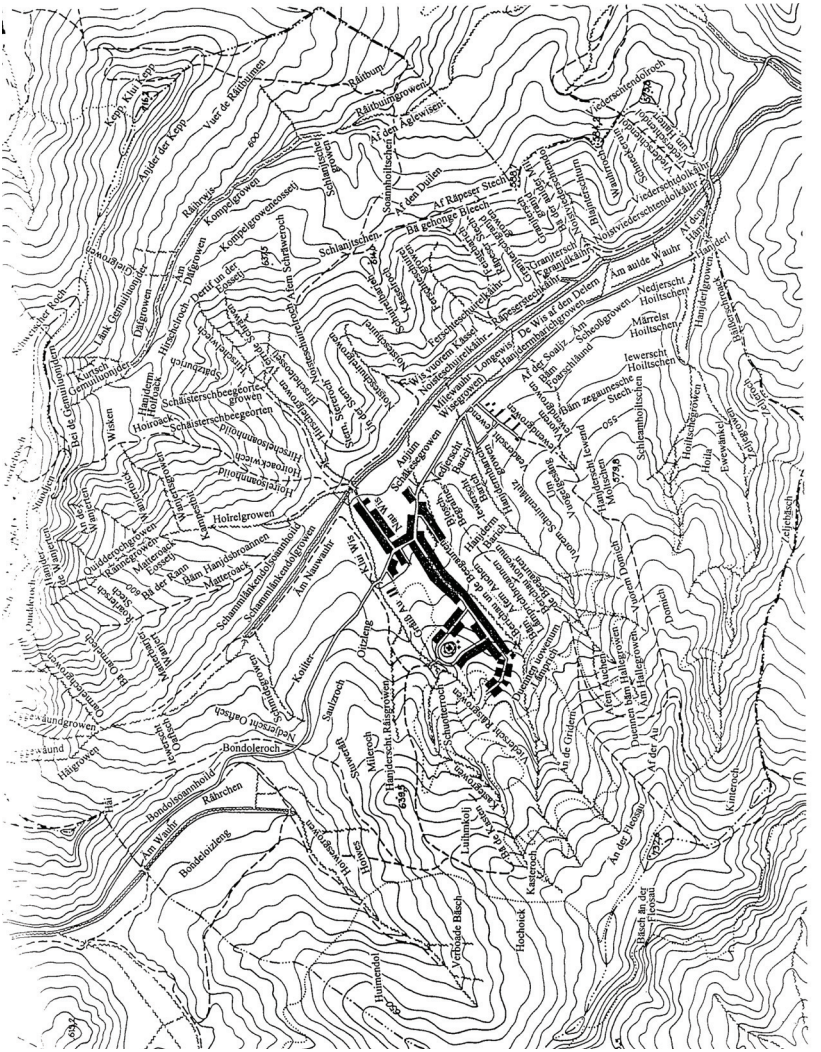

Fig. 36. Nume de câmpuri

1778*: der alte Kampest-Garten bei den Scheurchem; die Gemeinländer; in der großen Aue hinter dem Pfarrersgarten;*

***im Hödlfeld**: vor Armenloch, in der Langgewand, sonst auch im Schamlenken Thal oberhalb dem Brunnen und von eingen ein wiermligtes von andern ein kleines scheibliches Wisken genant ober dem Schimlingsbrunnen, Röhrchen, Schemlings Thal, in den Hödl Weingarten;*

***im Hirschelfeld**: am Kessel; Nächstscheurel Platz, Rübenau, Hirschel, Unter dem Repser Weg, die Wehrer;*

***im Ebendfeld**: diesseits dem Schloßgraben, Bodenthal, gegen Stein zu aufm Rhein oben am alten Weiher; Alter Teich oder im alten Weiher, in den Schlägen, Teichrhein oder Hum -auf Hum zwischen den Gräben, Mühlenteich, Hinderle sonst Hinderle wenn man über die alte Weiherbrücke komt rechter Hand auf dem Hum, im Hinderle längst dem Graben, im obersten Hinderle auch längst dem Graben ein Spitz Wiesken, auf Salzengrund sonst im Ebendgraben bergauf benant, das Hömchen inwendig der Mülhle;*

***1809**: Kessel, ober dem Schemlingsbrunnen der Burg zu, diesseits dem Schloßgraben, Bodenthal, Nächstscheurel, Rübenau, Scheurel Weg, Unter dem Repser Weg, die Wehrer, Alter Teich, Teichrhein oder Hum, Auf dem Hum, Mühlen Teich, Hodel Weingarten, Langewand, Schemlings Thal, Hirschel, Im Röhrchen, Auf Salzen Grund;*

***1836**: bei Radler Steig, auf dem Quittenrech, Stadjen (Stauden), Zwischen den Gräben, neben dem tiefen Graben der Koppe zu, Auf dem Zählrech, Hinterm Domig, die sogenannte Kirchenwiese oder Etzling.*

Numele actuale săseşti ale câmpurilor (**Fig. 29, 36**) au fost înregistrate pe teren după informaţiile primite de la Michael Fernolend (1912-1997), traducerile în germană au fost completate de Caroline Fernolend şi apoi corectate şi explicat de Michael Markel. Denumirile româneşti ale câmpurilor au fost adăugate de Caroline Fernolend cu ajutorul altor săteni. Acestea deviază parţial de la numele înregistrate pe hărţi şi, în acelaşi timp, variază considerabil de la o hartă la alta şi nu au putut fi confirmate la faţa locului.

Pentru structura generală s-au folosit clasificarea şi denumirile din cadastru. Astfel prima coloană arată numărul planului cadastral căruia îi aparţine numele câmpului; sub *Ortsried*[44] au fost adăugate suplimentar şi numele vecinătăţilor[45]; numele străzilor care nu aparţineau vecinătăţii, dar erau situate în aceeaşi zonă, au fost adăugate după vecinătatea respectivă.

---

[44] *Ried* (germ.)= secţiune districtuală, de teren, din cartea funciară
Ortsried (germ)= descrierea suprafeţei unei localităţi în cartea funciară; intravilan

[45] în germ. *Nachbarschaft*

Unele dintre numele câmpurilor datează de mult timp şi reprezintă, prin urmare, dovezi deosebit de vechi ale istoriei şi istoriei economice a locului.

Nr	Săseşte	Germanizat	Românește
		I. Ried: ***Ortsried***	
1	***Kirichgoißer Neeberscheft***	***Kirchgässer Nachbarschaft***	
	Kirichgaß	*Kirchgasse*	*Uliţa Bisericii*
	Fluschbânk	*Fleischbank*	
	Det Zeljtschen	*Zellchen*	
	Naugaß	*Neugasse* (O-Seite)	*Uliţa Nouă*
	Stochen Neeberscheft	***Stegchen Nachbarschaft***	
	Lânk Gaß	*Lange Gasse* (N-Seite)	*Strada Principală*
	Ăn der Au	*In der Au*	*Cânechi*
	Um Rijel	*Am Riegel*	*La Rijal*
	Klui Wis	*Kleine Wiese*	*Cliviz*
	Millegaß	*Mühlengasse*	*Strada Morii*
	Af der Nauwis	*Auf der neuen Wiese*	*Lunca hai Nouă*
	Growen Neeberscheft	***Graben Nachbarschaft***	
	Af der Stoch	*Auf dem Steg*	
	Lânk Gaß	*Lange Gasse* (O-Teil S-Seite)	*Strada Principală*
	Growen ăn de Gaurten	*Graben in den Gärten*	*Pârâul după Şură*
	Blosch Gaß	*Rumänische Gasse*	*Strada Sălcii*
	Goißken Neeberscheft	***Gäßchen Nachbarschaft***	
1f	*Lânk Gaß*	*Lange Gasse* (W-Teil S-Seite)	*Strada Principală*
	Goißken	*Gäßchen*	
2	*Det iewerscht Uonjd*	*Das Oberste Ende*	
	Naugaß	*Neugasse* (W-Seite)	*Uliţa Nouă*
	Af der Kruitz	*Auf der Kruitz* (?)	*În verze*
	Blosch Roch	*Rumänisches Rech*	*În deal*
	Bäm Lâmprich	*Bei dem Lamprich*	*La Lumprich*
		II. Ried: ***Höddelfeld***	
3	*Gràiß Au*	*Große Au*	*Cânechi*
	Bäm Eiskaller	*Beim Eiskeller*	
4	*Viederscht Râisgrowen*	*Vorderster Röstgraben*	*Pârâul Bangotei*
	Hanjder der Kirich	*Hinter der Kirche*	
	Schuotterroch	*Schotterrech*	*Dealul Chetrişului*
	Kastegrowen	*Kastengraben*	*Pârâul Crepelor*

5	*Der Feoßbarich*	*Der Feoßberg*	
	Bâmschâil	*Baumschule*	
	Hâldegorten	*Heldengarten*	
	Oitzleng	*Atzung*	*Grădina Mânzilor*
	Saulzroch	*Salzrech*	*Dealul Ţiganilor*
6	*Hanjderscht Râisgrowen*	*Hinterster Röstgraben*	*Pârâul Bangotei*
6f	*Mileroch*	*Mühlberg*	*Dealul Morii*
8	*Bondeloizleng*	*Bodentalatzung*	*Grădina Bondolei*
	Äm Wauhr	*Im Weiher*	*Faţa Lacului*
	Râhrchen	*Röhrchen*	*Faţa Lacului*
9	*Stuwerâft*	*Stubenkrippe*	
10	*Schmidegrowen*	*Schmiedegraben*	*Pârâul Merilor*
	Nedjerscht Oaftsch	*Niederste Aftsch*	
	Bondoleroch	*Bodentaler Rech*	*Dealul Bondoalei*
11	*Iewerscht Oaftsch*	*Oberste Aftsch*	*Dosul Movilii*
	Bondolsoannhoild	*Bodental Sonnhalde*	*Faţa Bondoalei*
	Eossetj	*Ausseite*	*Dosul Bondoalei*
	Hâi	*Höhe*	*Movilă*
	Hâigrowen	*Höhengraben*	*Pârâul Fântânii Rece*
12	*Boaskolj*	*Große Grube*	*Fundătură*
	Longgewâund	*Langgewand*	
	Longgewâundgrowen	*Langgewandgraben*	
	Quidderochbäsch	*Quittenrechbusch*	*Stejărei*
	Quidderoch	*Quittenrech*	*Chindrich*
	Oarmelechgrowen	*Amlochgraben*	*Armălog*
	Bä Oarmelech	*Bei Amloch*	*Armălog*
13	*Äm Nauwauhr*	*Im neuen Weiher*	*Novar*
	Koilter	*Kelter*	*Cheltăr*
14	*Hoiroackwiech*	*Hoirückenweg*	*Calea Viişoarei*
	Hoirelsoannhoild	*Höddel Sonnhalde*	*Faţa Vii*
	Klui Wis	*Kleine Wiese*	*Cliviz*
	Än de Wedjen	*In den Weiden*	
	Bäm Schleeschep	*Beim Schlagschopfen*	
15	*Hoirelfoild*	*Höddelfeld*	*Faţa Vii*
	Wanjertsgrowen	*Weingartengraben*	
	Kampestbit	*Krautbütte*	
	Hoirelgrowen	*Höddelgraben*	*Pârâul Vii*
	Bäm Hanjdsbroannen	*Bei dem Hundsbrunnen*	
	Schammlânkendolsoannhoild	*Schammlankental Sonnseite*	
	Schammlânkendolgrowen	*Schammlankentalgraben*	
15f	*Matteroack*	*Mattenrücken*	*Matăroch*
16	*Rannegrowen*	*Rinnengraben*	*Pârâul Vii*
	Roarlersch Stech	*Radler Steig*	*Calea Roadeş*
	Matteroack Eossetj	*Mattenrücken Ausseite*	
	Bä der Rann	*Bei der Rinne*	*Dosul Matărochului*
	Matterbarjer Wanjert	*Mattenberger Weingarten*	*Via Matărochului*
17	*Wanjertoick*	*Weingarteneck*	*Colţul Vii*
	Vuor de Wanjerten	*Vor den Weingärten*	
	De Wanjerschduiltscher	*Die Weingartenteilchen*	

	Ân de Wanjerten	*In den Weingärten*	
	Stuodjen	*Stauden*	
18	*Hanjder de Wanjerten*	*Hinter den Weingärten*	*După Fața Vii*
	Quidderochgrowen	*Quittenrechgraben*	*Părău Chidrich*

III. Ried: *Hirschelfeld*

19	*Hirschelfoild*	*Hirschelfeld*	*Pârâul Fişerului*
	Hirschelsoannhoild	*Hirschel Sonnhalde*	*Fața Părău Fişerului*
	Schäisterschbeegeortegrowen	*Schusters Biengartengraben*	*Fața Părău Fişerului*
	Schäisterschbeegeorten	*Schusters Biengarten*	
	Spätzburich	*Spitze Burg*	*Dealul Caprii*
	Hanjderm Hoiroack	*Hinter dem Hoirücken*	
	Hoiroack	*Hoirücken*	
20	*Wisken*	*Wieschen*	*Lunca Sălcilor*
	Bei de Gemuiluonjdern	*Bei den Gemeinländern*	*Sub Cop*
	Kurtsch Gemuiluonjder	*Kurze Gemeinländer*	
	Lânk Gemuiluonjder	*Lange Gemeinländer*	*Lunca Sălcilor*
	Gielgrowen	*Gelber Graben*	*Pârâul Galben*
	Giertebäsch	*Gertenbusch*	*Pădurea Fişerului*
	Schweischer Roch	*Schweischer Rech*	*Dealul Fişerului*
20f	*Däfgrowen*	*Tiefer Graben*	*Pârâul Stejarului*
21	*Hirschelgrowen*	*Hirschelgraben*	*Pârâul Fişerului*
	Hirschelwiech	*Hirschelweg*	*Calea Fişerului*
	Hirschelroch	*Hirschelrech*	
22	*Stern, Stereroch*	*Stirn, Stirnrech*	*La Ştern*
	Un der Stern	*An der Stirne*	*La Ştern*
	Hirscheleossetj	*Hirschelausseite*	*Dosul Părău Fărgaci*
	Verride Schräwen	*Verrutschte Hügel*	
	Dertif un der Eossetj	*Drüben an der Ausseite*	*Lunca după Deal*
23	*Âm Däfgrowen, Bäm däfe Growen / Im Tiefgraben, Beim tiefen Graben*		
	Kompelgrowen	*Teichgraben*	
	Râihrwis	*Rohrwiese*	*Lunca sub Cop*
	Anjder der Kepp	*Unter der Kuppe*	*Sub Cop*
	Kepp, Klui Kepp	*Kuppe, Kleine Kuppe*	*Cop*
24	*Vuer de Râitbuimen*	*Vor den Roten Bäumen*	*Mărăcini*
	Râitbum	*Rote Bäume*	*Mărăcini*
	Râitbuimgrowen	*Rote Bäumegraben*	*Pârâul Mărăcini*
	Af den Âglewisen	*Auf den Ugler Wiesen*	*Lunca Sălcilor*
25	*Schlanjtschegrowen*	*Schlingchengraben ?*	*Şlanţşen*
25f	*Kompelgroweneossetj*	*Teichgraben Ausseite*	
26	*Afem Schräweroch*	*Auf dem Schieferrech*	
27	*Noisteschuirel*	*Nechster Scheurel*	*Părău Fargaci*
	Noisteschuirelgrowen	*Nächster Scheurelgraben*	*Pârâul Fărgaci*
	Milewauhr	*Mühlenweiher*	
28	*Noisteschuirelkâihr*	*Nächste Scheurelkehre*	*Lunca Fargaci*
	Noisteschuirelroch	*Nächster Scheurelrech*	*Dealul Păău Fărgaci*
	Ân de Schräwen	*In den Hügeln*	
	Schlanjtschen	*Schlingchen ?*	*Şlanţşen*

	Kässelroch	*Kisselrech*	*Pe Chesăl*
	Wis vuorem Kässel	*Wiese vor dem Kissel*	*Lunca Chesălului*
29	*Afem Kässel*	*Auf dem Kissel*	
	Um Kässel	*Am Kissel*	
	Schuirelbarich	*Scheurelberg*	
	Ferschteschuirelgrowen	*Weitester Scheurelgraben*	
	Ferschteschuirelkâihr	*Weiteste Scheurelkehre*	

IV. Ried: *Grundhardsgrund*

30	*Räpeserstechkâihr*	*Repser Steigkehre*	*Lunca la Calea Cohalm*
	Granjterschgranjdkâihr	*Grundhardsgrundkehre*	
	Feistebarich	*Faistenberg*	*Faistbarch*
	Räpeser Stech	*Repser Steig*	*Calea Cohalm*
	Granjterschgranjdgrowen	*Grundhardsgrundgraben*	
	Bä gehonge Bleech	*Beim gehängten Rumänen*	*Găhongă Mechel*
	Af Räpeser Stech	*Auf Repser Steig*	*Pe Calea Cohalm*
31	*Af den Duilen*	*Auf den Teilen*	*Lunca Sălcilor*
	Soannhoiltschen	*Sonnhaldchen*	
32	*Granjterschgranjd*	*Grundhardsgrund*	
	Bä der aulder Mil	*Bei der alte Mühle*	*Moara Ciuturugi*
	Noistviederschtendol	*Nächstvorderes Tal*	*Gaura de Mijloc*
	Blajnterschturn	*Blinder Turm*	
	Noistviederschtendolkâihr	*Nächstvorderstes- Talkehre*	*Lunca Gaura de Mijloc*
	Wauhrroch	*Weiherrech*	*Varich*
	Viederschtendolroch	*Vorderstes Talrech*	*Dealul Gaura de Lături*
	Schneekeruin	*Schnakenrain*	*Dealul Țânțarilor*
	Viederschtendol	*Vorderstes Tal*	*Gaura de Lături*
	Viederschtendol um Hattert	*Vorderstes Tal am Hattert*	*Gaura de Lături*
	Viederschtdolkâihr	*Vorderstes-Talkehre*	*Lunca Gaura de Lături*

V. Ried: *Lange Wiesen*

33	*Äm aulde Wauhr*	*Im alten Weiher*	
34	*De Wis af den Delern*	*Die Wiese auf den Teilen*	
35	*Hanjdermbarichgrowen*	*Hinter-dem-Berggraben*	*Pârâul Burbului*
35f	*Longewis*	*Lange Wiese*	*Lunca din Jos de Calea Cohlam*
36	*Wisegrowen*	*Wiesengraben*	*Pârâul Luncii hăl Mare*
37	*Anjum Schäkesegrowen*	*Unterhalb des Schiefgrabens*	
	Nau Wis	*Neue Wiese*	*Lunca Nouă*

VI. Ried: *Ebend*

38	*Nedjerscht Barich*	*Niederster Berg*	*Barich de jos*
	Blosch Begrafnes	*Rumänisches Begräbnis*	*La Grăpătoare*
	Iewerscht Barich	*Oberster Berg*	*Barich de Sus*
	Hanjderm Barich	*Hinter dem Berg*	*După Barich*
	Hanjdermbarichgrowen	*Hinter dem Berggraben*	
	Veaderscht Iewend	*Vorderste Ebene*	*Șesul din Față*

39	*Iewendgrowen*	*Ebenegraben*	
	Vuorem Iewendgrowen	*Vor dem Ebenegraben*	*Şesul*
	Af der Soaljz	*Auf dem Salz*	*La Soailț*
	Bäm Foarschlâund	*Beim Pfarrersland*	
	Äm Scheoßgrowen	*Im Schößlingsgraben*	
40	*Schleamhoiltschen*	*Schiefes Haldchen*	
	Hoiltschegrowen	*Haldchengraben*	
	Iewerscht Hoiltschen	*Oberstes Haldchen*	
	Märrelst Hoiltschen	*Mittleres Haldchen*	*Dealul Ţiganilor*
	Nedjerscht Hoiltschen	*Niederstes Haldchen*	
	Hanjderl	*Hinterl*	*Pârâul Morii*
	Af dem Hâm	*Auf dem Ham*	*Hum*
41	*Hanjderlgrowen*	*Hinterlgraben*	
	Zeljegrowen	*Zeilengraben*	*Pârâul Ţilrechului*
	Bâißerschroack	*Büßersrücken*	*Dealu Crepelor*
	Zeljeroch	*Zeilenrech*	*Ţilrech*
42	*Ewewänkel*	*Evawinkel*	
	Hoila	*Hoila*	
43	*Bäm zegaunesche Stech*	*Beim zigeunerischen Steig*	*Calea Ţiganilor*
	Moltschen	*Muldechen*	
	Hanjderscht Iewend	*Hinterste Ebene*	*Şesul din Jos*
	Um Vuogelgesâng	*Am Vogelgesang*	*Fața Domichului*
44	*Vuorem Schuirenhâulz*	*Vor dem Scheurenholz*	
45	*Berichau un de Beegaurten*	*Bergau an den Biengärten*	*Cânechi*
	Afem Auchen	*Auf dem Auchen*	
	Berichau uowenun de Beegaurten / Bergau oberhalb der Biengärten		*Bangotă*
	Bäm Lâmprichbroannen	*Beim Lamprichbrunnen*	*La Fântâna Lumprich*

VII. Ried: *Domig*

46	*Zeljebäsch*	*Zeilenbusch*	*Locul lui Coman*
	Domich	*Domich*	*Domich*
	Vuorem Domich	*Vor dem Domich*	*Fața Domich*
	Äm Hallegrowen	*Im Höllengraben*	*Pârâul Dumbrăvii*
	Duennen bäm Hallegrowen	*Tannen beim Höllengraben*	*In Pruni*
	Duennen uowenum Lâmprich	*Tannen oberhalb des Lamprich*	*Pârâul Dumbrăvii*
	Afem Auchen	*Auf dem Auchen*	
	Naujlebuimcheroch	*Nagelbäumchenrech*	
	Af der Au	*Auf der Au*	*Bangotă*
	Afem Koipchen	*Auf dem Koppchen*	
	Kinteroch	*Kinterech*	*Dealul Dumbrăvii*
	Bäsch än der Fleosau	*Busch in der Flachsau*	
	Än der Fleosau	*In der Flachsau*	*Bangotă*
	Än de Gridern	*Im Gerütt*	*Peste Părău*
	Bä de Kasten	*Bei den Kasten*	
	Kasteroch	*Kastenrech*	*Dealul Morii*
	Hochoick	*Heckeneck*	
	Luihmkolj	*Lehmgrube*	*Pârâul Cărămizilor*
	Verboade Bäsch	*Verbotener Busch*	*Poarta Rochii*

Hoiwes	*Heuwiese*	*Hăivăs*
Hoiwesgrowen	*Heuwiesengraben*	
Huimendol	*Heumental*	*Răriște*

O comparație între numele săsești ale câmpurilor și cele românești relevă inițial o asemănare substanțială între aceste nume. Acest lucru este deja demonstrat de numele primului câmp - *Höddelfeld* - la care ne vom referi mai întâi.

Există adaptări fonetice ale numelui săsesc la limba română: *Amloch* > *Armălog*, *Quittenrech* > *Chindrich*, *Quittenrechgraben* > *Pârâru chindrich*, *Amlochgraben* > *Armăl*, *Mattenrücken (*săsește Matteroack) > *Mataroch*, *Kelter* > *Cheltăr*, *Stubenkrippe* (sachs. Stuveraft) > *Stivărâf* și *Neuer Weiher* > *Novar*. O excepție în acest context este o modificare legată de o schimbare deliberată a sensului unui nume, în al doilea câmp: *Gehängter Rumäne* > Găhongă Mechel. Pentru locațiile semnificative din punct de vedere geografic, este mai potrivită denumirea în limba respectivă – ceea ce echivalează cu o traducere, uneori combinată cu inițiale: *Hohe* > Movilă, *Große Grube* > Fundătură, *Hinter den Weingarten* > După Fața Vii, *Weingarteneck* > Colțul Vii, *Radler Steig* > Calea Roadeș, *Repser Steig* > Calea Cohalm, *Mattenberger Weingarten* > Via Matărochiului, *Bodentalberg* > Dealul Bondoalei, *Bodental-Sonnhalde* > Fața Bondoalei. În plus, există câteva traduceri, uneori combinate cu denumiri diferite: *Hoher Graben* > Pârâul Fântânii Rece, *Quittenrechbusch* > Stejărei, *Rinnengraben* > Pârâul Vii, *Ausseite* > Dosul Bondoalei, *Salzrech* > Dealul Țiganilor, *Schmiedegraben* > Pârâul Merilor. Toate combinațiile de *Höddel* sunt traduse ca Vii (*Weingarten*) - astfel Höddelfeld > Fața Vii, *Haddelgraben* > Pârâul Vii, *Haddel Sonnhalde* > Fața Vii. Excepție fac denumirile complet diferite: *Bei der Rinne* > Dosul Matărochului, *Oberste Oaftsch* > Dosul Movilii.

Distribuția procentuală pentru acest prim câmp este următoarea:

Exonimie (adaptare fonetică la lb. română)	8	22%
Traduceri cu exonimii	3	8%
Traduceri de termeni geografici	5	14%
Traduceri combinate cu alte denumiri	10	27%
Denumiri diferite	2	5%
Denumiri lipsă în limba română	9	24%

Întrucât situația este similară și în celelalte părți ale extravilanului, predomină traducerile de termeni geografici (49%). În acelaşi timp însă

încorporarea denumirilor şi termenilor săseşti în limba română este izbitoare (30%), la fel ca şi absenţa anumitor denumiri de câmpuri în limba română (24%), precum şi desemnarea unor zone ceva mai mari în această limbă cu un singur nume. Toate acestea sugerează o prioritate pentru numele săseşti, ceea ce nu este surprinzător, având în vedere creşterea relativ târzie a populaţiei româneşti a satului.

2.2.3.1.2 Nume de păduri

De o importanţă deosebită pentru acest studiu sunt însă acele nume care indică o utilizare timpurie a diferitelor părţi ale districtului (**Fig. 36, 32**). Întinderea anterioară a pădurilor este de importanţă primordială. Compuşii cu „tufiş" sunt folosiţi doar pentru zonele care sunt încă împădurite astăzi, iar în aceste cazuri, denumirea românească indică adesea şi această utilizare. Acestea includ *Gertenbusch (*Padurea Fişerului*), Zeilenbusch (*Locul lui Coman*), der Busch in der Flachsau (*Bangotă*), der Quittenrechbusch (*Stejărei*) şi Verbotener Busch (*Poarta Rochii*)*. În mod similar, *die Stauden* este împădurit (deşi nu ar trebui să fie hotărâtor, pentru că azi este vorba despre copaci plantaţi artificial). Pădurea înaltă există şi astăzi în *Wolfsgrube* (Gaura Lupului /de asemenea, un nume tipic de pădure în extravilanului Jibertului, lângă limita hotarului) şi pe *Kinterech* (Dealul Dumbrăvii). Die *Rotbäume* - Copacii roşii (adică Rüster; Mărăcini) sunt situaţi dincolo de Valea Ugler; astăzi acolo mai sunt doar câţiva copaci, dar denumirea românească dovedeşte că nu cu mult timp în urmă exista o vegetaţie mult mai densă în acea parte deosebit de îndepărtată a extravilanului. Zonele nou plantate însă ar putea include *Brazii de lângă Hollengraben* (Pârâul Dumbrăvii = Waldbach), la *Brazii de deasupra Lamprich* (În Pruni = *Bei der Birnbäumen*) şi la *Nagelbäumchenrech*.

Urmând etimologiile lui J. Wolff (1885), alte două grupuri de nume foarte importante şi prin urmare două zone extinse indică, de asemenea, o fostă acoperire forestieră. Se presupune că numele „Hirsch" derivă din „Horst" (J. Wolff, 1885, p. 31; pentru o posibilă explicaţie alternativă, vezi: Dicţionarul Transilvan-săsesc, 1972, p. 222), şi de aici provine probabil şi numele pârâului *Hirschelfeld* cu diversele sale părţi: *Hirschelfeld, -rech, -graben, -weg, -Sonnhalde şi -Ausseite*. Hoi îşi are originea în Hagen (J. Wolff, 1885, p. 31), şi astfel rezultă numeroase nume de câmpuri, nu numai în *Höddelfeld* (*Höddelfeld -graben, -rückenweg, -Sonnhalde*), ci şi în alte părţi ale extravilanului (*Hoirikken* şi *Hinter dem Hoirikken, Hoila*). În cele din urmă, o fostă acoperire forestieră indică şi numele *Am Vogelgesang* şi *Vor dem Scheurenholz* (acesta din urmă este aproape de sat, la marginea Ebendfeld). În toate aceste denumiri termenul românesc nu se referă la pădure — dovadă că pădurea trebuie să fi dispărut înaintea apariţiei acestor denumiri.

2.2.3.1.3 Nume de pajiști

Fig.37 Gardul viu al extravilanului

Denumirile care se referă la pajiști sunt importante și pentru a vedea răspândirea utilizărilor anterioare. *Die Atzung* (Grădina Mânzilor) este situat chiar lângă sat, iar denumirea românească indică faptul că această pajiște era încă folosită pentru mânji, adică cai, în vremuri mai recente (vezi și: 2.3.2). Conform unei liste de după 1809 (Arhivele Bisericești din Viscri), în 1778 „*o bucată de pășune cedată de conducătorii comunității în beneficiul bisericii*" a fost transformată într-o pajiște, „*al cărei randament este de 20-25 de încărcături de fân*". Aceasta era parțial mărginită de garduri și garduri vii destinate protejării câmpurilor adiacente (**Fig. 37**; vezi gardul viu vechi de câmp, păstrat în fotografia aeriană din **Fig. 13**, care începe la nord de biserica fortificată și traversează întreaga jumătate stângă a imaginii) și era probabil o limită de protecție împotriva cirezii de vite. De asemenea, este menționat *Bodental*, situat la marginea hotarului spre Bunești.

Majoritatea pajiștilor se găseau pe lângă un pârâu. Astfel, de-a lungul drumului spre Dacia, pajiștile se înșiruie una după alta: *die Kleine Wiese* (Cliviz), *die Neue Wiese* (Lunca Nouă) apoi *Wiesengraben* (Pârâul Luncii hăl Mare), *die Langen Wiesen* (Lunca in Jos de Calea Cohalm) și o *Wiese auf den Teilen* (-); dincolo de pârâu există încă o pajiște, *Wiese vor dem Kissel* (Lunca Chesălului). Dincolo de creastă, în al doilea câmp, mai exact pe această parte a pârâului, în Valea Ugler se află *Ugler Wiesen* (Lunca Sălciilor) și, lângă aceasta, puțin mai sus pe vale, die *Rohrwiesen* (Lunca sub Cop).

În același timp existau numeroase pajiști la altitudini mai mari. Numele *Wieschen* (Lunca Sălciilor) de pe marginea pârâului *Hirschelfeld* indică o astfel

de pajiște, la fel ca și alte câteva nume din apropierea satului și la vest de acesta, spre marginea pădurii: *In der Au* (In Cânechi), *Auf der Au* (Bangotă) și *Bergau* (Cânechi). Și o fâneață (*Hăivăs*) și *Heuwiesengraben* (-) se află, de asemenea, mai sus, la nord de sat, la marginea pădurii.

2.2.3.1.4 Denumirile câmpurilor

Referințele la câmpuri sunt mai limitate. În primul rând, există numele *Höddelfeld* și *Hirschelfeld*. În zona lor, adică în primul și al doilea câmp, sufixele - *„Sonnseite”, „Sonnhalde” și „Ausseite*” (partea însorită), respectiv, distingeau între zonele care erau mai însorite sau mai umbroase și, prin urmare, produceau recolte mai bune în anii mai secetoși sau, respectiv, mai ploioși (În limba română această distincție este caracterizată prin „Fața” = partea din față și „Dosul” = partea din spate). Astfel de sufixe lipsesc în mod clar din săseşte, la al treilea câmp, care este mai plat.

Există unele referințe la vechea diviziune și, în mod interesant, acestea s-au păstrat în părți îndepărtate ale hotarului. Numele „*Langgewand*” și „*Langgewandgraben*”, care sunt situate lângă marginea pădurii în primul câmp, sugerează foste câmpuri. În Valea Ugler, în spatele crestei centrale, se află o zonă numită *Auf den Teile (Lunca Salcilor = Weidenau*), iar dincolo de pârâu, la marginea pădurii, die *Gemeinländer* (Sub Cop = Unter der Kuppe), die *Langen Gemeinländer* (Lunca Sălcilor = Weidenau) și die *Kurzen Gemeinländer*. Pentru toate acestea nu există denumiri românești corespunzătoare – fie lipsesc complet, fie au o semnificație diferită. Prin urmare, a existat odată și aici o zonă cultivată cu câmpuri și parcele de pământ. Cu toate acestea, în vremuri mai recente, când românii au căpătat o importanță mai mare, toate acestea nu au mai fost relevante, astfel încât denumirile corespunzătoare lipsesc din denumirile câmpurilor lor.

Conform denumirilor die *Langen Gemeinländer* (Lunca Sălcilor = *Weidenau*) și die *Kurzen Gemeinländer*, se făcea în vremuri destul de îndepărtate o distincție între proprietatea privată și terenurile comune, iar în a treia zonă, chiar lângă drumul spre Dacia exista și un teren parohial / *Pfarrerland*. Diferența însă a dispărut deoarece nu există denumiri românești relevante de câmp.

2.2.3.1.5 Culturi speciale

Având în vedere denumirile câmpurilor, se poate observa o anumită dinamică a viticulturii. În partea de sud a hotarului, într-un loc bine însorit cu vedere spre Dacia, se găsesc denumirile câmpurilor *Oberstes-, Mittleres- și Niederstes Haldchen*, precum și Schiefes Haldchen și *Haldchengraben* (*Halde Weinberghang*). Dintre aceste câmpuri însă doar *Mittleres Haldchen* are un nume românesc: Dealul Țiganilor. Având în vedere importanța viticulturii,

este greu de imaginat că românii nu ar fi inventat un nume înrudit dacă ar fi găsit podgoriile în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. În alte locuri, însă, atât denumirile săsești de câmpuri, cât și cele românești indică podgorii, cum ar fi în diverse locații din primul câmp expus la soare: *In den Weingarten, Hinter den Weingarte*n (= După Fața Vii), *Weingarteneck* (= Colțul Vii), *Mattenberger Weingarten* (= Via Matarochului) și *Weingartengraben*. Există și câteva denumiri suplimentare în limba românească: *Fața Vii (Höddelfeld)*, *Fața Vii (Höddelsonnhalde*), *Calea Viișoarei (Hoirückenweg* în denumirea săsească a pădurii) și *Pârâul Vii (Höddelgraben, Rinnengraben)*. Acest lucru sugerează o răspândire tot mai mare a viticulturii în Viscri înainte de secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, când românii și-au inventat denumirile de câmpuri; chiar și importantul *Höddelfeld* pare să fi fost transformat parțial și temporar într-o vie. Conform unei liste de după 1809 (Arhiva bisericească Viscri), existau și părți de gospodării în podgorii, dar până la mijlocul secolului al XIX-lea o listă (Arhiva bisericească Viscri) menționează deja ogoare în *den Hödler Weingärtner*. În cadastrul din 1874, „*Weingärten*" lipsește complet; Doar 30 de „grădini" cu utilizare necunoscută apar în *Höddelfeld*, 2 în *Hirschelfeld*, 22 în *Ebend-Feld* și 22 în *Langen Wiesen* (acestea din urmă nu sunt considerate podgorii de la bun început); cu toate acestea, până în 1945 existau podgorii „pe o pantă intermediară sud-estică mai abruptă în In den Weingärten și pe secțiunile de podgorii" (Michael Markel).

Stupine sunt menționate în două locuri din extravilan: stupinele lui Schuster (*Schusters Biengärten*) sunt situate la marginea celui de-al doilea câmp și la sud de sat; numele *Bergau an der Biengärten* (Cânechi) se referă, de asemenea, la acestea. Ambele au fost folosite ca livezi, deși denumirea românească nu face referire la stupi de albine.

O *Flachsau* (Bangotă) există departe, la marginea pădurii la vest de sat, iar două nume de câmpuri din imediata vecinătate a satului indică cultivarea cânepei: *Vorderster- și Hinterster Röstgraben* (Pârâul Bangotei); acestea sunt șanțuri în care se ținea cânepa la topit. (Potrivit sătenilor, cânepa era inițial amplasată în cele trei brațe ale *Oberen Röstgraben*, mai târziu în șanțul *Hinter dem Berg*, deoarece acolo exista o lumină solară mai bună pentru albirea și uscarea cânepei; după ce această vale a intrat sub controlul fermei de stat, au fost restaurate temporar zonele din *Mittleren Röstgraben*).

În încheiere trebuie amintită și cultivarea verzei. În timp ce denumirea *Krautbütte*[46] poate fi explicată printr-o asociere, suprafața de teren *Auf der Kruitz* (*Kruitz /* În Verze), la marginea satului, era de fapt folosită pentru astfel de culturi. Și denumirile mai vechi de câmpuri se referă la acest lucru: într-o listă a proprietăților parohiale de după 1849 este trecută o grădină de

[46] Cada în care se rade varza, vas pentru varză

varză pe un munte, iar în alte liste de după 1809 și de după 1849, în Höddelfeld sunt menționate *Alte Krautstreifen*[47] sau *Krautgärten*[48] care erau folosite ca pajiști.

2.2.3.1.6 Amenajări și construcții

În ceea ce privește drumurile, vechile denumiri ale câmpurilor oferă dovezi ale legăturilor directe cu diverse sate, care sunt acum accesibile prin Dacia sau Bunești. De exemplu, există *Radler Steg* (Calea Roadeș) și o *Repser Steg* (Calea Cohalm); în limba română, *Hirschelweg* se numește Calea Fișerului (= Schweischer Weg). Pe lângă acestea, lista de nume de câmpuri include și *Höddelrükkenweg* (Calea Viișoarei) și un *Zigeuner Steig* (Calea Țiganilor).

Se pot trage concluzii clare despre amplasarea bălților, care probabil au servit drept iazuri piscicole. Aproape de marginea hotarului, spre Dacia, exista un *Alten Weiher*[49], care cu siguranță a fost abandonat la un moment dat, deoarece în limba română nu există un nume echivalent pentru această parte a câmpului, iar o listă de după 1809 arată că acolo existau gospodării. Numele câmpului situat deasupra acestuia, *Weiherrech*, a fost doar fonetizat în limba română: *Varich*. Un alt iaz piscicol a existat probabil mult timp în Valea Buneștiului, la capătul superior al hotarului. Acolo există denumirea *Im Weiher* (Fața Lacului), care a fost cu siguranță creat într-o zonă mlăștinoasă (Röhrchen / Fața Lacului). În imediata vecinătate a satului au existat, de asemenea, un *Neuer Weiher* (Novar) și un *Mühlenweiher* (iaz de moară) pe pârâul *Wiesenbach*, dar și acestea sunt acum abandonate.

Despre mori pomenesc denumirile de câmpuri *Alte Mühle* (Moara Ciuturugi) la capătul inferior al hotarului, spre Dacia, *Mühlenweiher* (la Wiesengraben, deasupra *Alte Mühle*) și *Mühlenberg* (Dealul Morii) în spatele satului, la marginea pădurii spre Bunești (cu toate acestea, în recensăminte nu este menționată niciodată o moară în Viscri, ceea ce sugerează marea vechime a numelor de câmpuri).

Iazuri mici, amenajate în comun, serveau uneori la alimentarea topitoriilor de cânepă și ofereau și o zonă de îmbăiere pentru copii și tineri. Până în 1945, fiecare familie deținea un iaz săpat artificial, de aproximativ 5 x 10 m, cu alimentare cu apă dulce.

---

[47] vechi fâșii de varză

[48] grădini de varză

[49] Iaz Vechi

În afară de acestea, lângă granița extravilanului, spre Dacia, există în săseşte numele *Blinder Turm*, care ar putea proveni de la un fost turn de veghe. În cele din urmă mai găsim un *Schotterrech* (Dealul Chetrişului) şi o *Lehmgrube* (Pârâul Cărămizilor), documentate prin denumiri de câmpuri în săseşte şi în româneşte.

În cele din urmă, există numele câmpului *Beim Schlagschopfen* (*In den Weiden*, chiar lângă podul de pe drumul spre Bunești). Acesta era un șopron din beton, deschis pe laterale, care servea drept abator pentru vite. Carnea era vândută la *Fleischbank*[50] (în *Kirchgasse*, chiar lângă remiza de pompieri).

2.2.3.2 Liste și conscripții din secolele XVI-XVIII

Pentru istoria economică a primelor secole ale satului Viscri trebuie să ne bazăm pe presupuneri și deducții din situația generală din Transilvania, în special de pe Pământul Crăiesc.

Primele dovezi concrete despre sat în sine provin dintr-o listă din 1488 (A. Berger, 1894, p. 58): Pe atunci existau 51 de gospodari, o școală, doi oameni săraci și trei păstori – prin urmare, un păstor la 18 familii. Deși aceasta nu este o cifră extrem de mare pentru acea vreme, ea arată că creșterea animalelor a jucat un rol major în viața economică a satului în timpul crizei agrare (P. Niedermaier, 1992).

În continuare trebuie menționată o copie a unui document de la regele Wladislaus, datând din jurul anului 1500 (Arhivele Bisericii Germane Weiskirch), în care sunt numite podgorii și un iaz cu pești.

O listă a proprietăților bisericești din prima jumătate a secolului al XVIII-lea (Arhivele bisericeşti Viscri, Arhivele Presbiteriale E1; datată de G. Nussb*ä*cher), care reflectă o stare anterioară, enumeră numeroase denumiri de câmpuri, majoritatea corespunzând celor încă în uz în secolul al XX-lea. Cu toate acestea există câteva nume suplimentare care permit tragerea unor concluzii despre economia satului. În primul rând, trebuie menționat că cele trei câmpuri erau nume cunoscute: au fost identificate într-o oarecare măsură cu *Höddelfeld*, *Hirschelfeld* și *Ebendfeld* (vezi ilustrația de la sfârșitul volumului). În toate acestea, nu existau doar ogoare, ci și pajiști. Pe lângă numele „*An der lang Gewand*”, care este încă în uz astăzi, este menționată o dată și denumirea „*Auf der Langen Fuhrling*”, la fel ca și numele câmpului „*Am Berg in den Mittelsten Gewand*”; acestea sunt referințe la fostele terenuri agricole. În plus, se vorbește despre *Acker und Wiesen Erd hinterm Berg jenseits dem Graben und Hinterm Berg diesseits des Grabens.* Câmpurile de cânepă sunt menționate în mod repetat, dar apoi sunt numite și „*In der*

[50] măcelărie

grossen Au bey Gerg Ulrichs Bien garten und In der Ruben Aue unten am Graben". În cele din urmă, erau deja folosite la acea vreme denumirile de câmpuri *Bey der alten Mühle im nachsten fordersten Thal und Hinter dem neuen Wayer*.

De asemenea, informativă este o listă, probabil din secolul al XVII-lea (Arhivele bisericești Viscri, carte, p. 253f), în care este dat numărul de cai deținuți de diverșii gospodari. Sunt enumerate 77 de familii (inclusiv 7 colonișți); acestea dețineau împreună numărul aproape inimaginabil de mare de 297 de cai, adică o medie de 3,9 cai pe familie. Doar 6 familii nu aveau cai, 2 familii aveau câte 2 cai, 5 familii aveau câte 3 cai, 46 de familii aveau câte 4 cai, 14 familii aveau câte 5 cai și 4 familii aveau câte 6 cai. Întrucât acest număr mare de cai nu era absolut esențial pentru supraviețuire, acest lucru demonstrează o anumită prosperitate la care ajunseseră sătenii.

Pe de altă parte, registrele de la sfârșitul secolului al XVII-lea indică datoriile pe care satul a trebuit să le contracteze în mod repetat pe baza hotarului (Arhivele bisericești Viscri), datorii care erau apoi distribuite între gospodăriile individuale. În baza loth-ului[51] locuitorii erau impozitați diferit la acea vreme, reflectând situația lor materială diferită - de exemplu, în 1703 (ibid.):

Povară	**Gospodari**	**Coloniști**	**Total**
Sub 1 loth	-	12	12
1 loth și peste	16	8	24
2 loth și peste	13	1	14
3 loth și peste	37	2	39
4 loth și peste	17		17
5 loth și peste	1		1
6 loth și peste	2		2
Număr de familii	86	23	109

Prima listă care se păstrează cu acele caracteristici ale satului importante pentru impozitare (conscripție) datează din 1713 (*Orszagos leveltar*, Budapesta, Departamentul F, OLF) 49 5/16, p. 84-89). Aceasta precizează:

> *1. Satul împreună cu hotarul său se află în est. Câmpurile sunt împărțite în trei părți; au și cereale de toamnă și de primăvară. Solul este fertil și, ca în alte locuri, este arat cu trei-patru capete de vite. Nu trebuie neapărat fertilizat, ca în multe alte locuri, dar oricine dorește poate face acest lucru oricum. Ținutul poate fi traversat în 2 1/3 ore*

[51] Loth = o măsură de greutate, aici probabil în argint, și se ridica la aproximativ 16 g / Informații K. Gundisch

2. Nu au mori, dar macină în Bunești, în Scaunul Sighișoara, la 1/4 mile distanță [1 milă austriacă = 7586 m], sau în Homorod, sau la Mercheașa, la 1 milă distanță.

3. Au o bucată de pădure, dar nu este foarte mare. Este bună, parțial cu lemn de construcții, parțial cu lemn bun de foc.

4. De obicei își duceau produsele la piețe, unde credeau de cuviință, la Făgăraș, Sighișoara, Sibiu, Brașov, la 3, 2, 8, 8 mile distanță [sic!], unde primeau prețuri mai bune.

5. Întrucât satul se află în afara drumului principal, nu are han.

Urmează o listă a pajiștilor arendate – către Rupea, Viscri și unui român din Ungra – precum și o evidență a datoriilor (4.795 fl.[52]), pentru care trebuiau să plătească dobânzi (380 fl./an).

În unitățile de măsură comune la acea vreme [1 Kübel / *cubulos* conținea aproximativ 90 l, dintr-o grămadă de snopi se treiera în medie 40 l boabe, iar 1 măsură conținea aproximativ 1,4 l / Lexikon der Siebenbürger Sachsen, 1993, p. 323; Informații parțial din partea lui K. Gündisch] sunt date cantitățile semănate și cifrele presupuse ale recoltei sătenilor:

Grâu	Grămada	161	după care [...] trebuie să rămână Grămada 5796
Ovăz	Grămada	55	după care [...] trebuie să rămână Grămada 1980
Mei	Grămada	2	după care [...] trebuie să rămână Grămada 72
Orz	Grămada	4	după care [...] trebuie să rămână Grămada 144
Mazăre	Masă		1 1/2 după care [...] trebuie să rămână cubulos 13.2
Fasole	Grămada	4	după care [...] trebuie să rămână Grămada 144

În ceea ce privește animalele, lista locuitorilor menționează 2 păstori, la care trebuie adăugați 6 coloniști enumerați mai jos. Posesiunile de animale ale fiecărei familii sunt enumerate individual. Acestea cuprindeau în total:

Efective de animale	**Număr absolut**			**Per gospodărie**		
	gospodari	**coloniști**	**total**	**gospodari**	**coloniști**	**total**
Boi	25	6	31	0,3	1,0	0,4
Vaci [și bivoli?]	150	11	161	2,0	1,8	2,0
Viței	77	4	81	1,0	0,7	1,0
Cai și mânji	235	1	236	3,1	0,2	2,9
Porci	337	10	347	4,9	1,6	4,3
Oi	116	118	234	1,5	20,0	2,9
Stupi de albine	80	-	80	1,1	-	1,0
Ferme și case	75	6	81			

[52] fl. = florin, monedă europeană, inițial din aur, cu circulație largă, în baza căreia s-au bătut ulterior monede naționale

În continuare sunt date câștigurile individuale și cantitățile semănate ca măsură a suprafeței:

Meșteșugari, între ei 2, câștigă ca net profit	25 fl.
Coloniști, 6 ca păstori, au fost plătiți cu grâu	Kübel 123,1
Acri în cele trei câmpuri	Kübel 956,1 1/2
Grâu de toamnă semănat	Kübel 314,3

Dacă calculăm un *Kübel*, adică 90 l de sămânță pentru 28 de acri, valorile de mai sus au ca rezultat o suprafață arabilă de aproximativ 500 de *Joch*[53], ceea ce reprezintă un sfert din suprafața de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

În acel an, 1713, s-au recoltat următoarele (vezi cantitățile de mai sus):

Grâu	Grămadă	4240
Orz	Grămadă	86
Ovăz	Grămadă	1651
Mei	Grămadă	43
Mazăre	Grămadă	17,3 1/2
Fasole	Kübel	19 1/2
Fân	Căruță	100 1/2

O atenție deosebită este acordată celor șapte coloniști români: aceștia dețineau un număr deosebit de mare de oi.

Un al doilea recensământ sumar bazat pe nume datează din 1721 (Arhivele Naționale, Filiala Sibiu, Urbarii Conscriptii, nr. 84, foaia 101-104 și nr. 36, foaia 5, respectiv). Acesta enumeră și suprafețele gospodăriilor (*Hufen*): din cele 89 de familii rezidente și 13 văduve, 83,5 *Hufen* erau locuite, la care s-au adăugat 6 nelocuite; cele 10 familii de coloniști români locuiau pe 10 *Hufen* de coloniști.

Cifrele privind animalele apar acum vizibil mai mari decât cele de acum opt ani, împreună cu schimbări notabile în componența animalelor; numărul de cai și porci a crescut semnificativ, în timp ce numărul de oi a scăzut:

Efective de animale	**Nr absolut**	**Per familie**	**Efective de animale**	**Nr absolut**	**Per familie**
Boi	42	0,4	Oi și capre	198	1,8
Vaci de lapte	170	1,5	Stupi de albine	150	1,3
Viței	42	0,4			
Cai	304	2,7			
Porci	416	3,7			

[53] *Joch* (germ.) = unitate de măsură a suprafețelor, iugăr, 1 iugăr=0,5755ha

În lista locuitorilor sunt menționați și trei păstori: un văcar, un păstor de viței și un porcar; nu aflăm nimic despre alți coloniști ca păstori.

Cifrele pentru zonele agricole sunt de peste două ori mai mari, ceea ce sugerează o înregistrare mult mai precisă. Cu toate acestea, valorile sunt vizibil mai mici decât cele de la sfârșitul secolului al XIX-lea, ceea ce corespunde aproximativ faptelor:

Câmpuri cultivate	Kübel	2218,2
zone neroditoare sau necultivate		100
Semănuri de toamnă,	Kübel	749,2 1/2
Semănături de primăvară,	Kübel	711,2 1/2

Și randamentele recoltelor declarate sunt, de asemenea, considerabil mai mari:

Grâu,	Grămadă	8501	fânețe extinse,	Căruță,	95
orz,	Grămadă	52	in,	Grămadă	1601
ovăz,	Grămadă	4233	cânepă,	Grămadă	5985
mei,	Grămadă	307, 1/1	podgorii,	iugăr	-
mazăre,	Kübel	31,3 1/2,	vin din anul 1720		-
fasole,	Kübel	22,1 1/2,	ateliere	florin	1
fân,	Căruță	198			

Următoarea referință la aspectele economice ale vieții satului datează din 1742 (Arhivele Naționale, Brașov). Este vorba despre o înțelegere între Judele Regal din Rupea și 12 români din Viscri. Conform acestei înțelegeri, nicio familie nu avea voie să dețină mai mult de 20 de oi și 10 capre și nu avea voie să le mâne în pădure în timpul iernii.

Cu toate acestea înțelegerea nu a fost respectată mult timp. S-a păstrat o listă precisă din 1763 a tuturor oilor din sat. Aceasta enumeră 99 de proprietari cu 1.054 de oi, astfel încât, în medie, fiecare proprietar avea 11 oi. Cei 83 de proprietari sași aveau doar 641 de oi, ceea ce echivalează cu o medie de 8 oi pe familie. În schimb, 16 familii de români aveau 413 oi, sau o medie de 26 de oi pe familie. În același timp, diferențele dintre diferitele familii erau vizibil mai mari între ele decât printre sași: în timp ce o familie de români avea o singură oaie, o alta avea 89.

Într-un repertoriu fragmentar (Viscri, Arhiva Parohială E7c; cu o notă ulterioară „înainte de 1832”), sunt menționate pentru diferite locații din district în *Schemlingsthal* (*Schammleinkendol I Höddelfeld*) și în *Röhrchen „împărțiri de curți”*, ceea ce poate fi o amintire a vechilor terenuri împărțite. (Terenurile împărțite erau parcelele individuale din interiorul districtelor cadastrale ale unor câmpuri mari, care erau distribuite prin tragere la sorți la

intervale regulate tuturor gospodarilor din sat; vezi: 2.3.1.). Într-o altă listă de după 1832 (ibid., E 7a, p. 86) sunt enumerate în mod repetat „*porțiunile de curte*” și „*porțiunile de curte din terenul comun*”; cu toate acestea, ca și în 1809, de obicei este menționat un vecin, astfel încât aceste porțiuni de curte nu mai sunt atribuite prin tragere la sorți. Cu toate acestea există și zone în care nu sunt încă numiți vecini, iar în unele locuri este menționat dreptul parohiei la câte două pajiști, „*cea mai mare*” și „*cea mai mică*”, ceea ce sugerează că parohia avea dreptul la două porțiuni - și anume, cea mai mare și cea mai mică. Într-un loc, *Neben dem Graben unterm Weyerreg*, pământul nu era împărțit, ci mai degrabă *„împărțit anual în funcție de iarbă”*.

Listele de dijme din jurul anului 1848 (Arhivele Parohiei Viscri) menționează următoarele produse: miei, in, cânepă, cereale, ovăz, porumb, cartofi, semințe de cânepă, fasole, mazăre și miere.

Fig. 38. Slobozia Scaunului Rupea la Olt (linia groasă cu puncte și linii din bucla mare a râului Olt indică granița)

În cele din urmă, în 1847 sunt înregistrate drepturile satului asupra unei *slobozii*[54] la Olt (Arhivele Parohiei Viscri). Aceasta era situată într-o buclă a Oltului (**Fig. 38**), care cuprindea o suprafață relativ mare, dar prea mică pentru o așezare suplimentară. Chiar și conform unui proiect pentru un al doilea act (situat tot acolo), este evident că zona a fost împărțită între satele individuale ale Scaunului, cu porțiunea Viscri situată la capătul nordic, între hotarele Ungrei și Homorodului și porțiunea Rupea. Zona era folosită în mare parte ca pășune, în special pentru cai.

[54] Freitum (germ) = loc liber, privilegiu

2.2.3.3 Amplasarea la sfârșitul secolului al XIX-lea

Potențialul economic al satului este evident din două publicații pentru perioada din jurul anilor 1870 și 1880 (O. v. Meltzl, 1886; M. Schuster, 1878).

La acea vreme, în jurul anului 1880 posesiunile funciare se ridicau la aproximativ 4.290 de iugăre (1 iugăr = 0,5755 ha), din care aproximativ 2.000 de iugăre erau teren arabil, adică cele trei câmpuri. Acesta era aproape dublul suprafeței de teren arabil calculat pentru 1721 (1.200 de iugăre) și de patru ori valoarea derivată din datele din 1713 (500 de iugăre). Deși nu putem garanta acuratețea valorilor din 1713 și 1721, există mai multe comparații posibile pentru valorile de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care arată un grad mare de concordanță. Ordinea de mărime a cifrelor nu este nimic special (vezi și 2.1.1).

Utilizare	**1870**	**1880**	**Cadastru 1874**
Teren arabil	1337 iugăre	2017 iugăre	1989 iugăre
Pajiști (și grădini)	369 iugăre	(514 iugăre)	500 iugăre
Grădină	49 iugăre		37 iugăre
Podgorii	-	-	-
Pășune	1696 iugăre	915 iugăre	821 iugăre
Pădure	589 iugăre	589 iugăre	593 iugăre

Datele privind utilizarea terenurilor pentru anii 1870 și 1880 par doar să difere, deoarece în 1870 terenurile lăsate în pârlog erau clasificate drept pășuni, iar în 1880 drept teren arabil. Valorile din cadastru (vezi 2.3.2) sunt, de asemenea, apropiate de acestea, dar ceva mai mici decât celelalte două seturi de cifre. Astfel, datele din 1880 sunt ceva mai apropiate de realitate.

Numărul de parcele era de 20.718. Aceasta este o cifră deosebit de mare; doar în cazul a 13 sate de pe Pământul Crăiesc acest număr a fost chiar mai mare. Cu toate acestea, deoarece Viscri avea un extravilan relativ mic, acesta a fost un caz de fragmentare excepțional de puternică a terenurilor, ale cărei motive sunt necunoscute.

Proporția proprietății bisericești și a proprietății comunale a rămas în limite normale, în timp ce proporția proprietății private săsești (70,4%) a fost peste medie. Valorile specifice au fost următoarele:

Comunitatea politică	1679 iugăre
Biserică și școală	86 iugăre
Proprietate privată	2530 iugăre

Mărimea medie a unei gospodării era de 10 iugăre, cea mai mare cuprinzând 47 de iugăre; prima valoare este sub media generală, a doua corespunde aproximativ acesteia. Prețul mediu al unui iugăr de teren arabil sau pajiște era relativ ridicat.

Pentru agricultură existau următoarele condiții prealabile:

Distanța până la cea mai apropiată piață	2,5 mile (mare)
Distanța până la cea mai apropiată gară :	3,0 mile (medie)
Teren cultivat / 1 pereche de animale de tracțiune:	8,5 iugăre (puține iugăre)
Teren arabil / 1 pereche de animale de tracțiune:	6,7 iugăre (foarte puține iugăre)
Mașini de treierat:	- buc.
Mașini de desțelenit:	5 bucăți (puține)

În Viscri raportul dintre animale și posesiunile funciare era aparent favorabil; cu toate acestea, existau foarte puține mașini [agricole].

Cunoaștem randamentele agricole doar din datele din 1870/74 (1 *Metze*[55] = aproximativ 61,5 l; 1 *Zentner*[56] = aproximativ 60 kg). Aceste cifre sunt adesea surprinzător de mici în comparație cu valorile medii pentru Scaunul Rupea, astfel încât inițial apar îndoieli cu privire la exactitatea valorilor; cu toate acestea astfel de îndoieli ar trebui, de asemenea, puse sub semnul întrebării, deoarece suprafețele sunt indicate foarte precis, iar alte comunități s-au plâns probabil de informații incorecte din Viscri.

În 1870 în Viscri au fost înregistrate următoarele valori (în cifre absolute și relative la suprafețele extravilanului), tot în comparație cu randamentele medii din Scaunul Rupea (sunt evidențiate abateri semnificative de la valoarea medie pentru produse importante):

Utilizare și unitate de măsură		**Randament absolut**	**Randament pe iugăr de pământ**	
		Viscri	Viscri	Scaunul Rupea
Cultură de iarnă				
Grâu	(Metzen)	3300	0,771	0,722
Păioase	(Metzen)	25	0,006	0,031
Cereale	(Metzen)	228	0,053	0,181
Cultură de vară				
Grâu	(Metzen)	-	-	0

[55] *Metze* (germ) = unitate de măsură a volumului

[56] *Zenter* (germ) = greutate

Utilizare și unitate de măsură		Randament absolut	Randament pe iugăr de pământ	
Mei	(Metzen)	-	-	0
Orz	(Metzen)	-	-	0,001
Ovăz	(Metzen)	2560	0,598	0,382
Porumb	(Metzen)	1208	0,282	0,714
Culturi rădăcinoase				
Cartofi	(Metzen)	150	0,035	0,067
Sfeclă	(Metzen)	-	-	0,018
Produse de pajiște				
Fân	(Zentner)	1625	0,38	1,78
Ierburi furajere	(Zentner)	-	-	0,002
Altele				
Leguminoase	(Metzen)	-	-	0,007
Cânepă	(Zentner)	120	0,028	0,035
In	(Zentner)	8	0,002	0
Semințe de cânepă	(Metzen)	-	-	0,004
Semințe de in	(Metzen)	-	-	0,001

Pentru recolta din anul 1871 - al doilea an al unui ciclu de trei ani - apare următoarea imagine:

Utilizare și unitate de măsură		Randament absolut	Randament pe jug de pământ	
		Viscri	Viscri	Scaunul Rupea
Cultură de iarnă				
Grâu	(Metzen)	2700	0,63	0,623
Păioase	(Metzen)	245	0,006	0,045
Cereale	(Metzen)	245	0,006	0,181
Cultură de vară				
Orz	(Metzen)	-	-	0
Ovăz	(Metzen)	1160	0,271	0,376
Porumb	(Metzen)	1552	0,363	0,373
Culturi rădăcinoase				

Utilizare și unitate de măsură		Randament absolut	Randament pe jug de pământ	
Cartofi	(Metzen)	144	0,034	0,104
Sfeclă	(Metzen)	-	-	0,117
Produse de pajiște		150	0,035	0,067
Fân	(Zentner)	1788	0,418	1,491
Ierburi furajere	(Zentner)	-	-	0
Altele				
Leguminoase	(Metzen)	-	-	0,007
Cânepă	(Zentner)	50	0,012	0,019
In	(Zentner)	8	0,002	0
Semințe de cânepă	(Metzen)	-	-	0,013
Semințe de in	(Metzen)	-	-	0

Lipsesc valorile pentru randamentele celui de-al treilea an al unui ciclu de trei ani, astfel încât nu se poate calcula o medie. Cu toate acestea, din cifrele de mai sus se pot deduce unele tendințe în agricultura din Viscri.

Inițial, cultivarea „grâului” avea proporții normale; era puțin mai importantă decât în alte localități din Scaunul Rupea. Specii deosebite de grâne erau în general cultivate puțin, iar în Viscri aproape deloc. Producția de „cereale”, pe de altă parte, era mult sub medie, astfel încât, per total, randamentul de cereale de iarnă a fost vizibil mai mic decât în alte comunități.

În Viscri, producția de cereale de vară a variat considerabil și s-a limitat la cele două soiuri comune: ovăz și porumb. Ovăzul a fost puțin peste media scaunului, porumbul a fost sub medie, deși randamentul pentru ambele tipuri de culturi a variat considerabil între cei doi ani analizați.

Randamentul la culturile de rădăcinoase a fost, de asemenea, sub media scaunului – în special într-un an – dar și la alte culturi mai puțin comune.

Cu toate acestea, a existat o diferență izbitoare, în special în producția de fân; diferența depășește magnitudini mai ușor de explicat.

Dacă se ia în considerare și faptul că densitatea populației în Viscri era medie (vezi 2.1.1), se poate concluziona că satul era oarecum sărac; producția de alimente era mai mică decât în alte locuri din zonă – deși diferența nu era alarmantă; producția de fân, cea mai importantă hrană de

iarnă pentru o populație relativ mare de animale, era doar o fracțiune din cea din alte comunități.

Cifrele pentru 1873, care sunt date și pe iugăr și, prin urmare, sunt deosebit de potrivite pentru comparație, sugerează randamente șocant de mici în Viscri:

	Unitatea	Viscri	Scaunul
Culturi de iarnă			
Grâu	(Metzen)	2	3,9
Cereale	(Metzen)	3	6,3
Culturi de vară			
Ovăz de vară (Metzen)		5	12,2
Porumb	(Metzen)	4	8,6
Rădăcinoase			
Cartofi	(Metzen)	20	52,2
Produse de pajiște			
Fân	(Zentner)	8	19,5
Altele			
Cânepă	(Zentner)	5	2,3

Probabil datorită condițiilor climatice mai bune, randamentele din 1874 au fost considerabil mai mari, dar și vizibil mai mici per iugăr decât în alte locuri din Scaunul Rupea, aproximativ doar pe jumătate mai mari.

	Unitatea	**Viscri**	**Scaunul**
Culturi de iarnă			
Grâu	(Metzen)	6	9,7
Cereale	(Metzen)	8	15,6
Culturi de vară			
Ovăz de vară	(Metzen)	7	13,5
Porumb	(Metzen)	4	9,1
Rădăcinoase			
Cartofi	(Metzen)	30	64,5
Produse de pajiște			
Fân	(Zentner)	10	20,1

În 1883 valoarea populației de animale nu era foarte mare, în termeni absoluți: se ridica la 58.770 fl. Cu toate acestea, comparativ cu populația relativ mică, aceasta era semnificativă, deoarece din valoarea totală s-ar contabiliza 79,96 fl. pe sătean, comparativ cu media de 56,35 fl. pe sătean în satele săsești din Scaunul Rupea. Această valoare crescută este greu de

reconciliat cu producția excepțional de mică de fân a satului, iar această discrepanță sugerează utilizarea extensivă a paielor și plevei ca furaje pentru vite, a ovăzului ca furaje pentru cai și a aporturilor reduse de furaje pentru oi.

În detaliu, efectivele de animale, tot în comparație cu situația din Scaunul Rupea, erau următoarele:

Boi: 350 buc (mult)	Mânji: 65 buc (mediu)
Vaci: 98 buc (puțin)	Porci: 53 buc (foarte puțin)
Viței: 99 buc (puțin)	Oi: 1200 buc (foarte mult)
Bivoli: 190 buc (mediu)	Capre: -
Cai: 250 buc (mediu)	Stupi de albine: 80 buc (mediu)

Comunitatea politică avea active foarte mici (8.510 florini); însă era lipsită de datorii. Veniturile și cheltuielile sale erau relativ mici și aproximativ echilibrate. Parohia nu avea nici ea datorii.

Impozitele (2.309 florini) erau foarte mici în comparație cu cele din alte locuri. Acestea erau impozite pe proprietate sub medie, dar și celelalte impozite directe erau excepțional de mici.

Per total imaginea care se desprinde este a unei comunități relativ sărace, așa cum descrie și Michael Markel (1995, p. XI). „*Gluma locală din zonă îi numea pe sătenii din Viscri «cei zgârciți» și se spunea despre ei că erau atât de zgârciți încât doi mâncau un singur ou și se săturau, sau că își înmuiau cina în lumina lunii pentru a nu mânca terciul de porumb fără garnitură și, în același timp, pentru a face economii la lumină. [...] O poveste din sat amintește despre defuncta familie Langkönig, unde soțul – când mergea singur la muncă pe câmp în timpul zilei, deoarece nevasta lui era ocupată acasă – îi lăsa acesteia semn pe coaja pâinii până unde avea voie să taie și să mănânce.*”

De asemenea, este interesantă apartenența sătenilor la Asociația Agricolă Transilvan-Saxonă, care poate fi probabil considerată un indicator al eforturilor de modernizare. În 1899 exista o asociație locală cu un număr destul de mare de membri: comparativ cu cei 495 de locuitori saşi din 1880, la acea vreme existau 57 de membri (Landwirtschaftliche Blatter, 1911, p. 19-32; îi mulțumim domnului Hermann Schobel pentru informații în această privință) – aceştia constituiau 11,5% din populația săsească care se înscriseseră în asociație. În același timp, alte sate din zonă aveau în general mai puțini membri:

Localizare&număr de membri		**% din saşi** / **Localizare&număr de membri**		**% din saşi**
Homorod	82	12,1	Jibert	37	4,7
Viscri	57	11,5	Drăușeni	27	4,4
Cața	51	8,8	Ticușu Vechi	35	4,2

Dacia	48	8,8	Rupea	57	4,1
Ungra	33	7,1	Felmern	17	3,9
Mercheașa	32	5,3	Fișer	19	3,7

Numărul membrilor pare să fi rămas destul de constant: în 1901 erau din nou 57 de membri, şi 59 în 1905. Cu toate acestea, doar o parte dintre aceşti membri au fost prezenți la întâlniri - ca în 1909 şi 1911:

Locație	**Participanți**		**Membri**		**Alții**	
	1909	1911	1909	1911	1909	1911
Ungra	33;	39	5	5	28;	34
Cața	22;	53	18;	37	4;	16
Viscri	20;	21	8;	21	12;	-
Drăuşeni	16;	18	8;	16	8;	2
Felmer	10;	12	10;	12	-	-
Homorod	6;	23	6;	23	-	-
Ticuşu Vechi	6;	23	4;	4	2;	19

Există şi alte dovezi ale progresului din această perioadă: la Viscri a fost găsit cel mai vechi certificat transilvănean de vaccinare împotriva variolei bovine, iar chiar înainte de Primul Război Mondial absolvenții de şcoală ai satului erau învățați despre îngrijirea modernă a sugarilor (M. Markel, 1995, p. XIII).

În sfârşit merită menționată o scurtă descriere a situației economice a satului din această perioadă (Michael Markel, 1995, pp. IX-XI; vezi şi: 2.4.1): *„În ultimii 150 de ani satul nu a reuşit să țină pasul cu dezvoltarea, iar o prosperitate cândva relativ solidă a cedat locul unor condiții economice şi de viață destul de modeste. Motivele pentru aceasta sunt cu siguranță multiple, dar în cele din urmă țin de condițiile naturale. [...] Viscri [...] era un sat de țărani de condiție medie, ce se ocupau cu agricultura. Printre meşteşugarii satului se aflau un fierar de potcoave şi cuie, un tâmplar, care era solicitat în principal ca producător de sicrie şi ocazional un rotar şi un dulgher. [...] Prevala un sistem cu patru câmpuri, cu o rotație a culturilor reglementată comunal (pârlog, grâu, porumb, ovăz) pe parcele de teren foarte fragmentate [în consecință, câmpurile au fost şi ele reorganizate]. Cartofii şi sfecla furajeră erau cultivate pe propriile câmpuri [împreună cu cânepa, se găseau în preajma satului]. Păşunile şi silvicultura erau reglementate comunal. O societate de maşini, o societate de credit şi o cooperativă de produse lactate au format baza unei dezvoltări agricole cooperative în secolul XX, care a fost întreruptă la 6 martie 1945 prin exproprierea completă a germanilor, prin înființarea unei cooperative agricole de stat şi, în cele din urmă, prin colectivizarea forțată. [...]*

Fosta gospodărie era formată de obicei doar din membri ai familiei; ajutoarele în agricultură şi fetele în casă erau excepția. Țiganii erau recrutați pentru munci ocazionale (fabricarea cărămizilor, construcții şi, mai rar, muncă agricolă), iar muncitorii migranți

secui erau angajați pentru muncă sezonieră (recoltarea grâului). De obicei, o familie conducea două atelaje (cai, boi), creștea vaci și bivoli pentru lapte - de obicei nu mai mult de doisprezece capete de vite, plus oi, porci și găini. Grădinile ofereau iarbă pentru furaje proaspete, pomi fructiferi și legumele și condimentele necesare. Fiecare familie [mai înstărită] deținea la marginea satului și minim o stupină cu pomi fructiferi. Doar prunii și merii (pentru țuică, must, oțet și fructe uscate) prosperau acolo; perii adesea lăudați, ce creșteau în șiruri de-a lungul satelor, erau în mare parte soiuri rezistente la intemperii, care produceau fructe care deveneau comestibile doar după o depozitare îndelungată.

Pantele, în mare parte abrupte, făceau dificilă cultivarea mecanică; solurile argiloase grele, slabe calitativ, bogate în ocru și cretă și o vreme ceva mai aspră la poalele dealurilor, de fapt favorizau doar cultivarea grâului, iar din moment ce prețurile grâului scăzuseră – deja în epoca austriacă – baza prosperității dispăruse. Orășelul meșteșugăresc Rupea, la fel de stagnant, nu oferea nicio piață [...] Astfel, satul a trăit o viață proprie și până la marile tulburări de după sfârșitul războiului a persistat într-o o economie naturală patriarhală orientată spre autosuficiență, ceea ce a avut, în mod firesc, un impact asupra nivelului de trai."

Inițial există o schimbare semnificativă în utilizarea hotarului de-a lungul timpului; în special în secolele al XII-lea, al XIV-lea și al XVII-lea pădurea a fost redusă semnificativ. Deși agricultura era practicată conform sistemelor agricole general acceptate, secolul al XIX-lea a prezentat în cele din urmă imaginea unei comunități sărace, relativ slabe din punct de vedere economic. Acest lucru a fost valabil mai ales pentru agricultură, în timp ce creșterea animalelor se prezenta mai bine. Deși sistemul cu patru câmpuri a fost introdus foarte târziu, în 1928, au existat eforturi pentru a schimba această situație.

2.2.4 INSTITUȚII SOCIALE

2.2.4.1 Generalități

2.2.4.1.1 Instituții

Încă din 1488 este atestată documentar o școală la Viscri. (A. Berger, 1894, p. 58), și trebuie să fi existat o viață culturală relativ bogată și în alte privințe; de exemplu, Consistoriul Superior Evanghelic din Sibiu găzduiește colecția de muzică din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea a acestui sat, cea mai bogată colecție dintre toate satele transilvănene, cu partituri pentru voci și instrumente pentru fiecare duminică a anului bisericesc.

În acest ținut se remarcă o consecvență remarcabilă a instituțiilor. Astfel până după cel de-al Doilea Război Mondial școala germană se afla în două „bastioane" ale bisericii fortificate. Doar grădinița, care exista deja înainte de

ultimul război, era adăpostită într-o casă țărănească goală. O clădire nouă de pe Ulița Românească a servit drept școală românească în perioada interbelică, clădire care a fost ulterior transformată în magazinul satului.

Școala actuală a fost inițial sediul consiliului comunal (cancelarie) și reședința oficială a funcționarului comunal (notar). În aceeași clădire practica și medicul districtual atunci când venea în sat, iar acolo descăleca și poliția. Abia mai târziu, când satul a fost subordonat unei alte localități din apropiere (mai întâi Dacia, apoi Bunești), școala românească și cea germană au fost mutate în această clădire.

2.2.4.1.2 Nume și nume de familie ca instrumente de orientare

Oricine aruncă chiar și o privire superficială asupra registrelor sau listelor de nume ale sașilor din Viscri va recunoaște imediat că, pe de o parte, au fost transmise nume de familie care sunt rare sau inexistente în alte părți și, pe de altă parte, că aceleași nume de familie se repetă frecvent în sat. Înainte ca structurile tradiționale ale satului să slăbească și să se dizolve în urma războiului, satul se descurca cu aproximativ 20 de nume săsești de familie. Cea mai mare frecvență în sat în secolul al XX-lea era numele de familie Markel, încă comun în Hetiur, lângă Sighișoara, urmat de Fernolend (care apare și astăzi în Moșna și provine aparent din imigrația din Viscri), Orend, Ludwig, Guist, Seibet, Fallschissel (încă cunoscut sub forma Fallschessel în satul vecin Dacia). Aceste tipare de nume ar putea fi un punct de plecare atractiv pentru cercetarea mobilității istorice, deoarece arată că imigrația și emigrarea au fost cândva limitate, în timp ce, din cauza deportării și exproprierii și mai târziu din cauza educației și ocupării forței de muncă din afara orașului, mai multe nume noi au venit în sat prin căsătorie după 1950 decât avea anterior. Cu toate acestea, aproximativ jumătate dintre acești purtători de nume din afara localității nu s-au stabilit permanent în sat.

În vremuri mai recente, pe care cei mai tineri încă și le pot aminti, exista o tradiție în Viscri și în ceea ce privește prenumele. Doar patru nume de botez masculine și patru feminine erau de fapt folosite: Johann, Michael, Georg, Martin, Katharina, Sara, Anna și Sophia. Primii copii erau de obicei botezați cu prenumele tatălui și mamei lor, în timp ce următorii primeau unul dintre celelalte trei nume în ordine descrescătoare. Dacă existau mai mulți copii, se continua cu Paul, Peter, Agnetha sau Rosa.

Această alegere restricționată a prenumelui era, fără îndoială, legată de utilizarea dialectului, deoarece aceste nume erau pronunțate corect în dialect. De asemenea, era legată de o altă particularitate în utilizarea numelor. Pentru copii și tineri se foloseau forme diminutive ale numelui; după căsătorie, acestea (cu excepția lui Honnes și Mierten) trebuiau schimbate în alte forme,

iar tinerii trebuiau să adauge *-bautsch* (din maghiarul bacsi „văr, unchi”) la numele masculine și *-mäin* (de la *mütuöü*, *Muhme*) la numele feminine.

Prenume german	Numele copilului	Nume după căsătorie	Formă de adresare
Johann	Honnes,	Honnes,	Honnesbautsch,
Michael	Masch,	Mächel,	Mächelbautsch,
Georg	Gätz,	Gärich,	Gärichbautsch,
Martin,	Mierten,	Mierten,	Miertebautsch,
Katharina,	Trenjtschen,	Trenj,	Trenjmäin,
Sara,	Zaurchen,	Zaur,	Zaurmäin,
Anna,	Uonntschen,	Ounn,	Uonnmäin,
Sophia,	Fichen,	Fai,	Faimäin

Alte nume se încadrează mai puțin sigur în această variație de vârstă și statut, iar utilizarea lor a fost aparent evitată din acest motiv.

Acest lucru s-a schimbat brusc, nu fără influența circumstanțelor istorice contemporane. În timp ce înainte de 1940 alte nume existau doar în cazuri excepționale (în familiile care nu erau agricultori), începând cu acel an de referință, calendarele și alte surse de nume au fost cercetate în căutarea unor nume germane. Este deosebit de izbitor faptul că pentru prima generație născută după deportare au fost alese prenume care nu se repetau în sat. Astfel, noul prenume nu reflectă doar dislocarea tradiției, ci și, aparent, nevoia de a identifica în mod inconfundabil persoanele după prenume.

Acest lucru nu era posibil înainte de 1940, având în vedere frecventele nume de familie duble și, prin urmare, deși numele și prenumele tuturor sătenilor erau cunoscute, acestea nu erau folosite. În Viscri oamenii erau identificați după numele gospodăriilor lor, la a căror formă genitivă posesivă se adăuga prenumele (de exemplu: *Orjeniste Gärich, Bennengs Trenj*).

În principiu, fiecare curte (gospodărie) avea propriul nume fix. Dacă o femeie își schimba curtea prin căsătorie, de obicei adopta foarte repede numele noii gospodării ca nume de familie; dacă bărbații se mutau la curtea soției lor, existau incertitudini ocazionale, dar sistemul se regla în cele din urmă. Eficacitatea sa a fost deosebit de vizibilă în cazurile în care ambii parteneri se mutau într-o a treia gospodărie disponibilă și li se dădea un nume complet nou. După 1945, când transferul de proprietate a devenit dezechilibrat și ajustarea numelor a devenit mai relativă. *Kruizen Honnes* și-a păstrat numele chiar dacă locuia într-o curte *Filpen* al cărei proprietar real locuia în Germania.

De fapt, numele curților din Viscri nu erau deosebit de numeroase, ci mai degrabă se repetau. Pentru cele 133 de gospodării locuite de sași în secolul al

XX-lea se pot număra doar 64 de nume. Acest lucru a dus la repetarea numelor gospodăriilor, iar oamenii au căutat adăugiri, de exemplu, pe baza locului de reşedinţă (*Faltsch an der Au*) sau a particularităţilor (*der lank Ludwich*). Cel mai comun nume era *Seimen* (9 curţi) şi se făcea o distincţie între *Howereseimen, Kampeseimen, Kluiseimen, Lumseimen, Pelseseimen* şi *Nedjerschte Seimen*.

În ceea ce priveşte originea numelor gospodăriilor, unele pot fi urmărite până la nume de familie: *Deotz* (din Dootz), *Faltsch* (din Fallschissel), *Gaist* (din Guist), *Maurkel* (din Markel), *Seibets* (din Seibet) şi altele. Fostul nume de familie s-ar putea să nu fi supravieţuit în gospodărie. Majoritatea numelor de curţi se bazează pe prenume anterioare şi demonstrează că alegerea prenumelor în Viscri a fost odată atât de diversă, încât un singur nume se putea referi la o persoană şi la familia acesteia. Acest grup include *Lekes* (din Lukas), *Seimen* (din Simon), *Valten* (din Valentin), *Uorben* (din Urban) şi alţii; în două cazuri (*Äw* din Eva şi *Kleer* din Klara), prenumele feminine par să fi inspirat numele curţii. Alte nume de gospodării amintesc de funcţii sau profesii, chiar dacă acestea nu mai erau practicate în respectiva familie (*Pradijer* din predicator, *Kanter* din cantor, *Orjenist* din organist, *Daschler* din tâmplar, *Suiler* din frânghier), altele păstrează amintirea originii (*Roarler* din Radeln, *Keiser* din Keisd, *Naisner* din Nosen -Bistriţa). Există, de asemenea, combinaţii de nume sau profesii (*Paitermaurkel* din Peter Markel, *Mächeschäister* din Michael Schuster), precum şi nume bazate pe locurile de reşedinţă (*Goißken* din Gäßchen, *Oicken* din Ecke).

Toate familiile care poartă numele de gospodărie *Naisner* au numele de familie *Markel*, în timp ce toate familiile cu numele de origine *Hamrodi* (derivare maghiară din toponimul Hamruden/Homorod) sunt numite *Seimen* după numele gospodăriei lor. Pe de o parte, aceasta înseamnă că numele gospodăriilor nu au fost fixate o dată pentru totdeauna, ci au fost ele însele adaptate la numele locuitorilor. Pe de altă parte, aceasta înseamnă că numele gospodăriilor reprezintă un fel de memorie genealogică şi reflectă relaţii familiale istorice, care cu cercetări individuale aprofundate ar putea fi informative chiar pentru estimări demografice.

Această constatare este susţinută şi de numele curţilor româneşti, de exemplu, când toate gospodăriile săseşti *Ludwich* sunt numite *Halwich* (cuvântul de împrumut săsesc *halwich* = „jumătate"). Este interesant faptul că, cel puţin în secolul al XX-lea, toate curţile săseşti au primit propriile nume date de către români şi poate fi revelator pentru relaţiile interetnice din sat faptul că românii aveau nevoie de aceste nume deoarece nu aveau o imagine de ansamblu asupra numelor reale de familie săseşti.

Numele româneşti pentru gospodăriile saşilor se bazează lingvistic sau genealogic pe tradiţiile săşeşti, adoptând adesea o abordare complet unică, iar în rare excepţii, reprezintă nume derogatorii (*Curugol* - "Nacktarsch", *Beşină*- "Furz"). Saşii cunoşteau şi acceptau aceste nume, iar câţiva chiar le foloseau ocazional pentru distingere; saşii aveau chiar şi un vers mnemonic ritmic pentru numele româneşti ale şirului de case: *Nemţoi, Beşină, Ceraşe, Horoi, Lichiu, Cangea, Colţ, Roca şi Bub*i" - unde Bubi era un notar temporar al satului care locuia în casa comunală.

Saşii se comportau cu românii într-un mod similar. Şi ei abia cunoşteau numele de familie româneşti, care nici ele nu erau foarte variate şi le înlocuiau cu nume de gospodării colorate genealogic, care, însă, este puţin probabil să fie verificabile în circumstanţele de astăzi. O observaţie interesantă a unui român din anii 1970 este amintită de un sas din Nürnberg astfel: „*Mai demult, când voi [saşii] eraţi la conducere în sat, românii vă dădeau nume; după 1945 voi [saşii] vă comportaţi exact la fel cu românii*." (Vezi lista numelor de gospodării în anexă, 5.1.3.)

2.2.4.2 Preocupări specifice ale populaţiei săseşti

2.2.4.2.1 Vecinătăţi

Adunarea „vecinilor" forma o unitate spaţială în cadrul sistemului social al satului (vezi şi: 2.2.4; pentru acest capitol, vezi şi: H. A. Schubert, 1980). Conform unor presupuneri mai vechi, dar acum contestate, acestea ar fi fost aduse din zona de emigrare din Europa de Vest. Iniţial, principalele atribuţii ale acestor instituţii erau îndeplinirea anumitor sarcini, cum ar fi întreţinerea fântânilor şi servicii de sprijin, ca de exemplu, la înmormântări. Treptat acestea au preluat şi alte sarcini, cum ar fi munca de iarnă în pădure. Încă din secolul al XVII-lea biserica a folosit în mod conştient vecinătăţile ca instrument de educaţie morală şi control ecleziastic. Satele şi-au organizat iniţial singure vecinătăţile, dar mai târziu structura generală şi responsabilităţile au fost determinate de autorităţile superioare. O manifestare a unor astfel de eforturi este „*Codul de vecinătate pentru comunităţile rurale ale Bisericii Evanghelice din Transilvania*". În anii 1930, sub influenţa noilor tendinţe politice, vecinătăţile urbane s-au transformat într-o afacere naţională, dar în mediul rural acestea au rămas, ca şi înainte, o instituţie a bisericii oamenilor.

Sarcinile vecinătăţilor erau destul de complexe: acestea trebuiau să creeze securitate, să menţină continuitatea şi, prin forme tradiţionale de comunitate şi presiunea de integrare să menţină funcţionarea unei comunităţi bisericeşti dezvoltate istoric, care, prin structura sa internă era foarte clar distinctă de celelalte naţionalităţi din jur. Modelele comportamentale din cadrul comunităţii (sistemul social) susţinute de vecinătăţi erau menite să asigure

existența și identitatea continuă a întregii comunități și a membrilor săi individuali, precum și să elimine deficiențele și diferențele de opinie.

Cele trei funcții principale erau: asistența reciprocă între vecini, transmiterea stilurilor de viață și a modurilor de gândire, precum și regulile de conduită morală și ecleziastică ale indivizilor. Prima funcție însemna, în termeni concreți, că fiecare membru avea dreptul la ajutor, pe baza poruncii inviolabile a slujirii și a întoarcerii serviciului. Astfel fiecare trebuia să-și ajute vecinii (de exemplu, cu treburi gospodărești ample), fie că o făcea din apreciere, cu bucurie, sau cu supărare. De asemenea, se apela la ajutorul locuitorilor pentru lucrările de întreținere și reparații ale satului, cum ar fi lucrările la clădirea școlii, la casa comunală, la biserică, la drumuri etc. În vremuri mai recente vecinătățile erau ținute laolaltă și prin proprietate comunală, inclusiv prin utilaje agricole. O altă funcție era pedepsirea celor care încercau să submineze această structură stabilită a comunității sătești. În satele transilvănene existau numeroase porunci și interdicții (de exemplu, nu aveai voie să lucrezi duminicile și de sărbători, trebuia să-ți cinstești părinții și nu aveai voie să-ți exploatezi copiii). De trei ori pe an se ținea o seară de împăcare, la care trebuia să participi pentru a avea voie să participi la Sfânta Împărtășanie în biserică.

În principiu, atât bărbații, cât și femeile erau membri ai vecinătăților. În realitate însă membrii erau în mare parte bărbați căsătoriți și burlaci cu vârsta peste 25 de ani, care nu mai aparțineau frățiilor (vezi mai jos). Apartenența era o obligație socială care nu putea fi respinsă. Satele aveau mai multe vecinătăți; numărul depindea de mărimea satului, dar adesea erau patru. Nu se putea alege vecinătatea căreia să-i aparții, apartenența fiind reglementată teritorial: fiecare aparținea vecinătății în a cărei parte de sat se afla casa sa.

Persoanele care nu vorbeau germana erau excluse, chiar dacă locuiau în vecinătate. Deși autoritățile vieneze stabiliseră deja că toți proprietarii de imobile, indiferent de naționalitate, aveau dreptul de a participa la întrunirile de vecinătate, astfel de prevederi au rămas teoretice până la cel de-al Doilea Război Mondial, deoarece românii și romii locuiau la marginea satului, deci își puteau fonda propriile vecinătăți.

Fiecare vecinătate era reprezentat de un Tată de Vecinătate[57] sau staroste, ales pentru un mandat de doi ani. Înainte de Războiul Mondial atribuțiile sale includeau convocarea vecinătății și prezidarea ședințelor acesteia; împărțirea țăranilor în grupuri de lucru pentru asistență socială și ecleziastică; aducerea la cunoștință a deciziilor prezbiteriului, ale pastorului și ale administrației

[57] în germ. *Nachbarvater*

comunității și soluționarea disputelor dintre țărani. Starostele mai în vârstă era ajutat de un staroste mai tânăr, numit de precedentul și care era principalul responsabil de gestionarea vistieriei.

Acest lucru se întâmpla o dată pe an, în timpul sezonului carnavalului, pe 7 februarie, așa-numita „*Richttag*" sau "*Sitttag*" (Ziua Împăcării). În această zi, la prânz, toți bărbații, îmbrăcați în costume tradiționale săsești, se adunau la casa starostelui. Se verificau socotelile, se discutau amenzile și se dezbăteau probleme care afectau întreaga comunitate și vecinătatea. Ulterior se ținea un bal mare, inițial la casa starostelui, iar apoi în sala comunității.

Fiecare vecinătate avea o ladă de vecinătate. Aceasta conținea, și încă conține, regulamentele de vecinătate, adică statutele. Existau, de asemenea, însemnele de vecinătate (**Fig. 39**). Acestea serveau la transmiterea mesajelor. Erau sculptate în lemn și transmise de la o gospodărie la alta odată cu mesajul. Existau două însemne pentru a anunța ora unei înmormântări. Alte două erau folosite pentru carnaval și pentru a anunța dansurile. Socotelile anuale și numerarul erau, de asemenea, păstrate în ladă, la fel și un carnet cu contribuțiile și amenzile membrilor. Cheltuielile de înmormântare erau înregistrate într-un alt carnet. În sfârșit, sunt păstrate și astăzi documentele Fundației Gustav Adolf Werk, o organizație care sprijinea, printre altele, școlile săsești.

Fig.39 Conținutul lăzii de vecinătate

2.2.4.2.2 Frățiile fraților și surorilor

Scopul organizațiilor de frați și surori era de a consolida sentimentul de comunitate. Acestea transmiteau modelul mental, valorile și tiparele comportamentale prin identificare, laudă, mustrare și pedeapsă.

Mai întâi au fost fondate frățiile băieților[58]; acestea se bazau pe frățiile calfelor din orașe, care încă din secolul al XVI-lea jucaseră un rol important în viața breslelor. Înființarea unor astfel de asociații în mediul rural a venit mai târziu; acestea erau concepute ca o „coloană vertebrală" a stilului de viață al tinerilor. "Frățiile" fetelor[59], sau organizațiile surorilor au apărut abia în secolul al XIX-lea în unele sate, iar în altele abia în secolul al XX-lea. Toate aceste instituții erau strâns legate de biserică, iar preotul avea cea mai înaltă autoritate asupra lor. Până în 1941 fiecare sat avea o frăție și o organizație de surori, ceea ce reprezenta un factor important de integrare pentru comunitatea bisericească etnică și, prin urmare, și un factor de stabilizare a vieții sociale. În 1942 național-socialiștii au desființat aceste asociații și le-au înlocuit cu propriile organisme. După Războiul Mondial sătenii au căutat sprijin în vechile structuri, iar vechile organizații au fost reînființate, dar au fost interzise de statul român în 1948. Cu toate acestea ele au continuat să existe o perioadă de timp, dar din cauza absenței crescute a tinerilor care mergeau la școală și lucrau în afara satului, precum și a numărului lor mai mic, existența lor a fost redusă semnificativ în 1958.

Era obișnuit ca după confirmare tinerii să se alăture frăției sau organizației surorilor, dobândind astfel un nou statut social și economic. Aparțineau acestora până la căsătorie sau până la vârsta de 25 de ani. Calitatea de membru era obligatorie pentru fiecare tânăr sas; nimeni nu refuza, deoarece acest lucru l-ar fi exclus din viața socială a satului.

Fig.40
Conținutul lăzii frăției

[58] *Bruderschaft der Knechte*, adică frăția tinerilor bărbați necăsătoriți

[59] *Schwesterschaft der Mägde*, adică "frăția" fetelor confirmate

După confirmare, tinerii și tinerele erau obligați să respecte articolele statutului și să contribuie la vistierie. Administrarea asociațiilor era responsabilitatea lor, dar sub supravegherea unui Tată de Feciori și de Tinere[60] aleși de către presbiteriu; acestea se aflau, de asemenea, și sub supravegherea preotului.

La vârf se găseau *der Altknecht* - Feciorul în vârstă și *Altmagd* - Tânăra în vârstă[61], ale căror îndatoriri erau să fie un exemplu pentru ceilalți, să își asume conducerea, să rezolve tensiunile și conflictele, să pedepsească abaterile de la comportamentul prescris, să organizeze activități comune și să conducă înmormântările membrilor. Aceștia erau asistați de *Jungaltknecht* - tânărul *Altknecht* și de *Jungaltmagd* - tânăra *Altmagd*[62], a căror sarcină specială erau chestiunile financiare. De asemenea li se cerea să-i asiste pe *Altknecht* și pe *Altmagd* în observarea comportamentului dintre băieți și fete în viața socială, în biserică și în viața privată și, dacă era necesar, să raporteze neregulile. Al treilea nivel de conducere era asigurat de responsabilii cu raportarea incidentelor speciale[63]. Cei de-al treilea reprezentant era *Irtenknecht* și *Irtenmagd*, numiți și *Wortknecht* și *Wortmagd*, deoarece li se cerea să raporteze incidente speciale.

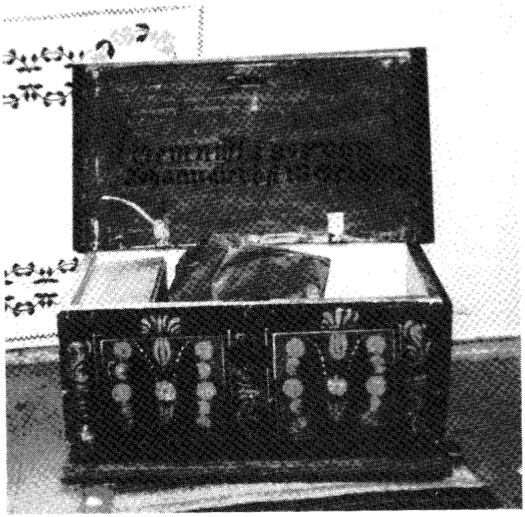

Fig. 41. Conținutul lăzii organizației surorilor

[60] în germ. *Knechtvater* și *Mägdevater*

[61] în vârstă cu sensul de senior, grad înalt de reprezentativitate

[62] tânăr cu sensul de junior, l doilea în rang după senior

[63] Erau numiți *Irtenmagd* sau *Wortmagd* și *Irtenknecht* sau *Wortknecht,* fiind un fel de purtători de cuvânt

Tinerele și tinerii aveau diverse îndatoriri comunitare. Tinerii întrețineau cimitirul, plantau copaci și arbuști noi pentru a îngriji pădurea și participau la procesiuni festive. Când sosea în sat un nou preot sau învățător, era primit de tineri, la fel ca și episcopul sau alți demnitari bisericești[64] care vizitau satul. Participau la înmormântări, organizau baluri ale tinerilor și aduceau recolta pentru preot. Tinerele menținеau în bună stare portul bisericesc, participau la înmormântări și organizau baluri ale tinerilor. În plus, regulile prevedeau modele fixe de comportament, anumite norme și valori pentru tineri. Păstrarea tradițiilor, respectul față de părinți, ascultarea, evlavia, conduita morală, modestia, economisirea și spiritul comunitar erau câteva dintre valorile la care era de așteptat ca tinerii să aspire. Participarea regulată la slujbele bisericești și Sfânta Împărtășanie erau printre aspectele evidente ale vieții din Transilvania. În secolul al XIX-lea se ținea o întâlnire lunară; după Primul Război Mondial aceasta se ținea de două ori pe an. Ziua alegerilor pentru frăție era 6 ianuarie, iar pentru surori, a doua zi de Crăciun. Era aleasă noua conducere, apoi se ținea o „judecată" cu „împăcare" și, în final, avea loc un bal.

La Viscri s-au păstrat lăzile ambelor organizații. Lada frăției este încă în posesia ultimului *Altknecht*. Potrivit acestuia, frăția a existat până în 1967, deși fusese desființată de național-socialiști în timpul războiului (la fel ca organizația surorilor și vecinătatea) și a fost dizolvată oficial în 1948. Lada conține cupe și cărți de cântece, o pungă de bani, statutele frăției și un caiet cu liste de contribuții, amenzi și facturi (**Fig. 40**).

Și organizația surorilor a renăscut după al Doilea Război Mondial. Lada (**Fig. 41**) conține materiale pentru lucru de mână, statutele organizației, o pungă veche de bani și socoteli. Se întâlneau de trei ori pe an: în Duminica Floriilor, de Ziua Recunoștinței și în a doua duminică de Advent.

2.2.4.2.3 Asociația Femeilor

Asociația Femeilor din Viscri a fost desființată în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și de aceea chiar și femeile mai în vârstă de astăzi știu despre ea doar din poveștile mamelor lor. Soția preotului era conducătoarea Asociației Femeilor. Ea era asistată de un comitet format dintr-un secretar, un trezorier și un adjunct. Scopul femeilor era de a oferi asistență în situații de urgență și de a modela viața socială. Pe 1 ianuarie organizau o seară cu ceai, la care bărbații nu aveau acces. Mai târziu în cursul anului, organizau un bal al femeilor. Dacă învățătorul sau preotul erau singuri, acestea găteau pe rând pentru ei. Întreținerea cimitirului și sprijinirea tinerelor mame se numărau, de asemenea, printre responsabilitățile asociației femeilor. În plus, se

[64] Procesiunea de întâmpinare a unui nou cleric sau a altor fețe înalte era impresionantă, persoana respectivă fiind preluată cu alai de la marginea hotarului satului.

presupunea că asociația femeilor trebuia să pregătească un pachet de Crăciun pentru fiecare copil din sat. Acesta includea nuci, mere, prăjituri și rechizite școlare. Tot ele decorau și bradul de Crăciun din biserică. Pentru muzicanții care cântau la balul anual de Advent, tot ele coceau gogoși, un desert tipic transilvănean. La întâlniri, însă, se discuta în principal ce se putea face pentru tineri.

În Viscri doar soțiile celor 12 bărbați aleși în consiliul comunității făceau parte din asociația femeilor. Cu toate acestea procesul-verbal al ședinței de dizolvare a fost semnat de un număr mult mai mare de participanți.

2.2.4.2.4 Parohia

Importanța parohiei în viața socială a satului s-a schimbat semnificativ în ultimul secol. Deși mult timp s-a limitat la chestiuni ecleziastice și școlare, în anumite faze ale dezvoltării sale a devenit – ca biserică populară – reprezentanta intereselor săsești. Astfel, statul comunist, în special, s-a străduit să limiteze influența bisericii și, mai presus de toate, să rupă legăturile acesteia cu școlile. Cu toate acestea nu a fost posibilă eliminarea acesteia, parțial datorită funcțiilor sale importante în viața socială a sașilor și parțial datorită experienței organizaționale a bisericii, care se reflecta deja în structurile sale.

Presbiteriul era organul administrativ al parohiei și era format din preot, curator, părinții bisericii, lucrătorii de ajutorare a săracilor și alți membri. Conform ordinului bisericesc protestant, dimensiunea presbiteriului depindea și încă depinde de dimensiunea parohiei. În Viscri, pe lângă curator și cei doi părinți bisericești, existau opt prezbiteri. Puteau fi aleși doar acei enoriași care aveau o bună reputație în sat, care respectau regulile bisericii și demonstrau o atitudine și o sârguință corespunzătoare. Curatorul (epitropul, *n.trad.*) și părinții bisericești erau de obicei aleși dintre membrii presbiteriului. Curatorul era cel mai important demnitar secular al parohiei, iar sarcina sa consta în sprijinirea pastorului în funcția sa și reprezentarea acestuia în absența sa în presbiteriu și la ședințele parohiale. Atribuțiile părinților bisericești erau diverse; acestea variau de la gestionarea problemelor financiare la întreținerea clădirilor, îngrijirea săracilor parohiei, supravegherea tinerilor și chiar aducerea Sfintei Împărtășanii în timpul slujbelor.

Consiliul parohial era format din pastor, membrii presbiteriului și mai mulți reprezentanți aleși pentru mandate de patru ani. Și în acest sens, numărul membrilor depindea de mărimea congregației. Consiliul congregațional se întrunea în ocazii specifice și avea următoarele sarcini: să aleagă pastorul, un predicator și un învățător; să decidă asupra vânzării sau achiziționării de terenuri de către congregație; să decidă asupra creșterilor

salariale pentru pastori, predicatori și învățători; să aprobe planuri pentru construirea de noi clădiri; și, în final, să adopte bugetul și să aprobe socotelile bisericii.

2.2.4.2.5 Fanfara, balurile și alte evenimente

Pe parcursul anului, se organizau diverse festivaluri, adesea legate de anul bisericesc. Acestea erau însoțite de muzica unei fanfare, *die Adjuvanten*[65]. Fiecare sat avea propriul ring de dans, unde duminica se ținea un bal al tineretului; în Viscri ringul de dans era și încă este sub teiul de lângă intrarea în cetate. Doar tinerii care participau la slujbă puteau participa la bal. Mai târziu acesta se ținea în sala comunității.

Ziua Sfântului Petru și Pavel sau Ziua Sfântului Ioan cu Festivalul Coroanei[66] era cea mai frumoasă sărbătoare pentru saşi. Cu câteva zile înainte se ridica în sat un catarg, de care urma să fie prinsă o coroană. Dis-de-dimineață, pe 29 iunie, *Altknecht* ascundea coroana în câmp. Băieții o căutau apoi și se întorceau cu ea în sat, unde le întâlneau pe fete. Prinsă bine în vârful catargului, coroana urma să fie atinsă de cățărători pricepuți. Preotul și vicarul țineau un discurs, iar după aceea puteau începe dansurile, care durau până târziu în noapte.

Fanfara juca un rol special la înmormântări, care mult timp erau de neimaginat fără muzică din alămuri. Astfel de înmormântări, ca toate evenimentele familiale (botez, confirmare, nuntă), făceau parte și ele din viața generală a comunității.

2.2.4.3 Preocupări specifice ale populației românești în tradițiile acestui grup etnic

2.2.4.3.1 Generalități

Strămoșii românilor trebuie să fi sosit în secolul al XVIII-lea din satele învecinate, precum Fişer, Lovnic, Jibert şi altele. Astfel timpul era măsurat în „generații". Familiile de români s-au stabilit pe dealul abrupt numit „*Dâmb*", lângă pădure. Datorită amplasării primei aşezări, un român era numit şi „*Râpeanul*", adică „cel care locuieşte în vârful pantei abrupte". Colina „*Dâmb*" se numea şi „*Dealul Nicului*". Li s-a permis să-şi construiască case pe deal, iar lemnul pentru acestea îl cumpărau de la pădurar. Pe dealul menționat anterior puținele familii de români au construit și o mică biserică ortodoxă din lemn. Acest lucru trebuie să se fi întâmplat la scurt timp după sosirea lor,

---

[65] *die Adjuvanten* erau bărbați tineri, care cântau în fanfara satului

[66] *Kronenfest*

dar nimeni nu-şi aminteşte anul în care a fost construită. (Din păcate, nu se găseşte nici o imagine, nici un desen al acestei biserici).

După revoluţia din 1848 românii au început să cumpere terenuri la poalele dealului şi să construiască case. Aici a fost construită şi o şcoală românească, care a fost ulterior transformată într-o biserică ortodoxă.

Conform bătrânilor români din sat, strămoşii lor erau foarte săraci, dar puteau îndeplini diverse munci pentru saşi, contra cost. Erau păstori („*stăvari*", „*ciurdari*"); acest lucru este de înţeles, deoarece solul nu era potrivit pentru agricultura intensivă. Îşi câştigau existenţa şi ca slugi, efectuând diverse treburi casnice: tăierea şi căratul lemnelor, curăţarea gunoaielor şi diverse munci la câmp. Câştigul banilor ca zilieri era foarte important pentru bărbaţi, iar aceştia erau dispuşi să facă orice muncă plătită. Femeile lucrau în mare parte la câmp. Cu banii câştigaţi, o familie putea cumpăra materiale de construcţie pentru casă, vite sau cai şi pământ. Românii primeau una sau două fâşii înguste de pământ pe deal, pe care le numeau „*sighiuţă*". O familie putea deţine 1-2 hectare de pământ.

Între 1930 şi 1933 primăria a vândut românilor şi romilor parcele de pământ „jos în sat". Printre primii cumpărători s-a numărat familia Bălica, care a achiziţionat o curte de la saşi şi şi-a construit o casă. Şi alte familii de români au urmat exemplul. Deţinerea unei case şi a unei gospodării în centrul satului era un obiectiv important pentru mulţi săteni români. Cu toate acestea, preţurile de achiziţie erau foarte mari în acea perioadă de criză economică. O soluţie pentru unii români a fost să se angajeze la boieri în Bucureşti. Tinerele fete din Transilvania erau foarte căutate în Bucureşti pentru priceperea şi hărnicia lor, aşa că fetele plecau adesea de acasă la vârsta de 15 sau 16 ani pentru a lucra ca menajere. După ce câştigau banii necesari, se întorceau în sat, cumpărau case, vite şi puneau bazele unei gospodării.

În perioada interbelică în Viscri au fost numiţi şi primari români. Primul a fost Ion Bălica, care a deţinut această funcţie între 1930 şi 1932. Nu i-a fost uşor să se afirme într-un sat cu tradiţii săseşti. Cu toate acestea, datorită onestităţii şi dreptăţii sale şi muncii sale pentru binele comunităţii, şi-a câştigat curând respectul saşilor. Primarii români (Aldea, Buta) s-au străduit să menţină relaţii normale între grupurile etnice.

Românii au încercat, prin perseverenţă şi sârguinţă, să extragă cât mai mult randament posibil din solul mai puţin fertil. Se cultivau grâu, porumb şi legume. După al Doilea Război Mondial, ţăranii români au încercat să planteze mei, dar recolta nu a fost pe măsura aşteptărilor lor. Solul era mai potrivit pentru cultivarea cânepei. Acest lucru era foarte important, deoarece femeile române îşi confecţionau din cânepă şi lână tot ce le trebuia pentru

gospodărie: lenjerie de pat, fețe de masă și de mână, cămăși etc. De asemenea, coseau haine de iarnă din lână și piele de oaie.

Frământările celor două războaie și perioada postbelică, cu consecințele lor economice grave, au afectat întreaga comunitate sătească. Este ușor de înțeles de ce românii au considerat pierderea animalelor lor - vite și cai - ca o lovitură a sorții. În timpul confiscării proprietăților în scopuri militare românii au fost nevoiți să renunțe la cei mai buni cai ai lor, iar când ruşii au venit în sat, au confiscat mai mulți cai și vite. În cele din urmă a urmat colectivizarea și românilor din Viscri le-au fost luate ultimele animale și echipamente agricole.

2.2.4.3.2 Viața bisericească

Întrucât nu există o cronică a evenimentelor importante din viața românilor, nu avem date istorice precise, dar bătrânii satului își amintesc cu drag de povești și povestiri vechi. Pentru români, bisericuța veche și mică din lemn era centrul vieții lor sociale. Întrucât numărul românilor era mic, nu puteau revendica un preot ortodox. În schimb, Mitropolia Sibiului trimitea câte un preot în fiecare a treia duminică, care urma să țină slujbe și în satele vecine. Românii își întrețineau biserica (o sarcină îndeplinită probabil de femei) și, conform tradiției românești, probabil că se citea zilnic din cartea de rugăciuni. Cărți de rugăciuni și Biblii vechi pot fi găsite și astăzi printre sătenii români.

Și romii care s-au stabilit mai târziu pe deal s-au înregistrat și ei ca ortodocși: în materie de religie, nu existau diferențe între români și romi. Întrucât aceștia din urmă aveau voci bune, este posibil ca ei să fi preluat și rolul de dascăl (cantor).

2.2.4.3.3 Vecinătate și altele

Vecinătatea românilor din Viscri a apărut după 1900 ca o unitate socială cu o funcție concretă în viața comunității românești. Era încă cunoscută sub termenul de „societate”. Unii săteni mai în vârstă cred că o astfel de organizație exista deja pe deal. Din punct de vedere structural, vecinătatea românească funcționa după modelul săsesc.

Principalele atribuții includeau: raportarea activității pe doi ani, întreținerea și administrarea bisericii, colectarea banilor pentru plata preotului, gestionarea vistieriei cu fonduri din vecinătatea românească (de exemplu, pentru urgențe, cum ar fi reparații neprevăzute la biserică sau școală), stabilirea îndatoririlor între vecini (ajutor obștesc), îndatoriri la înmormântări și lucrări de construcție la case noi și impunerea de pedepse pentru cei care se sustrăgeau îndatoririlor lor. O regulă nescrisă era „să dea o

mână de ajutor oricui are nevoie". Majoritatea membrilor erau dispuși să doneze bani, să găsească timp și să presteze muncă atunci când apărea o nevoie.

Românii aveau o singură vecinătate. În principiu, toți membrii comunității românești aveau voie să se alăture, inclusiv soții/soțiile și tinerii adulți. Orice adult putea solicita să devină membru și trebuia să plătească taxa de admitere, și anume doi litri de țuică. Fetele adulte, din câte își amintesc sătenii, nu au solicitat niciodată să fie membre.

Fiecare bărbat trebuia să preia o dată conducerea vecinătății și să se îngrijească de interesele acesteia. Conducerea era întotdeauna responsabilitatea a doi bărbați numiți „*Nebenfoter*" (un bărbat mai în vârstă și unul mai tânăr). Aceștia erau aleși pentru mandate de doi ani, de obicei dintre capii de familie.

Printre români exista obiceiul de a organiza o sărbătoare pentru întreaga comunitate românească pe 24 ianuarie, ziua unificării Moldovei cu Țara Românească. În anii următori, al doilea „*Nebenfoter*" a preluat sarcina de a organiza această sărbătoare. Aceasta era un fel de „sărbătoare a împăcării". Similar vecinătății săsești, trebuia respectată o disciplină socială. În ziua de „*Sittag*"[67] (se pare că mai demult avea loc în februarie), după ședința la care erau anunțate toate socotelile vecinătății, se împărțeau pedepsele. După aceea, se alegea noua conducere pentru următorii doi ani.

Românii sunt conștienți că vecinătatea lor a fost modelată după cea săsească și, ocazional, se aude că „sașii îi depășeau în ordine și disciplină" (Maria Bălica, 79). Cu toate acestea, deși biserica a jucat un rol semnificativ în vecinătățile săsești, această implicație ecleziastică nu se regăsește în vecinătatea românească - era considerată nenecesară. În plus, nu exista niciun însemn al vecinătății.

În sfârșit, românii din Viscri nu aveau organizații sociale pentru tineri.

Fiecare hotărâre care afecta întreaga comunitate era adusă oficial la cunoștința sătenilor. Informațiile privind viața socială a comunității (de exemplu, o activitate care urma să fie desfășurată într-o anumită zi), deciziile oficiale ale consiliului obștesc sau ale primarului (diverse interdicții privind drepturile de pășunat într-o anumită locație, printre altele) erau transmise oral locuitorilor. Toboșarul, care anunța vestea, a fost mult timp un sas, care de obicei își transmitea mesajele în dialect săsesc jos în sat și în limba română sus pe deal. După 1918 și românii au fost numiți toboșari. Un alt domeniu care afecta interesele întregii comunități era ajutorul la naștere. Moașa

[67] Ziua Cuviinței

săsoaică, plătită de consiliul local, asista la naşterile copiilor de toate etniile şi îşi oferea serviciile cu conştiinciozitate. Chiar şi astăzi femeile române şi rome îşi amintesc de moaşă cu respect.

2.2.4.3.4 Sistemul şcolar

Abia după anul 1900 copiii români au primit o mică clădire pe marginea dealului, unde puteau primi instruire în limba română. Mai târziu, după al Doilea Război Mondial, le-a fost pusă la dispoziţie o cameră în clădirea primăriei. Datorită unor profesori precum I. Manea, C. Coban şi M. Lupea, copiii români, pe lângă disciplinele şcolare ale vremii, au învăţat şi literatura populară tradiţională. Sus menţionatul I. Manea trăieşte şi astăzi în memoria unor săteni. S-a remarcat prin talentul său pedagogic şi s-a străduit să introducă copiilor limba română prin materiale de lectură suplimentare şi piese de teatru ale dramaturgilor români puse în scenă de el însuşi. Între 1917 şi 1925, a promovat cultivarea limbii şi a folclorului în şcoală. Copiii au învăţat, de asemenea, cântece populare, colinde, cântece de Crăciun, drame ale Patimilor şi au interpretat pe scena şcolii piese tradiţionale, precum „Irod" şi „Colinde de Viflaim".

Până în 1950 se preda în Viscri pentru clasele 1-7. Deşi unii elevi erau supradotaţi, părinţii nu îşi permiteau să-şi trimită copiii la liceu, mai ales în perioada interbelică. După „venirea ruşilor", şcoala a fost transformată într-o şcoală elementară cu patru clase. Din clasa a V-a încolo, copiii trebuiau să facă naveta la Bunești sau Rupea. Ulterior, majoritatea băieţilor români urmau cursurile unei şcoli profesionale din Sighişoara.

2.2.4.3.5 Serviciul militar

Până la modernizarea sistemului de instruire a recruţilor, tinerii transilvăneni erau luaţi la oaste cu arcanul; românii şi romii erau întotdeauna prinşi primii. Dacă numărul băieţilor capturaţi era prea mic, erau recrutaţi şi saşii (F. Fronius, 1879, 197-199).

După 1900, băieţii români din Viscri erau recrutaţi în cavalerie pentru instruire militară în „ture rotative" – „ture rotative" însemna că trebuiau să se alăture garnizoanei doar pentru o anumită perioadă de timp, cu propriul cal şi haine, iar dacă era multă muncă pe câmp de făcut toamna sau primăvara, li se permitea să se întoarcă în sat. Serviciul militar însă se întindea pe o perioadă de 5-7 ani sau chiar mai mult.

În timpul războiului tinerii erau de obicei trimişi pe frontul italian.

2.2.4.4 Preocupări specifice ale romilor dintr-o perspectivă românească

Se cunosc puține lucruri despre viața socială a populației rome; aceasta era mai puțin legată de o locație specifică și mai integrată într-o comunitate regională. Cu toate acestea, aici pot fi oferite câteva informații din perspectiva locuitorilor români și romi ai satului.

Conform amintirilor bătrânilor, romii au sosit în sat cam în aceeași perioadă cu românii. Și ei s-au stabilit pe același deal, dar ceva mai departe. Inițial, locuiau în colibe mici și simple; mai târziu, după ce au câștigat bani, au cumpărat materiale de construcție și au ridicat case pentru familiile lor cu mulți copii. Romii erau credincioși și enoriași devotați și, ca atare, foloseau bisericuța de lemn a românilor.

La început au lucrat ca slugi ale sașilor, efectuând munci grele în gospodării; erau și păstori de porci. După ce s-au stabilit împreună cu familiile lor, au avut ocazia să practice mai multe meșteșuguri. Erau cărămidari, olari, fierari, cizmari și muzicieni. În căutarea unui loc de muncă, romii au călătorit și la București în perioada interbelică și au efectuat munci grele acolo. Bătrânii satului povestesc că romii din sat, al căror talent muzical era recunoscut, erau adesea invitați la petrecerile satului, și chiar de către sași pentru ocazii speciale. Unii își câștigau existența cântând în cârciumi. După câțiva ani, se întorceau în sat și cumpărau proprietăți acolo.

Din punct de vedere social, viața lor era similară cu cea a românilor. Comunitatea lor avea și o vecinătate („societate"), al cărui „*Fuosnich*" (zi de întâlnire) se ținea tot pe 24 ianuarie. Obligațiile lor de vecinătate erau, de asemenea, similare cu cele ale românilor. Cimitirul romilor nu era situat pe același loc cu cel românesc, ci era amplasat în apropiere. Românii participau și ei la înmormântări; se respectau obiceiuri tradiționale (oferirea de vin și pâine), ceea ce poate fi explicat prin credința ortodoxă a romilor.

În ceea ce privește serviciul militar, romii erau și ei prinși cu arcanul. Băieții romi trebuiau apoi să își îndeplinească serviciul militar în condiții similare cu cele ale băieților români.

Toți cei care au oferit informații au subliniat faptul că romii erau oameni harnici, onești și muncitori. Prin eforturile lor constante de a-și desfășura cu sârguință munca, doreau să fie considerați „membri ai satului"; doreau să fie nu doar „tolerați", ci „acceptați". Erau „mândri" când li se spunea că știu să citească și să scrie și, din acest motiv, își trimiteau copiii la școală.

În cursul coexistenței lor cu sașii, românii și romii s-au adaptat obiceiurilor acestora. În ciuda contactului social relativ limitat dintre

grupurile etnice individuale, în Viscri exista o atmosferă pașnică și o disciplină socială acceptată de toți sătenii. Această structură socială a supraviețuit până când vechile sisteme economice au fost înlocuite.

2.3 SATUL ȘI HOTARUL SPRE SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA

2.3.1 STRUCTURA PLANIMETRICĂ ȘI CLASIFICAREA TERITORIILOR

Cartea funciară din 1874 și limitele sale cadastrale nu sunt cele ale cadastrului originar. O primă înregistrare a parcelelor cu menționarea numerelor topografice apare în "Tabelele de măsurători funciare"[68] din 1809. Deja în 1812 urmează o clasificare în trei mari zone: *Höddelfeld, Hirschelfeld, Ebendfeld*. Descrierea realizată în jurul anului 1840, păstrată şi azi, prezintă limitele extravilanului așa cum apare el și în ultima carte funciară; doar cvartalul/zona 5 se numește *Auf dem Hamm (Pe Hamm)*, în loc de *Lange Wiesen (Luncile Lungi).*

Planurile cadastrale din 1874 a localității Viscri permit o reconstituire aproximativă a imaginii satului la nivelul solului (vezi planul de la sfârșitul volumului) și, odată cu aceasta, și interpretarea sa. Din câte se știe, imaginea este rezultatul a două procese care s-au suprapus:

1. De-a lungul secolelor doar terenurile nou desțelenite erau proprietate personală. Cea mai mare parte a terenurilor erau în proprietatea comunității. Aceste terenuri erau împărțite în mai multe fâșii, care, la rândul lor, erau împărțite în parcele distribuite periodic tuturor gospodarilor din sat (P. Niedermaier, 1989, p.37-39). Mai recent s-a putut stabili că această tradiție de împărțire a fost abandonată înainte de secolul al XIX-lea, probabil în secolul al XVIII-lea. De atunci încolo parcelele au fost în proprietate personală.

2. Terenurile desțelenite pentru uz propriu și proprietatea comunității trecută în proprietate privată se supuneau legii succesorale, care a fost în vigoare până spre sfârșitul secolului anterior, printr-o reglementare foarte

[68] *Grund Ausmessungstabellen*

veche[69]. Conform acesteia doar gospodăria îi revenea celui mai mic fiu, în vreme ce restul averii supuse diviziunii se împărțea între moștenitori (soție și ceilalți copii). Astfel s-a ajuns la o fragmentare puternică a suprafețelor.

Structura astfel rezultată permite mai multe concluzii, care totuși necesită o analiză pe mai multe planuri a informațiilor.

Părțile diferite ale terenurilor au fost redate la scări diferite pentru fiecare categorie în parte (intravilan, câmpuri, pășuni), fără ca aceste scări să fie specificate. În plus, în cazul multor câmpuri terenul este neuniform. Pentru că diviziunea trebuia să țină cont de starea de fapt a terenurilor, limitele parcelelor individuale se duc în toate direcțiile. Aceste contururi nu pot fi înțelese fără curbele de nivel, iar caracterul întrucâtva schematic al paginilor nu permite o comparare precisă cu foi de hărți moderne (vezi ca exemplu **Fig.42**).

Hărțile sunt ordonate pe mai multe zone mari:

Ried I	Intravilan	Foile 1-2; foaia 3 lipsește
Ried II	Höddelfeld	Foile 4-18
Ried III	Hirschelfeld	Foile 19-29
Ried IV	Grundhartsgrund	Foile 30-32
Ried V	Lange Wiesen	Foile 33-37
Ried VI	Ebend	Foile 38-45
Ried VII	Domig	Foaia 46

Contururile corespund în mare măsură utilizării suprafețelor individuale: la *Höddelfeld* este vorba, în esență, de ”Primul Câmp”, la *Hirschelfeld* este vorba despre ”Al Doilea Câmp”, iar *Grundhartsgrund* și câmpul *Ebend* au format ”Al Treilea Câmp”; în intravilan sunt cuprinse *das Weichbild*[70] și o zonă de grădini, *Lange Wiesen* s-a format din *Heuwiesen* și pe *Domig* se găsește *Allmende* (vezi **Fig. 34**). Limitele dintre zonele individuale și foile desenelor pe care sunt ele reprezentate pot fi determinate cu destulă precizie (**Fig.43**).

[69] *Der Sachssen inn Siebenbürgen: STATUTA: Oder eygen Landrecht. Durch Mattiam Fronium vbersehen/gemehret…MDLXXXIII.* Ultima retipărire: *Das Eigen-Landrecht*, 1973.

[70] intravilanul

Fig. 42. Planul cadastral nr. 14 a câmpului Ebend.

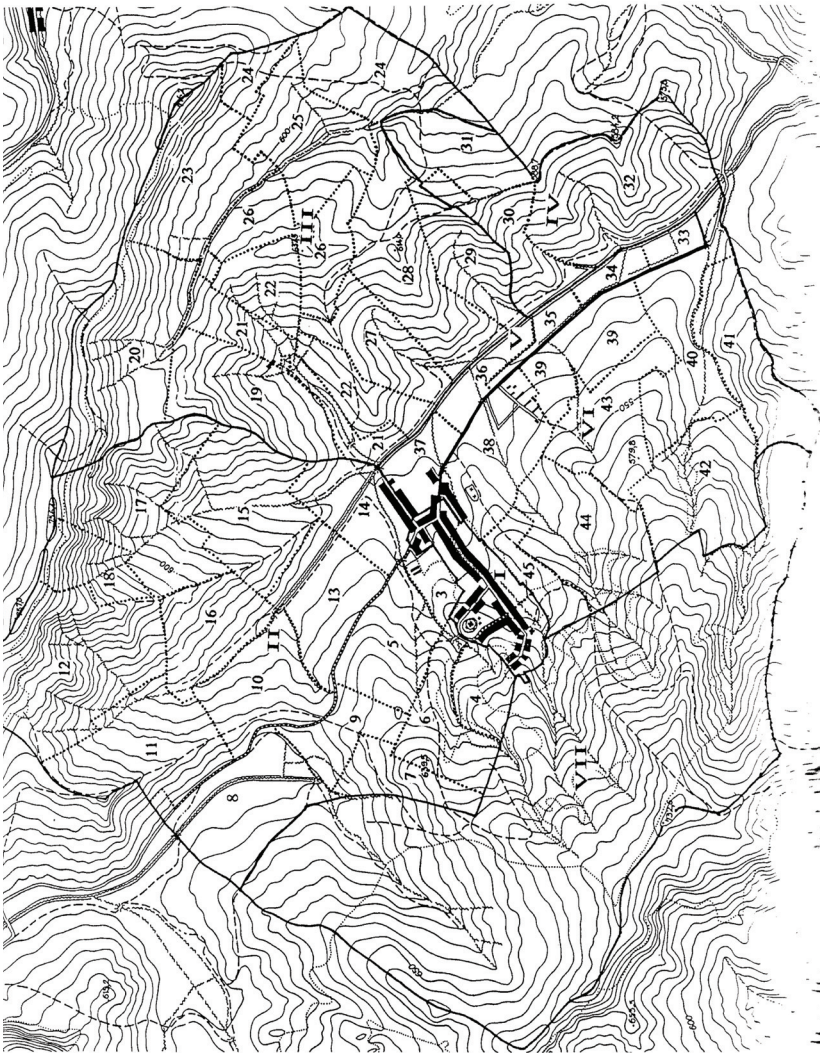

Fig.43 Schema de contur a hotarului în cartea funciară. Liniile continue delimitează teritoriul (numerotare cu cifre romane), liniile punctate delimitează planșele cadastrale (numerotare cu cifre arabe).

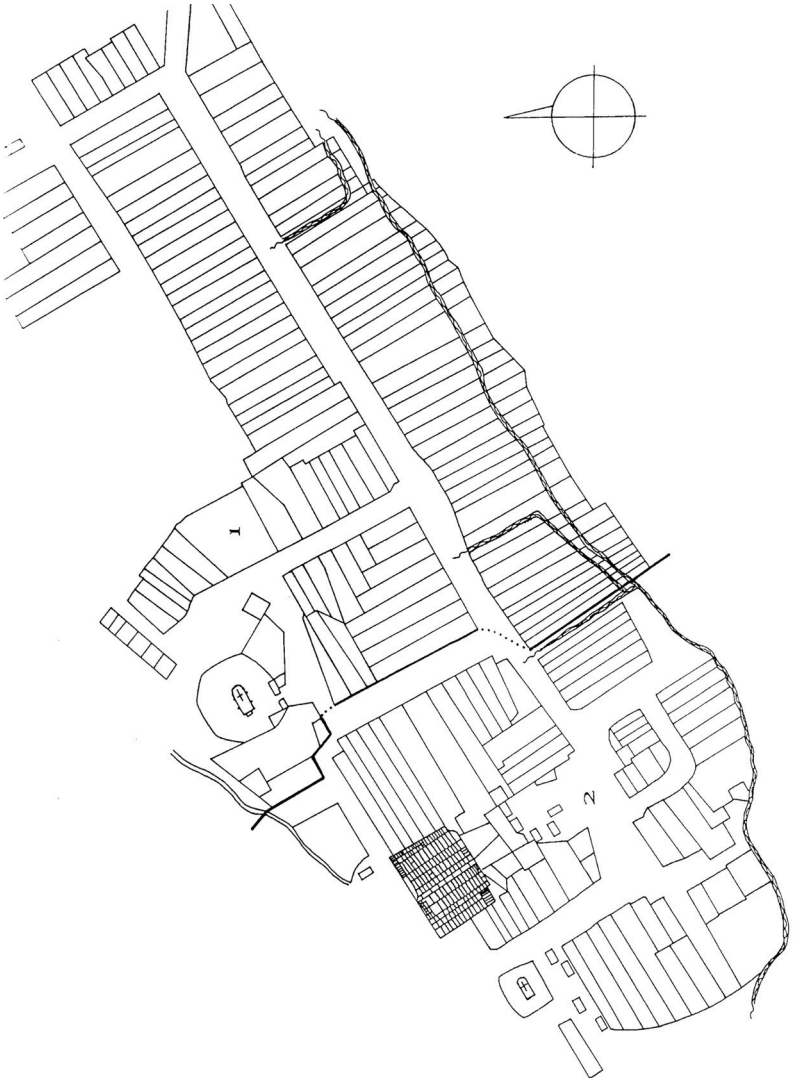

Fig. 44 Intravilanul. Linia îngroşată parţial continuă şi parţial punctată delimitează planşele desenate, iar cifrele reprezintă numărul desenelor.

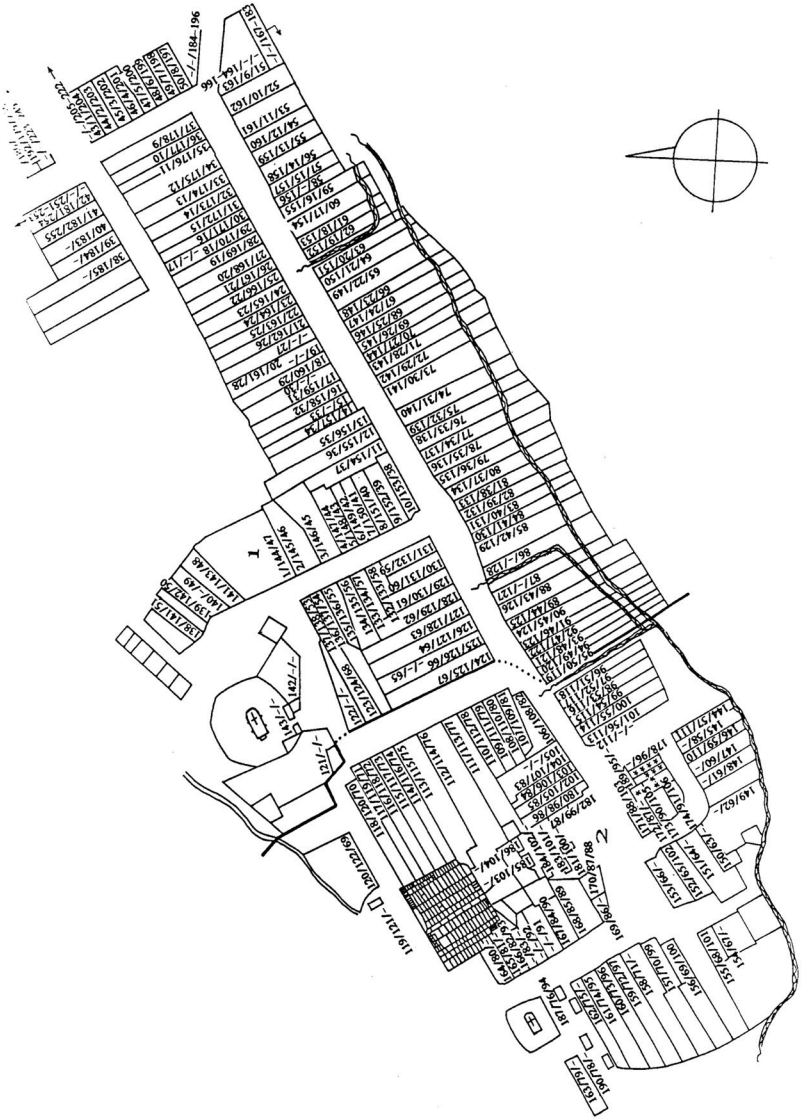

Fig.45 Numerele caselor. Primele numere au fost valabile până după jumătatea sec. XIX, al doilea rând de numere după aceea, iar cel de-al treilea rând de numere sunt valabile astăzi

Intravilanul este împărțit transversal, de-a lungul *Neugasse* (Ulița Nouă). Dispunerea curților de-a lungul străzii este cea obișnuită, la fel și amplasarea grădinilor în spatele curților cu case din zidărie sau din lemn. În afara situației actuale se mai pot reconstitui alte două numerotări mai vechi ale caselor (Fig. 45). Zona bisericii fortificate și cvartalul delimitat de străzile *Kirchgasse* (Ulița Bisericii), *Zeilchen*, *Neugasse* (Ulița Nouă) creează imaginea unui domeniu închis (care corespunde întâmplător vecinătăților 1 și 4); *Langgasse* (Ulița Lungă) și mai ales vecinătateul românesc par atașate de acesta. În intravilan mai este inclusă și o zonă de grădini de legume.

Primul Câmp (**fig. 46-48**), căruia împreună cu suprafețele incluse i se spune în mod generalizat și *Höddelfeld*, este traversat de drumul Buneștiului în paginile 10 și 11, așa încât pe paginile 4-9 zona este reprezentată la sud-vestul acestei străzi - astfel *Atzung*, *Salzrech* (Povârnișul Sării), *Heuwiese* (fâneața), *Bodentalatzung*. A fost utilizat predominant ca fâneață, deși în zonă există și câteva urme ale unor terasări agricole. De-a lungul drumului Buneștiului existau blocuri arabile ale căror fâșii erau împărțite în circa 25 de parcele, ca și în zona Hrănitorii, care a fost parcelată pentru prima dată după secolul al XVIII-lea. În anumite zone ale acestui teritoriu s-au păstrat pe teren garduri vii deosebit de rezistente, care protejau terenul agricol. În afară de acestea, în proximitatea bisericii fortificate au fost reprezentate grădini (Foaia 4).

Drumul de pe *Matterrock* pică exact între foile 16 și 17 și aproape de marginea foii 15. Ținutul dintre drumul Buneștiului și drumul de pe Matterrock este reprezentat pe foile 12, 13, 16 și parțial pe 10, 11, 14 și 15. În partea superioară a Matterrock-ului, către Povârnișul Gutuilor, se găseau pajiști. De asemenea sunt reprezentate fânețe spre *Schammlankentalsgraben*, spre Șanțul Fierarilor (*Schmiedengraben*) și în zona Iazului Nou (*Neuer Weiher*). Circa jumătate din toată suprafața era formată din cvartale agricole (Gewann[71]), la care încă se mai pot recunoaște divizările în 25-30 de parcele. În zona Langgewand se găsesc terase arabile, însă astăzi nu poate fi identificată o delimitare planimetrică clară a acestui ținut.

A treia și ultima zonă a acestui câmp formează ținutul dintre drumul pe *Matterrock* și drumul pe *Hoirücken*; este reprezentat pe foile 17 și 18 și parțial pe foaia 15. În această zonă se găseau doar puține pășuni - în partea de sus, spre Povârnișul Gutuilor și de-a lungul *Höddelgraben.* În rest sunt documentate terenuri agricole, însă nu era vorba mereu de simple terenuri arabile, ținând cont și de faptul că denumirile terenurilor amintesc de vii și de grădini de zarzavat. Astfel se explică de ce limitele unui anumit număr de parcele sunt dificil de identificat - în exteriorul *Matterrock* putem vorbi cel

[71] *Gewann* (germ) = bloc parcelar cu parcele de formă închisă și cultivate uniform

mult de o anumită regularitate. Oricum, pe teren s-au păstrat multe terase agricole, iar în zona grădinilor de zarzavat, datorită denivelărilor pot fi identificate vechile limite ale parcelelor.

În *Hirschelfeld* (**Fig. 49-51**, Câmpul al doilea) primul ținut - dintre drumul de pe *Hochrücken* și drumul din *Hirschelgraben* - este reprezentat pe foile 19 și 20 și parțial pe foaia 21. Aici se găseau puține pășuni și păduri - mai ales în *Gertenrech* și de-a lungul *Hirschlegraben.* În rest aproape toată zona era destinată agriculturii. Nu poate fi exclusă o anumită regularitate în dispunerea în două șiruri a blocurilor parcelare, deși și aici exista o diviziune de bază în circa 28 de parcele.

Sus pe Hoirücken se păstrează urmele vechilor terenuri agricole ușor ridicate la mijloc (*Wölbäckern*[72]), care pe plan nu pot fi identificate cu claritate. Cu toate acestea, terenurile comune de dincolo de Șanțul Adânc (Tiefen Graben), din partea superioară a Văii Ugler, pot fi recunoscute cu ușurință pe planșa 20: este vorba despre 5 rânduri cu câte 35 de parcele, care parțial au lăsat pe teren urmele teraselor agricole.

Următorul ținut se află între drumul prin *Hirschelgraben* și drumul pe *Schlingchen* și apoi în prelungirea acestei zone în Valea Ugler. Apare pe foile cu nr.27 și 22 și parțial pe 21, 26 și 23. În acest ținut se prefigurează cu claritate trei fâșii de pășune: jos, în zona *Wiesengraben,* Valea Ugler *și Teichgraben* și dincolo de aceste șanțuri, *Unter der Kuppe.* Între acestea se află terenuri agricole, care între circurile văii principale și dincolo de valea Ugler pot fi recunoscute pe teren ca terase agricole. Blocurile parcelare sunt dispuse în mod neregulat și nu se poate extrage nici o regulă. Oricum, în unele părți ale zonei văii principale nu poate fi exclusă existența unui mănunchi de 25-30 de parcele.

Al treilea și ultimul ținut al acestui câmp se găsea între drumul pe *Schlingchen* și, incidental, poteca Rupea. Este reprezentat pe planșele 24, 25, 28, 29 și parțial pe planșele 23 și 26. Aici pășunile au fost marcate în mod special - în partea de jos a văii principale o fâșie lată și dincolo de Valea Ugler (*Rote-Bäume-Graben*) două fâșii separate. Câmpurile dintre acestea au forme neregulate în zona de captare a văii principale și ceva mai regulate pe laterale, acolo unde nu poate fi identificat un anumit număr de parcele. O împărțire ceva mai regulată se găsește în zona Copacilor Roșii (*Rote-Bäume*), unde numărul parcelelor învecinate ajunge la 60. Măsurarea exactă a teraselor agricole din această zonă ar putea oferi informații suplimentare.

---

[72] Terenuri agricole sub formă de terase înalte, arcuite, formate cu ajutorul unei tehnici speciale de arat. Sunt arate cu plug de fier tras de boi sau de cai, care trag brazda într-o singură direcție.

În zona *Grundhartsgrund* (**Fig.52-54**), care aparține celui de-al treilea câmp (planșele cadastrale nr.30-32), translarea blocurilor parcelare pe formele de relief este atât de clară, încât aproape că se pot citi din parcelare (vezi și Fig. de la finalul lucrării).

Aici există doar puține pășuni - de-a lungul văii principale, în ținutul pășunilor Ugler. Dominația este a terenului arabil, organizat în diverse blocuri, uneori câte 25-30 împreună. Limitele lor pot fi recunoscute și azi pe teren datorită teraselor agricole.

În partea a doua a celui de-al treilea câmp (**Fig. 55-57**) în planul cadastral "*Ebend*" (numită anterior și *Ebendfeld* - câmpul Ebend) pot fi identificate 4 ținuturi. Primul, aproape de sat, ajunge până la *Hinter-dem-Berg-Graben* (Valea din spatele dealului), a cărei curs poate fi identificat într-o zonă de luncă (foaia 45 și parțial 38 și 44).

Fig.46 Structura parcelară a câmpului Höddel (Höddelfeld**).** Liniile mai groase arată limitele desenelor, cifrele arată numărul desenelor

Fig.47 Diviziunea terenurilor în Höddelfeld. Săgețile din câmpuri indică direcția longitudinală a parcelelor din cadrul acestora, numerele de mai jos arată numărul de parcele separate. Suprafețele haşurate indică zone divizat neregulat.

În rest, aici există contururi relativ regulate ale zonelor agricole, fără însă ca un număr specific de parcele să poată fi identificat în blocurile parcelare individuale. Al doilea ținut ajunge până în mijlocul câmpului Ebend - aparent

de-a lungul văii Ebend - sugerând o depresiune în teren (parțial pe foile 38,39, 43, 44).

Fig. 48 Utilizarea terenurilor în Höddelfeld.

Aici forma blocurilor parcelare este iarăşi neregulată. Urmează un bloc compact de terenuri agricole (parţial pe planşele 40, 42, 43) până la *Hoindrelgraben*, unde începe o bretea lată de păşune care delimitează şi zona Hoila şi o fâşie de legătură spre *Kinterech.* Nici aici nu se poate identifica o sistematizare a blocurilor parcelare. În sfârşit, aceste afirmaţii se aplică şi ultimului ţinut până la graniţa spre Dacia (planşa 41 şi parţial 40 şi 42), unde iar apar terenuri agricole.

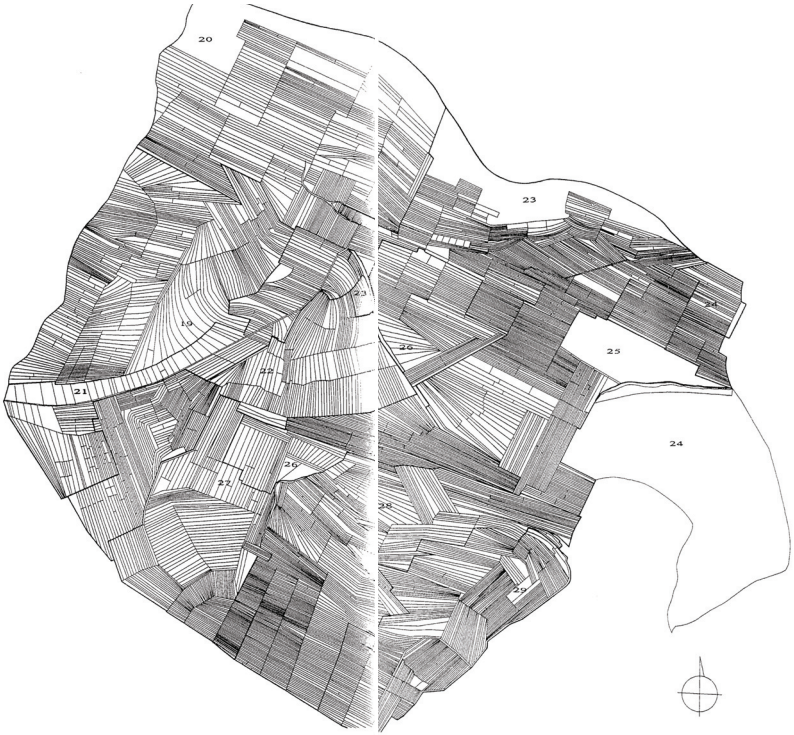

Fig. 49 Structura parcelară a câmpului Hirschel (*Hirschelfeld*). Liniile îngroşate redau limitele desenului, iar cifrele numărul desenului.

Lange-Wiesen-Gebiet (Ţinutul Luncilor Lungi) - numit în trecut *Hamm* (**fig.58-60**) a fost utilizat la sfârşitul secolului trecut aproape exclusiv ca păşune. Era vorba despre o împărţire foarte regulată, care însă nu se mai poate recunoaşte.

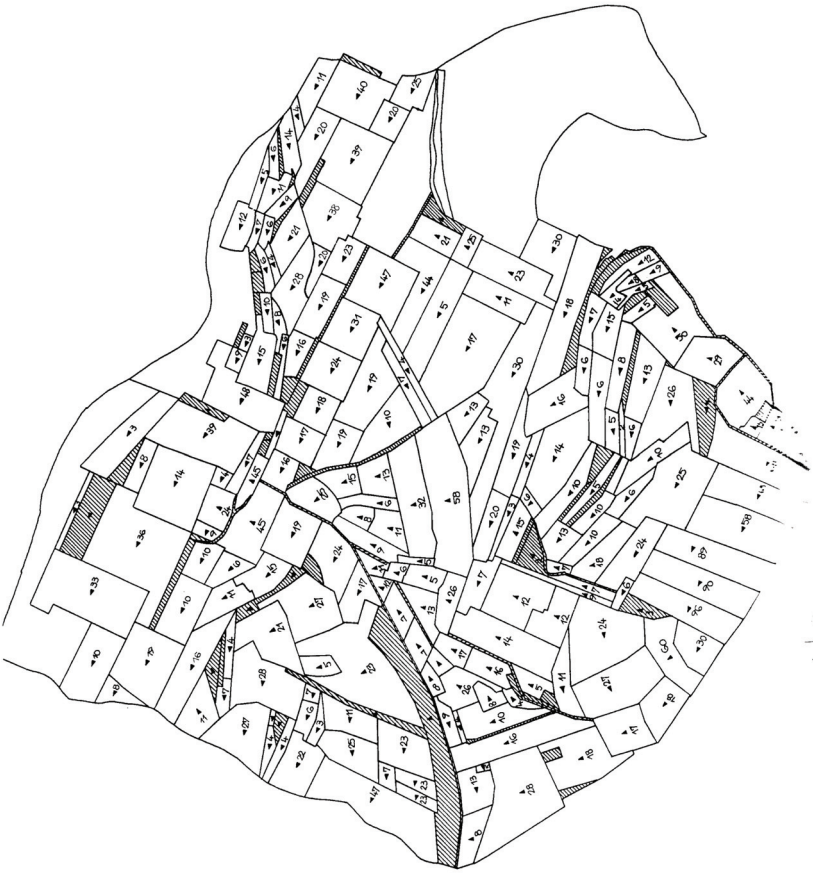

Fig. 50 Diviziunea terenurilor în câmpul Hirschel (*Hirschelfeld*). Săgeţile din câmpuri indică direcţia longitudinală a parcelelor din cadrul acestora, numerele de mai jos arată numărul de parcele separate. Suprafeţele haşurate indică zone divizat neregulat.

Şi nu în ultimul rând trebuie cunoscut faptul că în zona Domig (**Fig. 61**, planşa 46 din planul cadastral) se găseau doar bunurile comune şi nu pot fi identificate terase agricole, deşi denumirile de tipul "*Flachsau*" sugerează o veche dezvoltare îngrădită, limitată. Ţinutul a fost folosit mai ales ca păşune,

o pădure de stejar ca loc pentru îngrăşat porcii, zona de luncă pentru bivoli şi vaci şi zona exploatării de lut pentru boi şi cai. Exista şi atunci, ca şi acum, şi pădure.

Fig. 51 Utilizarea terenurilor în Hirschelfeld. Suprafețele haşurate reprezintă teren arabil, suprafețe punctate pajişti, zonele înnegrite drumuri şi poteci, iar zonele albe alte situații.

Planşele cadastrale unificate şi adaptate terenului (vezi planul de la sfârşitul lucrării) reflectă într-un mod uimitor şi convingător modelul de proprietate al unui sat săsesc din Transilvania, în toată diversitatea sa, aşa cum s-a dezvoltat de-a lungul secolelor.

Fig. 52 Structura parcelară a Grundhardgrund. Liniile îngroșate redau limitele desenului, iar cifrele numărul desenului.

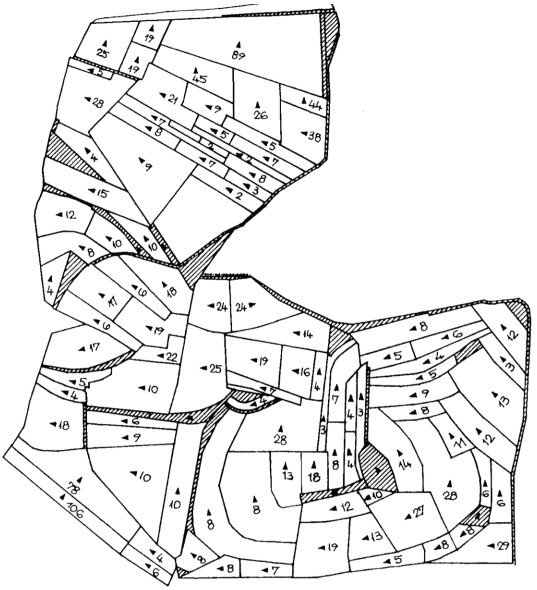

Fig. 53 Diviziunea terenurilor în Grundhardgrund

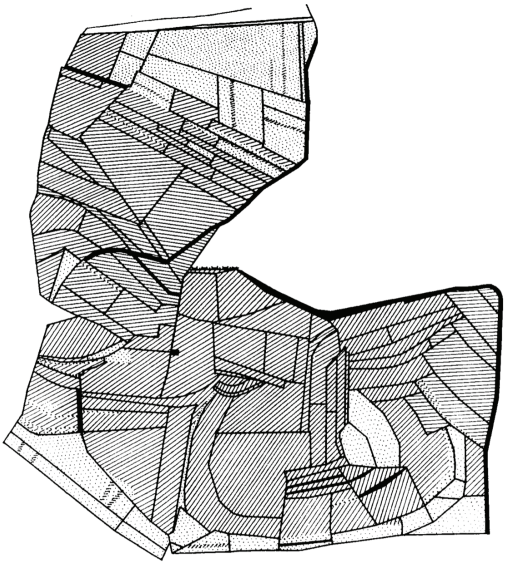

Fig. 54 Utilizarea terenurilor în Grundhardgrund

Fig. 55 Structura parcelară a câmpului Ebend (*Ebendfeld*). Liniile îngroşate redau limitele desenului, iar cifrele numărul desenului.

Fig. 56 Diviziunea terenurilor în câmpul Ebend (*Ebendfeld*). Săgețile din câmpuri indică direcția longitudinală a parcelelor din cadrul acestora, numerele de mai jos arată numărul de parcele separate. Suprafețele haşurate indică zone divizat neregulat.

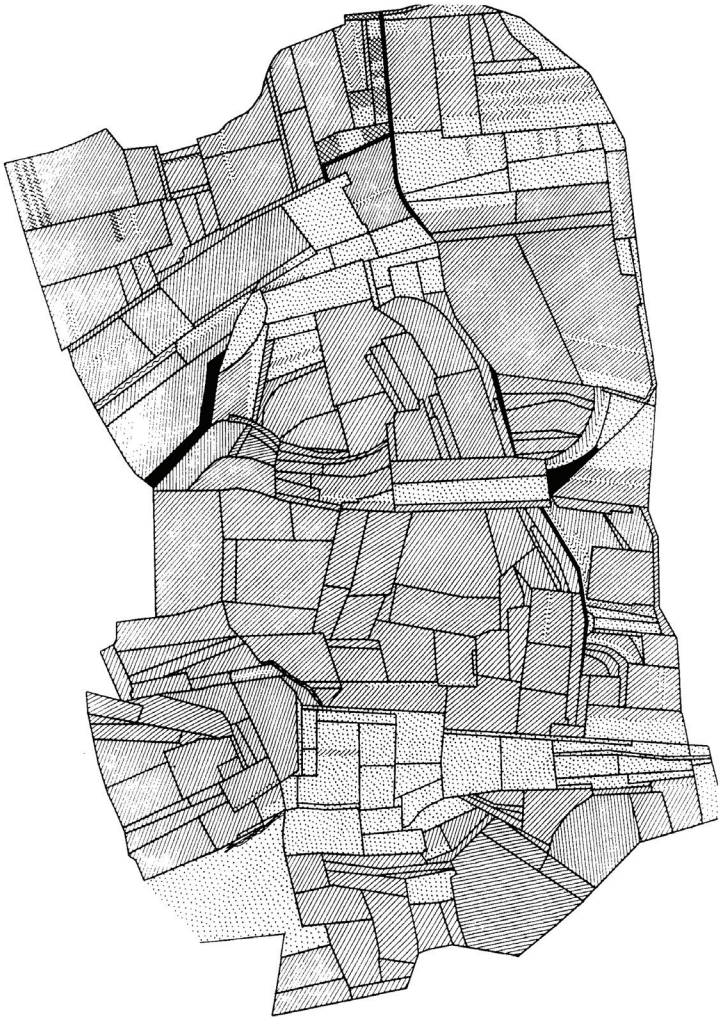

Fig. 57 Utilizarea terenurilor în câmpul Ebend (Ebendfeld). Suprafețele haşurate reprezintă teren arabil, suprafețe punctate pajiști, zonele înnegrite drumuri și poteci, iar zonele albe alte situații.

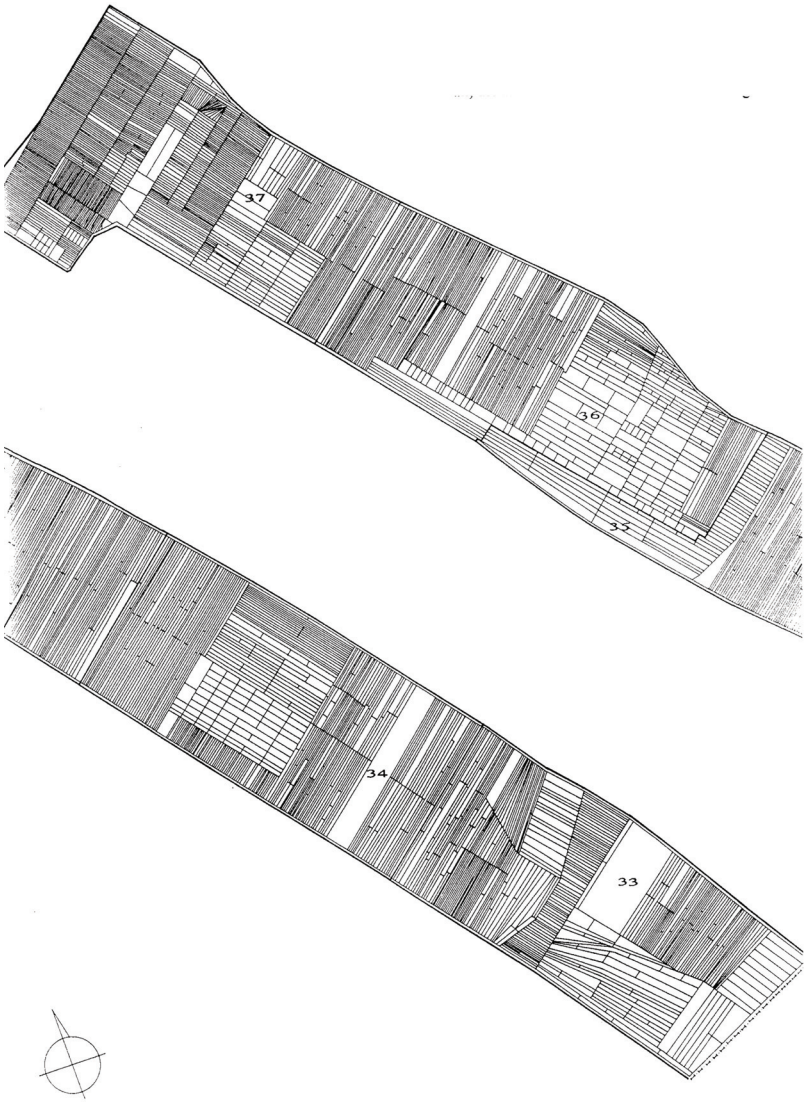

Fig. 58 Structura parcelară a Luncilor Lungi (*Lange Wiesen*). Liniile îngroşate redau limitele desenului, iar cifrele numărul desenului.

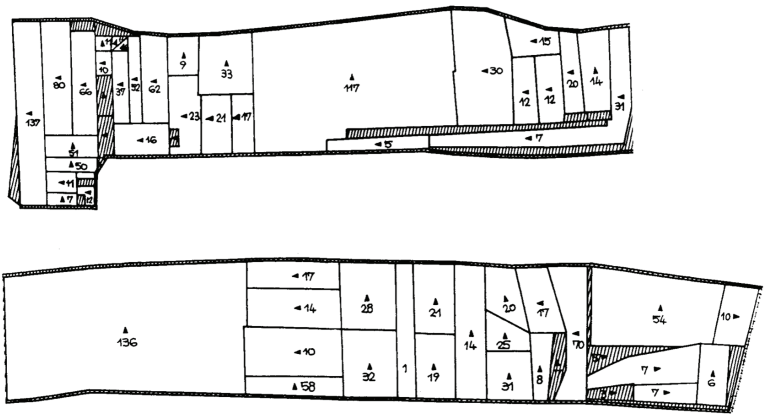

Fig. 59 Diviziunea terenurilor în Luncile Lungi (*Lange Wiesen*). Săgeţile din câmpuri indică direcţia longitudinală a parcelelor din cadrul acestora, numerele de mai jos arată numărul de parcele separate. Suprafeţele haşurate indică zone divizat neregulat.

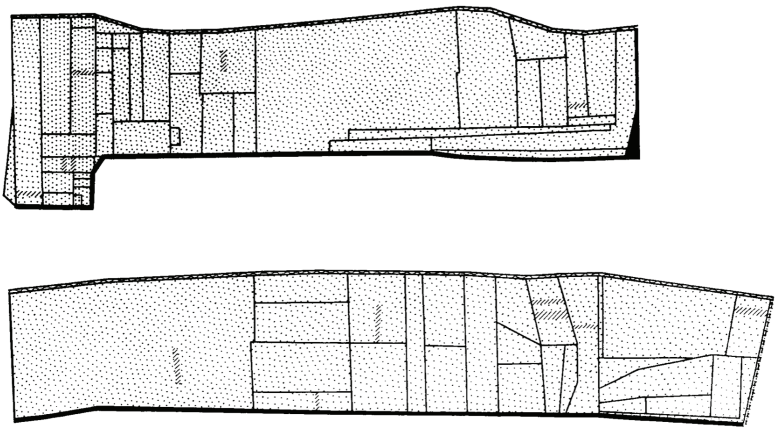

Fig. 60 Utilizarea terenurilor în Luncile Lungi (Lange Wiesen). Suprafeţele haşurate reprezintă teren arabil, suprafeţe punctate pajişti, zonele înnegrite drumuri şi poteci, iar liniile şerpuite cursuri de apă.

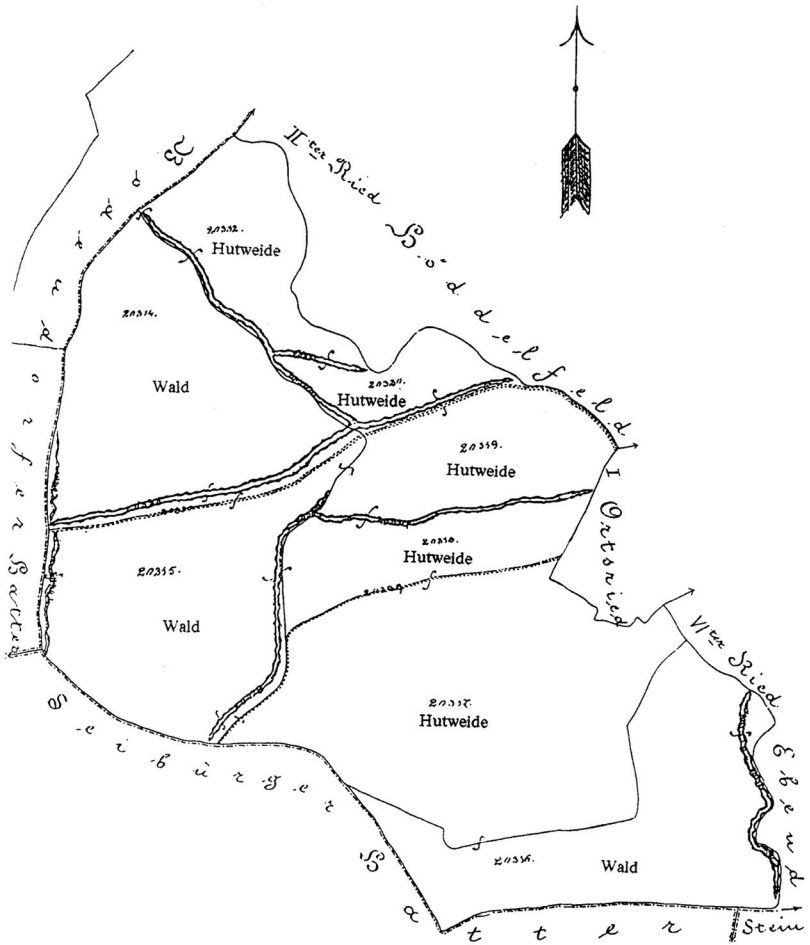

Fig. 61 Domig. (Cartea funciară, completată cu informații despre utilizare: pădure și pășune)

Acest model poate fi caracterizat spațial astfel:

1. Satul cu casele, grajdurile și șurile sale, cu biserica, pajiștea și grădinile ocupă locul central între cele trei câmpuri, fâneața și terenul comun, care toate se învecinează cu intravilanul.

2. Există un contrast între părțile fragmentate ale terenului cu circa 20.000 de parcele utilizate ca teren agricol și pășune, care în decursul timpului au trecut în proprietate privată sau care au fost de la început parcele private și terenul utilizat în comun, cu amplele sale parcele de pășune și pădure.

3. Cea mai mare parte a parcelelor se grupează în circa 800 de cvartale, fiecare însumând un anume număr de parcele identice.

4. Numărul parcelelor dintr-un cvartal variază mult. Primele care ies in evidență sunt cvartalele cu circa 20-40 de parcele. Acestea au apărut în mod sigur în urma unei decizii comune a satului, însă perioada, circumstanțele și sistemul care a dus la apariția lor pot fi doar aproximate. În același timp există cvratale cu circa 10 parcele și cvartale cu circa 100 de parcele (cel mai mare, cu 146 de parcele, se găsește în câmpul Höddel). În sfârșit, există false cvartale agricole, ale căror parcele au apărut în urma divizării unei proprietăți private (de exemplu, împărțirea prin moștenire a unui teren în două sau trei ogoare).

5. Parcelarul se potrivește cu forma suprafețelor (vezi și Fig.13). Acest lucru se observă cel mai bine în cazul parcelelor individuale, care corespund de obicei unui fragment de relief.

Acest model spațial poate deveni ilustrativ prin analizarea proprietății fiecărei gospodării. Se observă nu doar puternica fragmentare parcelară (în medie circa 100 de parcele per gospodărie), ci și distanțarea apreciabilă dintre aceste parcele. Nu există familie care să dețină mai mult de o parcelă într-un cvartal agricol, darămite parcele adiacente.

Fragmentarea extrem de puternică a terenului, cu gruparea parcelelor în cvartale agricole, însoțită de o dispersie spațială enormă a proprietății este astăzi de neînțeles. Motivele pot fi explicate doar la modul general: sunt urmarea unui sistem succesoral, a unei economii bazate pe trei câmpuri și a privatizării proprietății comune în ultimele secole, după repartizarea anterior egală către fermieri (vezi cap. 2.3.1).

Economia agrară bazată pe sistemul cu trei câmpuri s-a dezvoltat de-a lungul secolelor în care comunitățile de țărani liberi și-au organizat exploatarea terenului agricol al satului având drepturi egale de proprietate (este cazul satelor de pe *fundus regius*, domeniul regal, ca și la Viscri). Acest sistem însemna nu doar că fiecare țăran era reprezentat în toate cele 3 câmpuri, precum și în fâneață, dar și în fiecare fragmentare ulterioară. Altfel ar fi apărut diferențe mari în gospodărirea și în valoarea proprietăților, rezultate din diferența de calitate a terenurilor, precum și în distanța față de satul în care se găseau locuințele și acareturile aferente gospodăriilor.

Terenurile libere se împărțeau după nevoie. Populația ba a crescut, ba a scăzut ca număr, ceea ce a însemnat că cvartalele agricole au fost împărțite în mai multe, sau în mai puține parcele, după cum dicta evoluția demografică (P. Niedermaier, 1979, p.37-39); atâta timp cât exista teren disponibil, împărțirea se făcea și în funcție de numărul cuplurilor tinere. În același timp unii țărani deșteleneau terenul pentru ei înșiși, iar acesta le rămânea în proprietate. În ciuda proceselor cadastrale, lipsa terenului nu era cea mai importantă problemă din Viscri.

După ce terenul a fost privatizat, fragmentarea în continuare a parcelelor a fost favorizată de diviziunea succesorală existentă. Astfel evoluțiile demografice ale familiilor au crescut capacitatea de vânzare a terenurilor și necesitatea de a dota cu pământ familiile nou formate, ceea ce a accentuat diferențele sociale.

Ceea ce este important de reținut este faptul că forma terenurilor agricole a fost ajustată condițiilor de relief: ultimele au determinat de asemena și destinația terenului ca agricol, pășune, sau servind altor scopuri. În interiorul câmpurilor parcelele erau unificate în blocuri mai mari, ceea ce arată o facilitate comună, un lucru în comun. Cu toate acestea nu a putut fi identificat un număr specific, care să fi reprezentat cu siguranță baza pentru distribuția generală. Chiar și cercetarea distribuției proprietății familiilor individuale pe câmpuri diferite nu a adus clarificări suplimentare.

2.3.2 CONDIȚII DE PROPRIETATE ȘI FOLOSIREA HOTARULUI

Așa cum arătam mai sus, în jur de 1870, cu puțin înainte de elaborarea evidenței cadastrale de azi, existau în Viscri 183 de case, 213 familii, respectiv 761 de persoane. Proprietățile sunt înregistrate în 411 de așa-numite cărți funciare.

Dintre acestea o serie de cărți funciare conțin activele instituțiilor:

Instituții	Cărți funciare	Parcele	Iugăre	Hectare
Comunitatea politică	3	110	1697,5	976,91
Școala Evanghelică	1	8	0,4	0,31
Biserica Evanghelică	1	14	5,4	3,11

Instituții	Cărți funciare	Parcele	Iugăre	Hectare
Parohia Evanghelică	1	51	5,3	3,05
Biroul predicatorului Evanghelic	1	40	6,2	3,57
Biserica Ortodoxă	1	3	2	1,15
Valoare totală	8	226	1716,8	988,02

Activele ample ale comunității politice erau folositoare întregii comunități, însumând 1550 iugăre (894,9ha) teren în folosință comună, 138 iugăre (79,4ha) suprafețe de circulație și altele. Doar suprafața de 33,8 iugăre (19,5ha) aparținea altor instituții. Astfel diferența dintre activele ample ale instituțiilor săsești comparativ cu cele românești este sesizabilă, lucru explicabil prin vechimea mare a primelor.

Restul de 403 cărți funciare conțin proprietățile private ale locuitorilor din Viscri sau din alte localități.

Locul de baștină al proprietarului	Cărți funciare	Numărul parcelelor
Locuitor din Viscri	392	18980
Locuitor din Fișer	7	20
Locuitor din Dacia	2	9
Locuitor din Bunești	1	2
Locuitor din Sibiu	1	51

Faptul că 98,5% dintre cărțile funciare și 99,5% dintre parcele se aflau în proprietatea familiilor care locuiau în Viscri reprezintă o dovadă clară că nu se prea întâmplau căsătorii în afara satului. Procentul de 1,5% dintre cărțile funciare și 0,5% dintre parcele care, prin migrare, au ajuns în proprietatea unor locuitori din afara Viscriului, au fost, de fapt, distribuite astfel: 0,2% din cărțile funciare și 0,3% din parcele către sibieni, iar 2,5% dintre cărțile funciare, respectiv 0,2% din parcele aparțineau locuitorilor din împrejurimile satului Viscri. Această situație, precum și incidența mare a anumitor nume de familie sugerează secole de cosangvinizare.

Orice unitate economică cu drepturi depline, adică fiecare curte / gospodărie (aceasta fiind unitatea de bază a satului) avea drepturi asupra intravilanului, asupra terenului agricol, a pășunilor, a terenului de folosință comună - drepturi de proprietate (de diverse dimensiuni) sau de folosință (același fel pentru toată lumea). Suprafețele cel mai intens utilizate, respectiv

terenuri agricole şi păşuni, au fost privatizate deja din sec. XVIII. În ceea ce priveşte dimensiunile, suprafaţa şi întinderea gospodăriilor erau aceleaşi; diferenţele erau în mare măsură rezultatul unor dezvoltări întâmplătoare şi, cu mici excepţii (preot, predicator), fără legătură cu statutul social-economic. Cu toate acestea efectele dezvoltărilor menţionate nu trebuie neglijate, pentru că şi anumite cicluri de viaţă au jucat un rol (de exemplu, cuplurile proaspăt căsătorite deţineau mai puţin pentru că nu câştigaseră încă, respectiv moşteniseră prea mult).

Deşi gospodăriile săseşti nu erau prea mari (măsurau, în medie, circa 7-8 ha, vezi mai jos, în continuare), saşii deţineau mai mult decât românii care începuseră să aibă drept de proprietate asupra terenului cu doar 100 de ani înainte de întocmirea cărţii funciare, datorită Reformelor Iosefine. Aceste reforme au avut în primul rând impact asupra drepturilor pe terenul comun - pădure (lemn de foc, de construcţii, loc de îngrăşare a porcilor) şi păşunilor (păstorii erau plătiţi în funcţie de numărul vitelor), iar treptat şi asupra terenului agricol şi câmpurilor. Însă drepturile asupra bisericii fortificate au fost limitate la saşii evanghelici, chiar şi după 1945, când aceştia au fost expropriaţi, iar în acelaşi timp proprietatea românilor s-a schimbat fundamental.

Drepturile gospodăriilor individuale priveau următoarele părţi din sat şi din terenul extravilan:

1. Gospodăria se afla şi se află în general în apropierea pajiştii intravilane sau la stradă, de unde se intră printr-o poartă. În gospodărie se găsesc o casă de locuit, uneori şi o casă bătrânească sau o bucătărie de vară, fântână, acareturi, şură şi grajduri, latrină şi altele (case individuale pe proprietatea comunităţii au reprezentat excepţii - **Fig.44**)

2. La curte este alipită, în mod obişnuit, o grădină.

3. Adiţional unele familii aveau una sau mai multe stupine. În unele locuri acestea erau alipite curţilor, rezultând în plan ca o prelungire a parcelei. În vremurile mai recente serveau ca livezi de pomi fructiferi (se vindeau fructele sau se producea suc, oţet sau tărie).

4. Pajiştea intravilană putea fi folosită după voie de oricine, în special pentru păsările de curte; şi fântânile aflate acolo erau la dispoziţia tuturor.

5. În biserica fortificată fiecare gospodărie săsească avea un loc de depozitare pentru recolta câmpului (de exemplu o ladă pentru grâne) şi un loc în cămara pentru slănină; mai înainte fiecare gospodărie avea în

cetate şi un cufăr cu lucruri de valoare (de exemplu, piese de îmbrăcăminte).

6. O parte din grădinile de legume se găseau într-o zonă împrejmuită din intravilanul satului (vezi Fig. 44 - este vorba despre zona cu parcele foarte mici dintre cele două biserici). Acolo erau doar proprietari saşi, deşi familiile aveau în mod normal una sau mai multe parcele fiecare.

7. Alte grădini de legume se găseau în al doilea district (*II.Ried*), acolo unde se găsesc parcelele foarte mici din colţul de sud; acestea au fost create mai târziu, existând 197 de parcele în proprietatea familiilor de saşi, iar 29 în proprietatea familiilor de români.

8. O parte din terenul agricol şi păşune se găseau în *Höddelfeld* (la nord şi nord-estul satului).

9. O parte din terenul agricol şi păşune se găseau în *Hirschelfeld* (în estul satului).

10. O parte din terenul agricol şi păşune se găseau în *Grundhardsgrund* şi în *Ebendfeld* (în sud-estul şi sudul satului).

11. O altă parte a fâneţelor se găsea în *Langen Wiesen.*

12. Alte proprietăţi se găseau separat, în alte zone, pentru culturi deosebite la o distanţă ceva mai mare (de exemplu, viile).

13. Toţi locuitorii foloseau împreună terenul de folosinţă comună, căruia îi aparţineau mai ales pădurea şi păşunea aflate la vestul satului. Acolo, pe Domig, se găseau inclusiv până la al Doilea Război Mondial stejari a căror ghindă îngrăşa porcii toamna.

14. Adiţional mai existau alte sisteme, precum iazurile de topit cânepa alimentate cu apă proaspătă ş.a.

În medie fiecare al doilea sătean - inclusiv copiii- deţinea o carte funciară. Aceasta cuprindea o proprietate privată de circa 47 de parcele. Numărul parcelelor per locuitor era variabil.

Aproape jumătate dintre săteni aveau relativ puţine parcele, deci o proprietate oarecum gestionabilă, a cărei evidenţă putea fi ţinută cu uşurinţă (vezi **fig.62**). Existau însă şi proprietari bogaţi, cărora probabil nu le era la fel de uşor:

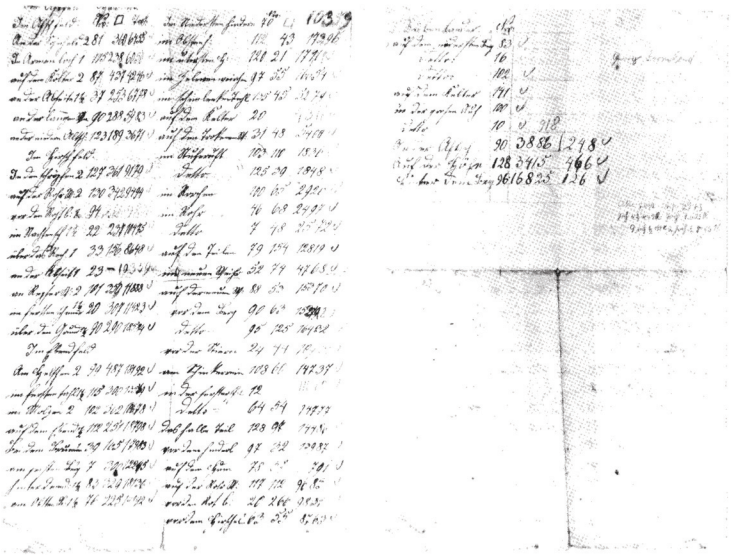

Fig. 62 Registrul proprietății lui Michael Fernolend (în jur de 1940)

Proprietatea asupra parcelelor	
1-19 parcele	a 43,2% proprietari
20-39 parcele	a 16,6% proprietari
40-59 parcele	a 10,8% proprietari
60-79 parcele	a 7,8% proprietari
80-99 parcele	a 6,3% proprietari
În total 1-99 parcele	a 84,7% proprietari
În total 100-199 parcele	a 13,3% proprietari
În total 200-299 parcele	a 1,8% proprietari
În total peste 300 parcele	a 0,3% proprietari

Deoarece în mod obișnuit mai mulți membri ai unei familii dețineau cărți funciare (în medie aproape 2 cărți funciare per familie; vezi 5.1.1.), familiile dețineau în medie 89 de parcele, iar circa 80 de familii aveau peste 100 de parcele. Dacă se calculează valoarea per gospodărie - unde în mod obișnuit locuiau împreună bunici, părinți și copii, rezultă o valoare medie de 104

parcele per gospodărie, ceea ce înseamnă că nu era prea uşor să fie întreţinute. Calculăm că proprietatea se împărţea pe păşune şi pe trei blocuri mari de teren, deci fiecare familie avea măcar 20 de proprietăţi care erau folosite aproximativ în acelaşi timp, dar se aflau în locuri diferite. De aceea există diferenţe semnificative între gospodării individuale şi grupuri etnice, care a fost determinată de moştenirea din generaţie în generaţie şi nu de vreo reglementare legală (exista şi un ţăran român, care deţinea peste 160 de parcele):

Nr parcelelor	Nr. curţilor românești	săsești	total
0 - 5	15	5	20
5 - 10	6	1	7
10 - 15	5	1	6
15 - 20	3	1	4
20 - 25	5	-	5
25 - 30	4	-	4
30 - 35	5	1	6
35 - 40	2	-	2
40 - 45	3	1	4
45 - 50	1	2	3
50 - 55	-	2	2
55 - 60	1	-	1
60 - 65	1	3	4
65 - 70	-	2	2
70 - 75	2	2	4
75 - 80	-	3	3
80 - 85	-	6	6
85 - 90	-	4	4
90 - 95	-	3	3
95 -100	-	2	2
100 -105	-	8	8
105 -110	-	5	5
110 -115	1	3	4
115 -120	-	2	2
120 -125	-	1	1
125 -130	-	5	5
130 -135	-	3	3
135 -140	-	9	9
140 -145	-	8	8
145 -150	-	1	1
150 -155	-	4	4
155 -160	1	5	6
160 -165	-	2	2
165 -170	-	2	2
170 -175	-	2	2
180 -185	-	4	4
185 -190	-	2	2
190 -195	-	6	6
195 -200	-	1	1
200 -205	-	3	3
205 -210	-	2	2
210 -215	-	1	1
215 -220	-	1	1
220 -225	-	1	1
225 -230	-	1	1
230 -235	-	-	-
235 -240	-	1	1
240 -245	-	1	1
245 -250	-	-	-
250 -255	-	1	1
255 -260	-	3	3
260 -265	-	-	-
265 -270	-	-	-
270 -275	-	-	-
275 -280	-	-	-
280 -285	-	-	-
285 -290	-	-	-
290 -295	-	1	1
295 -300	-	-	-
300 -305	-	-	-
305 -310	-	-	-
310 -315	-	-	-
315 -320	-	-	-
320 -325	-	-	-
325 -330	-	-	-
330 -335	-	-	-
335 -340	-	1	1
340 -345	-	1	1
Total	55	130	185

Diferențele cele mai importante apar și mai clar în diagrama din Fig. 63 și modelează în cele din urmă întreaga imagine a satului, diferențele între cartierul săsesc și cel românesc devenind și mai evidente (**fig. 64**).

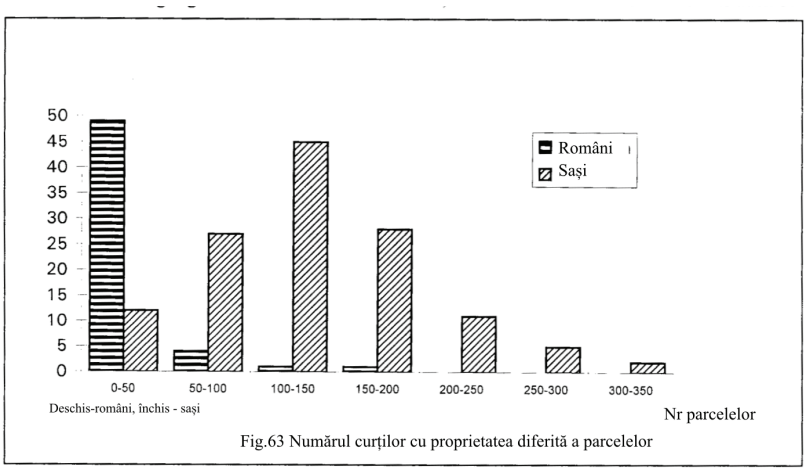

Fig.63 Numărul curților cu proprietatea diferită a parcelelor

În ceea ce privește suprafețele, rezultă o imagine asemănătoare, mărimea parcelelor fiind aproximativ aceeași și la gospodăriile mai bogate ca și la cele mai sărace.

Această proporționalitate între numărul parcelelor și suprafața de exploatat (**fig. 65**) este un martor indirect al faptului că diverse terenuri nu s-au aflat permanent în proprietatea aceleiași familii, ci că au devenit proprietate privată sub formă de parcele mici.

În consecință eșalonarea suprafețelor de proprietate, în iugăre (un iugăr = 0,5755ha), prezintă o imagine asemănătoare ca cea a proprietății dată de numărul parcelelor (**Fig. 66**).

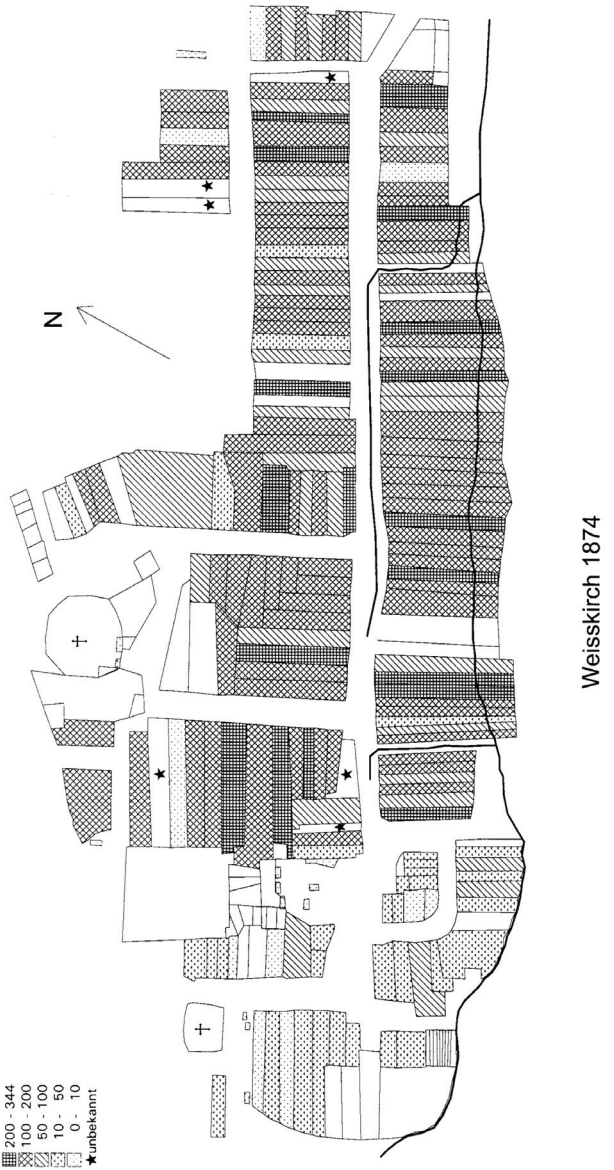

Fig. 64 Proprietatea gospodăriilor asupra parcelelor

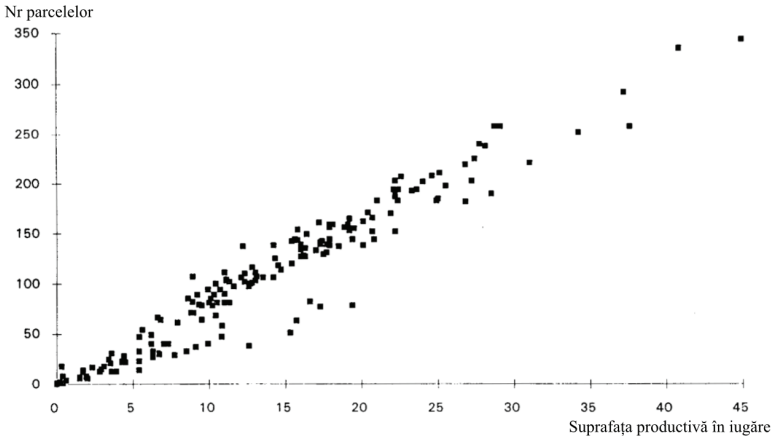

Fig. 65 Numărul parceleleor şi suprafaţa productivă per curte

Supr. parcelelor	Nr curţilor românești	săsești	total
0 - 1	16	6	22
1 - 2	7	-	7
2 - 3	3	1	4
3 - 4	5	1	6
4 - 5	4	-	4
5 - 6	2	3	5
6 - 7	4	4	8
7 - 8	3	1	4
8 - 9	1	5	6
9 - 10	2	5	7
10 - 11	2	8	10
11 - 12	-	8	8
12 - 13	2	7	9
13 - 14	-	4	4
14 - 15	-	5	5
15 - 16	1	6	7
16 - 17	-	8	8
17 - 18	1	12	13
18 - 19	1	2	3
19 - 20	1	5	6
20 - 21	-	6	6
21 - 22	-	2	2
22 - 23	-	8	8

Supr. parcelelor	Nr curţilor românești	săsești	total
23 - 24	-	2	2
24 - 25	-	3	3
25 - 26	-	3	3
26 - 27	-	2	2
27 - 28	-	3	3
28 - 29	-	3	3
29 - 30	-	1	1
30 - 31	-	-	-
31 - 32	-	1	1
32 - 33	-	-	-
33 - 34	-	-	-
34 - 35	-	1	1
35 - 36	-	-	-
36 - 37	-	-	-
37 - 38	-	2	2
38 - 39	-	-	-
39 - 40	-	-	-
40 - 41	-	1	1
41 - 42	-	-	-
42 - 43	-	-	-
43 - 44	-	-	-
44 - 45	-	1	1
Total	55	130	185

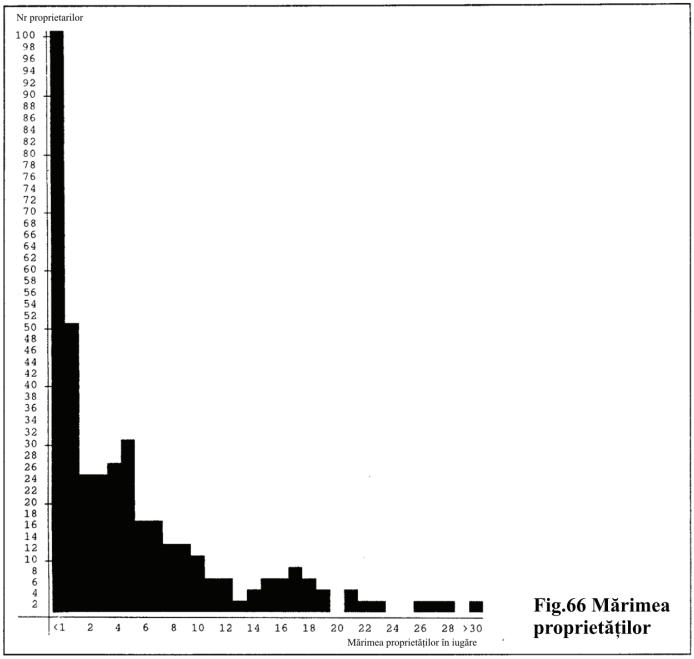

Fig.66 Mărimea proprietăților

Dacă se pun la un loc datele de mai sus, rezultă:

Proprietatea funciară:

Sub 2 iugăre 37,5% dintre proprietari

2 - 4 iugăre 13,0% dintre proprietari

4 - 6 iugăre 13,5% dintre proprietari

6 - 8 iugăre 9,0% dintre proprietari

8 - 10 iugăre 6,4% dintre proprietari

În total sub 10 iugăre 79,4% dintre proprietari

În total 10 - 20 iugăre 15,7% dintre proprietari

În total peste 20 iugăre 4,9% dintre proprietari

În privința suprafețelor, dacă luăm în considerare nu doar proprietarul, ci şi numărul mai mic de familii, respectiv de gospodării, rezultă pentru categoriile individuale suprafețe aproape duble de proprietate; în acelaşi timp

într-o diagramă apar diferențe semnificative între suprafețele exploatate per gospodărie la sași față de români (**Fig 67**), dar și dimensiunile foarte diferite ale proprietăților (**Fig 68**). De exemplu, în vecinătatea săsească iese puternic în evidență dimensiunea de exploatare a gospodăriilor de la Ulița Nouă.

Dacă calculăm proprietățile sătenilor din Viscri în anul 1874, fără a lua în considerare instituțiile publice și proprietățile individuale ale celor din alte localități și le ordonăm pe grupuri etnice, rezultă următoarea imagine (în ha):

	Suprafață total		Nr parcele		Valoare medie a suprafeței parcelelor	
	sași	români	sași	români	sași	români
Ogoare	890,1	118,1	8857	784	0,1	0,15
Pășuni	230,8	11,7	7338	213	0,031	0,055
Grădini de legume	1,8	0,2	300	31	0,006	0,006
Grădini+ livezi	13,1	1,5	206	42	0,064	0,036

Românii dețineau, la un secol după Edictul de Concivilitate[73], 11% din terenul agricol și grădini; partea lor in pășune era mult mai mică decât a sașilor, de doar 5%. În medie proporția dintre teren agricol și pășune era de 38:1; la majoritatea gospodăriilor fluctua între 3:1 și 4:1. Fânețele erau necesare pentru recoltarea fânului ca nutreț de iarnă pentru vitele mari; la români, care aveau puține vite și mai multe oi, nevoia de fân era mai mică.

În ceea ce privește suprafața parcelelor, terenurile agricole și pășunile românilor erau mai mari, în medie, decât ale sașilor. Explicația pentru acest lucru rezidă în amplasamentul parcelelor: proprietatea românească era formată în cea mai mare parte din parcele de margine, de mari dimensiuni; în cvartalele agricole puternic fragmentate, care au fost întotdeauna proprietatea sașilor și așa au și rămas, nu aveau nici un teren.

Așa cum arată hărțile, valoarea medie a suprafeței parcelelor ascunde diferențe mari între parcele individuale. La sași suprafața parcelelor agricole varia între 30 și 14.500 mp, iar la români între 60 și 9.400 mp.

Așadar o mare parte din populația satului avea puțin teren și deci era relativ săracă. Acestei categorii îi aparțineau romii, apoi românii, dar și

[73] Facilitate prin care se ridicau limitările juridice din anumite domenii pentru unele categorii de populație. Prin Edictul de Concivilitate românii de pe Pământul Crăiesc au primit aceleași drepturi ca sașii.

numeroşi saşi. Existau însă şi români bogaţi, care deţineau peste 18 iugăre de teren.

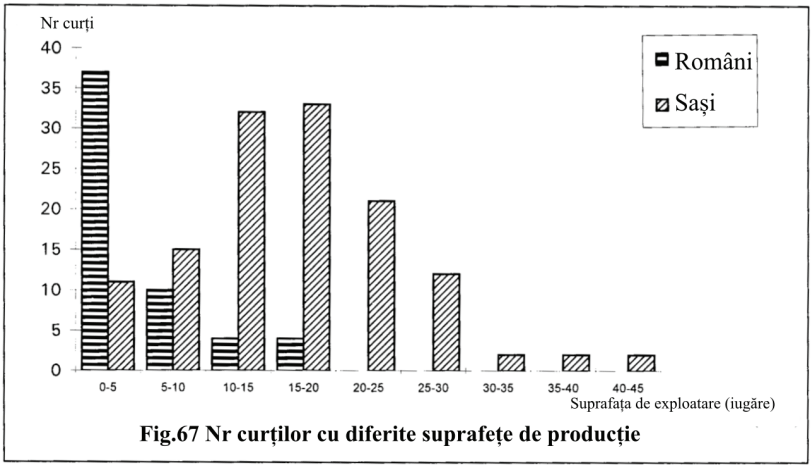

Fig.67 Nr curţilor cu diferite suprafeţe de producţie

O încercare de a reprezenta pe o hartă proprietăţile respective ale gospodăriilor individuale, cel puţin cu titlu de exemplu, a eşuat din cauza dificultăţilor de scară şi a dispersiei extrem de mari a parcelelor pe teren. În schimb, oferim în anexa (5.1.2) un rezumat al valorilor caracteristice per *Ried/*zonă cadastrală şi tip de utilizare pentru câteva gospodării tipice (6 săseşti cu suprafeţe agricole de 28,4, 16,1, 17,7, 5,9 şi 2,0 ha şi 3 româneşti cu suprafeţe agricole de 11,1, 6,2 şi 0,9 ha).

Gospodăriile arată cum, în conformitate cu sistemul economic cu trei câmpuri, deţineau în fiecare dintre acestea aproximativ aceeaşi suprafaţă de teren. Trebuie să fi avut loc o deliberare considerabilă la transferul terenurilor către cuplurile recent căsătorite (vezi 2.4.2.4), la moşteniri şi, de asemenea, la achiziţionarea de terenuri suplimentare. Acest lucru este evident chiar şi în cea mai mică gospodărie românească. (Mica curte săsească era în mod clar încă în faza de dezvoltare.)

În cazul pajiştilor, distribuţia egală între diversele zone nu era necesară, mai ales având în vedere compensarea din *Langen Wiesen*. (Acestea din urmă erau deţinute aproape exclusiv de saşi.) Pentru cele şase gospodării săseşti raportul dintre terenul arabil şi pajişte variază între 3,2:1 şi 4,6:1; pentru cele trei gospodării româneşti, acesta era mult mai diferenţiat, fluctuând între 8,7:1 (pentru cea mai mare), 11,2:1 şi 39,8:1 (!) pentru celelalte.

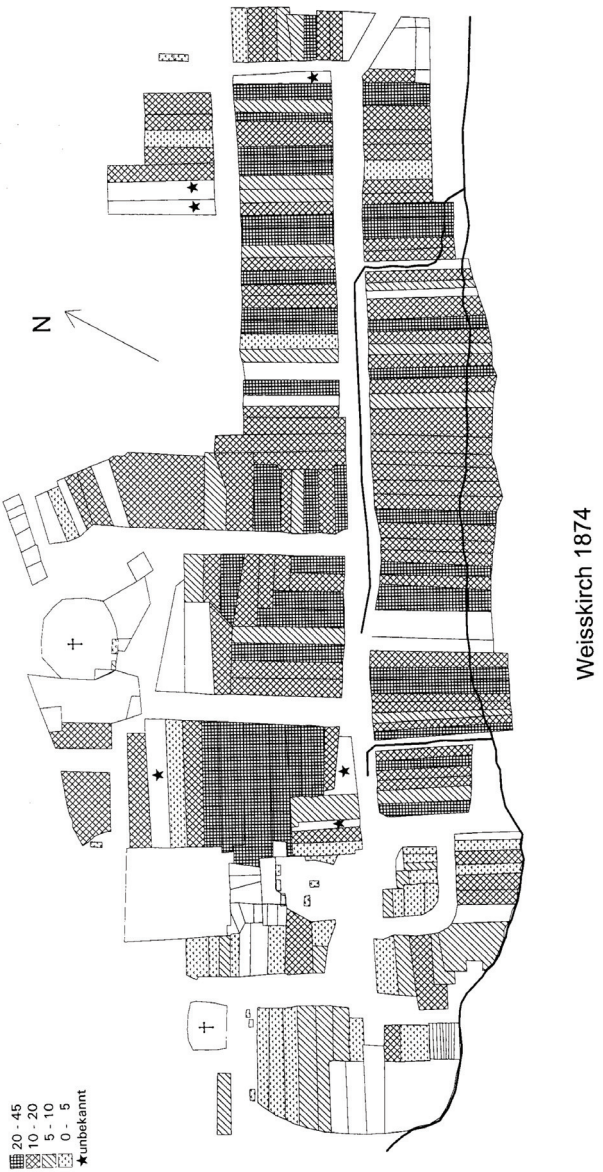

Fig. 68 Suprafețe de exploatat per gospodărie (în iugăre; steluța=necunoscut)

Toate gospodăriile săseşti aveau o mică grădină de legume în hotarul satului, unele chiar şi în *Höddelfeld*; dintre familiile româneşti, doar două aveau câte o grădină de legume în *Höddelfeld*.

Exista o corelaţie între dimensiunea gospodăriei şi suprafaţa de exploatare a acesteia, dar nu o corespondenţă perfectă; explicaţii pentru abateri pot fi cu siguranţă găsite (o astfel de explicaţie ar putea fi prezenţa unei locuinţe părinteşti în cazul ţăranilor înstăriţi, independent de suprafaţa de exploatare eşalonată a curţii). Dimensiunile curţilor, în ordinea suprafeţei totale de exploatare, erau de 1.274, 1.104, 665, 888 şi 1.011 m². Chiar şi în rândul românilor (cei mai săraci aveau o locuinţă pe terenuri comunale) era clar evidentă corelaţia cu dimensiunea gospodăriilor: 626, 454 şi 316 m².

Suprafeţele livezilor adiacente par să varieze mai mult unele faţă de altele.

Diferitele utilizări ale parcelelor sunt clar vizibile în cadastru, la fel ca şi dimensiunile lor medii foarte diferite. Dintr-un total de 20.203 parcele înregistrate (inclusiv cele ale instituţiilor publice care nu sunt incluse în tabelul anterior), au fost:

Utilizări	Număr de parcele	Suprafaţa medie a parcelei
Teren arabil	10.754	0,185
Pajişti	8.459	0,059
Păşuni	18	45.616
Păduri	5	118.620
Şanţuri	29	4.403
Drumuri, poteci	86	0,753
Curţi cu case din piatră	129	0,169
Curţi cu case din lemn	51	0,075
Şantiere	15	0,113
Grădină de curte	1	0,1
Grădină	237	0,105
Grădină de legume	371	0,012
Livadă	43	0,167
Spaţii goale	2	0,15
Cimitire	3	0,367

Marea majoritate a parcelelor erau folosite ca ogoare și pajiști, deși parcelele de pajiște erau deosebit de mici. Numărul pășunilor și pădurilor era foarte mic, dar dimensiunea lor era cu atât mai semnificativă. Exista un număr considerabil de grădini diverse, care erau în general foarte mici și situate în afara satului.

În cazul caselor, 28%, aproape o treime, erau case din lemn, iar acestea se aflau în general pe parcele mai mici decât casele din piatră. În cele din urmă, existau străzi, șanțuri și alte elemente.

Distribuția parcelelor pe diferitele zone (*Ried*) este, de asemenea, interesantă:

	Intravilan/ Ortsried	Höddelfeld	Hirschelfel	Grundhard sgrund	Ebendfeld	Lange Wiesen	Domig
teren arabil	4	4049	3023	931	2707	40	
pajiști	2	2971	1179	774	1209	2324	
pășuni		6	5		2		5
păduri		1	1				3
șanțuri	2	8	4	1	13	1	
străzi	14	14	29	19	8	2	
curți/case piatră	129						
curți/case lemn	51						
șantiere	13		1	1			
grădină de curte	1						
grădină	183	30	2		22	22	
grădină de legume	202	166		1	2	2	
livadă	42	1					
terenuri goale	1		1				
cimitire	3						
Total	647	7246	4245	1727	3963	2367	8

Trebuie menționat faptul că numărul de parcele din primul câmp (*Höddelfeld*) și din al treilea câmp (*Ebend + Grundhardsgrund*) a fost similar - diferența a fost de aproximativ 10%; de remarcat este că a fost vizibil mai mică în al doilea câmp, *Hirschelfeld*. Totuși, aceasta este doar o diferență aparentă, deoarece, după cum vom vedea, suprafața câmpurilor a fost foarte similară. Bineînțeles că și în cărțile funciare ale fiecărui proprietar parcelele apar distribuite asemănător cu imaginea de ansamblu, fiind împărțite pe câmpurile individuale (Ried).

În cazul pajiștilor, unde conținutul de umiditate al solului a jucat un rol principal, mai degrabă decât distribuția pe zone individuale, majoritatea parcelelor se concentrau de-a lungul pârâului din valea principală - adică în *Höddelfeld* și *Lange Wiesen*. Alte pajiști se găseau și între câmpuri, de-a lungul depresiunilor și a cursurilor de apă minore, precum și în apropierea pădurii (Fig. 34).

În schimb, pășunile pentru cirezi se găseau aproape exclusiv în zona *Domig* și, într-o măsură mult mai mică, în *Hirschelfeld*. Acestea erau întotdeauna zone mari, închise, ceea ce ușura mult păstorirea animalelor.

Pădurile erau situate în principal la marginea hotarului (Fig. 10) – aproape exclusiv în zona *Domig Ried* (Fig. 61).

Casele se găseau exclusiv în sat. Grădinile erau situate în sau în apropierea satului – în *Höddelfeld*, dar existau și unele în *Ebendfeld* și *Langen Wiesen*. În sfârșit, se mai găseau drumurile, potecile și șanțurile distribuite mai uniform.

Mărimea zonelor utilizate în mod divers este, de asemenea, clar vizibilă în cadastru. Pentru suprafața totală a districtului, de 4159,2 iugăre, este vorba despre:

Utilizare	Iugăre	Hectar
teren arabil	1988,7	1144,5
Pajiști	499,5	287,5
Pășuni	821,1	472,5
Păduri	593,1	341,3
Șanțuri	127,7	73,5
Drumuri și poteci	64,8	37,3
Curți cu case de piatră	21,8	12,5

Utilizare	Iugăre	Hectar
Curți cu case de lemn	3,8	2,2
Șantiere de construcții	1,7	1,0
Grădină de curte	0,1	0,1
Grădini	24,8	14,3
Grădină de legume	4,5	2,6
Livadă	7,2	4,1
Terenuri goale	0,3	0,2
Cimitire	1,1	0,6

Lista de mai sus prezintă o imagine foarte clară. Ogoarele ocupă de departe cea mai mare suprafață - aproape jumătate din suprafața hotarului. Pășunile aveau doar jumătate din suprafața ogoarelor, pădurile ocupau puțin sub o treime din suprafața lor, iar pajiștile un sfert. Toate celelalte zone au o importanță redusă.

Suprafețele individuale erau distribuite pe zone (*Ried*) după cum urmează:

	Ried	Höddelfeld	Hirschelfel	Grundhardsgrund	Ebendfeld	Lange Wiesen	Domig
ogor	0.2	687.4	697.0	194.8	403.7	5.7	
pajiști	2.8	186.3	155.4	45.4	80.4	93.6	
pășuni		35.0	153.2		33.0		599.8
păduri		24.0	7.0			562.1	
șanțuri	0.3	6.9	4.9	11.8	101.9	2.0	
străzi	8.8	27.1	10.8	1.8	13.3	3.0	
curți/case piatră	21,8						
curți/case lemn	3,8						
șantiere	1.5		0.1	0.0			
grădină de curte	0,1						
grădini	19.8	4.1	0.0		0.9		
grădină de legume	2.9	1.5	0.0	0.0			
livadă	7,1	0,0					
terenuri goale	0,3		0,1				
cimitire	1,1						
Total iugăre	70.5	972.3	1028.5	253.8	633.2	104.3	1161.9

Comparând dimensiunile câmpurilor individuale, *Domig*, care singur cuprindea terenuri comune, are cea mai mare suprafață, în timp ce intravilanul are desigur, cea mai mică suprafață. *Lange Wiesen* sunt, de asemenea, relativ mici. Dintre ogoare, *Höddelfeld* și *Hirschelfeld* au aproape aceeași dimensiune, *Ebendfeld* este vizibil mai mic, iar *Grundhardsgrund* mult mai mic. Având în vedere că cele trei câmpuri (*Höddelfeld*, *Hirschelfeld*, *Ebend* + Grundhardsgrund) ar trebui, dacă este posibil, să aibă dimensiuni similare, *Grundhardsgrund*, așa cum se arată, ar fi aparținut inițial *Ebendfeld*. Aceleași raporturi de mărime sunt evidente și atunci când se ia în considerare doar suprafața câmpurilor (**Fig. 69**); chiar și în aceste zone, *Ebendfeld* și *Grundhardsgrund* împreună sunt încă ceva mai mici decât *Hirschelfeld* sau *Höddelfeld*.

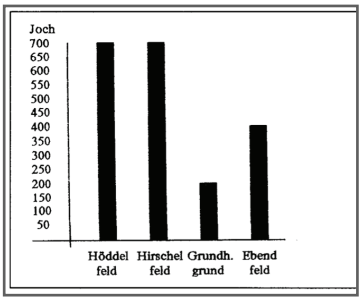

Fig.69 Suprafețe arabile în diverse zone (*Ried*)

Distribuția pajiștilor este destul de uniformă, la fel ca și distribuția șanțurilor, drumurilor și potecilor. În schimb, terenul comunal era situat în principal pe Domig, o parte din el în Hirschelfeld și doar o porțiune foarte mică în alte zone.

Cartea funciară reflectă structura satului și a hotarului său la sfârșitul secolului trecut, ceea ce poate clarifica probleme complexe. Hotarul era împărțit în mai multe secțiuni, fiecare folosință ocupând un loc specific. Neregularitățile sugerează însă diverse schimbări în timp, care se suprapun și ajută la determinarea imaginii de ansamblu.

2.3.3 BISERICA FORTIFICATĂ

În cartea funciară a satului sunt cuprinse case de diferite tipuri, instituții publice și altele. Ca proprietate a bisericii apare, printre altele, cetatea bisericească (**Fig. 70**), deși nu se face nicio referire la drepturile sătenilor asupra acesteia.

Însă nu este documentată doar utilizarea sa pentru cult și apărare. Într-o listă a proprietăților bisericești din prima jumătate a secolului al XVIII-lea (Arhivele Parohiale, Viscri, Arhivele Presbiteriului EI; datată G. Nussbacher), găsim notat: „*His annumerare liceat Zwey Pfars Häuscher/ bey der Kirche / Eins im Glocken Thurn in unfriedlichen Läuffen / zu bewohnen täglich. / Das ander nebst der Sacristey hinter der Kirche / Zur Frucht*".

Până în ziua de azi mai sunt folosite mai multe lăzi de cereale așezate de-a lungul zidului cetății (**Fig. 71)**, iar în turnul bisericii există încă două lăzi de depozitare[74] (**Fig. 72**), similare cu cele din Brădeni, care erau odinioară folosite pentru depozitarea obiectelor de valoare.

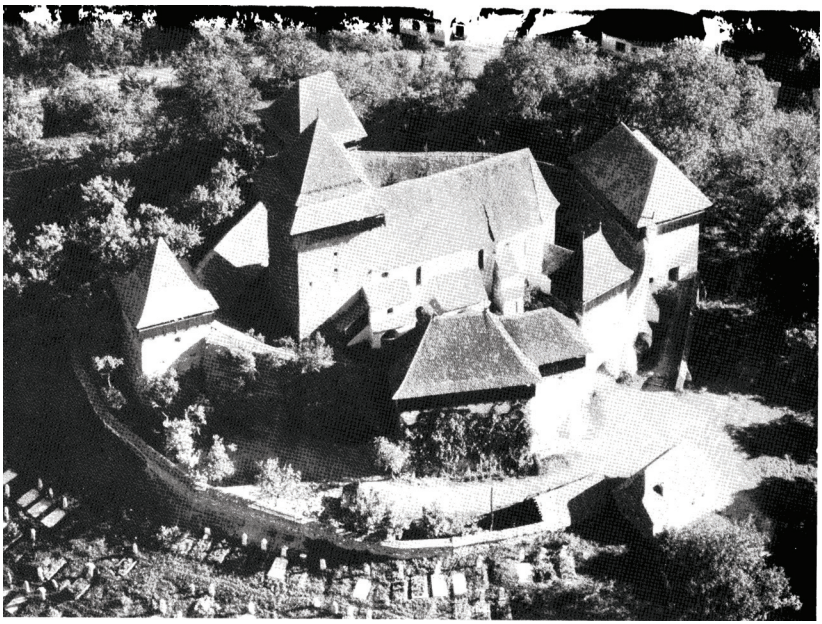

Fig. 70. Fotografie aeriană a bisericii fortificate (Siebenbürgen Institut Gundelsheim, foto G. Gerster)

Se mai păstrează chiar și un „registru funciar al spațiile de depozitare nou alocate în cetatea bisericească" din 1892 (Arhivele Bisericești. Viscri, Arhivele Parohiale B 12). Acesta cuprinde mai multe pagini, enumerând mai întâi spațiile de depozitare din turnuri utilizate la acea vreme, apoi pe cele de-a lungul zidului de fortificație **(Fig. 73-76**); alte spații de depozitare care

[74] Stollentruhen (germ.) = vechi lăzi de depozitare cu capacul în formă de acoperiș

nu mai erau utilizate - cum ar fi turnul bisericii sau podul bisericii - nu apar înregistrate.

Fig. 71. Cămările cetății bisericești

Astfel apare încă de la început „*die Südbastei oder groszes Gebä*u”[75] cu 60 de spații de depozitare, urmat de „*bastionul vestic sau ascuțit*” cu 20 de spații, precum și un *addendum*: „"*Im Stock der spitzen Bastei - B - in der sogenanten Kurutzenstube sind auf der nordwestlichen Seite 4 Kästenstellen gegeben worden; die südöstliche Hälfte der Stube bleibt frei fur die Lehrer oder Gemeindezwecke*.”[76] Urmează „*Nordbastei oder neue Fleischstube*”[77] cu 28 de locuri și, în final, „*Ostbastei oder grosse Speckstube*”[78] cu 24 de locuri. („Bastioanele” se referă la diferitele turnuri ale cetății bisericești.) Aceste locuri au fost atribuite în ordinea numerelor de casă.

Separat, apar 136 de locuri pentru lăzile cu cereale, care erau dispuse pe două niveluri: 82 într-un rând superior și 54 într-un rând inferior.

---

[75] Bastionul de sud, sau bastionul mare

[76] „Pe etajul bastionului ascuțit - B - din așa-numita *Cămară a curuților* au fost alocate pe partea de nord-vest patru spații de depozitare a lăzilor; jumătatea sud-estică a cămării rămâne liberă pentru învățător sau pentru nevoile comunității.”

[77] Bastionul de nord sau noua cămară pentru carne

[78] Bastionul de est sau cămara mare a slăninilor

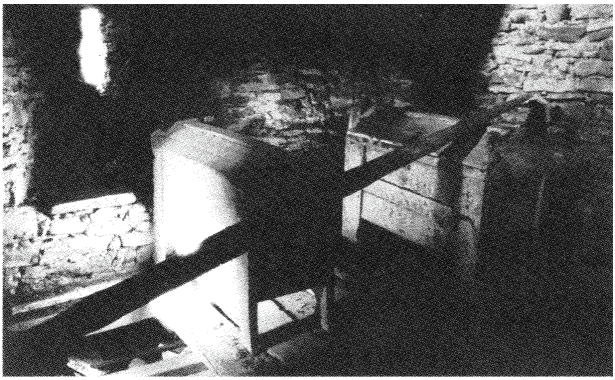

Fig.72 Lăzi de depozitare (*Stollentruhen*) în turnul bisericii

„Cadastrul" bisericii fortificate demonstrează încă o dată cum era organizată comunitatea până la cel mai mic detaliu. Aici toate familiile săsești aveau drepturi egale, astfel încât egalitatea juridică pentru aceste familii este evidentă.

Fig. 73. Cadastrul locurilor lăzilor de grâne, 1892 (pagina de titlu, *Südbastei / Speckstube - Bastionul de sud / Cămara slăninilor* n.trad.**)**

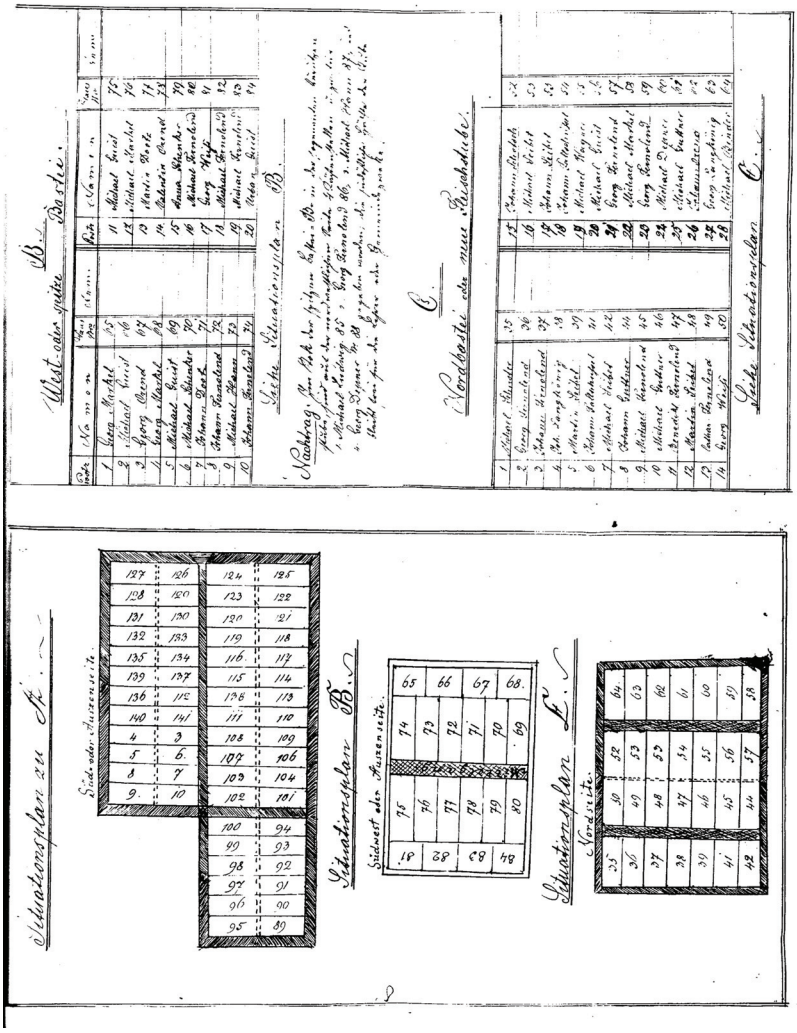

Fig. 74. Cadastrul locurilor lăzilor de grâne, 1892 (planuri de amplasament, bastionul de vest și de nord, cămara slăninilor)

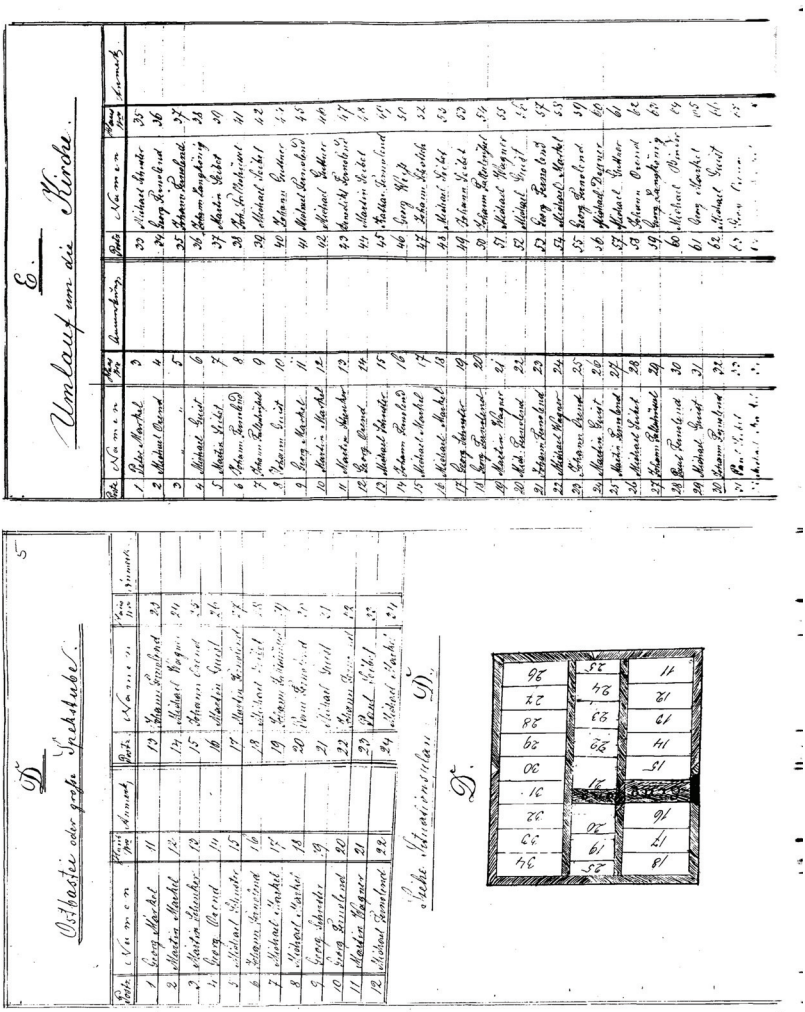

Fig. 75. Cadastrul locurilor lăzilor de grâne, 1892 (*bastionul de est / cămara slăninilor, cămări*)

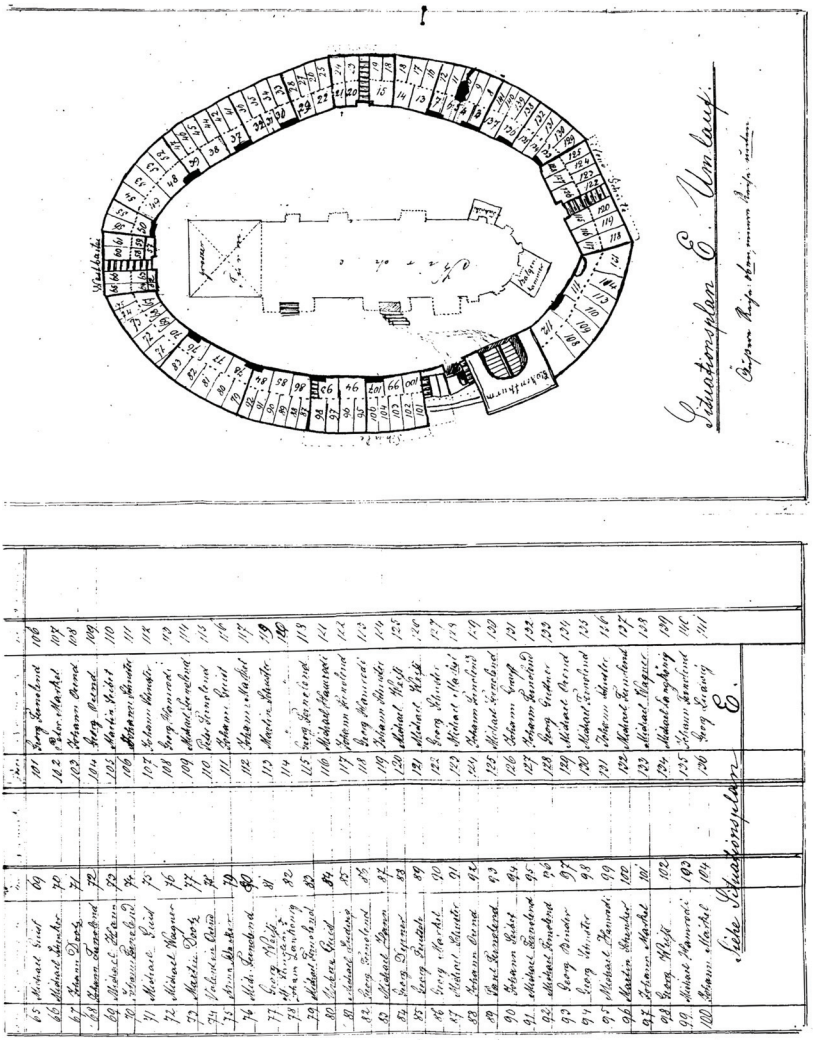

Fig. 76. Cadastrul locurilor lăzilor de grâne, 1892 (*cămări*[79])

[79] *Gaden* (germ) = cămări, încăperi construite în interiorul unei cetăți, de-a lungul zidului de fortificație.

2.4 EVOLUȚIA ÎN SECOLUL XX

2.4.1 FOLOSIREA HOTARULUI

Interviu cu Michael Fernolend (1912-1997; **Fig. 77**), înregistrat în Viscri pe 8 iunie 1993. Întrebările puse au avut scopul de a completa datele cunoscute enumerate mai sus. Întrucât răspunsurile sunt considerate a avea valoare documentară în diverse privințe, de aceea nu au fost modificate; stereotipurile au fost, de asemenea, păstrate.

Fig. 77. Interviu cu Michael Fernolend

2.4.1.1 Suprafața hotarului

Suprafața hotarului localității formează o zonă mare, închisă. În afară de această zonă a existat și alt teren care să aparțină satului?

Da. Jos, lângă Olt, lângă Hevis. Acolo era mai multă pădure, pădure şi, de asemenea, pajişte, iar arendaşul, îngrijitorul, deținea teren arabil acolo. Oamenii noştri duceau uneori caii acolo şi îi păşteau timp de o lună.

Știți exact unde era acela?

Nu-mi amintesc exact. În timpul Reformei Agrare l-au luat fără să plătească pentru el. Asta se întâmpla în 1945. Apoi au construit pe terenul nostru. Cotețe de porci şi o fermă de găini. De la Viscri trebuiau aduse cărămizi arse. M-am dus acolo odată. Notarul nostru nu era suficient de agil, altfel satul ar fi putut vinde partea.

Zona era proprietate comunală sau aparținea unor persoane fizice?

Nu, aceea era proprietate comunală. Trebuie să fi fost o bucată mare. Nu ştiu exact câte hectare, dar trebuie să fi fost foarte [mare].

2.4.1.2 Câmpuri

Existau anumite locuri pe hotars, pe câmpuri, unde doar anumite familii aveau pământ, sau era complet aleatoriu cine avea pământ în ce câmp?

Pe atunci, fiecare avea propriile parcele în fiecare câmp; se transmitea din bunic în fiu și așa continua. Sașii dețineau proprietăți pe tot câmpul; nu se putea spune că aveau doar unul sau altul. Se știa un singur lucru: unul avea puțin, altul avea mult. Dar cine avea mult avea multe parcele. Inventarul meu enumera câte parcele aveam. În orice caz, era foarte, foarte mult; dar erau parcele mici, cele ce le aveam noi.

Mai aveți inventarul?

Cred că trebuie să-l mai am undeva [**Fig. 62**]. Atunci pot să vă spun unde este bucata asta și cealaltă și să stabilesc pe nume în ce câmp se afla. De aici: Nr. 1 începe de aici, și apoi mai înăuntru, până aici era ultima. Erau numerele topografice acolo.

Ați vorbit de sași. Cum era cu românii?

Și ei aveau. Și la ei era la fel, numai că ei aveau mereu în afara câmpului, la margine. Sus pe munte. Da. De aici începeau ei. Dacă mergem acolo, vă pot arăta unde aveau românii una și alta, mereu tot felul de lucruri.

Dacă ne uităm în hârtii, erau oameni care aveau pământ în 300 de locuri diferite. Cum își amintea un țăran unde a arat și unde nu?

Știa toate astea! Putea să spună! Mergea în ordine, nimeni nu trebuia să spună, acum mergi aici și acum acolo! Nu uita asta! Știa deja asta: Acum avem atâta muncă ici și colo. Fiecare știa câte bucăți avea.

Erau pietre la marginea parcelelor?

Da, erau. La fel era și cu pajiștile. Știai deja unde se întindea un hotar sau altul, chiar și când iarba era înaltă, știai unde se întindea linia fiecăruia.

Cum era împărțirea agricolă? Cum se numeau aceste câmpuri mari: Hoirelfeld [Höddelfeld], Hirschelfeld, Grundhartsgrund etc. Erau câmpuri?

Da, erau câmpuri.

Și cum erau împărțite aceste câmpuri? În ce erau împărțite? Hirschelfeld, de exemplu, era foarte mare. Cum se numeau părțile sale?

Foloseam denumiri.

Cum se numeau câmpurile mici individuale pe care le aveați ici și colo?

Fiecare avea propriul nume. Dar câmpurile nu aveau un nume specific; se numeau „părți”.

Cât de mari erau câmpurile individuale?

Părțile proveneau de la o „Rämp”, de la un „Teilvâirel”, de la un „Vâirel”. Șapte ari, adică „ein Vâirel Luendschen”, „ein Vâirel Luendschen”, acesta avea șapte ari; O „Rämp”, asta era patru „Vâirel”, 28 de ari. O „Rämp” și jumătate, erau șase „Vâirel”. [Vezi: G. A. Schuller, 1895, p. 14; Lexikon, 1993, p. 323. Unele dintre măsurători se potrivesc cu cele vieneze, dar altele deviază și de la aceste măsurători.]

Mai existau măsuri?

Nu. Nu existau unele mai mari. Cele mai mici erau: un sfert de „Vâirel”, care era cel mai mic. Existau „zwei Vâirel Luendschen”, „drei Vairel Luendschen”, apoi era „Rämp”, apoi erau „sechs Vâirel Luendschen”. Mai mari nu existau.

Cum era cu proprietatea bisericii?

Preotul avea o bucată mare de pământ. Erau două „*Rämp*”: una pe „*Rîim*” și una pe „*Domig*”. Preotul nostru avea câte o bucată de pământ în fiecare câmp. Avea și bucăți mai mari de pajiște, domnul preotul. Biserica noastră avea foarte puțin pământ. Îl avea doar aici, în „Äßling” – acela era al bisericii noastre.

Cum era cu situația terenurilor mixte? Bucățile individuale de pământ aveau o anumită ordine, cum erau aranjate una lângă alta, sau era complet aleatoriu? În ce ordine aparțineau aceste bucăți fiecărei curți în parte, sau era totul pur și simplu întâmplător?

Era întâmplător; totul era moștenit de la bătrânii noștri. În alte sate au comasat, acolo a fost cu totul altceva. Acolo aveau bucățile lor mari de pământ. Era totul la un loc. Dar aici a fost cu totul altceva. Aveam un loc mic aici, un loc mic acolo. Din Wurmloch [Valea Viilor] ne-au spus să nu comasăm nimic, că ar fi cel mai rău din tot ce poate exista. Pentru că așa unul obținea o bucată bună, celălalt primea departe, lângă pădure; și nu aveau vite de înhămat – era în timp de război. În Bunești au comasat, cei din Dacia nu, cei din Jibert da, nici cei din Lovnic, cei din Fișer tot nu. Deutschkreuz [Crit] și Meschendorf [Mesandorf] tot nu.

Cum era cu viile și livezile?

Fiecare avea o bucată de vie, dar nu multă. În spatele grădinilor erau livezi.

2.4.1.3 Agricultură

Era obișnuită aici, în trecut, agricultura pe trei câmpuri?

Într-un an era doar pârlog, apoi cereale, apoi ovăz și cartofi.

[Răspunde femeia] Și eu am trăit asta, îmi amintesc încă. Întotdeauna trebuia să mân vițeii în brazdă, pentru că caii erau în război, atunci aveam vaci tinere și boi tineri, bivoli tineri, pe toți i-am mânat în lanțuri. Tatăl meu ținea plugul, iar eu i-am mânat până când au învățat toți să meargă singuri.

Era lucrat și pârlogul?

Un câmp era complet pârlog. Apoi a fost arat și lăsat așa. Fertilizat – toată vara am cărat gunoi cu căruța. Acesta venea pe pârlog, da. Așa a fost pregătit câmpul pentru cereale. Apoi a fost arat din nou. Abia apoi a venit însămânțarea – apoi s-au semănat din nou cerealele. A fost arat de trei ori!

Când s-a luat decizia de a trece de la agricultura pe trei câmpuri la cea pe patru câmpuri și de ce?

A fost un inginer de la agricultură – nu a plecat în Germania; a murit aici – care a venit cu propunerea să nu mai lăsăm pârlog; să recoltăm mai mult. Și în felul acesta, am avut și mai multe vite.

Asta a fost în 1928, când am împărțit pământul în patru câmpuri. Pe atunci, românii nici măcar nu erau luați în considerare; doar sașii au făcut asta. Pentru că: a trebuit să avem mai multe furaje pentru vite, pe care să le putem hrăni mai bine, și să scoatem mai mult lapte. Și așa am ajuns la asta. Pășune am avut doar pășuni sărace. [În vecinul Muckendorf/Grânari s-au întors la agricultura pe trei terenuri când terenul colectivizării a fost redistribuit în 1992.]

Ați trecut cu toții în același an de la agricultura pe trei terenuri la agricultura pe patru terenuri?

Da.

Și cum a fost asta atunci?

Mai întâi, se semănau cerealele [grâul] – toamna. Și primăvara, când era foarte mic, se adăuga trifoi. Apoi cerealele creșteau. După ce se tăiau cerealele, trifoiul rămânea acolo, chiar dacă era mare, și creștea. Când ploua, se știa că miriștea putea fi cosită din nou. Era cosită pentru furaje, chiar și în primul an. Atunci se putea semăna trifoi în miriștea cerealelor.

Și în anul următor, era doar trifoi și nu mai era mirişte. Trifoiul era pentru tot anul și se cosea o dată. Și a doua oară, trifoiul era lăsat acolo pentru sămânță. Dar nu întotdeauna tot câmpul, de obicei doar o parte. [Conform lui Michael Markel, și porumbul se semăna adesea în acest an.]

În al treilea an se ara, apoi se semănau cartofi și porumb. [Conform lui Michael Markel, în acest an se semăna ovăz.]

În al patrulea an, se adăugau ovăzul și orzul. [Conform lui Michael Markel, pământul a rămas necultivat, ca pârlog, pentru al patrulea an.]

De ce semănați mult trifoi?

Aveam nevoie de el pentru cosit. Și apoi, în urma trifoiului și al cartofilor, pământul era cel mai bun. Atunci puteam semăna din nou cereale.

Se tăiau cerealele și orzul cu secera și se legau în snopi?

Da, și se puneau în grămezi. Erau 17 snopi de cereale în fiecare grămadă.

Câte cereale se treierau dintr-o grămadă?

Nu ştiu exact cât se treiera dintr-o grămadă sau dintr-un snop. Varia foarte mult. Dacă cerealele erau bune, era mult; dacă nu, era doar jumătate şi atunci erau mai multe paie. Ieşeau cam 3-4 litri dintr-un snop, nu mai mult. 3 litri.

După treierat, cum erau depozitaţi snopii în şură?

Până sus! Dar aria de treierat rămânea liberă. Venea maşina să treiere, sau veneau treieratorii şi treierau în arie.

Ce făceau oamenii la treierat?

Aruncau snopii pe maşină. Trebuiau să fie doi oameni care să-i lege. Unul era pentru a-i pune. Ceilalţi duceau paiele în grădină şi făceau o grămadă acolo dacă nu era suficient loc în hambar. Pentru paie, era nevoie întotdeauna de 4-5 oameni. Pentru pleavă, era nevoie de încă doi oameni.

Cum se asigura depozitarea recoltelor? Erau suficiente lăzi de cereale în cetatea bisericii? Nu se întâmpla ca cineva să vrea să mai păstreze nişte cereale şi să nu mai fie loc?

Nu, erau lăzi şi acolo sus, la prima şcoală, când intri în cetate, acolo sus în stânga. De jur împrejurul [curţii], şi apoi sus, în şcoală, în „Poşta" [bastion], cum îi spunem noi. Dar în bastioane mai mult era slănină. Astăzi, totul se ţine acasă. [**Fig. 78, 79**]

[Ca o completare, trebuie menţionată o declaraţie a lui Michael Markel]

[Grânarul şi parcul de utilaje din *Neugasse* a fost construit ca zonă de depozitare pentru maşinile de treierat ale Asociaţiei Maşinilor Agricole; utilajele asociaţiei includeau şi semănători şi sape. Cerealele, pe care asociaţia le primea ca plată pentru închirierea utilajelor, erau depozitate la etajul superior al hambarului până la vânzare. Cerealele erau, de asemenea, tratate acolo şi vândute ca seminţe persoanelor care aveau soiuri mai rele.

Fig.78 Ladă de cereale în Mălâncrav

În sat existau două distilerii și mai multe prese de fructe, care puteau fi folosite contra unei taxe. Acolo erau folosite fructele din stupine și din alte zone; fructele din biserica fortificată și din *Heldengarten* erau, de asemenea, licitate anual.

Perii sălbatici de pe câmpuri și pășuni erau împărțiți anual, iar perele sălbatice erau folosite pentru a face oțet. Existau zile fixe în care se puteau culege perele.

În contextul istoriei economiei și sănătății merită menționată și "ghețăria". Era un puț săpat în pământ în *Großen Au* și căptușit cu grinzi de lemn. Acolo era păstrată gheața din iarnă până vara și folosită, printre altele, la bolnavii cu febră.]

2.4.1.4 Creșterea animalelor

Cum era aici, în curte? Câți boi și câte vaci aveați? Câți bivoli? Cum era cu animalele acestea în curte?

Fiecare avea libertatea dea ține atâtea animale, câte putea hrăni. Vara avea mai multe, iar toamna vindea din ele și ținea numai câte putea ierna.

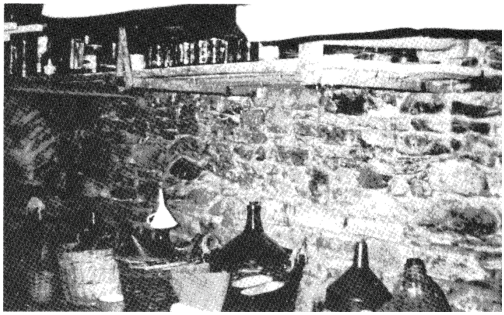

Fig.79 Pivniță cu provizii

Dar sașii țineau multe vite. Aici, însă, majoritatea aveau două perechi, patru sau cinci, și chiar mai multe. Românii aveau și ei vite, dar de obicei doar o pereche.

Oamenii aveau nevoie de una sau două perechi de boi. Dar cum rămâne cu vacile?

La fel era și cu vacile. Dacă era o vacă bătrână, era vândută pentru carnea ei.

Dar câte aveai în gospodărie?

Întotdeauna erau două vaci în curte, adesea trei, și una sau două bivolițe. Întotdeauna am avut foarte multe vite.

Cum era aici, în sat? Oamenii aveau mai mulți bivoli decât vaci sau aveau întotdeauna de amândouă?

La început, nu țineau bivolii pentru înhamare. Abia mai târziu au fost folosiți ca animale de tracțiune. Din această cauză, ceilalți aveau doar vaci, așa că puteau avea și lapte.

Laptele era folosit doar pentru consumul propriu?

Adunam laptele de vacă în găleți pentru a face brânză, iar din laptele de bivoliță se făcea smântână. Oamenilor nu le plăcea să dea laptele. [Conform lui Michael Markel, chiar înainte de cel de-al Doilea Război Mondial exista o cooperativă de produse lactate prin care se vindea laptele; se numea „căratul laptelui". Viscri era unul dintre cei mai buni furnizori de lapte din zonă. O cisternă venea zilnic să-l ridice.]

Chiar și acum [1993] laptele de bivoliță costă 150 de lei, iar cel de vacă 100 de lei pe litru.

Oi erau?

Da. Dar nu atât de multe. În principal, românii aveau multe oi; sașii rareori aveau 10, 15 sau cel mult 20. Sașii nu erau atât de preocupați de oi. Dar erau oi la fiecare curte.

Ce era normal – fiecare țăran avea un cal?

Nu toată lumea avea cai. Doar cei mai tineri și cei cărora le plăceau caii. Unii nu suportau caii; aveau doar boi și vaci, în timp ce alții erau preocupați doar de cai.

Cei care nu aveau cai aveau mai mulți boi?

Unii aveau și două perechi de boi, deci patru boi pentru înhămat [pentru a trage, ca animale de tracțiune]. Dacă aveau forță de muncă, călătoreau cu două căruțe – cu tot cu ajutorul din gospodărie- *Knecht*.

Boii se vindeau pentru tăiere după un anumit timp?

Da, la Rupea. La Rupea existau negustori. Dar noi nu aveam pășune bună pentru îngrășat. Erau cei trei frați Abraham, sași [probabil erau evrei, care se pare că erau considerați egali cu sașii în mintea oamenilor], dintre care unul venea din Mediaș, ei cumpărau.

Cum era cu pășunea? Putea fiecare persoană să mâne un anumit număr de vite la pășune odată?

Da. Plăteau pentru asta; asta era libertatea. Dar pășunea era săracă. Erau munți și din astea, și numai când ploua pășunea oferea furaje. În august, nu mai rămânea multă iarbă, deja se usca. Până atunci, aveam vară: până la jumătatea verii boii, vacile și caii erau pe terenul lăsat în pârlog; abia după aceea ieșeau la pășune.

Pe atunci, exista pășune și aici sus, aici sus, unde are acum [pământ] ferma de stat. Și pe cealaltă parte, era arat aproape până la Fișer, unde acum au pășuni. Pe atunci, prășeam acolo și recoltam cereale.

Puteau și românii să-și mâne vitele la pășune?

Da.

Cine avea dreptul să-și mâne vitele la pășune și cine nu?

Toată lumea avea dreptul să le mâne, dar trebuia să plătească. Odată pentru casa comunală, pentru bunul obștesc, pentru Notar, pentru jude - astea erau așa-zisele taxe.

Dar cu porcii, nu putea trimite întotdeauna orișicâți?

Nu în pădure, dar îi putea ține acasă și îi putea trimite la păşune în fiecare zi, câți voia; se plătea pentru fiecare cap.

Dar ciobanii?

Aproape toți românii erau ciobani - la oi sau la ciurda de vite. Erau doi sau trei ciobani la oi, apoi erau ciobani pentru bivoli, vaci, boi și cai.

O turmă — turma de boi sau turma de cai — avea un singur cioban?

Ei bine, nu. Erau doi sau trei sau patru. Trebuiau să fie doi pe zi. Apoi erau acolo azi, mâine nu, poimâine — apoi erau patru. Și erau până la 400 de boi! Și mulți cai!

De câți ciobani avea nevoie o turmă de cai, de exemplu?

Doi ciobani se schimbau zilnic, așa că turma avea de fapt patru ciobani. Vara, când trebuia să lucrăm cu animalele în timpul zilei, acestea erau mânate la păşune la ora 10 sau 11 seara și aduse acasă dimineața pentru a putea fi înhămate. O parte din păşune era lăsată în acest scop, pentru ca iarba să crească bine, astfel încât să poată paște noaptea și să fie sătule. Tragerea plugului sau a căruței toată ziua necesita putere! Trebuiau hrănite pentru această muncă grea.

Și câte vite putea avea această turmă?

Erau aproape 100 de capete per păstor, deci 400 în total. Cele mai mari turme erau cele de cai și boi. Dar nici vacile nu erau mult mai puține. Vacile erau la urmă amestecate cu bivolițele.

Și era suficientă păşune?

Da. Tăiau o parte. Caii, bivolii și vacile mergeau mai întâi în pârlog. Apoi iarba creştea alături și astfel aveau suficientă păşune ca să fie sătule până a doua zi dimineață.

Cum a fost cu mânatul vitelor dus-întors?

Când trebuia să lucrăm cu vitele, ciobanii mânau turmele afară pe la ora 4 după amiază. A doua zi dimineață, aduceau animalele înapoi. Animalele care nu trebuiau înhămate erau mânate la păşune la ora 6 dimineața și aduse acasă seara. Dimineața, oamenii scoteau vitele din ogradă. Apoi venea ciobanul și pocnea din bici. Așa este și

astăzi. [Acest bici are un mâner foarte scurt și o frânghie de cânepă foarte lungă, răsucită.] Apoi îl poți pocni tare. Îl poți auzi clar în sat și scoți vitele din ogradă. Ciobanul mergea deci prin sat până aduna toate vitele și apoi le mâna la pășune, în afara satului. Trebuie să ne trezim la 5 dimineața și să mulgem vacile, deoarece păstorul era adesea acolo înainte de 6 dimineața. Și când vacile se întorceau acasă seara, erau mulse din nou.

Vaca noastră, de exemplu, dă adesea până la 11 litri de lapte. Seara, de obicei dă 11 litri și apoi încă 8 dimineața. Vaca noastră are un drum lung de mers până la pășune. Trebuie să o frec mereu în jurul ugerului ca să nu o doară pentru că are atât de mult lapte. Din lapte îi dăm o parte surorii mele, inginerului de la ferma de stat, bem și noi și dăm și la lăptărie. Mai demult aveam și o bivoliță și făceam multă brânză. Dar nu mai avem bivoliță; era prea mult. Făceam multă smântână și unt din laptele de bivoliță.

Și cum e cu întoarcerea turmei?

Ciobanul le aduce la marginea satului și de acolo animalele se întorc singure acasă.

Și se știa când să se deschidă poarta?

Păi, animalele rag când stau în fața ei, de obicei vaca rage deja de departe. Se anunță.

Cum sunt plătiți acum ciobanii?

Astăzi primesc 800 de lei [1993: 1,33 DM] pentru fiecare cap de vită. În plus plătim și taxa la primărie.

Ce mâncau vitele iarna?

Paie de ovăz, paie de orz sau pănușe de porumb – mai ales pănușe de porumb. Asta era pentru ele! Doar puțin fân, amestecat cu paie. Aveam însă destule paie.

Le-ați dat și ovăz?

Cailor li se dădea ovăz, și porcilor la fel. Vitelor li se dădeau doar paie amestecate cu fân, pănușe de porumb. Caii primeau fân, iar când erau înhămați, trebuiau să le dea și ovăz; nu se mulțumeau doar cu fân.

Ce se făcea cu pleava?

Pleava era tot pentru hrana animalelor.

Unde se ținea furajul pentru vite, în șură?

Fânul pentru cai era mai ales pe șopron[80]. Doar o parte era în șură. La noi în sat se aduna foarte puțin fân pentru vite. Aveam mult fân pentru cai, dar puțin pentru vite.

---

[80] pe podul de deasupra șopronului, șopornul fiind zonă deschisă în care era ținut carul

Și fânul? Era și el ținut în clăi?

Nu. Era loc pentru el în grajd și peste tot.

Paiele erau ținute în clăi?

Da. Dacă nu era loc în grajd, atunci trebuia să faci clăi.

[Ca o completare, ar trebui menționată o declarație a lui Michael Markel.]

[Cu mult timp în urmă exista o bancă de carne. Carnea de la sacrificarea de urgență era vândută acolo pentru a atenua în comun paguba celui afectat, dar carnea de vită era oferită și comercial și regulat în weekendurile de vară. Satul avea și un „inspector de carne" (*Fluschbesäher*) care asigura igiena.]

2.4.1.5 Silvicultură

Pădurea a fost plantată?

Pădurea de brad a fost plantată, iar pădurea de fag a crescut natural, la fel și pădurea de stejar. Și la fiecare 50 de ani, era tăiată.

Era aceasta în mare parte pădure de fag?

Cea mai mare parte. Stejari erau doar ici și colo. Pădure pură de stejar nu este nicăieri. Este în mare parte lemn de fag.

Pentru ce se folosea un fel de pădure și pentru ce celălalt fel?

Întotdeauna pentru oameni. În fiecare an era stabilit. După 50 de ani, era din nou tăiată. Apoi această parte se tăia pentru un an, sau doi sau trei, și apoi venea cealaltă parte. Era întotdeauna împărțit, câte o bucată pentru fiecare familie. Treaba o făceau vecinătățile. O bătrânică sau ceva de genul, își primea și ea partea și plătea ceva pentru muncă.

Era vreo pădure folosită exclusiv pentru lemne de foc?

Da. Doar.

Și apoi întreaga pădure era tăiată.

Da. Pe de altă parte, era și alt lemn, era lemn de construcții și așa mai departe. Aici nu era cherestea aici. A fost demult. Încă îmi amintesc cum au tăiat asta - a fost acum 50-60 de ani. Și acum e aproape timpul să o taie din nou.

Cum faci asta în cealaltă pădure unde tai cheresteaua?

Se vinde. Există o bucată de pădure acolo pentru anul respectiv, și ceea ce se folosea pentru cherestea se vindea. Nu se includea în grămezile pentru gospodării.

A fost asta de interes pentru comunitate?

Da, aducea mulți bani. Fabrica Gomash era tot aici, la gară. Veneau și luau lemnul. Ceea ce nu avea nevoie comunitatea, ei cumpărau și expediau. Pentru asta plăteau.

La ce folosea comunitatea banii?

Erau folosiți pentru impozite și pentru cheltuieli obștești. Pentru teren era plătit o dată ceva de către proprietar, dar apoi întreaga sumă, și pășunea și tot ce trebuia, era plătită de comunitate.

Pădurarul a spus ce lemn de foc ar trebui tăiat?

A măsurat pentru un an – atât și atât.

Se spunea că fiecare vecinătate avea porțiuni separate. Cine a stabilit apoi care sunt cele patru porțiuni pentru cele patru vecinătăți și cine a făcut împărțirea în cadrul acestor patru porțiuni?

Părinții de vecinătate au tras la sorți între ei. Acum vine o vecinătate, acum cealaltă. Așa cum au căzut sorții, așa le venea rândul. Patru bărbați au lucrau întotdeauna împreună, luând câte o fâșie, astfel încât unul să nu primească mai mult și unul mai puțin. Grămezile de lemne trebuiau făcute cât de egale posibil și apoi erau împărțite prin tragere la sorți pentru fiecare.

Deci judele nu avea nimic de-a face cu asta?

Nu, vecinătățile făceau asta. Și când grămezile erau gata, atunci veneau cei de la ocol [ocolul silvic] și totul era măsurat și plătit.

Mai trebuia totuși plătit pentru asta? Pădurea nu aparținea comunității?

Da, comunității, dar„ocolul” era deasupra comunității. Comunitatea nu putea să taie singură, pădurarul era întotdeauna stăpânul și avea ultimul cuvânt.

Cine a spus apoi: „Vă rog, mâine mergem să tăiem lemne?”

Tații vecinătăților au decis asta. „Ocolul” a măsurat ce era de tăiat într-un an. Apoi vecinătățile au mers și au făcut împărțirea. Și apoi oamenii au mers în fiecare zi la tăiat lemne.

Deci părintele de vecinătate conducea? Și apoi mergea întregul sat la tăiat? Și tot satul ieșea să taie lemne?

Da, toți cei care puteau munci.

Cum se aduceau lemnele, cu căruța sau cu sania?

Cu sania, dacă era posibil, iarna, de obicei cu sania, cu boi, cu vaci, dar mai ales caii erau înhamați la sănii. Fiecare avea propria pereche în ham.

Din moment ce acum vorbim despre pădure, cum era cu vânătoarea? Cine avea voie să vâneze și cine nu? Când era voie să vâneze și când nu avea voie să vâneze?

Asta era organizat de clubul de vânătoare. Nu ştiu cum să spun. În satul nostru, erau doi sau trei vânători care aveau libertatea de a vâna.

Nu avea voie toată lumea să vâneze?

Nu, nu, nu. Era paznicul de vânătoare care avea grijă de vânat. Şi vânătorii se puneau de acord cu el, ştiau că acesta era momentul în care se vânează căprioarele, sau mistreţul, sau iepurii, sau ceva de genul acesta. Totul era conform legii.

Vânau doar împreună sau fiecare vâna când dorea?

Pe atunci, fiecare vâna după bunul plac. Fiecare putea merge pe drumul lui. După aceea, totul era împreună.

Vânătorii erau ţărani?

Da. Tatăl norei mele era primul vânător din tot judeţul. Mergea chiar şi atunci când nu avea voie şi era pedepsit; nu se putea opri. Mergea până la al patrulea sau al cincilea hotar. Dacă ştia că un porc fusese împuşcat, mergea şi nu se întorcea timp de două zile. Era un vânător foarte puternic. A avut şi un fiu care a murit în război, care era şi mai rău! Pe atunci, era încă liber; aveau voie să meargă singuri. O puşcă trebuia să aibă permis, dar aveau întotdeauna două sau trei puşti pentru care nu aveau permis. Dacă erau pedepsiţi, li se lua puşca pentru o vreme. Dar atunci aveau alta.

Pentru vânatul mic - iepuri etc. - mergeau ţăranii în pădure şi puneau capcane?

La noi nu era cazul. Ştiu asta din Rusia. [...] Aici nu. Nu. Şi nici vulpi.

Dar cum era cu fructele de pădure? Mure, etc.

Asta era liber. Cine avea timp şi chef putea merge să culeagă.

Şi cine avea timp şi chef?

Femeile, şi apoi le găteau.

Ieşeau mai multe femei deodată, împreună?

Una sau două sau trei, într-o direcţie sau alta, unde erau multe. Apoi ieşeau în fiecare zi, mai multe împreună.

Şi ţiganii ieşeau des la adunat?

Da, apoi vindeau saşilor fructele. Bătrânii nu mai puteau ieşi, aşa că cumpărau de la ţigani.

2.4.1.6 Pieţe

La ce piaţă mergeaţi cu cerealele şi cartofii?

La Rupea, Rupea.

Cine cumpăra atât de mult în Rupea?

Oamenii, cei din Rupea, care nu aveau pământ. Oamenii nu aveau prea mult de vândut. Cea mai mare parte mergea în propria gospodărie. Pe atunci, nu aveam atât de mult grâu de vândut pe cât avem astăzi.

Nu ați mers la Brașov, la Sibiu sau la Sighișoara?

Nu, era prea departe.

Cât de mare era partea de grâu pe care o aveați de vândut? Era o parte mare, o cincime, o zecime?

Majoritatea celor care mergeau la piață și vindeau o făceau pentru bani, pentru că aveau nevoie.

Așadar, se păstra totul pentru sine și se mergea la piață doar în cazuri speciale, când era nevoie de bani.

Da, da.

Ați vândut multe vite la piețe. Îmi puteți spune ordinea piețelor de vite?

Așadar a fost piața de vite. Prima a fost pe 7 ianuarie în Rupea, iar pe 15 ianuarie a fost în Hamruden [Homorod], în această ordine. Urma Keisd [Saschiz], apoi prima Katzendorf [Cața], pe 6 mai și pe 20 mai în Saschiz. Acolo se adunau oamenii, iar negustorii veneau și cumpărau.

Nu existau piețe de vite toamna?

Atunci erau cele mai multe piețe de vite, pentru că atunci erau cele mai multe de vândut. Și măcelarii cumpărau de la piețele de vite. Existau și vara: pe 19 și 29 iunie în Homorod, pe 22 iulie în Rupea, apoi în Saschiz, din nou pe 7 noiembrie în Rupea și 15 noiembrie în Homorod, întotdeauna una după alta. Exista piață de vite pe tot parcursul anului. Negustorii călătoreau apoi de la una la alta.

2.4.1.7 Ordinea muncilor

În ce ordine se desfășurau lucrările?

Iarna, munca se desfășura în principal în pădure.

Cum continua pe tot parcursul anului?

Când timpul permitea, lemnul era adus și tăiat; fiecare trebuia să facă acest lucru pentru sine. Tăiat, despicat și stivuit pentru uscare până în iarna următoare.

Până la începerea muncilor, se lucra mai mult la lemn. Apoi începea căratul îngrășământului pe câmpuri. Acest lucru se făcea uneori și cu sania. Când se termina cu îngrășământul, începea aratul, plantarea de primăvară.

Cum era cu îngrășământul și aratul? Fiecare ducea când voia și ara când voia?

Depindea întotdeauna de vreme. Dacă vremea era bună şi puteai merge, mergeai; dacă ploua, nu puteai face nimic. La fel se întâmpla şi cu aratul. Dacă era uscat, nu puteai ara până nu venea ploaia. Atunci toată lumea știa că poate și că merge mai departe.

Aproximativ când mergeau oamenii la câmp? Aratul era prima lucrare din primăvară?

Înainte de arat, pur şi simplu împrăştiau îngrăşământul.

Când duceau și împrăștiau îngrășământul?

Iarna, când puteau merge cu sania, sau primăvara, când era uscat şi puteau duce cu căruța.

Și când îl împrăștiau?

Dacă nu trebuia să cari, mergeai la împrăştiat, astfel încât să fie deja împrăştiat până ajungeai la arat.

Și când începea aratul?

În martie: Dacă era posibil, atunci de la 20 martie încolo. Anul acesta s-a arat târziu, târziu în aprilie.

Atunci se dădea cu grapa imediat?

Asta se făcea imediat!

Mai întâi se semăna ovăzul. Mai întâi se semăna pe gunoi, apoi se ara, apoi se semănai din nou subțire și apoi se grapa, cu calul.

Ce se făcea după aceea?

Apoi aşteptai să crească. Apoi plantai porumb sau cartofi.

Porumbul nu se planta mai târziu?

Plantarea începea pe 10 aprilie. Cartofii erau plantați ultimii. Asta era la începutul lunii mai.

Ce altceva se făcea între timp?

Între timp, te ocupai şi de treburile casnice; întotdeauna era ceva de făcut la gospodărie. Când ieşeau cartofii şi porumbul, până la mijlocul lunii mai sau sfârşitul lunii mai sau cam aşa ceva, munca continua cu prăşitul.

Și cât de des se prășea?

De două ori; întotdeauna de două ori, de trei ori porumbul, de două ori cartofii. Sfecla, de asemenea, de două ori, de trei ori. Mereu trebuia prășit de mai multe ori.

Ce urma după aceea?

Când se termina prășitul, începea cositul. Acum începe, când se termină prășitul! Adică la mijlocul lunii iunie.

Cât dura cositul?

Cositul dura mult timp – cu pajiștile, aproape 3-4 săptămâni, apoi veneau munții, sus. Asta era ultima parte; dura două luni, până când grâul era gata de cosit. Până atunci, era mereu de cosit!

Dar dacă cineva nu terminase de prășit și vilicul dădea liber la cosit pajiștea – ce se întâmpla atunci?

Asta nu dura mult! Apoi rămânea în urmă!

Nu cosea sau nu prășea?

Trebuia să facă toate astea! Și asta și asta! Trebuia să termine totul!

Așa că, de la mijlocul lunii iunie se cosea până...?

Până la sfârșitul lunii iulie.

Când se secerau grâul și orzul?

Depindea de cât de copt era! La sfârșitul lunii iulie, începutul lunii august - depindea de vreme.

Le lăsau pe câmp?

Da, lăsau snopii acolo până când grâul se usca complet și totul era complet recoltat. Apoi se căra.

Când era asta?

18 august era de obicei începutul căratului. Aceea era Ziua Regelui, și atunci începea căratul. Ei bine, odată ce grâul era recoltat, era timpul ca ovăzul să fie secerat și cărat. Apoi venea treieratul.

Ce muncă se făcea după căratul ovăzului?

Aratul începea imediat după căratul grânelor.

Când începeau aratul?

Da, era câmpul în pârlog. Asta era încă în iunie! De Ziua lui Petru și Pavel începea aratul în pârlog, sau era aproape terminat. Depindea întotdeauna de vreme.

Cât dura asta, aproximativ?

Două săptămâni. Apoi urma căratul gunoiului de grajd. Şi asta durat încă 2 săptămâni, aproape 3 săptămâni. Gunoiul de grajd era împrăştiat pe pârlog.

Înainte de deştelenit sau după?

După. Apoi, după treierat, pârloagele erau arate din nou. „*Drâißen*" aşa îi spuneam; era un arat mai uşor, pentru că arai gunoiul de grajd.

Apoi, când venea vremea să semeni grâul, asta făceai. Asta era abia la jumătatea lunii octombrie, cam aşa ceva.

Ce se făcea după ce se căra ovăzul?

Se ara.

Când începeau să are ceea ce fuseseră odată câmpuri de cereale?

Abia toamna, când se terminau alte munci. Se ara pentru porumb, cartofi, lucruri din acesta.

Cerealele erau semănate pe pârloagele anterioare şi când se arau acestea din nou?

Da, unde era pârlog. Acolo trebuia să aplici îngrăşământ a doua oară, apoi să ari din nou şi, în final, să semeni.

Când se ara din nou câmpul?

După aceea. A treia oară se ara în octombrie. Apoi se ara, se dădea cu grapa şi se semăna.

Se mai făcea altceva înainte?

Era muncă constantă, cum ar fi recoltarea cartofilor. 20-30 de oameni lucrau la maşină, alţii scoteau cartofii din pământ - asta era la sfârşitul lunii august.

Când se cocea porumbul?

Porumbul nu se culegea decât la sfârşitul lunii octombrie.

Ce urma?

După aceea, se scotea sfecla din pământ, când era timpul pentru asta- în funcţie de vreme. Dacă ploua mult, recoltam sfecla până în noiembrie; dacă vremea era mai uscată, puteam începe recoltarea sfeclei încă din septembrie. Varia.

Când mai era apoi de făcut?

Când veneau ploile de toamnă, la câmp erau gata

Ce era de făcut după octombrie, până în decembrie?

Atunci oamenii nu mai erau atât de ocupați cu munca câmpului. De obicei, aceasta era deja terminată. Și atunci se făceau diverse lucrări de construcție și reparații la case și acolo se mergea.

Când am fost la dumneata ultima dată, ne-ai spus că vilicul era cel care cerea anumite lucrări și le spunea oamenilor când și ce să facă.

Este adevărat. Dar toată lumea știa că trebuie să facă treaba cât mai repede posibil. În această privință vilicul nu avea prea mult de comandat.

Oare fiecare mergea apoi unde voia sau lucra mai întâi într-un câmp și apoi la celălalt capăt al câmpului - cum funcționa asta?

Se mergea întotdeauna la rând. Se știa că în câmpul ăsta trebuia făcut asta, de prășit; și atunci eram acolo. Acolo, în alt câmp, mergeam să secerăm. Se făcea în ordine.

Făcea fiecare cum voia, când voia?

Când vremea îi permitea. Dacă era bine pentru una sau alta, toată lumea știa. Nu trebuia să forțezi pe nimeni să o facă sau să le spui. Era diferit doar cu cositul. Acolo se decidea: Astăzi vom elibera această pajiște; asta dura două sau trei zile. Apoi venea rândul celeilalte.

Și cine spunea asta?

Asta spunea vilicul, judele.

2.4.1.8 Evoluții comuniste

Ați auzit cum au mers lucrurile în timpul Reformei Agrare din 1945?

Toți sașii au fost expropriați. Toată lumea a fost „proprietărit”[81], cum se spune. Fiecare țigan a primit pe atunci 10 hectare, și românii la fel. Și de la sași, fiecare a primit o pereche de cai, o vacă sau 2-3 porci; au primit toate astea, asta a fost tot.

Au venit și coloniști în sat pe atunci?

Nu. Au venit câțiva. Într-o zi a fost o mulțime întreagă, dar românii noștri au fost împotrivă. Știau că dacă vor veni, ei vor fi mici. Nu voiau asta.

De unde erau coloniștii?

Ei bine, din Buzău. Dar nu numai de acolo. Unii mai vin aici să muncească, la fermă. Ei își numeau mereu zona Mureș, dar nu Târgu Mureș, își spuneau mereu Mureșeni [Maramureșeni și Moroșeni / din Oaș]. Dar noi nu am avut niciunul aici, nici unul nu a rămas aici. Erau în Meșendorf și în alte locuri.

---

[81] varianta corectă ”împroprietărit”

A primit fiecare câte o bucată de pământ în Höddelfeld, Hirschelfeld și Grundhardsgrund în 1945?

Da, da, da, în fiecare câmp aveau o bucată, și încă o bucată de pajiște, iar restul, pășunile, erau toate la un loc. Totul de cealaltă parte, spre Fișer.

Și ce s-a întâmplat cu celelalte terenuri care au fost expropriate?

O parte a ajuns direct la stat.

A fost înființată pe atunci o fermă de stat aici?

Da, era deja în 1949. Ferma de stat era situată chiar pe această uliță. Majoritatea pământului a ajuns la ea. Țiganii au primit fiecare câte 10 hectare. Încă mai am registrul cu cât a primit unul și altul. Eu, vecinul meu și o anume Guist, care era văduvă, era o văduvă Seiwerth și sora mea. Noi aveam mai mult pământ decât 10 hectare, iar cei care aveau mai mult au fost nevoiți să renunțe la mai mult. Dar ne-am descurcat. Țiganii cultivau una și alta, dar în toamnă nu aveau nimic. Nu erau țărani, nu puteau lucra cum e nevoie, așa că erau din nou țigani.

Mai există astăzi ferma care a fost înființată în '49?

Ei bine, acum sunt două ferme.

Au împărțit ferma sau cum era?

Era un inginerul șef; el a fost mai întâi inginer la ferma noastră. Apoi a fost în Rupea inginer șef și a sugerat să construim o fermă de hamei, mai exact pe terenul pe care îl dorea el, pe care l-a eliberat pentru ferma de hamei, iar celălalt inginer a rămas cu restul.

Cum a fost împărțit pământul? Unde a primit ferma, adică statul, și unde au primit oamenii individuali- românii și țiganii?

Granița era acest drum, care merge de la Bunești la Dacia. Și atunci, dacă mergeai spre Dacia, pe stânga era pentru colectiv, pentru noi, pentru proprietari, iar pe dreapta era pentru fermă. Ebend era pentru fermă. Hirschelfeld, Höddelfeld și Grundhardsgrund erau pentru oameni. Pe atunci, și noi împărțeam lucrurile – era un inginer. Se împărțeau lucrurile – toată lumea plătea: Pe atunci, aveam patru câmpuri, dar apoi au fost desfăcute și au fost făcute trei câmpuri din ele. Fiecare a primit atât pământ în câmpul său cât i se cuvenea, din 10 hectare din trei câmpuri a primit.

Unde era pajiștea pe atunci?

Pajiștile erau lângă drum. Totul era pajiște acolo, până la hotarul cu Dacia. Nu se ara nimic acolo.

Și cum a ajuns asta la fermă? Acum aparține fermei de hamei, nu-i așa?

Doar partea cea mai de jos a ajuns la fermă - partea mai bună: pentru că noi construiam grajdurile pentru colectiv mai sus de drum, pe hotarul fermei, a trebuit să dăm cealaltă parte pentru fermă. Şi acolo se află, de cealaltă parte a drumului.

A existat o „cooperativă" aici recent?

Am format cooperativa în 1956. Apoi am fost în această cooperativă timp de şase ani. Am avut 107 membri, dar apoi a trebuit să ne alăturăm colectivului.

Care a fost diferența dintre cooperativă și ferma colectivă?

A fost o mare diferență. De asemenea, am împărțit terenurile, dar a trebuit să le lucrăm împreună. Întotdeauna făceam parcele, le împărțeam în 10, în cooperativă, 10 membri. Şi era împărțit exact aşa, deci fiecare membru avea partea lui. Şi aşa fiecare îşi făcea treaba. Fiecare avea perechea lui, două perechi de cai sau boi, şi aşa munca era uşoară, aveam de toate ca să putem face. A mers foarte, foarte bine, dar a mers prea bine pentru noi.

Țiganii au stricat apoi, apoi în 1952 s-a format colectivul, şi ei nu au putut să treacă, aşa că nu au mai putut vedea că aveam tot ce ne trebuia. În 1962 a trebuit să ne alăturăm şi noi colectivului.

Cooperativa a fost dizolvată sau integrată în ferma colectivă?

Dizolvată. Aveam 5 cai, 2 boi, 3 vaci - aveam multe animale pe atunci în cooperativă. Şi fiecare trebuia să dea câțiva cai şi o vacă la ferma colectivă. Iar restul trebuia vândut. Acasă, fiecare avea voie să țină doar o vacă, un vițel, doi porci şi cinci oi ca proprietate proprie. Primeam hrană pentru asta de la ferma colectivă. Aşa am devenit slabi.

Când a trebuit să ne alăturăm fermei colective, aveam cinci cai şi, dintr-o dată, a trebuit să renunț la o vacă şi doi viței pentru că nu mai aveam voie să ținem la fel de multe. Aşa că am ajuns să rămânem aproape fără animale.

Unde se puteau vinde restul animalelor?

La piață. Am dat cea mai mare parte statului. Am dat odată trei animale deodată: doi viței tineri şi o vacă. Într-o zi am adunat 50 sau 60 de capete de vite - era foarte ieftin, dar a trebuit să scăpăm de ele.

Și cum au mers lucrurile în ferma colectivă?

Când la început erau acolo doar țigani, a mers foarte slab. Dar odată ce ne-am alăturat, colectivul nostru a mers destul de bine. În '62, '63 şi '64, lucrurile au mers destul de bine. A existat un singur lucru rău: a trebuit să lucrăm cu Dacia. Până atunci, comunitatea fusese pe cont propriu. Acum lucrurile nu mai mergeau atât de bine. În 1968, ne-au luat din nou Dacia şi au alăturat-o Buneştiului. Dar, până la urmă, tot nu eram chiar singuri. Dar, din moment ce încă ni se permitea să gestionăm lucrurile destul de independent, lucrurile nu stăteau rău. Nu putem spune asta. Aveam tot ce ne trebuia.

Și atunci lucrurile au luat-o treptat la vale cu ferma colectivă sau nu?

A continuat să meargă destul de bine. Aveam ce ne trebuia. Toată lumea mergea acolo cu caii săi și lucra cu ei. Eram mulțumiți.

Și acum?

Acum colectivul a fost dizolvat. Asta era ceva pentru țigani. Câțiva au câștigat și o vacă sau un cal sau ceva de genul. Acum am primit înapoi cât dăduse persoana respectivă. Cine a dat o pereche de cai, un plug, o grapă și toate cele, a primit 10 oi și 2 vaci de la colectiv. Țiganii erau fericiți acum, fiecare avea o vacă de folos, în acest sens nu ne putem plânge; nu avem niciun țigan aici care să ne fure sau să ne trateze urât. Nu este cazul; unii chiar s-au născut aici, în satul nostru.

Haideți să vorbim despre acest pământ. Acesta a fost anterior teren arabil, apoi a fost pășune pentru ferma colectivă, pentru vitele mari. Acum ferma colectivă a fost desființată și acum este...

Acum a devenit o cooperativă. Cât timp a fost o colectivă, toată această pășune era pentru vitele de lapte ale colectivului. Noi eram acolo sus, sub vârful deal, aceea era partea noastră, destul de departe de casă. Dar acum au păstrat-o: acesta rămâne pentru pășunatul vitelor din cooperativă.

*Cum a fost aranjat acest pășunat pentru vite? Cooperativa germană a primit o parte din pământ, cooperativa țigănească o parte și ce aparține apoi cooperativei germane - asta se știe sigur? [vezi **Fig. 123**]*

Nu știu sigur. Președintele nostru știe, el a fost la împărțeală. Primim foarte puțin pentru 50 de hectare. Avem, nu știu, avem sau nu 10 hectare de pajiște? Nu știu unde a luat partea - a luat doar într-un capăt sau la două. Eu nu am vorbit cu el, dar au făcut împărțeala - se știe ce ne aparține nouă și ce aparține celorlalți.

Credeți că aveți destul fân pentru vaci la iarnă?

Da, trebuie să te asiguri că știi că ai suficient. Asta e una, nu se mai adună paie. Pe atunci, le balotam cu tractorul, le strângeam și le duceam la colectiv. Dar acum fiecare are o singură vacă și nu are nimic de-a face cu paiele. Așa că aproape toate paiele au fost arse. Toate. Nimeni nu avea cu ce să le ducă acasă.

Dar iarna aceasta ați avut suficient fân pentru nutreț?

Da, noi am avut. Mulți nu au avut destul. Țiganii nu au avut suficient, așa că au cumpărat ici și colo. Noi avem o singură vacă și avem trei grădini. Așa că noi avem destul.

2.4.1.9 Ponderea grupurilor etnice în viața economică

Cum era aici? Care era relația dintre sași, români și țigani?

În primul rând, saşii erau majoritari. Noi aşa ştiam. Şi românii veniseră mai mult ca păstori; aveau grijă de oi şi turme. Pe atunci erau 33 de familii de români. Locuiau chiar în vârful dealului. Nu aveau loc în sat; era tot ocupat de saşi.

Românii şi ţiganii locuiau împreună în aceeaşi parte a satului sau separat?

Nu. Separat. Românii erau pe deal, sus, pe aici şi pe acolo. În colţul acela erau câteva, cinci sau şase familii de ţigani. Şi mulţi locuiesc acum acolo jos; erau destul de mulţi ţigani acolo. Aşa erau împărţiţi. Nu se amestecau cu românii.

Prin ce se deosebeau românii de ţigani?

Românii erau un popor muncitor - ţiganii deloc. Asta era tot. Românul se asigura că avea puţin pământ. Ţinea două vaci, sau una împreună cu cealaltă, ca să poată lucra în continuare. Ţiganii [nu erau] deloc [harnici]. Niciun ţigan nu avea pământ, absolut nimic.

Ce făceau unii, ce făceau ceilalţi, cu ce se ocupau unii şi cu ce ceilalţi?

La români, femeile erau administratoarele; făceau totul. Bărbaţii erau ocupaţi mai ales cu turmele. Aveau foarte puţin pământ. Ce aveau era în afara câmpurilor, peste tot în afară. Apoi au emigrat unii saşi, iar românii au cumpărat pământ ici şi colo, aşa că aveau şi câteva parcele printre noi. Dar foarte puţin.

Ţiganii nu aveau absolut nimic; lucrau mereu doar pentru saşi. Erau foarte puţini, dar fiecare avea un om unde lucra toată vara. Acesta îi dădea nişte recoltă sau aşa ceva. Ţiganii locuiau doar în spatele saşilor. Romii nu aveau nevoie de ei [de ţigani]; nu aveau atât de mult de lucru pentru ei.

Aşa au stat lucrurile până la începutul războiului, când au plecat ai noştri. Apoi a fost mai rău. Pe tot parcursul războiului, erau încă liniştiţi sau nu atât de aspri; până când a venit reforma.

Românii deţineau parţial nişte terenuri. Aveau şi animale?

Da. Aveau animale; se pricepeau la creşterea animalelor. Unii aveau chiar şi până la patru vaci, doar câţiva aveau o vacă sau două vaci-trăgeau în pereche. Majoritatea aveau o pereche de tracţiune, pe atunci nu aveau cai, doar vaci, nici oi nu aveau aşa multe. Până la 20, 30 de bucăţi; mai multe nu aveau niciodată. Erau cinci păstori care aveau şi ei destul de mult pământ, puţin mai mult decât ceilalţi.

Românii erau păstorii. Românii îngrijeau vitele şi oile. Românii îngrijeau şi caii şi boii.

Ţiganii nu aveau animale?

Ţiganii erau muncitorii şi îngrijeau în principal porcii. Nu aveau animale. Nu erau gospodari. În primul rând, nu aveau pământ şi, în al doilea rând, nu se pricepeau la gospodărie. Când erau angajaţi pentru muncă, nu erau prea leneşi; puteau munci, dar nu se puteau descurca singuri.

Când îi chemau sașii pe țigani la muncă?

Mereu, toată vara.

Din ce trăiau în rest?

Cu ce trăiau țiganii iarna? Cu greu pot spune, dar își câștigau existența prășind, măcinând sau secerând cereale. Apoi primeau întotdeauna suficientă recoltă pentru a trece peste iarnă. Existau destui sași mai în vârstă care angajau țigani iarna, pentru împrăștierea sau transportul gunoiului de grajd. Ici și colo, sașii aveau de lucru iarna și pentru ei.

Oare o familie de sași angaja întotdeauna aceiași țigani?

Da, fiecare țigan avea stăpânul său, pentru care lucra în mod regulat. Dacă sasul avea nevoie de mai mulți, pentru cosit cereale, treierat și așa mai departe, chema și pe alții. Sau ceva de genul acesta.

Totul era plătit în natură.

Da, în natură, nu cu bani.

Cum funcționa asta: Ați spus că fiecare gospodărie avea propriul țigan? Cum se întâmpla asta? Exista un fel de reglementare sau se întâmpla pur și simplu ca fiecare țăran să-l cheme mereu pe același pe care îl cunoștea?

Sasul ştia cine era un muncitor bun şi cine nu. Iar cei mai buni muncitori primeau locuri de muncă la cel care avea mai mult pământ. Celălalt țigan mergea doar la prășit sau la tăiat lemne ici și colo, pentru câteva zile. Dar celălalt mergea aproape constant să lucreze pentru persoana mai bogată.

Așadar, oamenii cu mai mult pământ i-au ales pe țiganii care erau mai harnici.

Ei lucrau dintotdeauna în acea gospodărie, fiind acolo din tată în fiu.

Dar țiglele[82]? Cine le făcea?

Când era nevoie de țigle, acestea erau procurate și din vecinătate. Erau aduse și din alte sate. Erau mai mulți țigani maghiari acolo. Țiglele erau produse în Bunești, Criț și Meșendorf. Existau destul de multe țiglării, dar nu aici, în Viscri. [Domnul Fernolend se referea la țigle, deoarece cărămizi erau extrase și arse și în Viscri, în zona *Hinterer Rostgraben*, unde trebuie că se mai găsesc încă urme de cuptoare.]

Existau și alte ajutoare în sat? De unde veneau acești muncitori?

Vara, toți cei care dețineau puțin mai mult pământ aveau muncitori. Erau țigani, din apropiere de Sighișoara, din Boiu și Săcel – comunități maghiare. Pentru seceriș

---

[82] În lucrarea originală este folosit cuvântul „Ziegel”, care înseamnă și țiglă, dar și cărămidă. De aceea apare completarea din paranteze a intervievatorilor

veneau [în principal secui din aceste comunități], apoi se întorceau acasă. Așa a fost până la război; după aceea, nu am mai avut pământ.

Au fost mulți țărani care au avut argați sau slujnice?

Puțini. Unul era în Ulița Bisericii (*Kirchgasse*), celălalt acolo, pe Șirul Mic (*Zellchen*), în vecinătatea noastră. Acolo jos mai era unul, doi – care și ei aveau mai mult pământ. Erau foarte puțini, cum spuneam. Doar trei sau patru aveau feciori sau fete, mai ales feciori la treabă – băieți tineri.

2.4.2 STRUCTURI SOCIALE

Interviu cu Michael Fernolend (1912–1997), înregistrat în Viscri pe 9 iunie 1993. Întrebările aveau scopul de a completa datele cunoscute. Întrucât răspunsurile sunt considerate a avea valoare documentară în diverse privințe, acestea nu au fost modificate; au fost păstrate și stereotipurile.

2.4.2.1 Conducerea satului

Probabil că a existat și un jude aici. Cum era numit judele? Cum era ales? Veneau toți țăranii și îl alegeau pe jude?

Acesta era ales. De întreaga comunitate. De obicei, toți țăranii se adunau și se decidea, acesta sau acela, doar recent, în timpul comunismului, a fost diferit.

În unele comunități exista un jude mic. Ce este un jude mic?

Marele jude era „*Honn*" [Hann][83]; noi nu spuneam „marele jude" sau „judele", ci „*Honn*". Celălalt era „*Alsborjer*" [Älteste Bürger][84], acesta era numele judelui mic.

Asta însemna „cel mai vârstnic cetățean"?

Acesta era un nume. *Honn*-ul îi dădea judelui mic indicații despre ce ar trebui să ordone. Trebuia să meargă la pășune și să le spună ce ar trebui să facă și să scrie.

2.4.2.2 Vecinătățile

Cum era organizat satul, cum era structurat totul? Să luăm un exemplu: întreținerea pășunilor.

Întregul sat mergea la pășune, unii la această pășune, apoi alții la alta, pentru curățenie sau întreținerea conductelor de apă, sau din astea. Se făcea prin rotație. Astăzi începem de la acest capăt. Nu vecinătatea trebuia să facă asta, asta trebuia judecătorul, judele mic trebuia să înregistreze că toată lumea trebuia să meargă.

---

[83] Hann = vilicul

[84] cel mai vârstnic cetățean

Câte vecinătăți erau? Ce aparținea cărei vecinătăți și ce aveau de făcut aceste vecinătăți la dumneavoastră în Viscri? Cum lucrau și cum funcționau? Ne puteți povesti acum despre vecinătăți?

Da. Erau patru vecinătăți. Vă pot spune cum era înainte. Prima, a doua, a treia și a patra vecinătate. Vecinătatea era sub conducerea tatălui de vecinătate, care era în funcție câte doi ani.

Unde se găseau cele patru vecinătăți? Spuneți-ne, la ce foloseau aceste vecinătăți? Cu ce se ocupau în Viscri?

Ei și vecinătatea de vizavi erau responsabili de înmormântări; când murea cineva, trebuiau să facă groapa și să îngroape decedatul. Erau necesare doar două vecinătăți pentru o înmormântare. Groapa o făceau patru din vecinătate, prin rotație. Patru vecini, pe rând, făceau groapa. Dacă murea cineva din vecinătatea noastră, tatăl nostru de vecinătate trebuia să plătească patru oameni, după cum le venea rândul.

Pe lângă înmormântare, mormânt, ce mai făceau vecinătățile?

Tot felul de lucrări, ce avea oricine în curte, cum ar fi desfaceri, acoperișuri, construirea unei șuri, asta făceau.

Și dacă trebuia făcut ceva într-o gospodărie, venea toată vecinătatea?

Câți era nevoie. Dacă se construia o casă sau ceva asemănător, atunci se luau la rând. Mergeau câți era nevoie pentru lucrarea din ziua respectivă. Era ordine. Veneau fără [?]. Toată lumea voia să vină, toată lumea voia să facă o zi sau două. Apoi trebuia să spui: cu aceștia avem azi destui. Aceia rămâneau, iar ceilalți veneau mâine. Dar veneau întotdeauna de bunăvoie; nu trebuia niciodată să-i chemi.

Când fiul meu și-a construit casa în '79, a durat o lună întreagă până am dărâmat-o și am pregătit totul, apoi încă o lună până a fost construită. Apoi urma scaunul acoperișului. S-a muncit din greu aproape trei luni. Dar oamenii au venit la noi, așa că nu a trebuit să plătim niciun ajutor.

Ce altceva se făcea cu vecinătatea?

În pădure lemne pentru oameni. Era împărțit, fiecare vecinătate primea o bucată din pădure. Și acolo se lucra. Dacă era o singură femeie acasă sau așa ceva, ea era ajutată, se făcea fiecare grămadă egală, apoi se trăgea la sorți pentru a vedea ce-i revenea ei. Fiecare vecinătate făcea asta separat. În timpul războiului, fetele tinere mergeau cu tații lor bătrâni să taie lemne. Făceau astfel de grămezi, câte una pentru fiecare. Apoi se trăgea la sorți. Se nota de la numărul unu până la atâtea câte erau necesare.

Deci vecinătatea trebuia să repare și drumurile de pe câmpuri, iar aceste drumuri erau împărțite între vecinătățile individuale? Unde aveați dumneavoastră, vecinătatea unu, de reparat drumurile?

Majoritatea drumurilor erau în Hirschelfeld. Acolo mai erau alte două vecinătăți, de asemenea, responsabile de repararea drumurilor.

Era totul amestecat așa, sau o vecinătate avea toate drumurile din Hirschelfeld, alta toate din Hoddelfeld și alta toate în Ebend?

Așa era, după cum eram împărțiți. Judele era acolo, desigur. El dădea ordine vecinătăților: Asta trebuie să faceți aici, aia faceți acolo.

Vecinătățile individuale făceau întotdeauna aceleași drumuri sau se schimba asta?

Nu, se schimba. Era mult mai mult de făcut pe unele drumuri decât aici, în Hoddelfeld. În Hoddelfeld era foarte puțin…

Ce altceva făcea vecinătatea?

Făcea totul. Cum să spun acuma? Dacă cineva avea o pretenție asupra vecinătății, de exemplu, dacă i se prăbușea casa sau trebuia făcut ceva diferit. Atunci pur și simplu transmitea tatălui vecinătății, iar acesta trimitea câți oameni era nevoie.

Chiar și la nunți - ajutau și la sărbătoare?

Asta făceau prietenii [adică rudele]; acolo vecinătatea nu avea nimic de făcut.

Dar dacă cineva era bolnav și nu-și putea face treaba - de exemplu, dacă trebuia cosită iarba?

Era scutit de la a ajuta la treburile vecinilor. Primea ajutor ici și colo. Dar, în general, trebuia să-și ia un ajutor; tatăl de vecinătate nu avea nicio legătură cu asta. Chiar dacă era o văduvă, nu i se oferea niciun ajutor.

Când mureau animalele, săpam pe rând gropile pentru ele, în vecinătate. Toate acestea sunt consemnate în caiete.

Ce altceva trebuia să facă?

Cel mai mult era la pădure, tăiatul lemnelor.

Trebuiau să ajute și românii? Ei nu făceau parte din vecinătate!

Pe câmpuri sau așa, nu veneau niciodată la muncă; asta făceau doar sașii. Și țiganii în nici un caz, nu se punea problema - niciodată.

Dar puteau sașii să trimită țigani la muncă la drumuri?

Da, puteau, dar trebuiau plătiți. Oricine nu putea să o facă singur trebuia să trimită pe altcineva.

Și dacă se lucra la o gospodărie, putea fi trimis și un țigan acolo?

Da, și acolo putea fi trimis țiganul. Și dacă considerau că nu vin destui oameni, proprietarul putea plăti și țigani să-l ajute o zi sau două.

Cine conducea vecinătatea? Cum erau cei doi „tați ai vecinătății”? Cum îi chemau?

„Bătrânul tată de vecinătate” și „tânărul tată de vecinătate”.

Exista și o femeie care avea un rol?

Nu, doar bărbații. Tatăl de vecinătate era ales, le venea rândul în funcție de vârstă, iar bătrânul tată de vecinătate îl alegea apoi pe tânărul tată de vecinătate.

Cine este ales și cui îi vine rândul?

Celui în vârstă îi vine rândul, iar el își ia pe cel mai tânăr. De fapt, nimeni nu este ales.

Bătrânul tată de vecinătate, cum îi vine rândul? Este în funcție de numărul casei? Deci, doi ani de la casa numărul 8 și doi ani de la casa numărul 9?

Nu. Este în funcție de vârstă.

Și dacă cineva este atât de bătrân încât nu mai poate face asta cum trebuie?

În vecinătatea noastră, de exemplu, erau prea mulți bătrâni. Așa că făceau doar un an. Și apoi mergea mai departe. Asta se întâmpla doar la noi în vecinătate. Și apoi am decis că tatăl de vecinătate să facă întotdeauna doar un an. Asta era până la vârsta de 60 de ani. Cine era mai tânăr trebuia să facă doi ani.

Încă nu înțeleg cum funcționează acest „la rând”. Să presupunem că urmează să fie ales un nou tată de vecinătate. Cine va fi tată de vecinătate?

Acela căruia îi vine rândul, știe asta. Cea mai în vârstă persoană după actualul tată de vecinătate este următoarea la rând. Nu contează în ce casă locuiește, trebuie doar să aparțină vecinătății. Și își alege un tată de vecinătate mai tânăr.

Nu este oare adevărat că tatăl de vecinătate mai în vârstă este adesea foarte fragil?

Nu, asta nu se pune în discuție. De aceea, în comunitatea noastră, pentru că eram atât de mulți, am slujit doar câte un an, până la vârsta de 60 de ani. Când socrul fiului meu a devenit tată de vecinătate, avea doar 59 de ani; așa că a slujit doar un an. Dar când i-a venit iar rândul, murise.

Altfel, ar fi fost prea bătrâni, dacă ar fi slujit peste 60 de ani. Atunci nu le-ar mai fi venit rândul. La noi mai era și asta: oricine avea un fiu de însurat era ales tată de vecinătate [...], când venea fiul său, era gata, nu mai trebuia, nu mai putea fi tată de vecinătate. Dacă avea un fiu care se căsătorea, atunci acel fiu devenea parte a vecinătății.

Ce făceau tații de vecinătate?

Părinții vecinătății erau obligați timp de doi ani să comande supravegherea, să comande carnavalul.

Ce făceau la carnaval?

Pe atunci, era foarte distractiv. Tații de vecinătate trebuiau să ofere două mese. Varză murată cu carne de porc pentru prima zi, aceea era prima zi de socoteală, când totul era înscris și se plăteau amenzile dacă cineva nu fusese acolo.

De ce erau judecate lucrurile acolo?

Din cauza a ceea ce trebuia făcut, una sau alta. Chiar și pe câmpuri, drumurile trebuiau întreținute. Erau împărțite astfel încât fiecare vecinătate să aibă partea ei de drumuri de întreținut, pe unde trebuia să se meargă la recoltare. Întotdeauna era ceva de făcut. Și dacă nu veneau, erau pedepsiți cu atât sau atât de mult.

Fiecare vecinătate avea propriul turn al slăninilor, sau nu?

Nu chiar. A treia vecinătate deținea unul de una singură. Erau două turnuir mai mari, două împreună, dar apoi erau și mai mici. În rest, erau întotdeauna două vecinătăți împreună.

Exista altceva care aparținea vecinătăților, care era gestionat de ele?

Înainte de război, era grâul. Fiecare avea propria ladă de grâne, dar nu în funcție de vecinătatea sa.

2.4.2.3 Frățiile

Trebuie să fi existat și aici frății. Ce făceau?

O dată aveau un set de reguli pentru biserică. Toată lumea trebuia să meargă la biserică. Apoi erau dansurile, care aveau loc aproape în fiecare duminică de toamnă, întotdeauna sub tei. Muzica era angajată de frăție, iar toată lumea plătea.

Când se dansa? De când până când?

În afară de Postul Mare[85] și Advent[86], mai tot timpul.

Nu era deja frig înainte de Advent? Se mai putea dansa sub tei atunci?

Dacă era prea frig, se intra în sală.

A fost sala acolo dintotdeauna?

Da. De când a fost construită sala comunității în 1901. Înainte de asta, nu era nimic acolo.

Dar unde dansau înainte de a fi construită sala?

---

[85] al Paștelui

[86] Postul Crăciunului

Ori la casa Feciorului în vârstă sau a tatălui de vecinătate.

Era suficient loc acolo?

Nu era prea mult loc, chiar dacă majoritatea oamenilor aveau două camere.

Cine era Feciorul în vârstă? Era întotdeauna cel mai în vârstă fecior?

Nu, era ales. De întreaga frăție. Și organizația fetelor avea și o „*Altmagd*"[87] și o „*Jung*[alt]*magd*"[88] [*Gangaultmoid*]. Frăția avea trei: „*Altknecht*"[89], „*Wortknecht*"[90] și „*Jung[alt]knecht*"[91] [*Gangaultkniecht*].

Ce făcea fiecare dintre cei trei?

Jung[alt]knecht avea cel mai mult de făcut. *Altknecht* îi dădea indicații, atunci când era de lucru undeva sau când trebuiau chemați oamenii. Aceasta era atunci responsabilitatea *Jung[alt]knecht*. [Michael Markel menționează și alți unul sau doi funcționari: „*Schafner*"[92], care avea de făcut lucruri practice, cum ar fi să stropească ringului de dans sau a sălii ca să nu se ridice praful, să aducă apă de băut pentru dansatori.] *Wortknecht* era doar la mijloc, nu avea prea multe de spus. [Trebuia să anunțe discursurile de deschidere stabilite la întâlniri și să aibă cheile; vezi: S. Muller, (1995).]

În biserică, fiecare avea locul lui. *Altknecht* și *Wortknecht* în față, iar *Jung[alt]knecht* doar în al treilea rând.

Cum era cu Wortknecht? De ce se numea așa?

Acesta spunea ce era permis. Când tinerii dansau, nicio fată nu avea voie să stea în poala unui băiat. *Wortknecht* spunea ce era permis și ce nu. De asemenea, freca și curăța sala.

Altknecht îl numea pe Jung[alt]knecht. Tot el îl numea și pe Wortknecht?

Nu. Acesta era și el ales.

Avea fiecare frăție câte o ladă?

Fiecare frăție și organizație de fete aveau câte o ladă.

---

[87] Fecioară în vârstă

[88] *Fecioară în vârstă cea tânără, junioarea*

[89] Feciorul în vârstă

[90] Feciorul de cuvânt

[91] Feciorul în vârstă cel tânăr

[92] ajutorul Feciorului în vârstă

Ce altceva făceau?

La vremea recoltei, toți tinerii mergeau cântând prin sat. Erau două cântece. Începeau să cânte de la marginea satului până aproape la jumătate, apoi începeau un alt cântec. În sus și în jos pe Ulița Bisericii. Asta era la festivalul recoltei.

Nu cântau și de Bobotează?

Făceau asta sub tei. Cântau şi la biserică, chiar şi după război, pe 31 octombrie, de Ziua Reformei. Apoi acolo sus erau şi *die Adjuvanten*[93] [Blechblaser - suflători în alămuri, n.trad]. Şi pe 1 mai, în sat. Şi de Crăciun. Fanfara cânta în principal pentru ca tinerii să danseze.

Primea fanfara ceva?

La dans, fiecare plătea cât se cerea.

Fanfara cânta și la înmormântare?

Acolo primeau şi rachiu. Un litru pentru toți 10-12. În vremurile de demult trebuia să le fie gătită și o supă de fasole. Dar acum, recent, acest lucru nu se mai face. Acum primesc doar rachiu.

Mai aveau frățiile și surorile altceva de făcut? Am vorbit despre cântat mai devreme. Există, de exemplu, sate unde frăția trebuia să coasească.

Pe atunci, coseau pentru preot, secerau şi îl aduceau. Frăția şi surorile făceau asta împreună. Pentru preot şi biserică - asta era una. Când murea un tânăr, frăția îi săpa mormântul şi căra şi sicriul de acasă la cimitir. [În plus, frăția trebuia să întrețină și fântânile de pe câmp, de exemplu.]

Aveau și o funcție pentru moralitate?

Dacă un băiat făcea ceva ce nu trebuia, era pedepsit. Nu avea voie să provoace tulburări pe uliță sau să stea acolo prea mult timp, *Altknecht* trebuia să-l vadă. Altfel, era pedepsit. Primeau o amendă. Dacă nu veneau la biserică, erau iar pedepsiți.

Pe lângă vecinătăți, frății și organizații de surori, exista ceva ce îi ținea pe oameni laolaltă, unde oamenii se ajutau reciproc și lucrau împreună?

Nu mai era altceva.

2.4.2.4 Proprietatea și calitatea vieții

Dar moștenirea? Când cineva murea, cum erau împărțite bunurile sale? Casa, pășunile, câmpurile, grădina de legume, mobila, banii - cum erau împărțite acestea?

---

[93] fanfara

În cercul de prieteni [adică, între rude]. Cu casa, de obicei era așa: Fiul cel mic primea gospodăria.

Când un bărbat murea, ce primeau soția și copiii lui?

Fiecare copil își primea partea, iar cred că soția păstra o treime. Nu mai ştiu atât de precis. Fiul cel mic moştenea gospodăria. Apoi trebuia să le plătească celorlalți.

Dacă bărbatul, de exemplu, avea o ladă cu cereale în biserica fortificată, cine o primea?

Copiii – sau rămânea nevestei? Noi nu am apucat să vedem asta. Dar așa era în copilăria mea.

Cum era mai demult, când se căsătoreau niște tineri, ce primeau ca zestre?

Fiecare primea câte o vită, ca să aibă de înhămat. Locuiau oriunde găseau loc. Dacă nu era posibil, atunci femeia trebuia să meargă să locuiască cu soțul ei. Slujitorul primea doi viței tineri de înhămat, sau un cal, sau așa ceva, fetele și băieții primeau de la părinți câte o bucată [de pământ], deci și teren. Primeau cât îşi permitea fiecare. Fiecare copil primea la fel. Cei mai săraci nu puteau da câte ceva din fiecare câmp. Atunci femeia primea ceva din câmpul ăsta, iar bărbatul ceva din celălalt. În felul acesta, tot aveau câte o bucată din fiecare câmp.

Cum erau construite șurile în copilăria dumneavoastră? Aveau acoperișuri din țiglă sau șindrilă? Erau acoperite cu paie?

Nu, toate erau acoperite cu țiglă, la fel ca acum.

Existau case din lemn?

Nu, nu existau. Una, două. Mai e una acolo jos.

Au fost incendii în sat?

În '31, pe 24 ianuarie, cineva a pornit un incendiu şi şase şuri au ars atunci, acolo, pe cealaltă uliță. Din fericire, a plouat puțin atunci, dar tot nu am putut opri focul până nu a ajuns într-un spațiu gol de unde lipsea o șură. Apoi a fost stins, altfel ar fi ars tot locul.

Ce fel de moară aveați? Era o moară cu apă?

Nu, o moară cu motor. La Homorod aveau o moară cu apă. Dacă voiam să măcinăm pentru o nuntă sau pentru Carnaval, ne duceam la Homorod; făina de la moara cu apă era mai bună decât asta de la moara cu motor.

Se cocea într-o anumită zi a săptămânii?

Nu, când rămânem fără pâine.

Și cât de des aproximativ?

Ei bine, la fiecare trei sau patru săptămâni. De îndată ce rămânem fără, coceam din nou.

Fiecare gospodărie de aici avea propriul cuptor și fiecare cocea când vroia?

Da. E foarte rău că suntem atât de puțini. Pentru că altfel, dacă era o familie în curte, trei, patru persoane sau mai multe, ar fi trebuit să coacă la fiecare două săptămâni. Eram șapte frați, cu părinții noștri, nouă. Așa că trebuia să coacem la fiecare două săptămâni. Mama noastră de obicei așa se împărțea, să fie sâmbăta, atunci coceam. Așa a continuat până când au plecat toți acum.

Și românii și țiganii fac așa acum. Au învățat multe de la sași. Înainte, mâncau mai ales doar *palukes* [terci de porumb][94].

Doar mămăligă [terci de porumb]?

Nu numai atât. Românii erau păstori. Și pentru fiecare vită pe care o mânau la pășune, primeau câte o pâine de la noi. Și grâu, de asemenea. Își puteau măcina propria făină, și așa se descurcau. Pentru că era o turmă mare, cu multe vite în sat, și primeau câte o pâine pentru fiecare vită. O primeau doar o dată pe an, pentru fiecare vită. Restul îl plăteam în bani. De două ori primeau și slănină și ouă într-un coș [...]. Acum primesc doar bani.

2.4.3 CURSUL VIEȚII

2.4.3.1 Michael Fernolend (1912-1997, Fig. 80)

Interviu înregistrat în Viscri pe 9 iunie 1993. Întrucât răspunsurile sunt considerate a avea valoare documentară în diverse privințe, acestea nu au fost modificate; au fost păstrate și stereotipurile.

Fig. 80 Michael Fernolend

[94] mămăligă

Domnule Fernolend, ne interesează locul în care v-ați născut și unde ați locuit.

Mi-am făcut așa o viață - am spus întotdeauna că unul din o sută va trece prin asta. M-am născut aici, în Viscri, pe 20 iunie 1912. Pe atunci, locuiam la numărul 113, acum am 75. Mi-am pierdut mama când aveam opt ani. Aveam un frate și o soră, dar erau căsătoriți și nu locuiau cu noi. Și astfel, din această cauză, m-am căsătorit devreme - în noiembrie 1933; aveam doar 21 de ani și încă nu eram în armată.

Apoi, în primăvara anului '34, pe 4 aprilie, m-am înrolat în armată — dar cu propriul meu cal și cu toate hainele mele. Am servit doar trei luni la început — aprilie, mai și iunie — și apoi încă două luni în toamnă, și încă o lună în toamna următoare. Dar trebuia mereu să ai grijă de cal, ca să arate bine timp de patru ani. Și astfel, în '38, am fost eliberat din armată.

Fiul meu se născuse deja în octombrie '37. În '39 a început înrolarea. A început în martie. Mai întâi, m-am înrolat în Sibiu; aceea era unitatea mea — eram călăreț, în Cavalerie. Apoi am fost eliberat, dar în toamnă am fost iar recrutat pentru trei luni. Asta era în '39. În '40, s-a întâmplat din nou: trei luni în primăvară și trei luni în toamnă, mereu doar așa, înrolare.

În 1941 s-a născut fiul meu cel mic, dar am servit din nou timp de trei luni primăvara și trei luni toamna. În primăvara anului 1942 m-am reînrolat, dar am stat doar două luni. În iulie m-am reînrolat din nou și apoi am plecat călare în Rusia, la război. Am fost în Rusia, mai întâi în Crimeea, apoi am fost în Caucaz, peste Kerci, peste Marea Azov. Întotdeauna m-am simțit norocos. Asta a fost în septembrie, când am venit în Caucaz, și apoi am făcut icter. [Urmează experiențe de război]

Apoi a fost colapsul și am venit spre vest. Am trecut peste asta fără să fiu rănit. Aveam doar tromboză la picior. Și odată cu asta, am avut noroc: nu am mai putut merge direct pe front pentru că eram ca și rănit; piciorul era făcut praf. Așa că am avut noroc și m-am întors. În 1945, pe 14 august, m-am întors acasă.

Și am avut noroc. M-au scos de pe front atunci, când aveam icter, și am plecat. Altă dată am fost rănit. [Urmează experiențe de război]. Și cu asta, m-am întors din nou. M-am gândit, norocul meu a fost întotdeauna așa încât să scap de cele mai rele. Așa am reușit.

Când am venit, eram tânăr. Eram slăbit și a trebuit să merg la băi, la Rupea, timp de două luni. În anul următor, eram deja bine.

Și ce s-a întâmplat apoi?

Când am ajuns acasă, i-au luat pământul tatălui meu. Dar pe atunci nu am avut curajul pe care l-am avut mai târziu.

Soția mea fusese luată în Rusia. Tatăl meu avea 65 de ani, cel mare avea 7 ani, celălalt avea 3. Trei bărbați! Apoi am venit și eu, - aveam 33 de ani atunci- și eram și slăbit și bolnav din cauza războiului. A fost ceva teribil! Patru bărbați, zece ani! Eu am venit în august '45, soția mea a venit în august '55; eram pe punctul de a-l confirma pe fiul meu cel mic. A fost groaznic!

Soțul surorii mele fusese și el ucis în '42, iar ea avea patru copii mici. Eu aveam doi copii mici. Soacra mea avea o fiică bolnavă — sora soției mele, care avea și ea doi copii mici. Așa că erau opt copii mici, eu, tatăl meu și soacra mea. Apoi am încercat să ajut alte două femei.

De aceea spun: unul din o sută poate avea așa o soartă; era soarta mea! Dar am reușit. Priviți, bat spre 81! Asta nu am crezut niciodată. Eu sunt o persoană așa, pașnică: mereu mulțumit; trebuie să accepți ce vine!

Și ce s-a întâmplat apoi?

Pe atunci aveam deja curaj și toate cele. Am format un fel de asociație. Întreaga comunitate. Eram 107 membri. Eram președinte atunci, în '56. Și aveam tot satul sub mine. Am avut mult curaj. Întotdeauna am fost slab în putere; niciodată nu am avut multă putere. Nu am fost niciodată un om puternic, dar în altele…În 1962 a trebuit să intrăm cu toții în colectiv. Am lucrat cu caii, cântărindu-i, dresându-i și tot ce aveam de făcut. În '72 m-am pensionat, iar când am încetat să mai merg la fermă, am renunțat la cai și am lucrat doar acasă: doi ani am fost pe drumuri, ca muncitor la întreținerea drumurilor. Dar m-am descurcat întotdeauna - chiar și cu munca grea, pe atunci peste 10 ani. Dar nu m-am simțit niciodată nemulțumit, am fost întotdeauna mulțumit de cum au ieșit lucrurile.

Așadar, cum a fost când pământul a fost redistribuit în 1990? Ați cerut pământ atunci sau nu mai?

Da. Acum suntem singuri, dar pe atunci nu era sigur că vom recâștiga niște teren.

Poveștile pe care oamenii le spun sunt despre destine dificile. Circumstanțele și adversitatea au dus la emigrarea majorității sașilor. Și totuși, amintirea satului este adânc săpată în inimile foștilor locuitori ai Viscriului. O poezie a unui emigrant timpuriu ilustrează acest lucru:

Viscri, rămas bun

Dumnezeu să te binecuvânteze, dragul meu sat mic,

acum rămas bun, dragii mei oameni,

trebuie acum să plec, departe,

un timp îndelungat nu voi mai fi cu voi

Viscri, ce frumos ești,

Viscri, rămas bun.

Tu clopoțel de seară mic și luminos, sună

vino și mângâie inima mea îndurerată,

tu cetate mândră cu zidurile tale înalte,

ajută-mă să port durerea despărțirii.

Viscri, ce frumos ești,

Viscri, rămas bun.

În înălțimile tale am fost mereu acasă,

cu cântecul păsărilor și soarele,

ai vrut să mă protejezi de vuietul

și furtuna lumii prea zgomotoase.

Viscri, ce frumos ești,

Viscri, rămas bun.

Numai tu știi cele mai fericite ore ale mele,

ți-am încredințat întreaga mea inimă tânără,

ție ți-am putut împărtăși cu bucurie fericirea mea,

iar tu m-ai privit în liniște și în tăcere.

Viscri, ce frumos ești,

Viscri, rămas bun.

3. VISCRI AZI[95]

3.1 ASPECTE DEMOGRAFICE

3.1.1 SOCIETATEA MULTICULTURALĂ ÎN SCHIMBARE

3.1.1.1 Grupurile etnice

Viscri, în perioada de tranziție postcomunistă, este în mod clar o comunitate multiculturală aflată în continuă schimbare; emigrarea substanțială și destul de bruscă a majorității populației săsești a fost cauza unei structuri a populației semnificativ modificate, pe care o vom examina în primul rând în ceea ce privește dezvoltarea sa spațială și temporală în perioada postbelică.

Capitolul 2 (2.1.3) relevă faptul că satul secuiesc original a fost înlocuit în secolul al XII-lea de un sat săsesc care s-a dezvoltat pe Pământ Crăiesc. Ciobanii români sunt menționați în acest sat încă din secolul al XVII-lea, iar până în secolul al XVIII-lea erau rezidenți permanenți. Fără îndoială, reformele lui Iosif al II-lea, sau mai degrabă Edictului său de Concivilitate civilizație (Teutsch, 1907, p. 280-283, 292-318; Schaser, 1989, p. 40-72, 195-219), care au acordat românilor și romilor dreptul de a se stabili în satele săsești, au influențat și dezvoltarea Viscriului, astfel încât, până în secolul al XIX-lea, acesta era deja un sat multicultural, locuit de aproximativ două treimi saşi şi o treime români şi romi.

Trebuie clarificat aici faptul că în această comunitate multiculturală cele trei grupuri de populație au trăit spațial și sociologic în simbioză până în era comunistă, rămânând însă clar separate unele de altele.

Sursele primare pentru studiul populației și a diverselor sale caracteristici au fost registrele bisericești (registrele de familii) ale bisericii protestante, registrele Cooperativei Agricole de Producție (CAP) și interviurile orale. Nu am putut accesa registrele personale oficiale, păstrate acum la Bunești, care conțin o evidență completă a populației. (Cu toate acestea, se poate presupune că, cu ajutorul registrelor fostelor CAP-uri, completate de explicații și interviuri cu populațiile românești și rome, am putut compila o bază de

[95] în 1997, anul în care a fost încheiată şi publicată lucrarea de cercetare

date mult mai cuprinzătoare privind structura şi dezvoltarea demografică şi etnică a populaţiei în perioada postbelică; **Fig. 81)**.

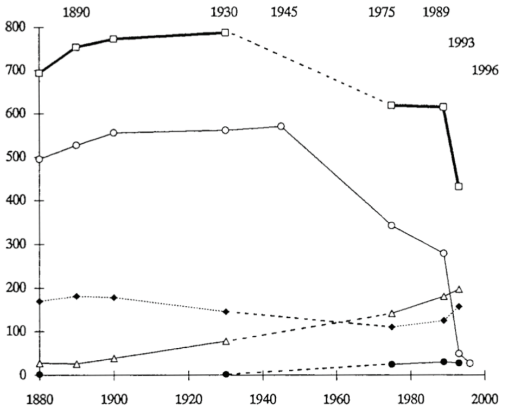

Fig. 81. Dezvoltarea populaţiei.
Linia groasă reprezintă populaţia totală, iar liniile subţiri arată dezvoltarea grupurilor individuale de populaţie (cercuri albe - saşi, pătrate negre - români, triunghiuri albe - romi, cercuri negre - altele).

Tabelul de mai jos prezintă evoluţia numărului absolut de locuitori, defalcat pe grupuri etnice (Sursa: Metzl, Wagner, Recensământul populaţiei 1992, Cercetări de teren 1993).

Numărul de locuitori	1857	1880	1910	1930	1956	1966	1975	1989	1992	1993
saşi	488	495		562			342	279	66	49
români		169		145			110	125	231	157
romi		28	78				141	180	104	197
alţii		11	2				25	30	11	28
Total	692	703	790	787	779	735	618	614	412	431

3.1.1.2. Diverse comunităţi religioase

Tabelul următor arată în cifre absolute câţi locuitori din Viscri aparţineau diferitelor comunităţi religioase în 1975, 1989 şi 1993. O corelaţie clară poate fi observată prin împărţirea în funcţie de diferitele grupuri etnice. În general, toţi romii şi românii aparţin Bisericii Ortodoxe, iar toţi saşii Bisericii Evanghelice. Maghiarii de aici sunt catolici.

Când două persoane de afiliere religioasă diferită se căsătoreau, această căsătorie era doar uneori încheiată şi oficial. Copiii acestor cupluri se puteau alătura fie Bisericii Ortodoxe, fie Bisericii Evanghelice, după cum doreau. O persoană era membră a acelei comunităţi religioase căreia îi plătea o contribuţie bisericească foarte modestă şi era şi înmormântată conform riturilor acelei biserici.

Împărţirea populaţiei în funcţie de afilierea religioasă este următoarea:

An	Confesie	Saşi	Români	Romi	Germani sudeţi	Maghiari	Micşti
1975	Protestanţi	342	0	0	0	0	4
	Ortodocşi	0	114	141	2	0	14
	Catolici	0	0	0	0	2	0
1989	Protestanţi	279	0	0	0	0	7
	Ortodocşi	0	128	180	1	0	17
	Catolici	0	0	0	0	2	0
1993	Protestanţi	49	0	0	0	0	8
	Ortodocşi	0	159	197	1	1	16
	Catolici	0	0	0	0	0	0

3.1.1.3 Structura populaţiei

Primele date mai precise privind structura populaţiei datează din 1850 (**Fig. 82**), dar aceste date nu pot fi defalcate pe sexe. Cu toate acestea, ele

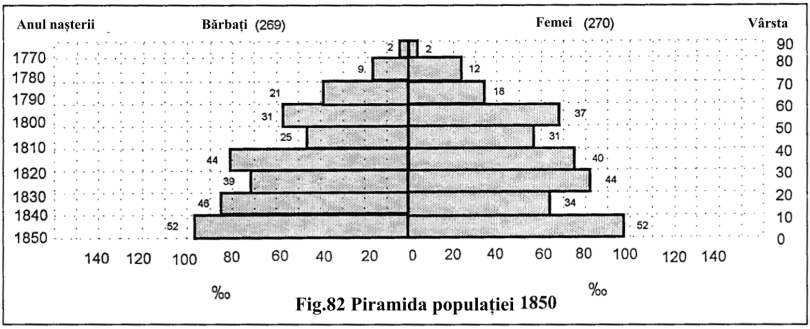

Fig.82 Piramida populaţiei 1850

prezintă imaginea unei populații a cărei tranziție demografică nu este încă completă.

Următoarele figuri (**Fig. 83-94**) reprezintă piramidele populației pentru anii 1975, 1989 și 1993, defalcate pe grupuri etnice. Cu toate acestea, deoarece durata de viață a unor indivizi este necunoscută, totalurile din piramide nu corespund în întregime cu cele din tabelul de mai sus. Piramidele diferă semnificativ în funcție de situația economică, stilul de viață și evenimentele istorice. Anumite evenimente, cum ar fi Războaiele Mondiale, sunt reflectate în piramide.

Structura pe vârste a populației din Viscri se schimbase deja considerabil până în 1975, așa cum se poate observa atât din piramida populației totale, cât și din cea a grupurilor etnice (**Fig. 83-86**).

Bineînțeles, trebuie luată în considerare proporția destul de mică a populației, care este în mod inerent o cauză a anumitor neregularități ale piramidelor.

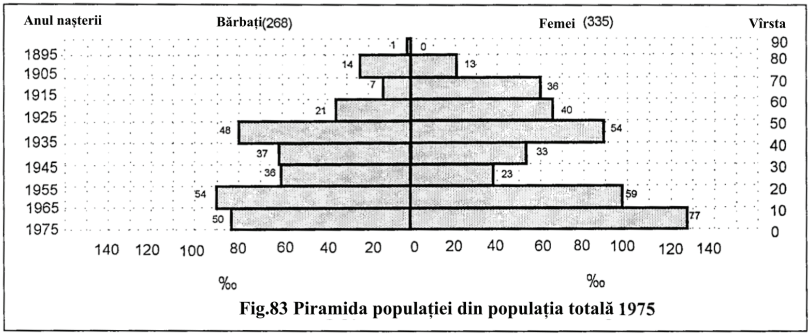

Fig.83 Piramida populației din populația totală 1975

Piramida din 1975 (populația totală; **Fig. 83**) prezintă neregularități considerabile, chiar sistematice. La acea vreme, Viscri avea o populație de 618 locuitori (datele de naștere a 6 persoane sunt necunoscute), cu o majoritate feminină clară: 338 de femei față de 270 de bărbați.

Cea mai neregulată piramidă a populației este cea a sașilor (**Fig. 84**), iar întrucât acest grup era încă cel mai mare din sat în 1975, a fost și factorul decisiv în dezvoltarea foarte neregulată a populației din Viscri – o dezvoltare a populației care se stabilizase mai mult sau mai puțin până la acea vreme. În grupul de persoane cu vârste cuprinse între douăzeci și treizeci de ani (anul nașterii 1945-1955) impactul semnificativ al deportării în Uniunea Sovietică este deosebit de evident. Anii de război au un efect profund asupra celor

născuți între 1935 și 1945. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că grupul celor cu vârsta cuprinsă între 40 și 50 de ani în 1975 (adică cei născuți între 1925 și 1935, în perioada interbelică) este cel mai bine reprezentat, chiar mai mult decât cei sub zece ani (născuți între 1955 și 1965), indiferent de alți factori. În rândul grupelor de vârstă mai înaintate, disparitatea dintre bărbați și femei este deosebit de pronunțată: marea majoritate a bărbaților care au fost deportați în Uniunea Sovietică sau care au devenit prizonieri de război au fost eliberați în Germania; din păcate doar un număr mic dintre ei au putut sau au dorit să se întoarcă în Ardeal.

În ceea ce-i privește pe români (**Fig. 85**), este evident că anii de război și de după război au avut un impact negativ semnificativ asupra dezvoltării demografice, în timp ce legea surprinzătoare anti-avort a lui Ceaușescu după 1966 a avut probabil o influență majoră asupra populației mai tinere.

Cea mai tânără și mai regulată piramidă a populației este cea a romilor (**Fig. 86**). Deficitul masculin (cel puțin în rândul bărbaților mai în vârstă) poate fi explicat prin natura nomadă a acestui grup și prin faptul că unii dintre ei lucrau în Ungaria.

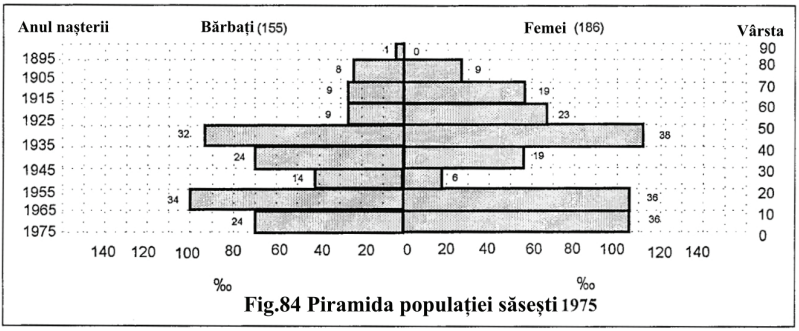

Fig.84 Piramida populației săsești 1975

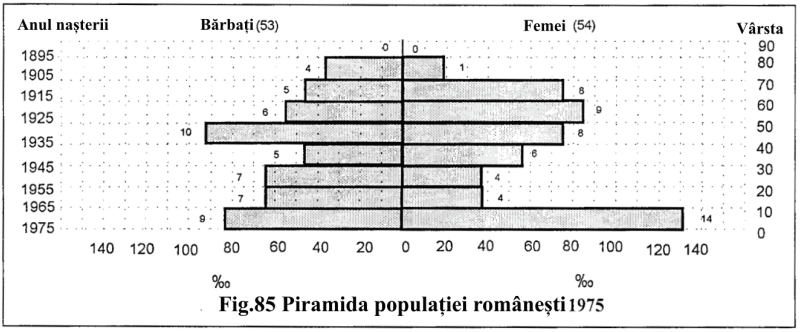

Fig.85 Piramida populației românești 1975

În piramidele din 1989 (**Fig. 87-90**; acestea reflectă situația de dinainte de „schimbare”), saşii constituie deja o minoritate (**Fig. 88**), care cu toate acestea, ca grup individual, încă este cel mai important. Structura lor de vârstă nu mai reflectă strict urmările războiului, ci şi lenta, dar din ce în ce mai evidenta migrație spre Germania. Aceasta a fost o consecință a acordului dintre guvernele german şi român.

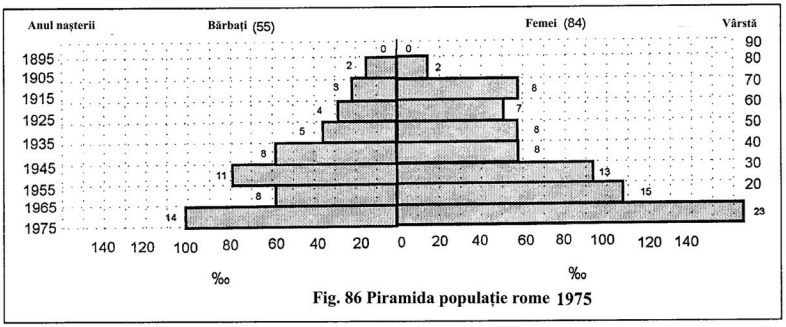

Fig. 86 Piramida populație rome 1975

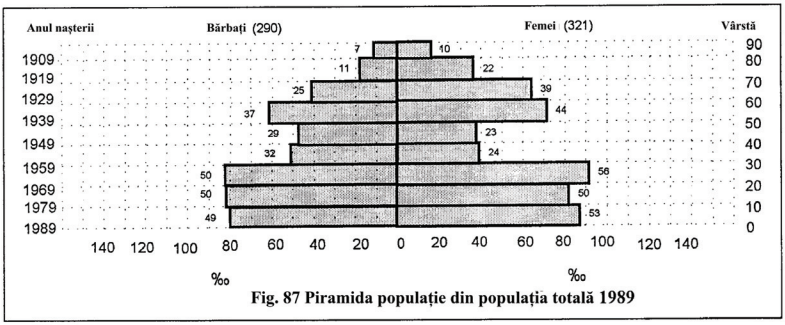

Fig. 87 Piramida populație din populația totală 1989

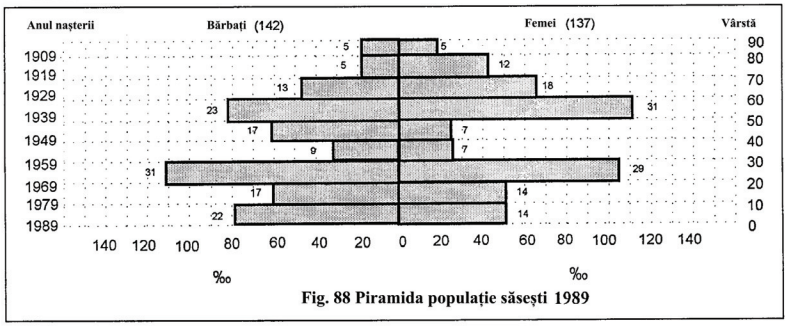

Fig. 88 Piramida populație săseşti 1989

Romii, care ocupau de acum locuințele săseşti goale, au cunoscut o creştere a populației deosebit de puternică (**Fig. 90**). Creşterea populației românești (**Fig. 89**) a fost mult mai mică decât cea a romilor; se practica controlul naşterilor, deşi într-o măsură limitată. Astfel, populația românească are o piramidă mult mai regulată, deşi şi aici deficitul rezultat din anii de război este clar sesizabil în grupurile de mijloc. Structura speranței de viață este practic aceeaşi ca în 1975. Întrucât raportul de gen este mai echilibrat (deşi există încă o supra reprezentare a femeilor), forma piramidei populației în ansamblu devine oarecum mai regulată şi în acest sens.

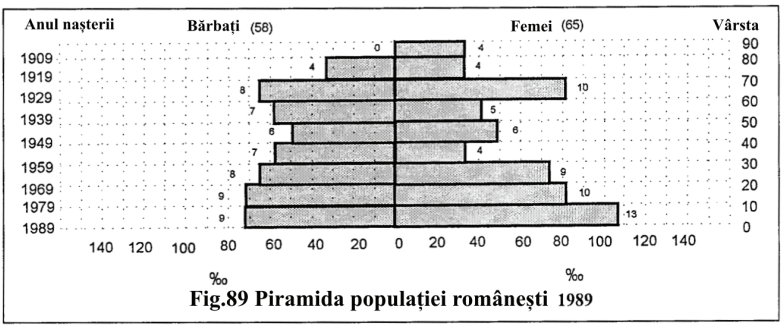

Fig.89 Piramida populației românești 1989

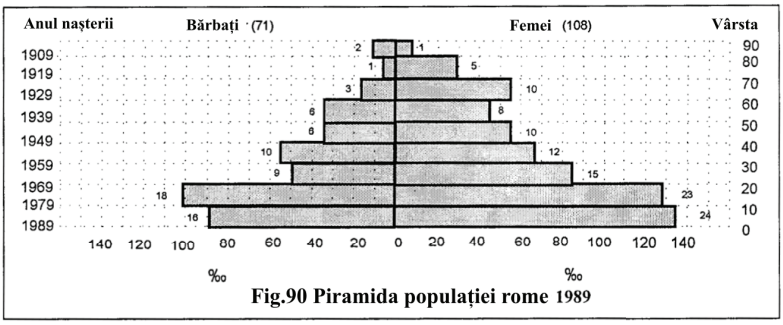

Fig.90 Piramida populației rome 1989

Piramida populației totale din 1993 (**Fig. 91**) nu mai este comparabilă cu cea anterioară, nici în ceea ce priveşte forma, nici, şi mai ales, conținutul, deoarece reflectă acum o comunitate în care nu numai că saşii sunt în declin rapid (doar 10% din populația totală), dar în care, în plus, romii constituie cel mai mare grup de populație.

Saşii (**Fig. 92**) formează doar o populație reziduală a cărei compoziție este determinată doar de o serie de factori aleatorii şi pentru care, caracteristice unei populații reziduale, sunt relevante doar două lucruri: şi anume, o îmbătrânire semnificativă a populației şi absența practic completă a

copiilor. Piramida saşilor este fără formă. Trebuie ținut cont de faptul că aceasta se referă la un grup de doar 49 de persoane. Doar un copil sas are sub 10 ani, iar doar trei copii au între 10 şi 19 ani. În schimb, grupul mai în vârstă este relativ mare: 29 de persoane au peste 60 de ani, comparativ cu 19 care au sub 60 de ani. Piramidele românilor (**Fig. 93**) şi ale romilor (**Fig. 94**) s-au schimbat mult mai puțin.

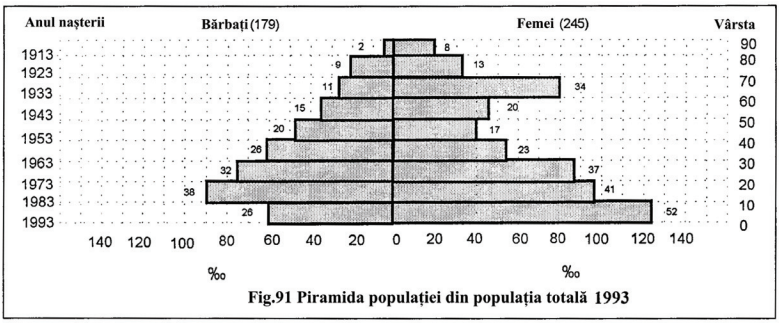

Fig.91 Piramida populației din populația totală 1993

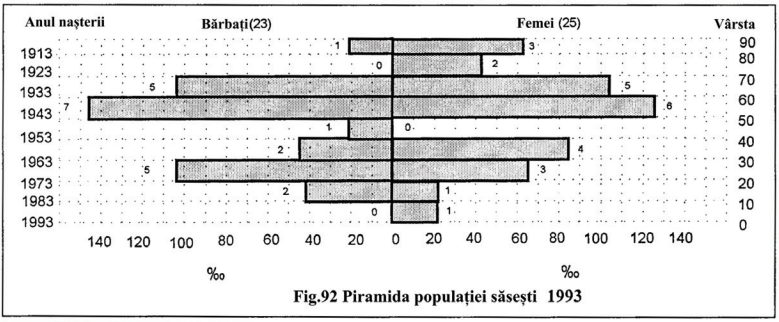

Fig.92 Piramida populației săseşti 1993

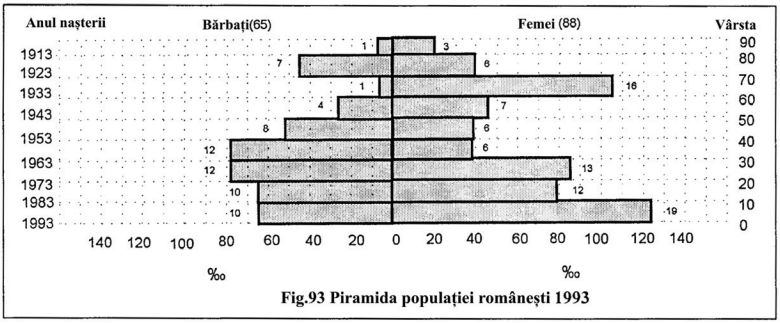

Fig.93 Piramida populației românești 1993

Astfel, piramidele populației reflectă nu doar consecințele războiului și ale perioadei postbelice, inclusiv deportarea, migrația și atitudinile diferite față de controlul nașterilor, ci și, mai presus de toate, schimbarea compoziției etnice a populației satelor. În același timp, ele ilustrează sfârșitul grupului populației săsești, care timp de 800 de ani a fost cel mai semnificativ și, pentru o lungă perioadă de timp, probabil singurul grup de populație din sat.

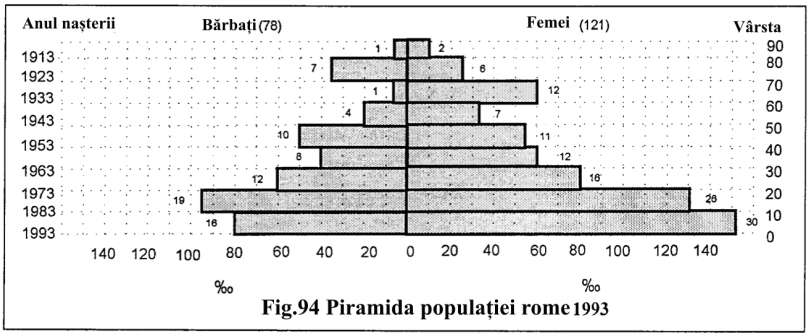

Fig.94 Piramida populației rome 1993

Cifrele arată clar schimbările semnificative în structura populației din Viscri. În același timp, piramidele populației demonstrează că acest proces nu este încă încheiat, ci va continua și în viitor. Nu numai că sașii vor dispărea din sat, dar și numărul românilor va scădea.

3.1.2 MIȘCAREA POPULAȚIEI

Complexitatea unui sat transilvănean aflat în tranziție este cel mai bine ilustrată de o analiză detaliată, posibilă datorită asistenței lui Caroline Fernolend. Deși perioada investigată acoperă doar 18 ani, 1975–1993, acești ani au fost cruciali.

Cele de mai sus dezvăluie deja circumstanțele din timpul celui de-al Doilea Război Mondial: deportările în Rusia, evacuarea temporară a sașilor din casele lor, stabilirea în sat a românilor din alte părți ale țării, proporția tot mai mare de romi de diferite origini, eliberarea prizonierilor de război și a deportaților în Germania și întoarcerea lor doar parțială în sat. Chiar înainte de 1975 aceștia au fost cauza unei structuri a populației drastic modificate în toate privințele. Ne amintim că din cei 570 de sași, doar 403 mai rămăseseră în Viscri la 1 martie 1945; 100 se aflau în Uniunea Sovietică, 57 în Germania și 10 în alte părți ale României. Dintre capii de familie de sex masculin sub 45 de ani doar 4 mai rămăseseră în sat, 56 erau în Germania, 28 în Uniunea Sovietică și 3 în Armata Română.

Între 1975 și 1993, în Viscri au rămas 872 de persoane, și anume 388 de sași, 190 de români, 254 de romi, 32 de persoane de origine mixtă, 3 maghiari, 3 basarabeni și 2 germani sudeți. (Mișcarea populației este rezumată într-un tabel și o figură – **Fig. 95**.)

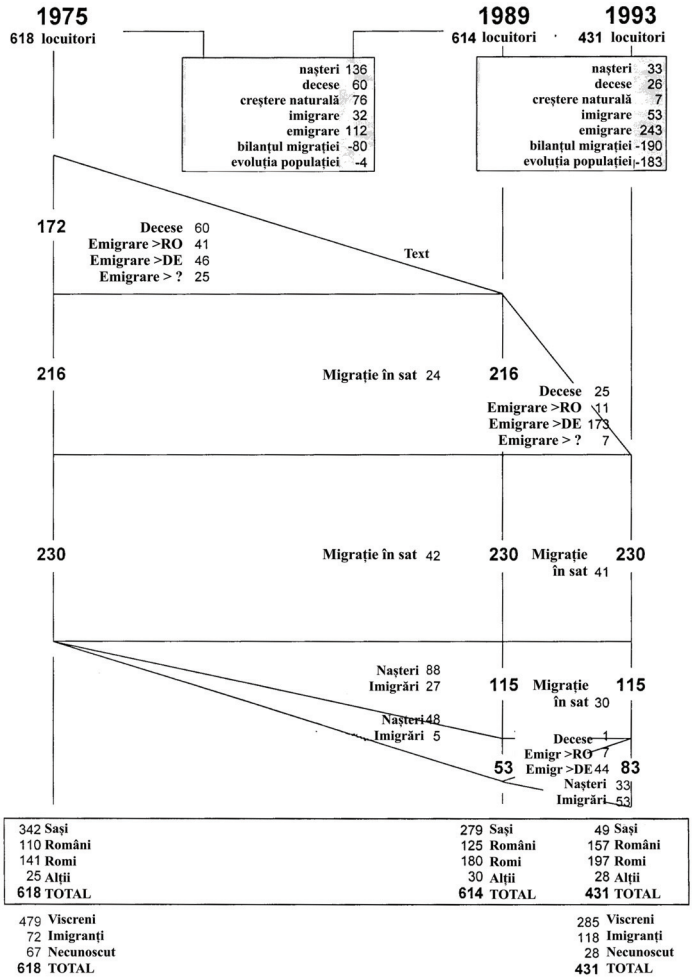

Fig. 95 Diagrama mișcării populației

Mișcarea populației			Origini 1975			Creștere naturală				Bilanțul migrației								Migrații în sat	
						nașteri		decese		Imigrație		Emigrație RO		Emigrație DE		Relo-			
Prezenți în sat	Nr	Grup etnic	Viscri	imigr. 1975	necunos cut	76-89	-90	76-89	-90	76-89	-90	76-89	-90	76-89	-90	care necu nos- cut		76-89	-90
prezenți doar în 1975	109	sași	99	6	4			32				28		45		4			
	27	români	12	7	8			15				2		1		9			
	28	romi	16		12			12				8				8			
	8	alții	6	1	1			1				3				4			
	172	TOTAL	133	14	25			60				41		46		25			
prezenți în 1975 și 1989	186	sași	169	11	6			14							172			22	
	6	români	3	2	1			4					2						
	20	romi	9	5	6			6					8			6		2	
	4	alții	1	2	1			1					1		1	1			
	182	TOTAL	182	20	14			25					11		173	7		24	
prezenți în 1975,1989 și 1993	47	sași	41	4	2													4	1
	77	români	43	22	12													13	13
	93	romi	71	8	14													23	23
	13	alții	9	4														2	4
	230	TOTAL	164	38	28													42	41
prezenți doar în 1989	44	sași				40				4					44				
	0	români																	
	9	romi				8			1	1			7						
	0	alții														1			
	53	TOTAL				48			1	5			7		44	1			
prezenți în 1989 și 1993	1	sași				1													
	43	români				31				12									14
	58	romi				48				10									13
	13	alții				8				5									3
	115	TOTAL				88				27									30
prezenți doar în 1993	1	sași									1								
	37	români					9				28								
	46	romi					23				23								
	2	alții					1				1								
	86	TOTAL					33				53								
TOTAL	872		479	72	67	136	33	60	26	32	53	41	18	46	217	33		66	71
	Populație în 1975: 618; Nașteri: 169; Decese: 86; Imigrație: 85; Emigrație RO: 59; Emigrație DE: 263; Necunoscut: 33;																		
	Spor natural: 83; Bilanțul migrației - imigrație-emigrație - 85 - (59+263+33)- -270																		
	Populație în 1975 + spor natural + bilanțul migrației - populația în 1993: 618 + 83 -270 - 431																		

3.1.2.1 Migrațiile populației sătești

3.1.2.1.1 Emigrația din 1975–1993

Imediat după 1950, puțini oameni au mai emigrat din sat. Până în 1975 nu exista niciun motiv social sau economic convingător pentru plecarea lor. Nevoile de bază puteau fi satisfăcute în sat și, în același timp, se putea face naveta în orășelul Rupea. Cu toate acestea, exista deja o oarecare emigrare a sașilor; pe de o parte, către oraș, ca urmare a nivelului relativ ridicat de

educație și, uneori, a dezavantajelor locale (ca o consecință a Reformei Agrare din 1945 și a evacuării din casele lor), iar pe de altă parte, către Germania, în cadrul reîntregirii familiei. În rândul romilor se poate distinge între migrații periodice și permanente, astfel încât datele statistice referitoare la aceștia trebuie considerate cu rezerve. Aceeași tendință a continuat între 1975 și 1989.

Ulterior, între 1989 și 1993, emigrarea a schimbat fundamental Viscriul, în special emigrarea sașilor fiind decisivă. Prin urmare, emigrația postbelică este în primul rând sinonimă cu valul mare de emigrare săsească, care a atins apogeul între 1989 și 1991 și a continuat de atunci. Populația românească este în prezent stabilă, deoarece condițiile economice (hrană, locuințe, muncă) în zonele rurale sunt încă mai favorabile decât în orașe. Odată ce economia urbană se dezvoltă și condițiile de viață se îmbunătățesc, este de așteptat un exod rural. Din cauza raționalizării și privatizării agriculturii, în Viscri vor fi disponibile mai puține locuri de muncă, în timp ce legăturile de transport nefavorabile vor împiedica creșterea navetei. Ce va face populația romă în continuare este imposibil de prezis în acest moment.

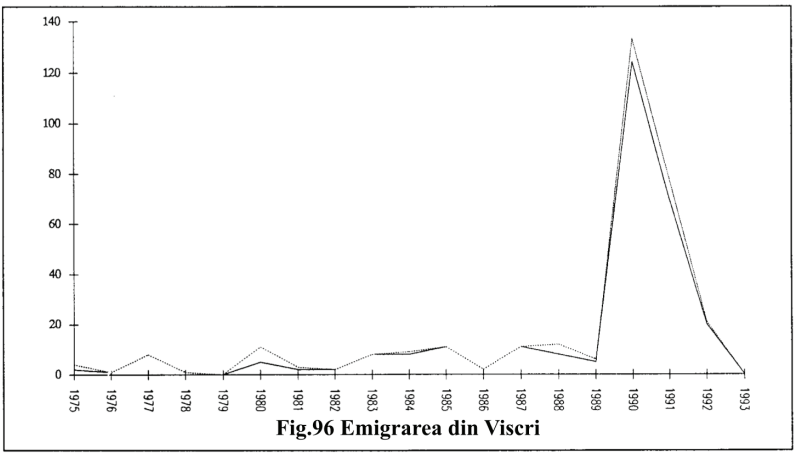

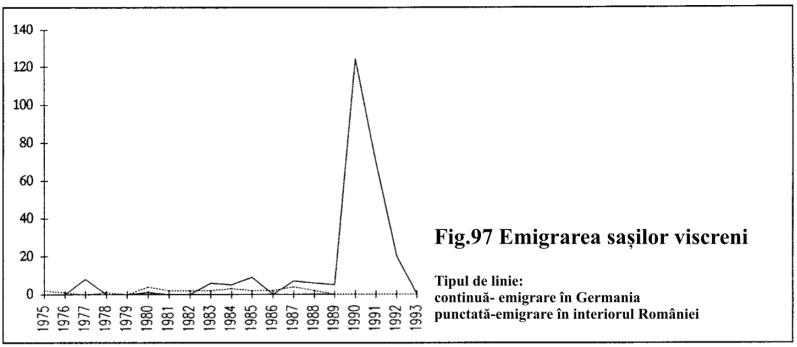
Fig.96 Emigrarea din Viscri

De la deschiderea granițelor după 1989, emigrarea sașilor a fost factorul decisiv în viața satelor, deoarece doar 49 de sași au mai rămas din comunitatea săsească odinioară numeroasă din Viscri.

Oportunitatea de a emigra în Germania în circumstanțe financiare favorabile (cetățenie germană și drepturi sociale), pe de o parte, și

declarațiile lui Lafontaine, care puneau sub semnul întrebării aceste circumstanțe, pe de altă parte, au dus, fără îndoială, la creșterea numărului de emigranți. Emigrarea s-ar fi produs chiar și fără aceste declarații, dar probabil într-un ritm mai lent și poate la o scară mai mică.

Pe de o parte, plecarea majorității șașilor a avut un efect accelerator, deoarece existența continuă a comunității nu mai era garantată; pe de altă parte, a avut un efect psihologic, deoarece nimeni nu dorea să fie excepția. Cei care au rămas erau adesea oameni care aveau în patria lor legături personale foarte puternice - fie economice, fie de natură familială (de exemplu, căsătoriile mixte), sau cei care nu aveau legături (membri de familie) în Germania, în special persoanele în vârstă singure.

Emigrația începând cu 1975 (**Fig. 96**) a atins un vârf clar în 1990, care poate fi atribuit aproape exclusiv emigrării bruște a șașilor în Germania (**Fig. 97**). Și între 1977 și 1989 un număr de șași s-au mutat, de asemenea, în Germania aproape în fiecare an. Cu toate acestea, 1990 a fost, prin excelență, anul emigrării, iar un număr mare de șași au plecat și în următorii doi ani. Sătenii au povestit că, în ultimii doi ani, acei șași care inițial ezitaseră să emigreze, i-au urmat pe emigranții anteriori când au văzut că modul lor de viață era cu adevărat pierdut. Doar un singur non-sas a emigrat și el în Germania, deoarece era căsătorit cu o săsoaică.

Emigrarea din Viscri între 1975-1993						
		șași	români	romi	alții	Total
În interiorul României	Bunești			4	1	5

Emigrarea din Viscri între 1975-1993						
		saşi	români	romi	alţii	Total
	Constanța			1		1
	Făgăraș			8		8
	Sibiu	1				1
	Homorod	2				2
	Cața			1		1
	Brașov	8	4		3	15
	Cincșor	1				1
	Mălâncrav	1				1
	Meșendorf	1				1
	Rupea	6		4		10
	Reghin	1				1
	Dacia	1		1		2
	Sighișoara	2				2
	Șaeș	2				1
	Jibert			1		1
	Prejmer	1				1
	Necunoscut					7
În Germania	(vezi harta)	261	1			262
Total		288	5	21	4	318

Pentru a obține o viză de ieșire, solicitanții trebuiau să își dovedească originea germană. Documentele necesare au fost emise pe baza înregistrărilor bisericești ale bisericii protestante. Mulți sași care locuiesc în prezent în Viscri au deja în buzunar vize de ieșire. Dacă nu le au încă acum (1993) trebuie să aștepte doi ani, în timp ce imediat după Revoluție documentele erau gata în trei luni. Statul german este în primul rând cel care dorește să pună capăt imigrației în masă. Acesta întâmpină dificultăți în a găzdui numărul considerabil de persoane, proporția mare de etnici germani din fosta Uniune Sovietică fiind un motiv deosebit de îngrijorare.

Emigrația în interiorul României a fost întotdeauna limitată (în total mai puțin de 20 de persoane anual), ceea ce indică coeziunea comunității sătești. Între 1975 și 1993 s-au mutat într-o altă localitate din România doar 28 de sași, 4 români, 21 de romi și alți 4. Tabelul de mai jos arată unde s-au mutat: Brașov și Rupea erau primele destinații. Pentru sași, Brașovul era adesea o oprire în drumul lor spre Germania; acolo erau mai aproape de diversele autorități administrative și, într-o oarecare măsură, întorseseră spatele comunității sătești. Mutarea într-un alt sat avea loc adesea ca urmare a căsătoriei sau a oportunităților de angajare.

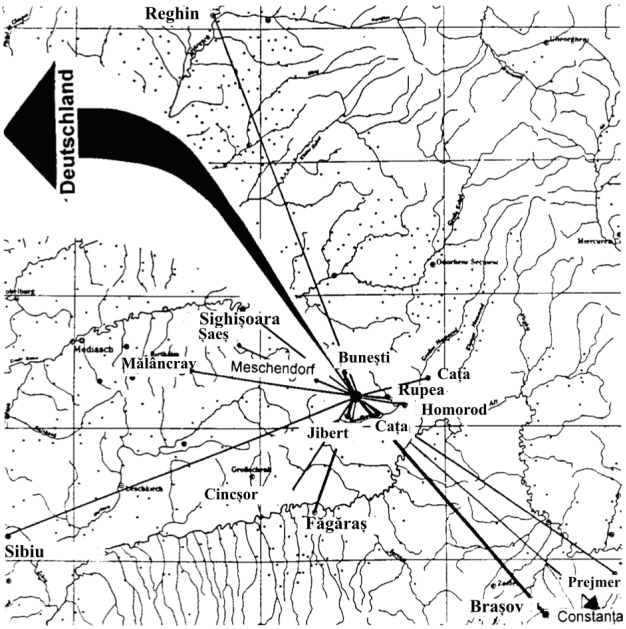

Fig. 98. Locuri de destinație ale locuitorilor din Viscri

În cifrele privind emigrarea din Viscri se poate citi un model ierarhic. Un oraș mic în care oamenii au emigrat a fost Rupea, puțin mai departe se află Sighișoara, iar destinația finală – în același județ ca Viscri – este orașul Brașov (**Fig. 98**).

3.1.2.1.2 Imigranți 1975-1993

După 1945, ca în majoritatea satelor săsești, s-au mutat la Viscri românii și romii cărora li s-au promis case și curți. Din cauza circumstanțelor mai puțin favorabile, nu se poate vorbi despre un aflux masiv și brusc, așa cum s-a

întâmplat în alte locuri. Cu toate acestea, în perioada postbelică se poate observa un aflux semnificativ dintr-o zonă mai largă (din Moldova şi câţiva saşi din nordul Transilvaniei). Dintre persoanele care locuiau în sat în 1975, 138 erau imigranţi. Locul lor de origine, din câte se ştie, este prezentat în tabelul de mai jos, defalcat pe grupuri etnice.

Între 1975 şi 1989, 52 de persoane s-au stabilit definitiv, în principal români şi romi. Aceştia constituie, de asemenea, cel mai mare grup de persoane care s-au stabilit în Viscri între 1975 şi 1993. Saşii par să fi migrat în principal din satele înconjurătoare, în principal prin formarea de noi familii şi reîntregirea familială. După 1989, românii s-au mutat din nou din Moldova (unde exista de mult timp o creştere naturală semnificativă a populaţiei), precum şi din diverse oraşe pe care oamenii le părăseau din motive economice sau de altă natură; în acest ultim caz, aceştia proveneau din locuri precum Bucureşti şi Braşov.

Numărul şi obârşia imigranţilor din Viscri după grupul etnic															
Loc. şi jud.	Imigraţii înainte de 1975					Imigraţii între 1975-1989					Imigraţii între 1989-1993				
	Saşi		Romi		Total	Saşi		Romi		Total	Saşi		Romi		Total
	Români		Alţii			Români		Alţii			Români		Alţii		
Beclean, CJ											2				2
Basarabia (?)				3	3										
Bixad (CV)									1	1					
Bisoca (BZ)		5			5		5			5		1			1
Bistriţa	1				1										
Bunești	5		1		6			2		2			7		7
Bucureşti												3			3
Buzău		4			4										
Comana (BV)							1	1		2		1			1
Dăişoara (BV)		1	3		4							1	1		2
Ticuşu Vechi	2				2	1				1					

Numărul și obârșia imigranților din Viscri după grupul etnic																
Criț	1				1											
Drăușeni	2				2											
Felmer	2				2											
Făgăraș														1		1
Ungra		2		4	6									1		1
Oradea		1			1											
Sibiu		1			1											
Brașov		1	1		2		3		1	4		10		1	11	
Lovnic		1			1											
Marpod SB	1				1											
Mediaș						1				1						
Meșendorf			1		1									2		2
Moldova ?		9		1	10			2		2		8				8
Grânari		1			1											
Tg Mureș		1			1											
Roadeș	2				2						2	1				3
Râmnicu Vâlcea							1	2		3						
Rupea		2	1		3				1	1					2	2
Roa (?)						2				2						
Șaeș	2				2											
Sighișoara						1				1						
Dealu Frumos	1			1	2											
Fișer			1		1			1		1				1		1
Jibert	2	1			3											
Dacia			2		2											

Numărul și obârșia imigranților din Viscri după grupul etnic															
Turda		1			1										
Cehoslov?				1	1										
Valahia (?)														1	1
Necunoscut	11	21	3	2	66	10	13	27	2	52					
Total	32	52	4	12	138	13	25	36	5	79	2	27	18	4	49

Migrațiile au dus la o compoziție complet modificată a populației satului (**Fig. 99**): pe de o parte, datorită declinului populației săsești, iar pe de altă parte, datorită sosirii unui grup considerabil de români și romi străini de zonă, care și-au căutat norocul în sat. Dintre cei care s-au stabilit în sat în perioada menționată anterior, unii au plecat sau au emigrat ulterior; printre aceștia din urmă, ne gândim în primul rând la sașii care au venit la Viscri din alte sate.

Gradul de stabilitate al populației din Viscri poate fi observat și din următoarele informații, care, însă, trebuie privite cu rezerve considerabile.

Grupa populației	1975	1993	Nou veniți
Sași	342	48	17
Români	110	157	104
Romi	141	197	94
Alții	25	28	21

Am identificat 910 persoane diferite care au locuit în Viscri între 1975 și 1993, cu un vârf de 618 persoane care locuiau acolo simultan. Sașii, comparativ cu românii și, fără îndoială, cu romii, au fost un grup mai puțin mobil – acest lucru a rămas valabil până în 1989, când au avut oportunitatea de a emigra în Germania în număr mare.

În prezent, un birou de planificare de stat din București investighează posibilitățile de relocare a locuitorilor din sat. Deși există o rată a natalității semnificativ ridicată în anumite zone ale României, în special în Moldova, este îndoielnic că o stabilire mai mare a moldovenilor va avea loc acolo. Întrucât multe case goale sunt proprietate privată și nu pot fi pur și simplu închiriate în condițiile actuale, opțiunile statului sunt limitate, iar schimbările

viitoare în structura economică şi în special agricolă a zonei sunt dificil de evaluat.

Migraţiile populaţiei către şi în special dinspre Viscri au căpătat un caracter amplu în ultima jumătate de secol şi au dus la o schimbare semnificativă în componenţa populaţiei satului. Din perspectiva dezvoltării ulterioare a populaţiei, însă, aceste migraţii nu sunt încă încheiate.

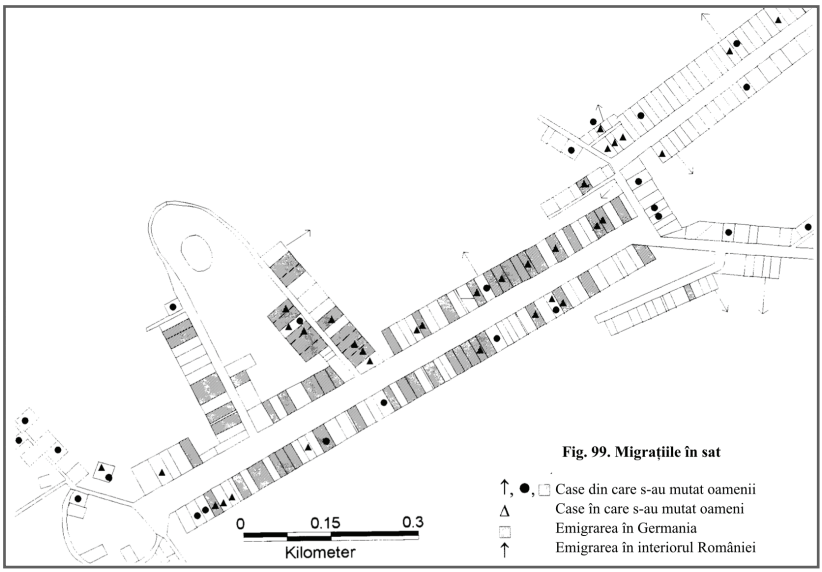

Fig. 99. Migraţiile în sat

3.1.3 DINAMICA DISTRIBUŢIEI SPAŢIALE A LOCUITORILOR SATULUI

3.1.3.1 Compoziţia gospodăriilor din Viscri

Ca urmare a acestui model de migraţie, nu numai că a scăzut numărul gospodăriilor, dar s-a modificat şi compoziţia lor medie.

Număr de persoane/ casă:	1975	1989	1993
0	34	36	76
1	39	35	38
2	43	38	29
3	29	32	19
4	27	28	26
5	23	23	16
6	13	14	8
7	5	8	3
8	5	3	2
9	1	0	1
10	1	0	0
11	1	0	0
12	0	0	0
13	0	0	0
14	0	0	0
15	0	1	0

Întrucât sașii au emigrat în mare parte în familii, obținem o imagine foarte clară a gospodăriilor cu două până la șase persoane inclusiv. Gospodăriile formate dintr-o singură persoană au crescut ușor deoarece anumite grupuri erau mai puțin predispuse să ia în considerare emigrarea, parțial din cauza legăturilor familiale și parțial din cauza vârstei.

Cele mai mari familii erau aproape întotdeauna familii de romi. Totuși, întrucât după căderea sistemului comunist copiii au plecat de acasă la o vârstă mai fragedă, numărul gospodăriilor cu mai multe persoane a scăzut și el.

Modificarea dimensiunii gospodăriilor se reflectă și în densitatea populației (**Fig. 100**). Aici, este clar evident că a existat o cezură între 1989 și 1993, înainte și după emigrarea la scară largă.

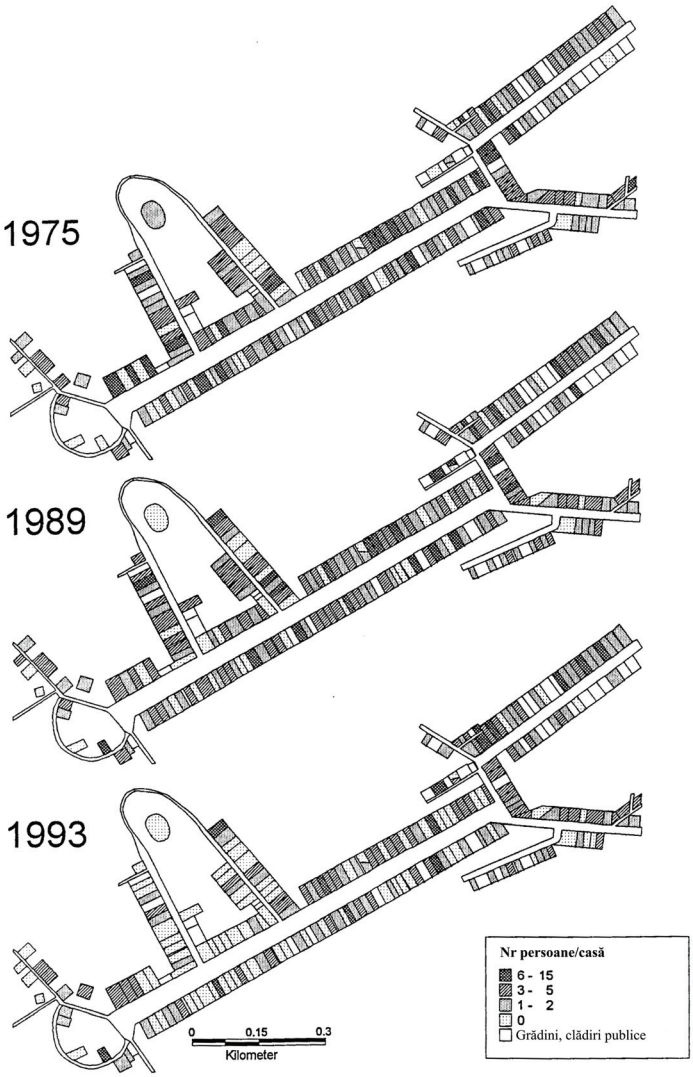

Fig. 100. Numărul de persoane / casă

3.1.3.2 Relocări în cadrul satului

Migrațiile externe și schimbările în mărimea familiilor au avut în mod firesc un impact asupra satului și au dus în cele din urmă la o restructurare etnică a așezării (**Fig. 101**). În același timp, însă, structura locuințelor este influențată de relocările din cadrul satului. Este evidentă o deplasare clară a românilor și romilor către centrul satului, astfel încât satul tradițional săsesc este supus schimbărilor temporale. Toate acestea au dus la o dizolvare completă a structurii tradiționale a satului.

Inițial, au existat relocări rezultate din căsătoriile care au avut loc în cadrul satului tradițional. Oamenii se mutau într-o locuință goală, cu condiția ca una să fie disponibilă, sau, conform obiceiului satului, fata se muta cu băiatul, în timp ce părinții se mutau în casa părinților. Uneori, din cauza anumitor împrejurări, tinerii căsătoriți se mutau în locuința părinților fiicei. Având în vedere că structura locuințelor din sat (vezi mai jos) a fost complet perturbată de deportări după cel de-al Doilea Război Mondial și că recuperarea dreptului de proprietate asupra caselor săsești a durat ceva timp, o analiză a migrațiilor de la o casă la alta înainte de 1975 nu mai are sens.

În 1975, grupurile etnice încă locuiau în mare parte separat unele de altele (**Fig. 102**): românii și romii la marginea satului și sașii în centrul satului, și anume pe ulița principală, în *Kirchgasse* și în *Neugasse*. Ocazional, vedem un român, un rom sau o familie mixtă în partea săsească a satului, dar în 75% din casele săsești locuiau încă sași.

Într-o jumătate din casele românești locuiau români, în cealaltă jumătate romi; pe deal locuiesc în principal romi, în timp ce pe *Kleine Wiese* și de-a lungul drumului spre Dacia locuiesc amestecat români și romi (**Fig. 101**). Există aproximativ douăzeci de case cu familii mixte. O familie germană din Sudeți locuiește, de asemenea, la marginea satului.

Împărțirea etnică din 1989 (**Fig. 103**) prezintă, mai mult sau mai puțin, aceeași imagine ca cea din 1975. Proporția locuințelor non-săsești, precum și numărul de case goale din partea săsească a satului au crescut însă ușor, în timp ce există considerabil mai puține case goale în alte părți ale satului. În sfârșit, se remarcă faptul că și casele romilor sunt și acum locuite doar de romi (**Fig. 101**).

Principalele diferențe au apărut după exodul din 1990: mai puțin de 20% din casele săsești mai sunt locuite de sași, într-un număr egal de case locuiesc români și în la fel de multe case locuiesc familii de romi sau mixte; restul de 45% din casele săsești sunt goale (**Fig. 105**). În mare, a avut loc o mișcare centripetă: casele abandonate de sași în centrul satului sunt mai bine dotate, iar amplasarea lor centrală este, de asemenea, un simbol al statutului. Prin

urmare, romii și românii părăsesc zonele periferice și se stabilesc în centrul satului. Astfel, centrul a devenit acum cu adevărat multicultural. Românii, romii și sașii locuiesc unii lângă alții (**Fig. 104**).

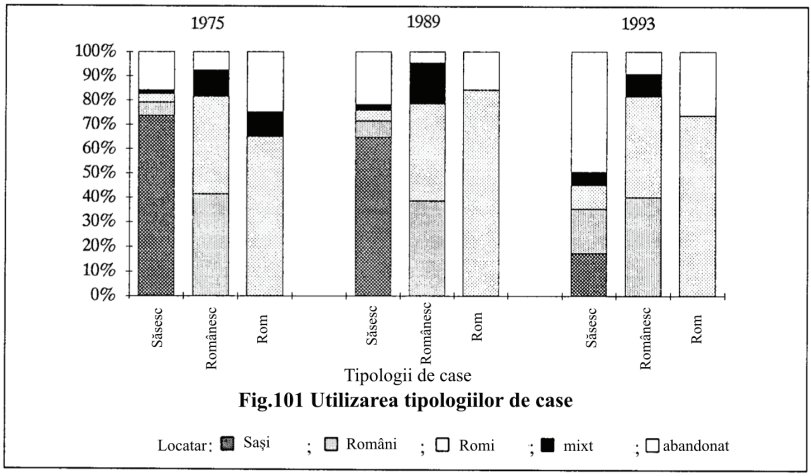

Fig.101 Utilizarea tipologiilor de case

Case goale se găsesc în tot satul, iar acestea dau curând semne de degradare. Multe case săsești din centru nu au fost nici vândute, nici închiriate; în schimb, îngrijirea lor a fost încredințată unora dintre persoanele care încă locuiesc în sat. Îngrijitorii sunt adesea membri ai familiei sau țărani care încă locuiesc acolo; doamna Fernolend, de exemplu, la fel ca alți locuitori, deține cheile mai multor case. Românii sau romii au fost, de asemenea, angajați ca îngrijitori pentru unele case și adesea s-au stabilit acolo, uneori cu acordul proprietarului. Cu toate acestea, odată ce emigranții sunt siguri că nu se vor întoarce, este probabil ca unele case să fie vândute - dacă nu s-au prăbușit deja; casele țărănești din Transilvania necesită întreținere regulată, altfel se dărăpănează rapid.

În același timp, apar case goale și în partea românească a satului, dar mai ales în vecinătatea romă, unde fondul locativ era în cea mai proastă stare și de unde, în consecință, mulți locuitori s-au mutat în alte case.

Între 1975 și 1993, numărul familiilor a scăzut considerabil. În 1993, 76 din cele 218 case erau goale, cu 40 mai multe decât în 1989.

Fig.102 Diviziunea etnică a satului în 1975

Fig.103 Diviziunea etnică a satului în 1989

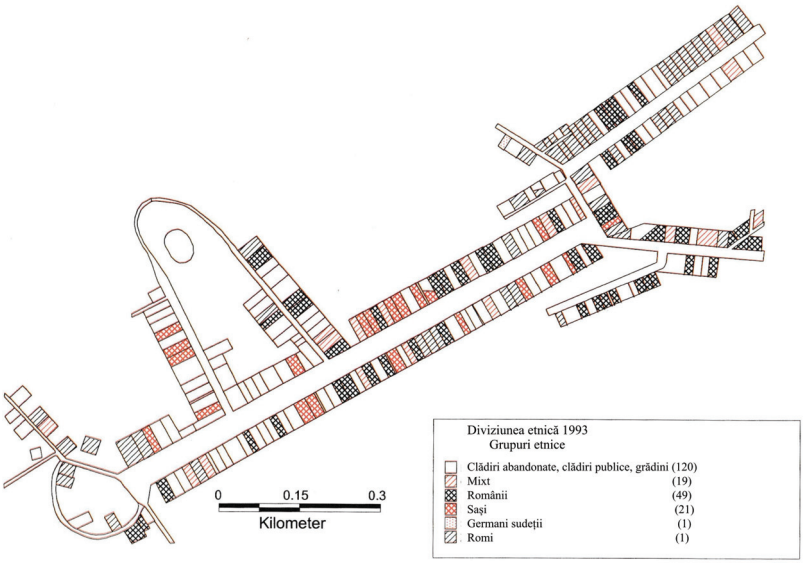

Fig.104 Diviziunea etnică a satului în 1993

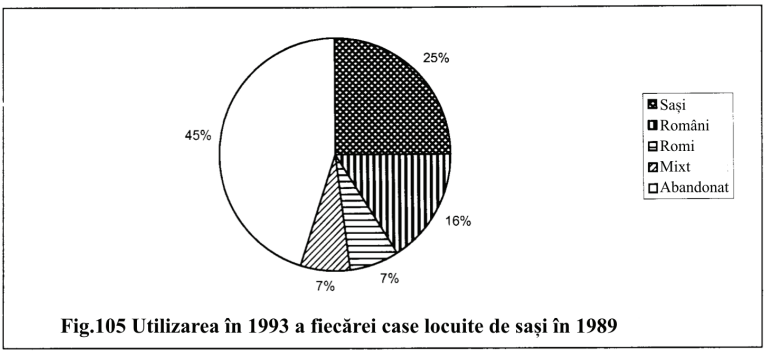

Fig.105 Utilizarea în 1993 a fiecărei case locuite de saşi în 1989

3.1.3.3 Saşii din Germania

3.1.3.3.1 Caracteristici demografice

Structura pe vârste a populaţiei săseşti din Viscri, care locuieşte acum în Germania, reflectă aproximativ situaţia demografică de până la momentul

emigrării la scară largă (**Fig. 106**). Grupele de vârstă între 20 şi 40 de ani şi între 50 şi 70 de ani sunt cel mai bine reprezentate în Germania. Pe de altă parte, trei grupuri sunt slab reprezentate: în special cei cu vârsta cuprinsă între 40 şi 50 de ani, cei peste 70 de ani şi, de asemenea, cei sub 20 de ani.

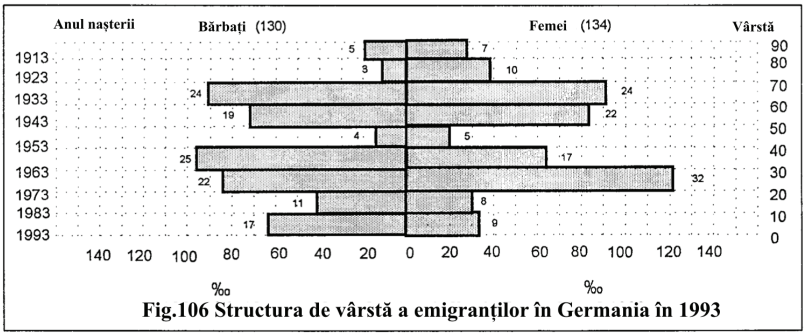
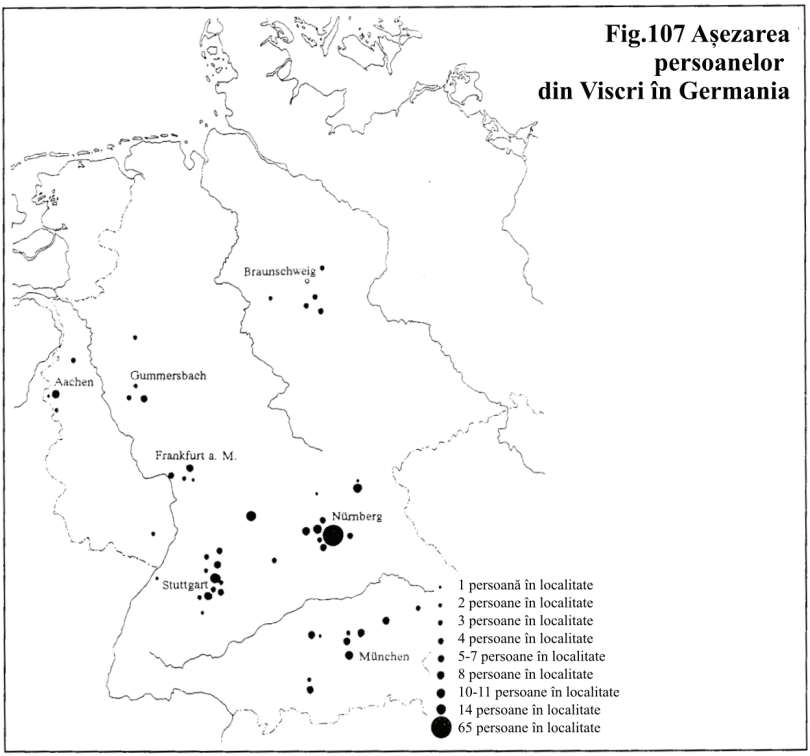

Fig.106 Structura de vârstă a emigranţilor în Germania în 1993

Piramida populaţiei ilustrează, de asemenea, condiţiile sociale, economice şi cele cauzate de război în Viscri în ultimii 60 de ani. Primul vârf din diagramă (persoanele cu vârsta de 50-70 de ani) reprezintă un grup de populaţie a cărui creştere demografică era tipică pentru sat la acea vreme şi care nu a fost afectată semnificativ de război. Al doilea vârf, grupul de vârstă 20-40 de ani, corespunde structurii populaţiei care se redresează lent după întoarcerea din deportare şi înainte de emigrarea în Germania.

Numărul relativ mic de persoane peste 70 de ani este, pe de o parte, o situaţie demografică normală, dar, pe de altă parte, reflectă şi grupul care a suferit cel mai mult de pe urma războiului; în sfârşit, o proporţie puţin mai mare din acest grup a rămas în Viscri. Pe de altă parte, deficitul de natalitate în rândul persoanelor cu vârste cuprinse între 40 şi 50 de ani a apărut în perioada în care condiţiile de viaţă ale saşilor erau cele mai dificile: deportarea, confiscarea proprietăţilor şi ocuparea caselor de către alte grupuri de populaţie. A fost, de asemenea, o perioadă în care o parte semnificativă a bărbaţilor era absentă din cauza serviciului militar şi a altor aspecte similare. Printre cei sub 20 de ani, grupul de 10-20 de ani este influenţat în principal de numărul mic de persoane cu vârste cuprinse între 40 şi 50 de ani (vezi mai sus), în timp ce cei sub 10 ani sunt ceva mai numeroşi, dar reflectă şi condiţiile economice mai puţin favorabile din Viscri. În general, compoziţia populaţiei de emigranţi corespunde surprinzător de bine cu cea a populaţiei rămase în Viscri, având în vedere că aceasta implică un număr mic de persoane.

3.1.3.3.2 Aşezarea

Marea majoritate a emigranţilor s-a stabilit în sudul Germaniei (**Fig. 107**). Mulţi locuiesc în zonele Nürnberg şi Stuttgart. Aceştia sunt mult mai răspândiţi în jurul oraşului München, iar alte concentrări se găsesc în zonele din jurul oraşului Frankfurt pe Main, Braunschweig, Gummersbach şi Aachen.

În general, locuitorii din Viscri care au emigrat mai devreme încearcă să atragă rude şi cunoştinţe nou emigrate în regiunea lor pentru a-şi extinde contactele sociale şi astfel a transfera o parte din vechea lor patrie în cea nouă. Un astfel de punct de plecare este deosebit de important pentru nou-veniţi. Cu toate acestea, se poate observa o dispersie marcată a coloniştilor (**Fig. 108**). Puţin peste o treime dintre emigranţi locuiesc în izolat, în cazul lor mai puţin de patru persoane care locuiesc într-un loc. O altă treime locuieşte, de asemenea, relativ izolată (4-8 persoane per locaţie). Puţin sub o treime trăieşte în comunităţi oarecum grupate, adică în comunităţi de peste

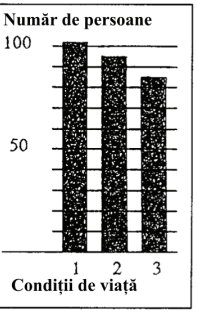

Fig.108 Gruparea coloniștilor în Germania

1 - Persoane care trăiesc în grup (peste 9 persoane per localitate)
2- Persoane care trăiesc relativ însingurate (4-8 persoane per localitate)
3- Persoane care trăiesc singure (până la 4 persoane per localitate)

nouă persoane. Cea mai mare concentrare a acestor grupuri se găseşte în mod clar în Nürnberg.

Majoritatea saşilor care au emigrat în Germania şi sunt angajaţi lucrează ca muncitori necalificaţi în fabrici sau în construcţii. Adesea, aceştia urmează şi cursuri de formare suplimentară (în special cei de douăzeci de ani). Mult mai puţini oameni lucrează în agricultură în Germania; aceştia au trecut la muncă în industrie şi în sectorul serviciilor. Femeile care, în afara gospodăriilor lor din România, erau active în agricultură doar pentru a se întreţine, au început, de asemenea, să lucreze în Germania din motive financiare, adesea ca femei de serviciu. O bună parte dintre saşii care au fost angajaţi în România primesc în Germania o pensie sau un sprijin. Acest lucru oferă persoanelor în vârstă posibilitatea de a emigra în Germania, iar adesea pensia mai mare în sine a fost motivul emigrării. Schimbarea ocupaţiei şi a sursei de venit poate fi observată clar (**Fig. 109**).

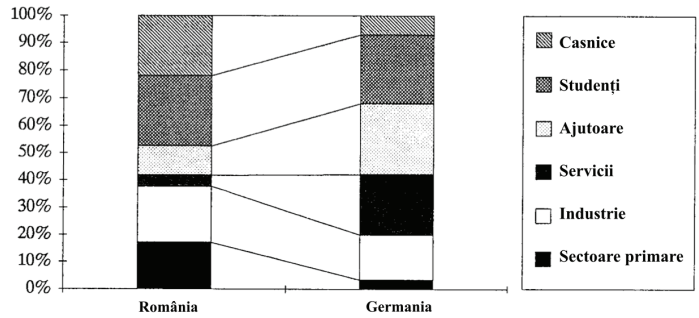

Fig. 109. Domenii de activitate ale emigranţilor în Germania

Pentru a permite legăturile sociale între foştii săteni, locuitorii din Viscri au fondat şi o „Asociaţie a băştinaşilor", care organizează întâlniri.

3.1.3.3.3 Raportul unei familii emigrante

O familie pe nume Fernolend (nume comun în Viscri) a emigrat în Germania de Vest în 1990. I-am întâlnit în timpul vacanței lor la Viscri, pe care au folosit-o pentru lucrări anuale de întreținere a casei lor, precum și pentru a înființa un muzeu și, în sfârșit, pentru a vedea ceva din România.

Ne-au povestit: *Mulți sași care se mută în Germania ajung să locuiască cu alte persoane de origine germană pe Kollwitzstraße din Nürnberg. Acolo sunt cazați în blocuri de apartamente ieftine, adesea prea mulți oameni într-un apartament mic. În primul an în Germania de Vest, primesc 900 de DM pe lună drept ajutor de șomaj. După un an, această sumă scade la 300 de DM. Este adesea dificil să găsești de lucru; majoritatea își găsesc locuri de muncă ca muncitori în fabrici (vezi* ***Fig. 3.66****). Mulți oameni se luptă cu tranziția de la viața agricolă la viața de muncitor. Copiii au cele mai puține probleme de adaptare. Persoanele în vârstă nu se mai pot adapta; sunt obișnuite cu viața în natură și acum locuiesc înghesuite într-o cameră mică. Însă nimeni nu va recunoaște acasă, la Viscri, că are probleme în Germania; oamenii sunt prea mândri. În Germania, sașii încearcă să găsească un teren comun; uneori, comunitățile sătești formează o asociație de vecinătate în Germania („Heimatortsgemeinschaft"). Peste 100 de sași din Viscri locuiesc în Nürnberg și în împrejurimi, dar pierd repede legătura, deoarece legătura puternică și coezivă a comunității sătești a dispărut.* [Familia Fernolend a fost bine primită în satul unde și-au găsit acum o casă.] Țăranii *au ajutat cu mobilarea. Germanii nu știu nimic despre sașii transilvăneni și sunt întotdeauna uimiți că românii vorbesc atât de bine germana.* [Doamna Fernolend evită să spună că este din România, deoarece este imediat etichetată drept romă].

De când s-a întors în sat [în vizită], *familia a avut multe contacte cu românii și romii din Viscri. Se înțeleg mai bine acum, deoarece și ei sunt o minoritate în Germania și sunt familiarizați cu discriminarea.*

Emigrarea sașilor a dus, pe de o parte, la o schimbare a dinamicii familiale și la o restructurare spațială a întregului sat. Pe de altă parte, au apărut diverse noi zone problematice legate de emigranții din Viscri.

3.2 VIAȚA SATULUI

3.2.1 VIAȚA SOCIALĂ

Dincolo de contactul zilnic dintre vecini, unde diferitele grupuri etnice se întâlnesc informal, viața socială din Viscri este limitată. Este cea mai pronunțată în comunitatea săsească, deși chiar și acolo, la fel ca în întreaga comunitate, este în declin. În rândul românilor a fost întotdeauna mai orientată spre familie, iar pentru romi, asociația regională a jucat și ea un rol.

Administrația locală, inclusiv poliția, se află în Bunești; contactul cu autoritățile este în mare parte informal și are loc în principal prin intermediul unicului membru al consiliului local. Acest membru al consiliului, Caroline Fernolend, acționează, așadar, ca reprezentant local al autorităților, de exemplu, atunci când se repară acoperișul școlii, se distribuie ajutoare de la municipalitatea belgiană Büllingen, vorbitoare de limbă germană, sau când se mediază o dispută privind daunele cauzate de porcii scăpați liberi.

3.2.1.1 Viața socială a comunității săsești

Este evident că instituțiile sociale s-au redus. După tulburările provocate de cel de-al Doilea Război Mondial, populația săsească a revenit inițial la tipare consacrate în timp pentru a restabili ordinea în viața lor și, astfel, a-și asigura identitatea de grup și modul de viață. Dar într-o perioadă în care vechile structuri economice au dispărut, vecinătățile au suferit o transformare fundamentală, influențată și de structura demografică în schimbare a sașilor. Vecinătatea, ca instituție, s-a clătinat și a decăzut. (Când instituțiile se clatină, ideile și comunitățile de oameni nu mai sunt stabile și sigure, până când ambele se destramă.)

În plus, influența vecinătăților asupra modelării vieții și stabilizării sașilor este mai mică decât înainte. Controlul social al individului prin norme și valori scăzuse deja înainte de valul de emigrare - acest lucru s-a datorat ritmurilor diferite de viață din cadrul comunității, ca urmare a muncii industriale, navetei, muncii de noapte, agriculturii etc. Din 1989, socializarea și integrarea au devenit o chestiune privată. Cu toate acestea, structura unificatoare, patriarhală a vecinătății, precum și a întregului cerc social, persistă până în zilele noastre, iar normele și așteptările în comportamentul și acțiunile sociale ale sătenilor s-au păstrat.

Numărul vecinătăților a scăzut și, în același timp, structura teritorială din sat nu mai este cea de odinioară, deoarece românii și romii locuiesc acum și în partea săsească a satului. Mai ales de la valul de emigrare, aceștia dețin multe case în centrul satului, dar rămân excluși, chiar și atunci când locuiesc printre sași. Criteriile de selecție socială sunt acum decisive pentru acceptarea în vecinătate: vorbirea limbii germane și apartenența la biserica protestantă. Apartenența este voluntară, dar atât de adânc înrădăcinată încât nimeni nu o refuză.

Ajutorul reciproc a fost în mare parte înlocuit de legături familiale. Organizarea înmormântărilor este în prezent cea mai importantă activitate a vecinătăților: acestea sapă mormântul gratuit și acoperă și o parte din costurile înmormântării. În fiecare an, toată lumea trebuie să plătească o taxă de membru (cotizația bisericească doar până la vârsta de 70 de ani). Întâlnirea de vecinătate continuă să aibă loc, dar nu mai diferă de o adunare

obișnuită. Aceasta are loc, ca de obicei, pe 7 februarie la casa tatălui de vecinătate, care o organizează și o conduce. Cu toate acestea, controlul social formal a dispărut, iar controlul real a devenit mai slab.

Până în 1990 Viscri avea patru vecinătăți (**Fig. 110**):

1. Vecinătatea *Stegchen* cuprindea partea de nord a străzii *Langgasse* de la nr. 8 până la poștă.

2. Vecinătatea *Kirchgasse* cu *Kirchgasse*, *Zellchen* și partea de est a străzii *Neugasse*. [Potrivit lui Michael Markel, aces șir aparținea următoarei vecinătăți].

3. Vecinătatea Gäßchen: celălalt rând de străzi *Neugasse* și *Langgasse* de la capătul superior până la numărul 141. [Conform lui Michael Markel, acest rând, inclusiv *Kruiz*, aparținea tot vecinătății *Kirchgasse*.]

4. Vecinătatea Graben cuprindea partea de sud a *Langasse* de la numărul 141 până la 175.

Până în 1993, doar a patra vecinătate se desființase, în timp ce celelalte trei încă aveau câte un tată de vecinătate. Chiar și în absența tutorilor, funcția de tată de vecinătate este puternic legată de obligațiile bisericești; adică acesta deține o poziție de conducere în cadrul comunității bisericești. În același timp, administrația comunității, cu componența sa etnică diversă, a preluat o serie de responsabilități.

Frățiile și asociațiile de surori nu mai există; familia își asumă acum responsabilitatea de a supraveghea conduita. Regulile au devenit mai puțin stricte, dar normele și modelele tradiționale de comportament încă funcționează în subconștient.

Deși viața publică tradițională este sever restricționată și deși preotul și învățătorul au dispărut din viața satului, se poate vorbi încă despre o viață comunitară stabilă.

În primul rând, există biserica, chiar dacă slujbele nu se mai țin în fiecare duminică și participă doar aproximativ o duzină de sași. Vara mai vin eventual câțiva foști locuitori din Viscri care au emigrat, dar care și-au păstrat casele și uneori lucrează în agricultură, dar mai ales la întreținerea locuințelor lor. Consiliul bisericesc continuă să supravegheze viața creștină din parohie, colectează taxele bisericești și se asigură că clădirile bisericii sunt întreținute.

În al doilea rând, ar trebui să menționăm producțiile teatrale, care sunt puse în scenă în clădirea școlii de către congregația protestantă, așa cum a

fost cazul în 1993. Textul a fost scris de preotul din Lovnic, care slujește și în Viscri. Sași din satele înconjurătoare au venit și ei la Viscri pentru spectacol.

Un al treilea element este participarea anuală la adunările din Biertan, unde se întâlnesc și cu sași din alte sate.

Biserica fortificată, un al patrulea element, este o atracție turistică semnificativă. În timpul sezonului estival, aproape zilnic sosesc mai ales turiști germani. Ocazional se organizează întâlniri între grupurile de vizitatori și săteni în vechea casă parohială, acum abandonată, dar care este încă în stare bună.

În al cincilea rând trebuie menționată școala. Până în 1995 a avut două clase, dintre care cea mai mare era cu predare în limba română. Cu toate acestea, rata absenteismului este foarte mare, deoarece, odată cu căderea comunismului, copiii romi au mers la școală foarte neregulat. Cealaltă clasă era o clasă germană foarte mică, cu un singur copil sas, câțiva copii din căsătorii mixte și câțiva copii români, dar această clasă nu mai există; profesoara de germană, însă, este încă activă. Datorită ajutorului municipalității belgiene Büllingen, sălile de clasă au fost renovate și dotate cu mobilier școlar nou.

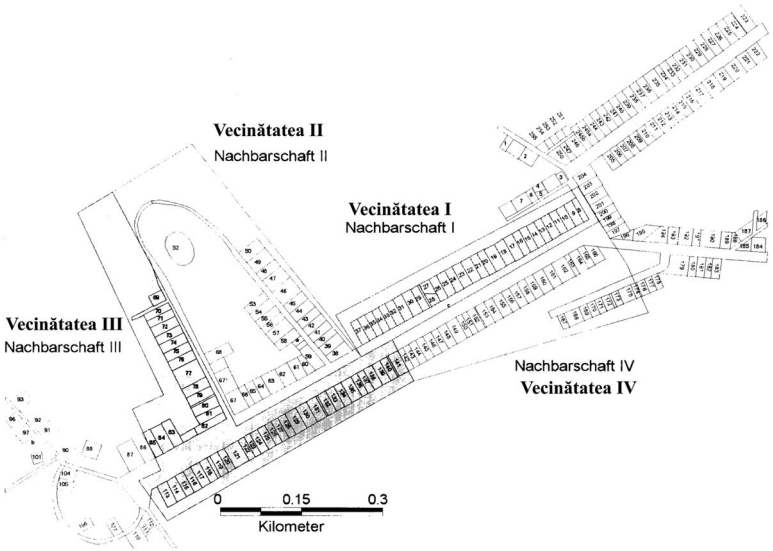

Fig.110 Împărțirea satului în vecinătăți

În cele din urmă, trebuie menționat muzeul din casa parohială, ca un al șaselea punct de interes: unii sași care nu au emigrat încearcă să colecționeze acolo obiecte ale vieții tradiționale săsești (**Fig. 111**). Există însă și alte colecții. Cea mai accesibilă publicului este cea a *Burghüterilor*[96]; chiar și învățătoarea se străduiește, de asemenea, să păstreze îmbrăcămintea tradițională a emigranților din Viscri. O altă colecție este mult mai mare și include, pe lângă mobilier și îmbrăcăminte, articole tradiționale agricole și de uz casnic.

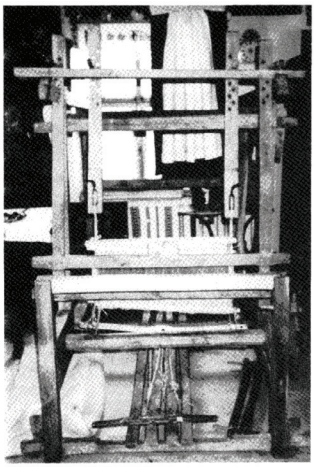

Fig.111. În muzeul satului

Festivalurile, precum cele de la sărbătoarea Sfinților Petru și Pavel sau de ziua Sfântului Ioan, sunt acum celebrate mult mai liniștit. Înmormântările sunt, de asemenea, mai liniștite acum, deoarece nu mai există fanfara. Cu toate acestea, festivalurile comunitare nu au dispărut. Ziarul *Hermannstädter Zeitung* (nr. 1524, semnat de Beatrice Ungar) relatează despre o întâlnire de Rusalii din 1997.

„Despre sași nu ar trebui să se vorbească doar în Dinkelsbühl sau la Forum", a spus pastorul Wilhelm Meiterth în predica sa de la a doua întâlnire interparohială din Viscri, „ci mai presus de toate în comunitățile unde se cultivă comunitatea, [...] unde viața are loc și se desfășoară în ciuda vechilor critici. Și această întâlnire, la care au călătorit oameni de aproape și de departe, a fost menită tocmai să cultive acest răsad delicat de unitate dincolo de toate granițele parohiilor. [...] / La întâlnire au venit și treisprezece elevi de clasa a opta din Sighișoara, care, împreună cu profesorul lor de germană, [...] au

[96] îngrijitori ai cetății, aveau rolul de a supraveghea clădirile, de a asigura curățenia etc.

repetat farsa „Urciorul" de Luigi Pirandello și acum o interpretează pe ringul de dans de sub tei. Și fanfara din Țara Bârsei a călătorit acolo și a asigurat muzica pentru dans. / Cinci femei conduse de energica profesoară și consilier local Karoline Fernolend, au gătit peste noapte pentru cei aproximativ 200 de invitați. [...] În curtea parohială și în casa parohială oamenii stăteau împreună la mese frumos aranjate și se bucurau de ziua frumoasă."

3.2.1.2 Populațiile românești și rome dintr-o perspectivă românească

În sat locuiesc astăzi ceva mai puțin de 30 de familii românești. Viața socială a populației românești se desfășoară și azi în principal în cadrul familiei. Chiar și biserica românească, unde slujba este ținută în fiecare a treia duminică de preotul din Dacia, nu este foarte frecventată. De asemenea, sala din clădirea școlii, care este acum deschisă publicului, este folosită de populația românească în principal pentru sărbători în familie. Zona de ședere din fața porții, pe pajiște, oferă o șansă de a observa viața satului. Este evident că un anumit loc, vechea parte românească a satului, acum vecinătate romă, este cea mai animată parte a satului, în primul rând datorită fântânii sale bune și adânci și, mai ales, datorită copiilor care se joacă.

Românii aveau o singură vecinătate, care este păstrată și astăzi. Termenul oficial actual pentru „*Nebenfoter*" este președinte. Întrucât sunt întotdeauna aleși doi președinți, unul este numit președintele „mare", iar celălalt președintele „mic". Președintele mare trebuie să ofere masa festivă în primul său an de mandat.

După desființarea cooperativei, a fost deschis un club în clădirile cooperativei pentru a preveni migrația tinerilor în oraș. Clubul găzduiește evenimente pentru puținii tineri din Viscri, pe care le organizează împreună cu tinerii din Bunești.

Cele trei grupuri etnice nu avuseseră anterior aproape niciun contact uman între ele. Cu toate acestea, relațiile dintre săteni s-au îmbunătățit vizibil după 1955. La acest lucru au contribuit și evenimentele artistice organizate de femeile satului. La Viscri nu exista un cămin cultural, așa cum era cazul în alte sate din România. Femeile romance talentate muzical au luat inițiativa și au adus „*Rockenstube*" (șezătoarea) pe scenă. În timp ce se torcea, se cosea și se broda, se interpretau vechi cântece și romanțe populare românești. Cea care a dat informațiile, Maria Bălica, își amintește chiar că o gospodină săsoaică cu o voce bună putea cânta cântece românești, în special romanțe, și le transmitea aceste cântece femeilor romance. Astfel de evenimente erau uneori completate de scenete teatrale. Scenetele erau extrase dintr-o carte de scenete de teatru popular. Exista și multă improvizație. Femeile, în special, scriau monologuri în versuri pentru diverse

ocazii, și strigături umoristice potrivite pentru dans. Populația din Viscri nu ducea lipsă de talent artistic.

După 1960 au avut loc și în Viscri căsătorii mixte între români și sași. Un nepot al Mariei Bălica, care s-a căsătorit cu o săsoaică din sat, locuiește în prezent în Germania. Cu toate acestea, vine la Viscri de mai multe ori pe an, deoarece se simte încă profund legat de locul său natal.

Dincolo de participarea la slujbele bisericești românești, se știu puține lucruri despre viața socială a populației rome - aceasta era mai integrată în comunitatea regională.

În perioada colectivizării, romii erau interesați și de locuri de muncă plătite. Găseau de lucru la ferma de vite și trebuiau să respecte o disciplină strictă a muncii. Abia acum, în ultimii ani, cred romii mai în vârstă din sat, s-a observat o schimbare în comportamentul social al noii generații de romi. Aceștia nu își mai trimit copiii la școală în mod conștient și regulat; ei cred că cunoștințele despre cultivarea solului sunt suficiente pentru o viață bună (deși acestui grup etnic îi lipsește disciplină și ordinea și în acest domeniu).

Anterior, romii puteau vorbi săsește. După 1960, și ei (la fel ca și românii) au avut posibilitatea de a-și înscrie copiii la clase cu predare în limba germană, dar nu au făcut-o.

3.2.1.3 Inițiativa Dresda și Ajutorul Büllingen

Inițiativa Dresda își propune să contracareze dezintegrarea vieții sociale din Viscri. A fost fondată în 1990 ca un proiect alternativ de ajutor pentru Viscri și întreaga sa populație.

Aceasta nu a fost o coincidență. România a fost anterior o destinație turistică populară pentru est-germani. După căderea Zidului Berlinului, un grup de tineri a decis să înceapă un proiect social într-un mic sat din Transilvania. Scopul era de a înființa un centru comunitar unde să se poată întâlni diferite grupuri. Cu toate acestea, tensiunile dintre cele trei grupuri etnice din sat au complicat realizarea acestui proiect. Însă inițiativa oferă cazare în două case în Viscri pentru oaspeții care doresc să se implice în sat. În primul an, un cuplu de absolvenți de universitate a primit oaspeți, majoritatea din fosta Germanie de Est. În sat existau mereu tineri care purtau conversații cu sașii și încercau să le ofere sprijin emoțional. Uneori, ajutorul este foarte concret, cum ar fi în timpul recoltei sau prin furnizarea unei ambulanțe la mâna a doua din surplusul armatei est-germane, care acum servește drept autobuz școlar. Cu toate acestea, scopul principal rămâne viața comunității; asistența materială este secundară.

Ajutorul primit de la comunitatea vorbitoare de limbă germană din Belgia a fost și rămâne important pentru sat. Acest lucru este rezumat într-un articol din Grenz-Echo (6 aprilie 1996).

„*Din 1989 Büllingen a menținut contactul cu satul în cauză [...]. În acest timp, au fost efectuate mai multe călătorii de ajutorare și au fost inițiate o serie de proiecte. Comitetul Büllingen România a sprijinit populația nevoiașă din Viscri, în special în sectoarele educațional și comercial.*" De exemplu, au fost efectuate reparații importante la clădirea școlii, printre altele. [...] „*Proiectele întreprinse până în prezent și cele încă în așteptare sunt planificate în consultare explicită cu reprezentanta satului Viscri, Caroline Fernolend*."

O inițiativă din aprilie 1996, „*organizată în comun de comunitate, Comitetul România și Centrul de Tineret Büllingen, abordează mai multe probleme, a căror planificare inițială a început cu patru, respectiv doi ani înainte* [...]. *Astfel, în Lunea Paștelui a fost inaugurat oficial un sistem telefonic în Viscri. Acesta a fost construit de compania românească Concern, sub supravegherea tehnicienilor de la corporația germană Siemens, pe baza unei rezoluții oficiale adoptate de consiliul municipal Büllingen cu puțin timp înainte de Crăciunul din 1995, la un cost de aproximativ 1,2 milioane de franci* [60.000 DM]. *Oricine crede că această investiție este un lux, având în vedere celelalte nevoi vitale din Viscri, se înșală amarnic. «Dacă satul va fi ajutat eficient conform principiului «ajutorării oamenilor să se ajute singuri», atunci trebuie create structuri adecvate la nivel local», a declarat* [primarul orașului Büllingen] *Gerhard Palm* [...]. *Pe lângă o infrastructură adecvată, infrastructura pentru transportul public și clădiri ar trebui, prin urmare, să includă și comunicații telefonice moderne pentru a îmbunătăți calitatea vieții locuitorilor. De altfel, ministrul-președinte al comunității vorbitoare de limbă germană, Joseph Maraite, a împărtășit acest punct de vedere când a discutat acest subiect anul trecut la o întâlnire cu ambasadorul român în Belgia – în prezența primarului orașului Büllingen. Comunitatea alocă astfel 1 milion de franci pentru proiect. Restul sumei va fi contribuită de Comitetul Român Büllingen*."

„*O contribuție importantă o aduce și* [...] *centrul de tineret din Büllingen* [...], *al cărui coordonator este Dr. Dominique Bouillon. După cum se știe, veniturile din primul concert rock fără alcool «Just for Music»* [...] *din Büllingen au fost folosite pentru finanțarea unui proiect în România. La acest eveniment de succes s-au strâns în total 280.000 de franci. Cu acești bani, centrul de tineret intenționează să înființeze un cabinet medical și o creșă în Viscri în timpul săptămânii de Paște.*"

Se continuă: „*Camionul de la Büllingen este încărcat până la refuz cu pachete care conțin ajutoare, în special îmbrăcăminte, medicamente și semințe, pentru locuitorii din Viscri. În orice caz, în ultimele săptămâni s-au strâns din nou foarte multe donații.*" Pentru locuitorii din Viscri cel mai important lucru este probabil că au în mod repetat sentimentul că nu sunt singuri, că au sentimentul că cineva se gândește la ei.

Odată cu emigrarea sașilor, viața socială structurată a satului a scăzut semnificativ și acum se desfășoară în mare parte în cadrul familiei. Există programe de ajutor din afara țării, care vizează, de asemenea, îmbunătățirea condițiilor sociale, dar numai timpul va spune ce efect pot avea acestea.

3.2.2 VIAȚA ECONOMICĂ

3.2.2.1 Activități și educație

3.2.2.1.1 Ocuparea forței de muncă

În Viscri au existat și există diferențe semnificative între grupurile etnice în ceea ce privește ocuparea forței de muncă. Figurile **112, 113 și 114** prezintă succesiv ponderea relativă a diferitelor comunități în cele șase grupuri diferite de ocupare a forței de muncă; acestea includ: sectorul primar (care include și angajații din întreprinderile agricole de stat), industria, serviciile, pensionarii, bolnavii și șomerii, cei din învățământ și gospodinele.

Fig.112 Domenii de activitate 1975

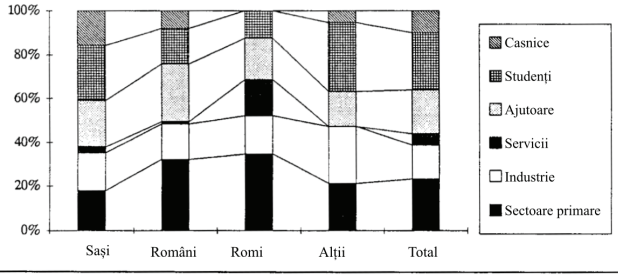
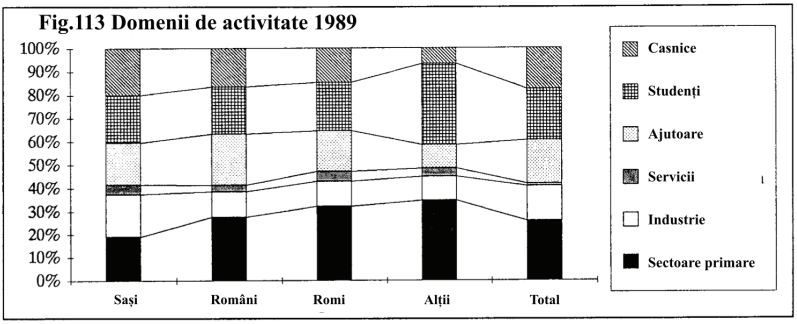

Fig.113 Domenii de activitate 1989

În 1975, românii și romii erau angajați într-un număr relativ mai mare în sectorul primar decât sașii. Meseria de păstor era practicată exclusiv de români și romi. În schimb, proporția relativă a celor aflați în școala secundară și a gospodinelor era mai mare în rândul sașilor. Gospodinele lucrau adesea și pe câmp și ar putea fi eventual numărate în categoria țăranilor (fermierilor). Proporția persoanelor care lucrau în industrie era aproximativ aceeași pentru diferitele grupuri etnice. În cele din urmă, este de remarcat faptul că o mare

parte dintre romi erau angajați în sectorul serviciilor; aceştia erau în principal vânzători ambulanți.

În 1989 se observă că romii au urmat modelul românesc, iar grupul vânzătorilor ambulanți a dispărut. În rândul saşilor, proporția fermierilor scăzuse oarecum, în timp ce numărul celor care primeau ajutor de subzistență crescuse uşor. În rândul populației productive domina încă agricultura; scăderea numărului de persoane angajate în industrie se datorează în principal întreruperii serviciului de autobuz către Rupea.

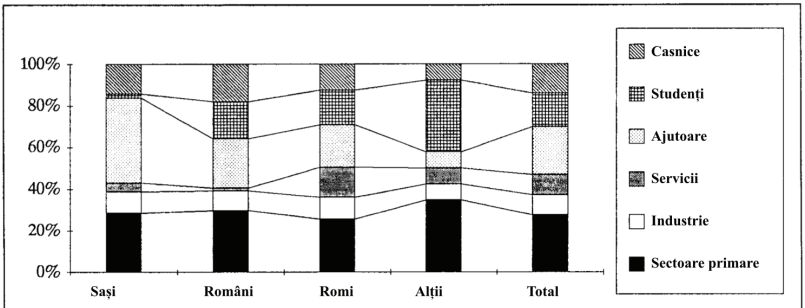

Fig.114 Domenii de activitate 1993

În 1993 proporția pensionarilor din grupul saşilor a crescut semnificativ: saşii care nu emigraseră încă erau în principal persoane în vârstă. Din cauza pensiilor lor mici, aceştia încă lucrează pe câmp pentru a se descurca. Numărul persoanelor angajate în industrie şi al celor în formare a scăzut. Per total, însă, proporția celor angajați în industrie a crescut: aceştia sunt oameni care nu mai locuiesc, sau locuiesc la Viscri doar în weekend, însă sunt încă înregistrați aici. De exemplu, există un cuplu de romi care lucrează în Ungaria, dar ai căror copii (cu vârste cuprinse între doi şi paisprezece ani) încă locuiesc în Viscri. Scăderea numărului de elevi se datorează în primul rând saşilor; anterior, aceştia reprezentau întotdeauna o mare parte din cei aflați în sistemul de învățământ, dar acum există doar unul, deoarece restul au emigrat.

3.2.2.1.2 Nivelul de educație

Există, de asemenea, o diferență uşor de recunoscut în ceea ce priveşte nivelul de educație (numărul de ani de şcolarizare absolviți) între diferitele grupuri etnice şi clase de vârstă; acest lucru este ilustrat în Figurile **115, 116 şi 117**.

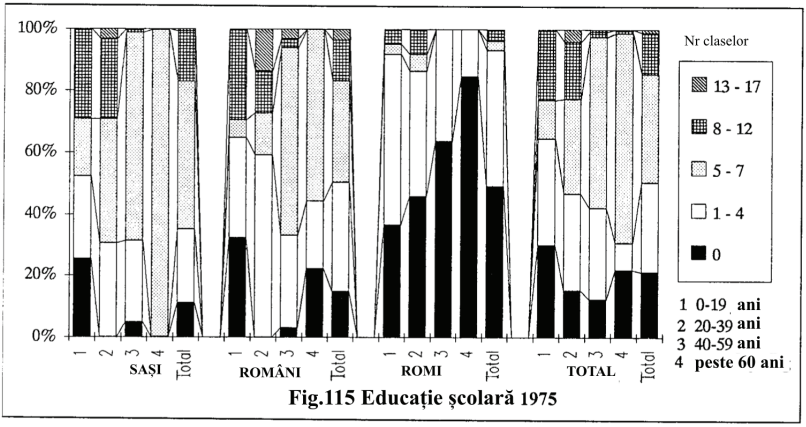

Fig.115 Educație școlară 1975

Este izbitor cât de puțini romi sunt educați. Nivelul de educație al românilor îl depășește pe cel al romilor; în cadrul grupelor de vârstă cele mai tinere, se apropie de cel al saşilor, grupele de vârstă mai mari rămân în urmă. Saşii, pe de altă parte, aproape întotdeauna au avut o minimă educație. Toate persoanele peste 60 de ani au absolvit toate cele şapte clase de şcolarizare; până la cel de-al Doilea Război Mondial exista o şcoală cu şapte clase în Viscri, cu predare în germană şi română. În trecut, se puteau absolvi doar patru clase, iar mai târziu, din jurul anului 1960, un autobuz circula până la Rupea, astfel încât copiii din Viscri puteau absolvi până la 12 clase, eventual la o şcoală germană. Astăzi, din anul şcolar 1993/94, autobuzul şcolar merge la Bunești, unde există o şcoală cu opt clase. Din Bunești, copiii care frecventează clasele 9-12 pot lua autobuzul până la Rupea. Pentru a primi o educație bună, este mai bine pentru saşi să meargă la internat în Sibiu, Sighişoara sau Braşov, unde există cămine şi şcoli studențești germane bine echipate. În orice caz, clasele cu predare simultană pentru patru grupe de ani diferiți şi cu doar unul sau doi elevi pe an, nu pot funcționa bine.

Comparativ cu 1975, populația din 1989 petrecuse mai mult timp la şcoală. În timp ce în 1975 majoritatea saşilor terminaseră 7 clase, în 1989 tot atâția terminaseră 12 clase.

În 1993, o proporție relativ mare de români şi în special de romi încă nu primiseră nicio şcolarizare. Saşii, pe de altă parte, primiseră cu toții o educație şcolară.

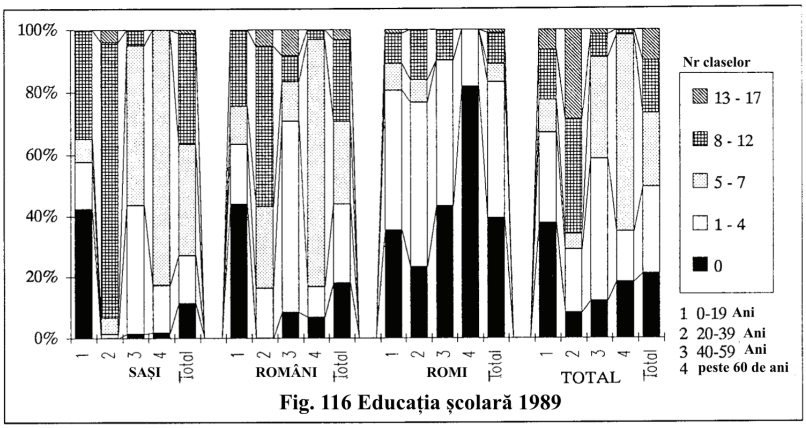

Fig. 116 Educația școlară 1989

Diferențele dintre anii 1989 și 1993 nu sunt rezultatul unei schimbări de atitudine față de învățământul școlar, ci mai degrabă rezultatul unei compoziții demografice în schimbare.

În prezent, există o școală primară în Viscri, situată în fosta primărie. Până în 1995, a existat o clasă cu predare în limba maternă germană, la care au participat și copii români. Învățătoarea, Caroline Fernolend, s-a străduit să ofere instruire în limba germană puținilor copii sași, fără a neglija instruirea în limba română (secția română). Secția germană a fost închisă în 1996. În prezent, există câțiva copii români în sat și un copil sas care frecventează școala în afara satului. Copiii romi sunt majoritari, dar nu frecventează școala în mod regulat.

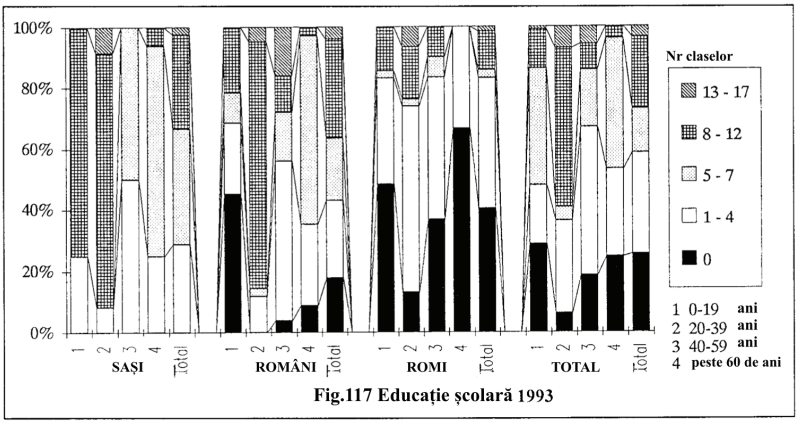

Fig.117 Educație școlară 1993

3.2.2.2 Agricultura

În afară de un sector de servicii neglijabil care deserveşte satul, Viscri este un sat agricol.

Iniţial, doar câţiva saşi erau angajaţi ca mecanici şi muncitori la ferma de stat. În anii următori, tot mai mulţi saşi li s-au alăturat, iar românii au venit şi ei să lucreze acolo. Abia după 1970 au sosit romii; aceştia lucrau la ferma de vite. Reprezentanţii celor trei grupuri etnice lucrau împreună, iar acest lucru a avut un efect pozitiv asupra relaţiilor interpersonale.

Ferma de hamei a creat locuri de muncă suplimentare pentru populaţia satului. Din păcate, a început procesul de emigrare a saşilor şi naveta tinerilor către oraş. În acelaşi timp, Viscri şi-a pierdut independenţa şi a fost încorporat în comuna Buneşti. Tinerii s-au format profesional în şcolile oraşului, au întemeiat familii şi au părăsit treptat satul. Curând, ferma de hamei a trebuit să se bazeze şi pe lucrători sezonieri din alte zone, iar acest lucru este valabil şi astăzi.

Din structura iniţială a terenurilor agricole s-au păstrat în esenţă doar denumirile. După Reforma Agrară, colectivizare şi privatizare, nu numai structura proprietăţii, ci şi structura utilizării terenurilor (anterior aproximativ 20.000 de parcele) s-a schimbat complet; chiar şi terenurile terasate au fost nivelate pe alocuri. În urma acestor schimbări, terenul a fost împărţit între exploataţiile agricole după cum urmează (este imposibil să se furnizeze date cantitative cât de cât fiabile despre suprafeţele de teren):

- Aproximativ la vest de drumul Dacia - Viscri _ Buneşti, terenul aparţinea unor întreprinderi agricole de stat. În 1993, aceste întreprinderi încă deţineau în mare parte terenul. Se ocupau, pe de o parte, cu creşterea animalelor şi, pe de altă parte, cu cultivarea hameiului.

- La est de drum, terenul aparţinea în principal Cooperativei Agricole de Producţie (CAP; **Fig. 118**).

Chiar şi numai din analiza de ansamblu obţinută în 1993 se vede cum se comportă o comunitate sătească în timpul lichidării parţiale a terenurilor agricole de stat. Aceasta arată cum comunitatea săsească, deşi în scădere ca mărime, se străduieşte totuşi să se organizeze agricol. Aceste eforturi sunt un semn al dorinţei unor saşi de a continua să trăiască şi să muncească ca fermieri independenţi în Transilvania, în ciuda a tot. Acest lucru a fost posibil doar prin sprijin material concret, inclusiv echipamente şi unelte agricole din Germania şi Austria.

3.2.2.2.1 Condiţiile după comunism

Ferma de Stat pentru Creşterea Zootehniei. Sectorul zootehnic a fost înfiinţat în 1953 şi în 1993 cuprindea următoarele efective: 300 de vaci de lapte, 350 de viţei, 2 tauri şi 8 cai. Vacile produceau în medie 8 litri de lapte pe zi. Cantitatea fluctuează considerabil în funcţie de sezon; vacile produc cel mai mult lapte în luna mai. Deşi se foloseşte inseminarea artificială, există şi doi tauri. Caii servesc ca animale de tracţiune. Ferma este autosuficientă în ceea ce priveşte furajele. Aceasta înseamnă că, pe lângă cele 350 de hectare de păşune de vară, cultivă şi peste 120 de hectare de culturi furajere, precum lucernă şi porumb, precum şi peste 450 de hectare de fâneţe. Are propriile utilaje, dar acestea sunt într-o stare proastă, astfel încât producţia de furaje este scăzută, iar hrănirea animalelor pe timpul iernii este dificil de gestionat. Aceasta explică şi producţia scăzută de lapte. Patruzeci de persoane lucrează încă cu normă întreagă la fermă; 25 în grajduri şi 15 pe câmp. În plus, aproximativ 25 de muncitori sezonieri sunt angajaţi timp de două luni. Angajaţii câştigă un salariu lunar minim de 30.000 de lei brut (în 1993 600 de lei erau 1 marcă germană). Salariul lor poate fi majorat în funcţie de rata de succes a fermei; însă, în prezent, aceasta nu este foarte mare. Atât laptele, cât şi carnea vitelor mai în vârstă sunt vândute statului.

Principalele decizii sunt luate în afara cooperativei şi, din cauza unor practici de management extrem de birocratice, funcţionează în pierdere. Existenţa sa continuă este parţial o consecinţă a lipsei severe de produse lactate din România. Cultivarea hameiului sub controlul statului a fost introdusă în 1982 ca o încercare de a intensifica agricultura. Aceasta angajează 13 lucrători cu normă întreagă şi 70 de lucrători sezonieri (în majoritate romi, în principal toamna şi primăvara). Condiţiile climatice şi de sol nu permit o recoltă profitabilă. Produsele ajung la o fabrică de bere locală din Braşov; nu ating calitatea de export. Şi aici există o serie de probleme: lipsesc piesele de schimb pentru utilaje, iar saşii cu o expertiză agricolă mai mare au emigrat. Ferma de hamei în sine are un bilanţ pozitiv, dar aparţine unui grup regional de 10 întreprinderi de stat neprofitabile.

Cooperativa Agricolă de Producţie (CAP) a fost rezultatul colectivizării, care a început în jurul anului 1952, coincizând cu înfiinţarea Întreprinderii Agricole de Stat. Românii şi romii au fost forţaţi să-şi pună la comun pământurile, majoritatea primindu-le după război de la proprietarii de pământ saşi. Saşii, care iniţial lucrau ca muncitori agricoli în Întreprinderea de Stat şi pentru români, au putut să-şi înfiinţeze propria cooperativă în 1956, pentru care li s-a pus la dispoziţie un teren. Acest CAP a fuzionată cu cooperativa comunală în 1962 şi, potrivit reprezentanţilor noştri, a obţinut rezultate relativ bune până când a fost fuzionată cu ferme din alte sate, ca parte a unei extinderi a suprafeţei agricole. Între 1964 şi 1968, cooperativa a

funcționat împreună cu cooperativa din Dacia, ulterior cu cea din Bunești, iar după 1989 a stat la baza privatizării.

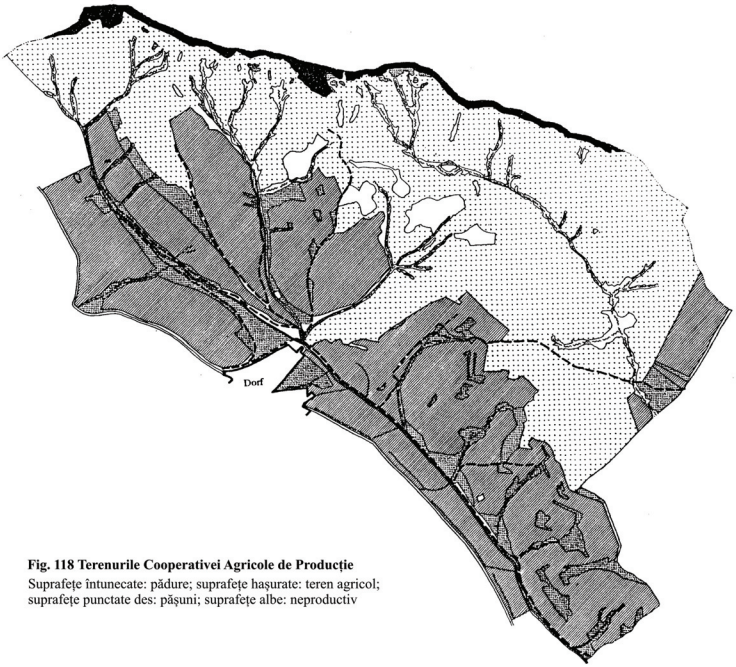

Fig. 118 Terenurile Cooperativei Agricole de Producție
Suprafețe întunecate: pădure; suprafețe haşurate: teren agricol; suprafețe punctate des: pășuni; suprafețe albe: neproductiv

3.2.2.2.2 Privatizarea

Practic imediat după Revoluție a fost dizolvat CAP-ul, ceea ce a dus la dificultăți considerabile în ceea ce privește alocarea terenurilor. Aceste probleme au fost multiple: era imposibil să se restabilească situația de dinainte de război, atât din motive practice (probleme legate de măsurători topografice), cât și teoretice (parcele mult prea mici și structuri de proprietate complicate). În plus, majoritatea foștilor proprietari nu aveau niciun interes în returnarea terenurilor, deoarece emigraseră în Germania. În plus existau încă probleme cu utilajele și clădirile, pentru care nu se găsise nicio soluție în 1993.

3.2.2.2.2.1 Terenuri

În prima etapă, privatizarea terenurilor, punctul de plecare a fost, în general, suprafața cu care fiecare individ contribuise la înființarea CAP-ului;

la restituirea terenului se stipula o suprafață maximă de 10 hectare per familie. În Viscri existau încă șase modalități de dobândire a terenurilor:

1. Moștenire de la soț/soție care contribuise cu teren la CAP;
2. Moștenire de la părinți care contribuiseră cu teren la CAP;
3. Apartenența la o familie care deținuse terenuri înainte de război;
4. Ca inginer angajat la stat;
5. Ca proprietate bisericească (maxim 5 hectare);
6. Dacă cineva nu avea suficient teren, se putea solicita teren suplimentar (până la maximum 10 hectare).

Aici există puține probleme cu redistribuirea terenurilor, deoarece aproximativ 100 de hectare încă nu și-au găsit un beneficiar. Prin urmare, fiecare a primit parcela de pământ solicitată. Cu toate acestea, este interesant de comparat contribuția funciară la CAP (**Fig. 119**) cu distribuirea terenurilor la dizolvarea acesteia (**Fig. 120**). Contribuția relativ mică a sașilor, care dețineau majoritatea terenurilor până în 1945, și ponderea relativ mare de terenuri aparținând românilor și romilor pot fi explicate prin Reforma Agrară din 1945. (La acea vreme, pământul sașilor, cu excepția cazului în care un membru al familiei servise în armata română, era confiscat și distribuit între celelalte grupuri etnice, inclusiv către o serie de români care migraseră din alte părți ale țării. Până în 1945, proporția de terenuri ale sașilor era deja ceva mai mică decât înainte de Primul Război Mondial, întrucât Reforma Agrară din 1921 expropriase câțiva mari fermieri sași, dar mai ales biserica protestantă, în beneficiul populației românești; cu toate acestea, spre deosebire de multe alte sate transilvănene, la Viscri nu se înregistrează nicio colonizare semnificativă de către români.)

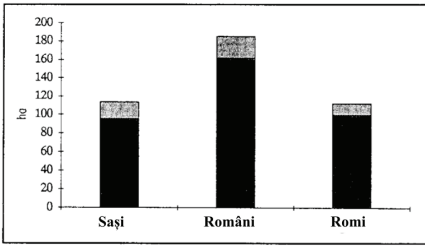

Fig.119 Contribuția funciară la CAP
(conform evidențelor contabile ale CAP).
Deschis - fânețe; închis-teren arabil

3.2.2.2.2.2. Animale de fermă

La dizolvarea CAP-ului, care era o fermă mixtă, au fost împărțite și animalele de fermă, fiind distribuite aproximativ două animale pe familie.

Astfel, în primul an au existat dificultăți semnificative cu hrănirea pe timpul iernii.

În 1993 observăm că animalele deveniseră cea mai importantă sursă de venit pentru populația satului; în primul rând, ca sursă directă de hrană, dar și datorită veniturilor din vânzarea laptelui, deși producția de lapte per vacă este relativ scăzută: vara, majoritatea vacilor produc între 5 și 8 litri de lapte pe zi, iarna între 3 și 5 litri; vara se vând zilnic 4-6 litri de lapte de bivoliță per vacă, iarna 2-4 litri.

Prețul de achiziție a laptelui la ferma de lactate de stat în 1993 a fost relativ mare și a fost determinat de deficitul menționat anterior de produse lactate pe piață. În septembrie 1993 locuitorii din Viscri primeau 100 de lei pentru un litru de lapte; statul plătea 175 de lei pentru un litru de lapte mai gras de bivoliță. Timp de cel puțin 3 luni pe an vacile nu produc lapte, iar bivolițele timp de patru până la cinci luni. Laptele este colectat la un punct de colectare de pe pajiștea satului (**Fig. 121**) și este ridicat cu o cisternă de două ori pe zi vara și o dată pe zi iarna.

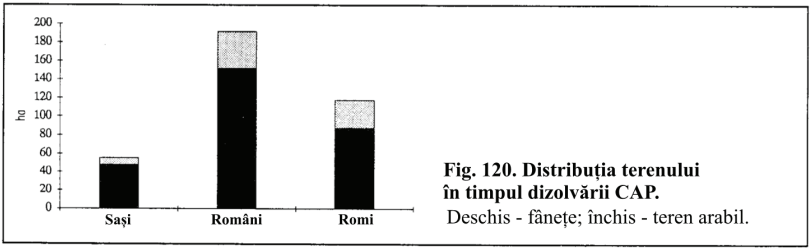

Fig. 120. Distribuția terenului în timpul dizolvării CAP.
Deschis - fânețe; închis - teren arabil.

Vara oile pasc pe pășunile de vară departe de sat, dar vacile, bivolițele și caprele se întorc zilnic în sat. Ca și în alte sate transilvănene, pajiștea intravilană are o funcție importantă, și anume aceea de loc de adunare pentru animale. Dimineața, animalele mari din întregul sat sunt adunate laolaltă, iar mai mulți păstori (de obicei romi) le duc la pășune. Întoarcerea animalelor seara este, de asemenea, impresionantă (**Fig. 122**): Turma apare brusc pe pajiștea intravilană cu adăpătoarele sale, vacile în frunte și, în cele din urmă, mereu la trap spre pârâu, bivolițele. Este uimitor cât de ușor își găsesc animalele drumul înapoi spre fermele lor.

Oamenii se grăbesc să se întoarcă acasă să-și mulgă imediat vacile și bivolițele, pentru a putea duce laptele la punctul de colectare.

Comparând efectivul de vite al țăranilor în 1883 cu cel din 1993, este izbitoare scăderea numărului de boi și bivoli. În 1883 existau în sat 350 de boi și 190 de bivoli; în 1993 nu mai existau boi și erau doar 9 bivoli. Și numărul de cai și vaci a scăzut, de asemenea, dramatic: de la 315 la 26 și,

respectiv, de la 197 la 105. Însă aceste cifre nu includ animalele aparținând întreprinderii agricole de stat.

Fig. 121 Locul de colectare al laptelui pe pajiștea intravilană

Dispariția boilor și numărul redus de cai sunt legate de mecanizare, dar unii fermieri au reușit să achiziționeze din nou cai. În plus, în sat existau doar 53 de porci în 1883, comparativ cu 186 în 1993. Viscri avea 80 de stupi de albine în 1883, dintre care în 1993 a mai rămas doar unul. Câteva oi sunt crescute în majoritatea gospodăriilor mici, iar în 1993 au fost adăugate 20 de capre. Numărul total de animale din sat a fost semnificativ mai mic în 1993 decât în 1883. Dar populația a scăzut și ea de la 703 la 431 între 1880 și 1993, în principal după 1989.

În plus, în hotarul Viscri există peste 10 turme mari de oi, pe care ciobanii români le aduc pe pășunile de vară, asigurând brânză și carne. Acestea există mai mult sau mai puțin în afara ciclului economic al satului.

Fig. 122 Întoarcerea turmei de la pășune

În 1993 distribuția animalelor între ferme a fost inegală. Existau 57 de familii fără vite și 112 fără porci; aceste familii erau considerate sărace.

Nr. de vite/gospodărie	Vaci	Cai	Porci	Oi	Capre
0	57	199	112	157	214
1	28	12	55	1	1
2	25	7	39	2	0
3	5	0	7	4	0
4	3	0	1	1	1
5	0	0	1	9	1
6-10	0	0	3	23	1
11-20	0	0	0	11	0
21-30	0	0	0	4	0
31-40	0	0	0	1	0
41-50	0	0	0	1	0
100	0	0	0	1	0
200	0	0	0	2	0

3.2.2.2.2.3. Asociații. După o oarecare confuzie după 1989 au fost fondate două asociații agricole - una a sașilor și una a românilor. Statul a încurajat înființarea asociațiilor, însă nu a stabilit linii directoare sau structuri.

Românii au o cooperativă independentă; lucrează individual. Sunt sprijiniți de un consilier agricol plătit de Ministerul Agriculturii. Acesta oferă consultanță tehnică (instrucțiuni de operare etc.), distribuie semințe, închiriază utilaje de la vechiul CAP, gestionează vânzarea produselor și acordă împrumuturi cu dobândă de 15% și rambursare în natură. Potrivit consilierului, romii reprezintă o problemă pentru cooperativă. În 1993, aceasta nu a obținut profit și, prin urmare, participanții și-au pierdut curajul să coopereze în continuare. Prin urmare, cooperativa s-a dizolvat curând și în 1994 nu a mai existat.

După 1989 sașii dețineau la 380 de hectare, dar din cauza scăderii populației, această cifră reprezintă o valoare teoretică. Lucrează mult mai strâns împreună, în special la cultivarea câmpurilor; doar gospodăriile sunt separate. Asociația lor a fost fondată abia în 1992, iar toți sașii (cu excepția unuia) aparțin acesteia, la fel ca și doi români care au soți/soții sași. Lista membrilor cu cota de teren cu care au contribuit la asociație este rezumată în tabelul de mai jos. Împreună dețin 53 de hectare de teren arabil și 7,62 hectare de fâneață, împrăștiate în mai multe locații din hotar (Fig. 123).

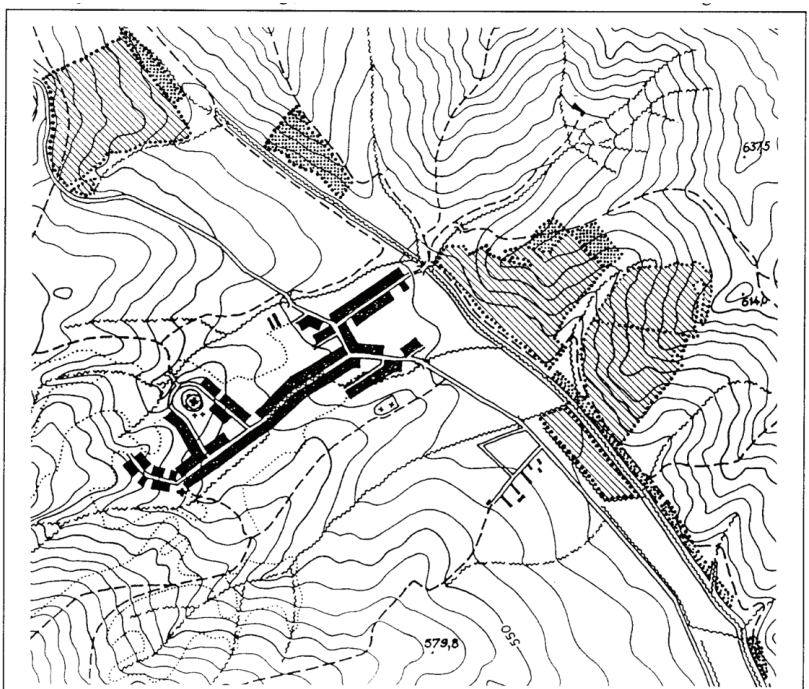

Fig. 123 Terenurile asociației sașilor
Hașurat - terenuri agricole; punctat - fânețe

Membri ai asociației agricole	Număr casă	Suprafață în hectare (ha) Teren arabil	Pajiști
Biserica Evanghelică		5,00	0,00
Fernolend Walter	13	2,90	0,55
Fernolend Johann	22	4,36	0,87
Wagner Michael	29	2,00	0,75
Weiss Katharina	32	2,00	0,00
Orend Michael	53	2,00	0,00
Fernolend Michael	75	4,36	1,25
Schuster Sara	76	4,00	1,00
Dootz Adolf	118	0,50	0,00
Grozairi Florica	118	1,50	0,50

Muller Katharina	130	2,00	0,50
Dootz Sara	141	3,19	1,05
Markel Katharina	158	8,14	1,00
Fernolend Sara	161	3,20	0,20
Schenker Sara	198	2,85	0,15
Micu Daurice	316	4,50	0,50
Total		**53,00**	**7,62**

Înainte de semănarea câmpurilor, membrii indică cât intenționează să adune din fiecare recoltă. Fiecare membru primește o plată în natură pentru zilele lucrate la câmp. Restul sumei este împărțit în două: o jumătate merge în fondul comunitar pentru investiții, iar cealaltă jumătate este distribuită în funcție de posesiunea de terenuri a fiecărui membru. În acest fel, chiar și persoanele în vârstă care nu mai pot lucra pe câmp pot deveni membre ale asociației. Domnul Müller, președintele asociației, ne-a spus că există încă multe probleme legate de cooperare; în plus, mulți membri sunt vârstnici, ceea ce reflectă structura demografică a zonei.

Sașii se pot baza pe asistența asociației „Saxonia" pentru utilaje agricole de calitate. „Saxonia" este o organizație de ajutor umanitar susținută de Biserica Evanghelică și Forumul Democrat al Germanilor din Transilvania. Aceasta facilitează asistența din partea Germaniei și Austriei, cu scopul de a îmbunătăți viața economică a populației săsești. Plățile efectuate de beneficiarii utilajelor sunt reinvestite în echipamente noi. Scopul guvernului german este de a reduce emigrația prin îmbunătățirea situației sociale și economice a sașilor din România.

Prin intermediul „Saxonia", asociația a achiziționat un tractor, o remorcă, o semănătoare, o grapă cu discuri și un plug. Costul acestor utilaje a fost de 1.564.934 lei plus o dobândă de 70% și o inflație de 3%. Asociația a plătit 131.979 lei la momentul achiziției, iar până în 1993 au fost rambursați 224.364 lei. În prezent are o datorie de 1.340.570 lei plus o dobândă de 70% și o inflație de 3% (deoarece asociația plătește 70 de lei pentru 1 marcă germană, se ajunge la circa 20.000 de mărci germane). Rambursarea acestei sume este foarte dificilă, în ciuda condițiilor favorabile oferite de „Saxonia".

În plus, asociația agricolă a investit 98.500 de lei în 10 tone de îngrășăminte artificiale și 27.000 de lei în transportul acestora. Gunoiul de grajd nu se mai folosește deoarece nu sunt disponibile utilajele necesare de împrăștiere. Împrăștierea tradițională a gunoiului de grajd necesită multă forță de muncă, iar forța de muncă necesară nu mai este disponibilă în Viscri. Anterior, gunoiul de grajd se vindea la fermă la metru cub; astăzi este incinerat.

Recolta din 1992 (vezi tabelul) este excepțional de mică în comparație cu standardele UE. Randamentul de zahăr (60 kg dintr-o tonă de sfeclă de zahăr la 8,25 lei pe kg) nu este pentru asociație, ci pentru membrii individuali. Grâul, orzul și ovăzul au fost vândute în loturi, fiecare la un preț diferit. În primul lot (1993), s-au vândut 5.153 kg de grâu la 60 de lei pe kg, împreună cu 350 kg de subproduse de grâu la 10 lei, 620 kg de orz la 58,5 lei și 75 kg de ovăz la 54 de lei pe kg. Aceasta a adus un total de 352.960 de lei. Un al doilea lot a adus 335.000 de lei, un lot ulterior 4.340 de lei, iar un al patrulea 100.540 de lei. Ovăzul a fost vândut statului cu 70 de lei pe kg în al doilea lot și cu 20 de lei pe kg în al patrulea. Cooperativa mai are 2.400 de kg de cereale, care sunt vândute unei brutării cu 100 de lei pe kg.

Capitalul investit este foarte mare pentru o asociație atât de mică. În plus, oamenii încă emigrează, iar mulți membri mai în vârstă pot lucra doar într-o măsură limitată. Rămâne de văzut cum se va dezvolta această asociație. Este condus de o singură persoană; aceasta este practic singura care lucrează cu adevărat cu normă întreagă în beneficiul asociației.

Recolta asociației 1992	Suprafață Cultivată ha	Randament Total t	Randament (kg/ha)
Grâu	18,00	136,39	2455
Orz de iarnă	4,00	8,50	2125
Orz de primăvară	8,00	21,80	2725
Ovăz	10,00	21,65	2165
Sfeclă de zahăr	1,50	46,90	31270
Cartofi	1,00	1,00	1000
Sfeclă furajeră	0,50	4,00	8000

3.2.2.3 Servicii și Industrie

Înainte de Revoluție mulți muncitori din Viscri erau angajați în fabricile din Rupea. Exista o fabrică de mobilă, o uzină mecanică și o mare întreprindere agricolă de stat. După Revoluție au fost închise multe fabrici de stat, inclusiv cele din Rupea. Până în 1993 nimeni nu preluase companiile, care erau destul de mari. Astfel, dezvoltarea industrială nu mai afectează veniturile locuitorilor din Viscri. Veniturile lor provin din cele două întreprinderi agricole de stat și din propriile ferme mici. Diversele magazine și serviciul de sănătate din Viscri sunt discutate în secțiunea despre infrastructură. În general, însă, serviciile sunt foarte puțin dezvoltate.

3.2.2.3 Navetiști și contacte

Contactele sătenilor cu alte comunități sunt prezentate într-un tabel. 29 de persoane nu părăsesc satul, în timp ce 109 o fac zilnic sau săptămânal. Din aceasta putem observa natura închisă a satului Viscri. Faptul că nu există autobuz către Rupea joacă un rol semnificativ în acest model de relații. Până în 1993 un autobuz operat de compania de transport de stat circula zilnic spre Rupea, transportând muncitori, școlari și persoane care doreau să meargă în oraș. Din Rupea există legături regulate cu trenul către Brașov și Sighișoara. Autobuzul de stat nu mai funcționează și, în consecință, nu mai există transport public; în plus, există doar 14 mașini în sat. Majoritatea oamenilor merg pe jos câțiva kilometri până la Dacia și apoi încearcă să facă autostopul (se obișnuiește ca șoferul să fie plătit).

Traficul de navetiști care exista înainte de Revoluție a încetat complet. Fabricile din Rupea sunt închise și, în consecință, traficul este minim.

Frecvența contactelor	Sași	Români	Romi	Alții	Total
Niciunul	7	9	11	2	29
Uneori	28	52	63	10	153
Săptămânal / Zilnic	12	47	42	8	109

În ultimii ani în viața economică a satului a avut loc o restructurare semnificativă. Deși aceasta a fost afectată de emigrarea sașilor, există totuși anumite puncte de plecare pentru o posibilă dezvoltare pozitivă.

3.3 SATUL

3.3.1 STRUCTURA SATULUI

Luând în considerare locuitorii actuali și ocupațiile acestora, rezultă un plan anacronic al satului.(**Fig.27**). Structura acestuia corespunde satelor săsești din Transilvania. A fost fondat în Evul Mediu, așa cum a fost descris în partea de istorie, de către coloniști sosiți, în parte, din zona denumită atunci Lorena (căreia îi aparținea și Brabantul Flamand). Ei au ales un mod concentrat de utilizare a terenurilor, al căror sistem de trei câmpuri, introdus și utilizat de către acești coloniști, a fost legat și de o amplă activitate de creștere a animalelor. Condițiile de viață din Transilvania, afectate de atacuri

ale tătarilor şi turcilor şi altele asemănătoare, au dus la construirea unei cetăţi bisericeşti cu cămări, care se păstrează şi azi în stare bună.

În plus cursul istoriei a fost schimbat începând cu secolele XVIII-XIX, dar mai ales în secolul XX, când alte grupuri etnice, cu un mod de colonizare mai puţin structurat, s-au mutat în localitate şi au dobândit drepturi cetăţeneşti; mai întâi ca păstori, apoi, în urma schimbărilor politice, cu drepturi depline sau chiar ca populaţie dominantă.

Structura satului reiese din cartea funciară din 1874 (**Fig. 124**): lângă nucleul vechi, săsesc (A), se afla în partea de vest vechiul cătun românesc (B). Abia după ce a fost întocmită cartea funciară au apărut în partea de est noile străzi româneşti (**Fig.125**).

3.3.1.1 Vechiul nucleu săsesc al satului

Biserica fortificată este un prim element al nucleului satului săsesc. Se află în partea de nord-est a localităţii, pe un mic deal (565m) şi conferă satului un caracter specific (turnurile bisericii oferă o privelişte foarte frumoasă asupra satului - **Fig. 126**- poate fi recunoscută linia şurilor care însoţesc în mod obişnuit şirul caselor din satele săseşti; în spatele şurilor se află grădinile, delimitate de tufişuri crescute pe locul vechilor îngrădituri care le despărţeau de câmpuri, subliniind astfel caracterul închis al localităţii).

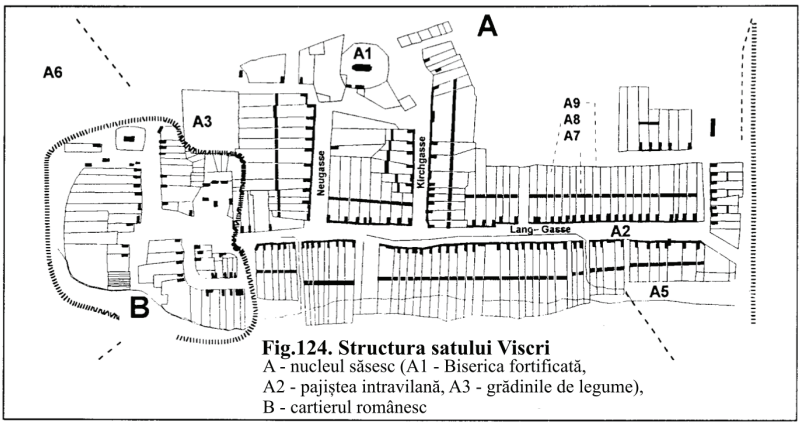

Fig.124. Structura satului Viscri
A - nucleul săsesc (A1 - Biserica fortificată,
A2 - pajiştea intravilană, A3 - grădinile de legume),
B - cartierul românesc

Localitatea săsească Viscri este un sat liniar extins, cu un spaţiu liber de tipul pajişte de-a lungul străzii principale, putând fi astfel încadrat în tipologia de sat cu pajişte intravilană (*Angerdorf*). Spaţiul liber deosebit de larg, numit Uliţa Lungă (*Lange Gasse*), este mărginit de şirul regulat format

din fațadele caselor și ziduri de cărămidă între acestea (**Fig. 127**). Pajiștea intravilană este folosită și astăzi ca pășune pentru păsări de curte, ca loc de adunare și despărțire a cirezilor și turmelor și ca loc de colectare a laptelui. Astăzi[97] este cea mai importantă resursă agricolă a localității. Prin mjlocul pajiștii curge un fir de apă care alimentează adăpătorile pentru vite și care se scurge apoi prin capătul de sud al pajiștii în luncă.

În partea săsească a satului ulița principală se ramifică în două ulițe secundare, Ulița Bisericii (*Kirchgasse*, **Fig. 128**) și Ulița Nouă (*Neugasse*), ambele fiind mai înguste și urcând dealul spre biserica fortificată. Acolo se găsesc și casa parohială, casa predicatorului (în care s-a mutat grădinița după al Doilea Război Mondial), precum și remiza de pompieri. Tot din Ulița Bisericii se ajunge la școală și la sala comunității.

Cea mai importantă structură din această parte a satului este biserica fortificată (**Fig. 129**). Săpăturile arheologice au elucidat apariția construcției (M. Dumitrache, 1978, **Fig.130**). Coloniștii care s-au așezat în localitate pe la sfârșitul secolului al XII-lea au găsit aici, așa cum am menționat deja, o mică capelă secuiască, cu cor și un turn de mici dimensiuni. Deja în secolul al XIII-lea sașii au înconjurat capela cu o centură de zidărie, transformând-o într-o fortificație. Lângă biserică a fost ridicat un turn înalt (*Bergfried*), iar turnulețul existent a fost demolat. Se pare că turnul a fost inițial loc de refugiu pentru greavi, conducători ai comunității. În secolul al XIV-lea biserica fortificată a trecut în posesia comunității, probabil ca urmare a dispariției neamului greavilor. Pericolul tot mai mare al atacurilor turcești din secolul al XVI-lea i-a forțat pe sași să transforme în continuare biserica fortificată și să o pregătească pentru apărare. Biserica a fost extinsă și alipită astfel turnului. Și turnurile de sud, de est și cele de poartă au fost construite tot în această perioadă. Zidul de apărare din jurul bisericii a căpătat un nou traseu, ajungând să delimiteze o incintă poligonală. În secolul al XVII-lea au fost construite și turnurile de nord și de vest. Abia în secolul al XVIII-lea este ridicat și un al doilea zid de fortificație, care se păstrează parțial și astăzi. În aceeași perioadă, așa cum s-a întâmplat și în alte localități săsești, creșterea populației a determinat extinderea spațiului pentru enoriași prin construirea de tribune în biserică.

Astăzi[98] slujba se ține tot la a doua săptămână. În timpul acesteia sașii au locuri bine stabilite (**Fig.131**). Copiii, adică fetele și băieții neconfirmați, stau pe locurile din față. În spatele lor urmează fetele confirmate, iar apoi femeile măritate. Bărbații însurați stau în partea de jos a bisericii, într-un semicerc în

[97] La data scrierii lucrării, 1993

[98] La data apariției lucrării în limba germană, în 1997

jurul femeilor, iar băieții confirmați stau sus, la tribună. Această distribuție, se spunea în sat, le permitea tinerilor să observe fetele în răstimp de o oră. Din cauza numărului redus de enoriași această ordine strictă nu mai este atât de respectată astăzi.

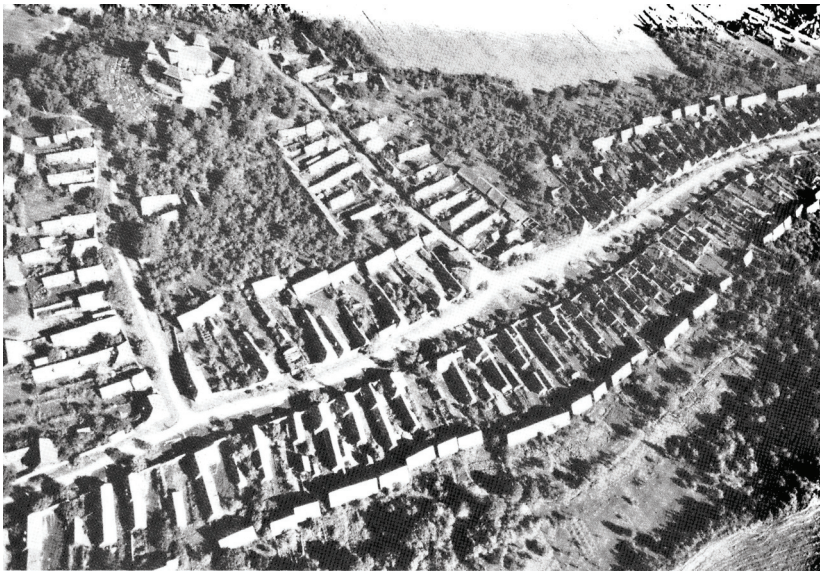

Fig.125. Vedere aeriană a satului Viscri (Siebenbürgen Institut Gundelsheim, Foto G. Gerster)

Spațiul din incinta interioară a zidului de apărare era folosit pentru stocarea bunurilor în lăzi de alimente, iar turnul de sud este folosit până azi (1993) ca spațiu de depozitare a slăninii. În vechiul donjon (*Bergfried*) încă se mai găsesc[99] două lăzi de alimente, deși numărul acestora era pe vremuri mult mai mare.

Și școala veche aparține bisericii fortificate. În secolul al XVIII-lea cele două turnuri de sud și de est serveau drept școală. Pe planul din 1874 apare o școală (azi dispărută), în loc de locuința îngrijitorului cetății (pe traseul zidului exterior). Casa îngrijitorului cetății a fost locuită până în 1980.

[99] La data scrierii lucrării, 1993

Fig.126 Vedere din turnul bisericii

Fig. 127 Pajiștea intravilană

Fig. 128 Vedere pe Uliţa Bisericii

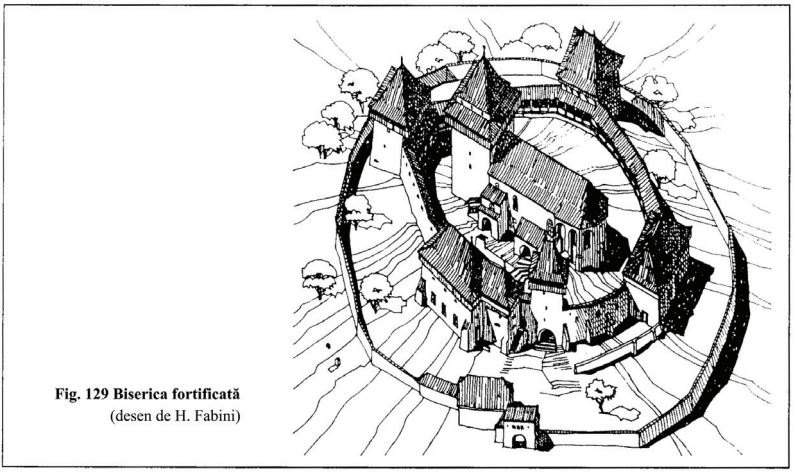

Fig. 129 Biserica fortificată
(desen de H. Fabini)

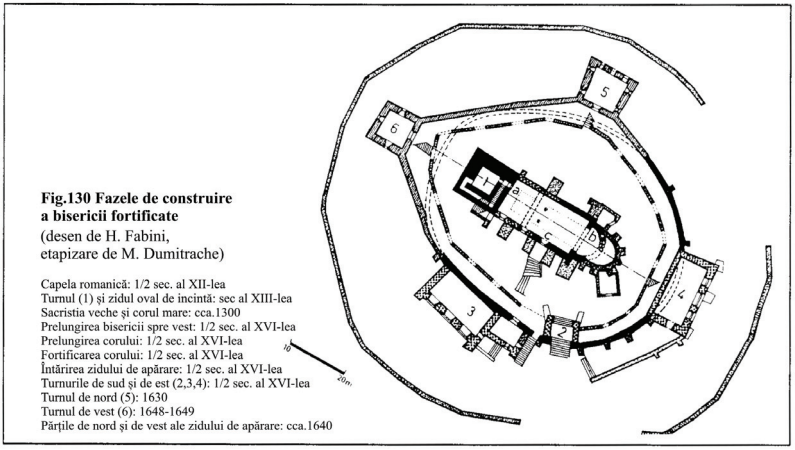

Fig.130 Fazele de construire a bisericii fortificate
(desen de H. Fabini,
etapizare de M. Dumitrache)

Capela romanică: 1/2 sec. al XII-lea
Turnul (1) şi zidul oval de incintă: sec al XIII-lea
Sacristia veche şi corul mare: cca.1300
Prelungirea bisericii spre vest: 1/2 sec. al XVI-lea
Prelungirea corului: 1/2 sec. al XVI-lea
Fortificarea corului: 1/2 sec. al XVI-lea
Întărirea zidului de apărare: 1/2 sec. al XVI-lea
Turnurile de sud şi de est (2,3,4): 1/2 sec. al XVI-lea
Turnul de nord (5): 1630
Turnul de vest (6): 1648-1649
Părţile de nord şi de vest ale zidului de apărare: cca.1640

În afara zidului exterior al fortificaţiei, pe dealul cetăţii, se găseşte locul de dans (**Fig.132**). În mijlocul său se află un tei bătrân, iar de jur împrejurul lui sunt montate bănci. Preotul putea supraveghea dansatorii chiar din propria casă, de aceea, se spune, tinerii porneau după un timp să danseze în pădure.

Cimitirul saşilor se află la poalele bisericii fortificate, în partea de vest şi este foarte bine întreţinut. Toate mormintele au câte un număr. Deşi fiecare casă din sat are un mormânt sau o criptă de familie, numerele acestora nu corespund numerelor caselor. Membrii familiei nu pot fi înhumaţi în acelaşi

mormânt, dacă a doua persoană moare mai repede de 6 ani şi jumătate după precedenta. Gropile de mormânt sunt săpate gratuit de către vecinătate[100]. Chiar şi o parte din costurile sicriului sunt plătite din banii vecinătății, oferiți ca ajutor de înmormântare.

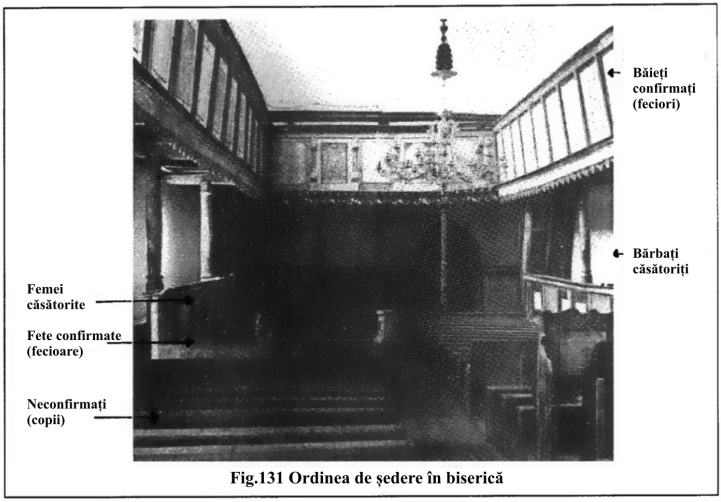

Fig.131 Ordinea de şedere în biserică

Biserica fortificată a fost restaurată în 1970. Deoarece biserica nu mai este utilizată în fiecare săptămână, umiditatea în interior începe să fie din ce în ce mai pregnantă; astfel sunt necesare, din ce în ce mai des, lucrări de întreținere. Deoarece populația săsească a scăzut foarte mult ca număr,

Fig.132 Locul de dans sub teiul satului

[100] Acest obicei era valabil la data cercetării şi publicării lucrării, la începutul anilor 1990.

comunitatea poate să se ocupe doar în mod limitat de lucrări de întreținere curentă. Ultimele intervenții de amploare au fost plătite de Asociația *Deutsches Kultur Erbe in Rumänien* (Patrimoniul Cultural German din România) din Germania.

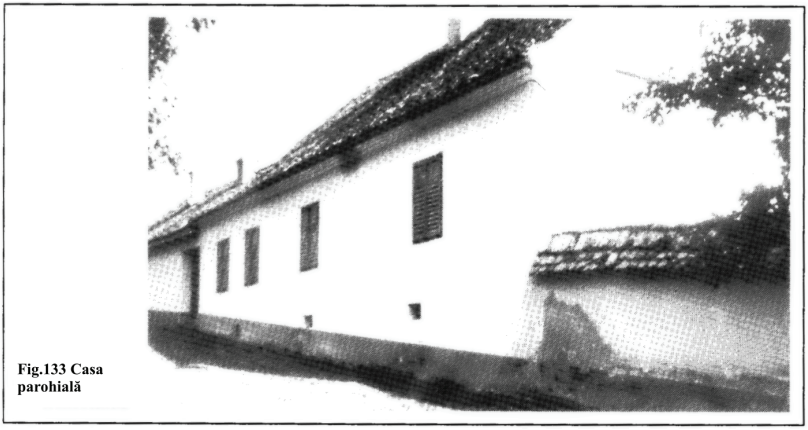

Fig.133 Casa parohială

Casa parohială are astăzi numărul 47, iar după vechea ordine avea numărul 1 (**Fig.133**). Se găsește pe Ulița Bisericii și se deosebește puternic de casele obișnuite din sat. Deoarece terenul are o înclinație accentuată în apropierea străzii, casa apare mult mai înaltă dinspre curte decât dinspre stradă.

Probabil din acest motiv coama acoperișului este paralelă cu strada. Construcția este compusă din două părți. Partea mai înaltă, casa veche, prezintă două travee. Accesul se poate face doar din curte, intrarea principală aflându-se în mijlocul laturii posterioare. Extinderea casei este îngustă și închide frontul la stradă. Camerele sale se desfășoară pe o singură travee, iar accesul se face printr-un pridvor deschis. Acesta delimitează curtea pe o a doua latură, formând o trecere acoperită către latrină (cu mai multe compartimente, unul dintre ele prevăzut cu loc pentru copil) și către șoprul de lemne. Curtea este împărțită în trei:

- o curte de primire, în care se intră din stradă printr-un gang care se deschide spre această curte
- o grădină intimă, înconjurată de ziduri pe toate părțile
- o curte gospodărească, cu intrare prin spatele ambelor curți

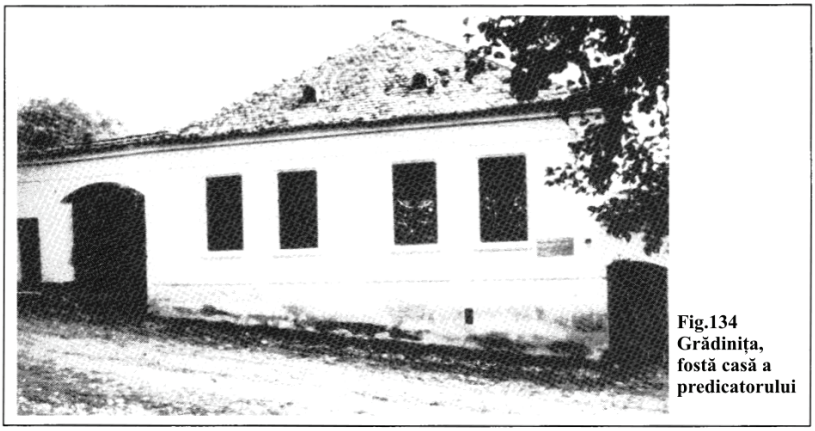

Fig.134 Grădinița, fostă casă a predicatorului

Ultimul preot localnic, Bilinski, a locuit cu familia la Viscri până în 1977. Era originar din Bistrița și a emigrat în Germania în 1977, împreună cu soția. De atunci casa nu a mai fost locuită, însă în curtea de primire se păstrează încă câteva flori[101]. Din numeroasele camere ale casei una mai este folosită ca birou parohial, o alta ca muzeu și cea de-a treia drept cameră de oaspeți. În camera mare se întâlnește comunitatea după slujba de duminică, iar iarna tot aici se țin slujbele[102].

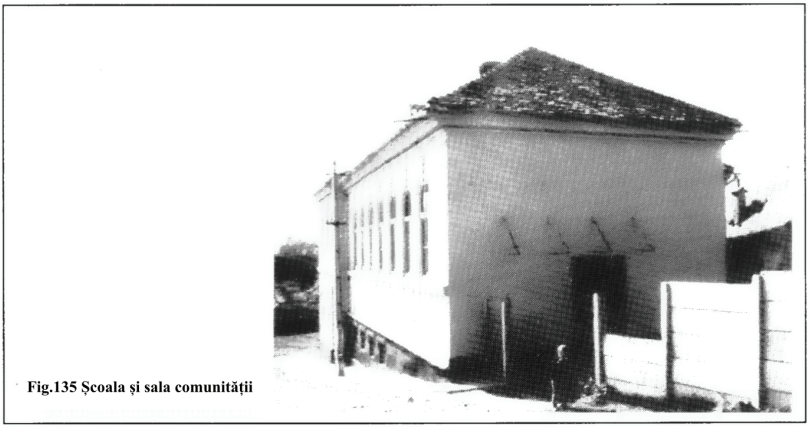

Fig.135 Școala și sala comunității

[101] Observație valabilă la data realizării cercetării și publicării acestei lucrări. Astăzi curtea și grădina sunt întreținute de către comunitatea evanghelică.

[102] Deoarece enoriași sunt puțini, iar biserica nu poate fi încălzită pentru a asigura un minim confort.

Grădinița se găsește la numărul 46 (**Fig.134**); aici funcționează din 1945. Clădirea aparține bisericii, dar bucătăria dinăuntru aparține statului. Inițial în această casă locuia învățătorul, care era în același timp și predicator.

Școala cu sala comunității au numărul 59 (**Fig.135**); se găsesc într-o clădire mai mare, ridicată la începutul secolului nostru drept cancelarie. Astăzi (1993) mai funcționează aici două clase, una românească și una germană, cu 18, respectiv 9 elevi. În clasa germană sunt 8 copii români sau români doar pe jumătate și doar un etnic german. Din 1996 urmează să nu mai existe nici o clasă germană. Învățătoarea clasei germane este doamna Fernolend, o tânără doamnă care este, de fapt, contabilă. Ea este singura din sat care poate prelua aceste responsabilități de predare. Clasele au fost renovate cu sprijinul comunității Büllingen, aflată într-o zonă a Belgiei în care se vorbește germană. Locuitorii din Büllingen au zugrăvit chiar și fațadele școlii și au cumpărat materialele didactice și rechizitele școlare. Lângă școală se află locul de joacă și șoprul de lemne. Lemnele sunt asigurate de către săteni.

În clădirea folosită azi ca școală se află și fosta sală a comunității evanghelice. În aceasta se pot aduna localnicii cu ocazia evenimentelor festive, ca serbări, nunți etc.

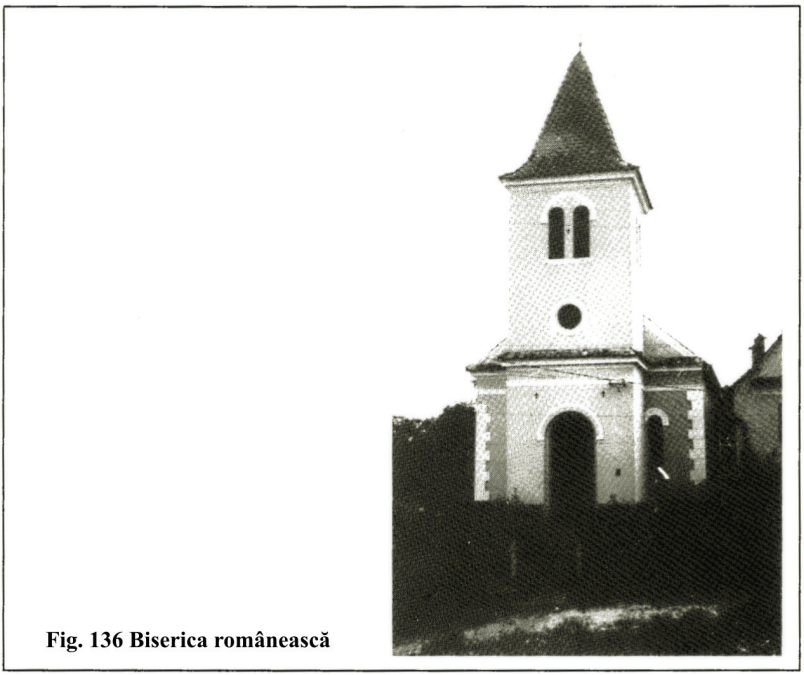

Fig. 136 Biserica românească

3.3.1.2 Vechea parte românească a satului

Micul cătun se află la partea superioară a pajiştii intravilane. Acolo se află un mic loc care asigură legătura dintre cele două părţi ale satului şi în care se găseşte vechea fântână de adâncime. Dincolo de acesta începe satul de tip aglomerat, cu parcelele gospodăriilor mici şi neregulate. Datorită terenului neregulat saşii numesc această parte a satului ”dealul românesc”. Vecinătatea are un aspect pitoresc. Chiar şi vechea biserică românească se găsea aici, ca şi noua biserică ortodoxă, care s-a înfiinţat prin transformarea vechii şcoli româneşti (numărul 112; **Fig. 136**). Cimitirul românesc se află în spatele bisericii.

După ce românii s-au mutat în noua parte de est a satului, locul lor a fost luat de romi, iar unele dintre casele de lemn au dispărut. Astfel locuirea aici nu mai este atât de densă.

3.3.1.3 Străzile româneşti mai noi din estul satului

După Primul Război Mondial românii au început să părăsească vechiul cătun de pe dealul românesc şi să se stabilească în partea de est a satului. Această zonă nu apare, aşadar, în planurile din 1874, dar este reprezentată pe planurile mai noi ale localităţii.

Structura tripartită a părţii săseşti a satului (vezi mai departe la 3.2.2) a fost preluată parţial şi în aceste noi străzi. Casele de pe Uliţa Pajiştea Mică (*Kleine Wiese*) şi *Am Riegel*[103] au faţadele (1) orientate spre stradă şi un caracter închis. Totuşi nu la fiecare casă există o poartă sau o şură (2), respectiv o delimitare clară a curţii de grădină (3). În plus, pe aceste străzi există mai multe grădini între case, care fuseseră, probabil, planificate să fie curţi. Anul construirii înscris pe frontonul faţadelor certifică faptul că extinderea locuirii s-a făcut permanent spre nord-est, cu alte cuvinte românii şi romii au construit cât mai aproape posibil de nucleul istoric al satului.

Dincolo de circumstanţele locale, structura planimetrică şi arhitecturală a satului Viscri este în bună parte caracteristică satelor săseşti din sudul Transilvaniei. Trăsăturile sale specifice îmbogăţesc peisajul cultural şi construit al României.

3.3.2 INFRASTRUCTURA SATULUI

Viscri dispune de o serie de clădiri, facilităţi şi reţele care pot fi asimilate unei infrastructuri. Deoarece satul este destul de izolat, greu accesibil şi de

[103] Denumirile vechi, din limba germană

multă vreme dependent de alte localităţi, infrastructura nu este foarte dezvoltată şi se află şi într-o stare precară.

Brutăria este o întreprindere a lui W. Fernolend şi D. Mezei[104] (**Fig.137**). Ea se găseşte în casa nr. 160, care a fost nelocuită din 1990. Firma a cumpărat clădirea şi din septembrie 1993 acolo se coace pâine. În decurs de 7 ani trebuie achitat împrumutul către o instituţie financiară din Austria (Österreichische Landsmannschaft), care a finanţat investiţia. În aceste condiţii un tânăr din sat îşi face ucenicia în brutărie.

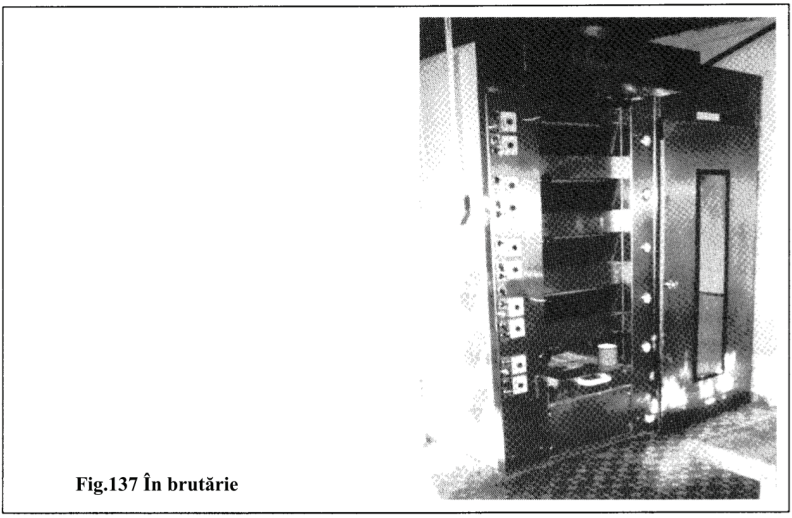

Fig.137 În brutărie

Magazine şi baruri. Înainte de Revoluţia din 1989 la Viscri existau două magazine: unul de stat al CAP-ului (Cooperativa Agricolă de Stat) la nr. 179, în care se vindea şi pâinea din comerţul de stat şi un bar în clădirea poştei (la nr. 37). Fostul magazin al CAP-ului este acum privat; seara funcţionează ca bar şi tot aici au loc întâlnirile Asociaţiei Agricole româneşti. Acelaşi proprietar a mai deschis două magazine, la numerele 123 şi 205, dintre care unul cu bar, iar la numărul 49 funcţionează încă un bar. Pentru proprietari este dificilă aprovizionarea magazinelor cu marfă; în 1993 nu aveau aproape nimic de vânzare. Şi înainte de Revoluţie situaţia era asemănătoare, povestesc oamenii. În baruri nu găseşti aproape niciodată bere; pentru aceasta proprietarii trebuie să meargă tocmai la Braşov şi pentru anumite stocuri să stea la coadă mai multe ore.

[104] Situaţie valabilă în 1993

Poșta cu telefon și telegraf se găsea în 1993 în camera de zi a casei nr. 37 (**Fig.138**), iar azi[105] funcționează la nr. 38. Până în aprilie 1996 se putea suna la Viscri doar cu legătură prin centrala din Bunești. Obținerea unei legături depindea de bunăvoința telefonistei, iar cum Buneștiul nu era prea interesat de integrarea izolatului Viscri, telefonatul era adesea o problemă. Satul s-a chinuit îndelung să obțină o conectare directă și câteva linii telefonice directe în localitate. Datorită ajutorului primit din Büllingen în aprilie 1996 a fost montată în sat o centrală digitală cu 76 de linii telefonice, astfel încât oamenii au avut posibilitatea de a telefona la distanță.

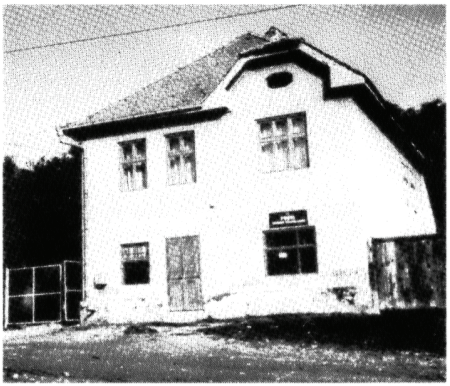

Fig.138 Poșta, 1993

Vechea moară se află pe drumul ce vine de la Dacia (*Stein*), la numărul 191 (**Fig.139**) și aparține unui etnic maghiar ce locuiește la Brașov. Nu mai funcționează de mulți ani, ceea ce creează probleme în sat (mai ales în ceea

Fig.139 Moara

[105] în 1997

ce privește transportul de cantități mici de cereale destinate hranei animalelor și care trebuie măcinate).

Cea mai apropiată moară se găsește la Rupea și este foarte aglomerată, ceea ce înseamnă timpi mari de așteptare. În același timp este necesară procurarea măcinișului pentru hrana puilor, iar dacă acesta nu este disponibil, se folosește pâinea de la brutărie.

Grânare. În 1936 sașii din Viscri au construit în grădina casei nr. 67 (proprietar Guist) un grânar (**Fig.140**). Acesta a fost confiscat de către stat în 1945.

Fig.140 Grânar

Chiar și azi grânarul este folosit de către ferma și asociația agricolă.

Fântâni. În vecinătatea romă, pe Dealul Românesc, există o fântână cu adâncimea de 30m, cu cea mai curată apă din sat. Trebuie să fie destul de veche, cel puțin din perioada secuiască. În plus, toate casele din sat, inclusiv gospodăriile din vecinătatea romă, au fiecare câte o fântână proprie. Pe stradă mai există două recipiente în care curge apă permanent; acestea servesc în principal ca adăpători pentru vite. Apa de aici provine din pânza freatică de sub deal. Astfel există apă proaspătă cât e vara de lungă.

Facilități pentru sănătate. În Viscri există doar posibilități minime de îngrijire a sănătății. Doamna Fernolend de la nr. 13 are diplomă de contabil, lucrează ca învățătoare, însă îndeplinește și sarcinile unei asistente a satului. În 1996, datorită ajutorului comunității belgiene din Büllingen, a putut fi trasă apă curentă în încăperea din școală în care funcționa deja de multă vreme un mic dispensar. Medicul din Rupea își poate ține aici consultațiile. Sătenii din Viscri caută la Brașov ajutor medical de specialitate. Însă distanța

mare de parcurs pentru servicii de urgență în cazul unui accident grav sau a unei îmbolnăviri serioase poate fi fatidică.

Electricitatea a ajuns în sat în februarie 1962, însă alimentarea cu curent electric este încă deficitară[106]. Rețele de gaz și apă curentă nu există, iar străzile nu au canalizare.

Drumurile care duc la Viscri abia de sunt pietruite, la fel străzile din sat. Pentru că vitele se adună încă pe pajiștea intravilană, strada este plină de gropi și murdară. O ploaie rapidă transformă străzile în bălți cu noroi[107]. Iluminatul public constă în patru lămpi, astfel încât noaptea este nevoie de lanternă. Însă podețele din Viscri sunt în stare bună. În trecut de întreținerea străzilor și podurilor se ocupau vecinătățile. Acum însă responsabilă este comunitatea[108].

Clădirile Cooperativei agricole și a fermei de stat. CAP-ul se afla într-un capăt al satului, la ieșirea spre Bunești, iar ferma de stat la celălalt capăt, spre Dacia. Clădirile lor au fost construite după cel de-al Doilea Război Mondial. CAP-ului îi aparțineau diverse clădiri: în casa nr. 14 din sat au fost instalate birourile administrative. Acum această casă este închiriată de locuitorii de la nr.13. Alte clădiri, de pe pășunea aflată la estul satului, au fost cumpărate de un crescător de oi. Restul clădirilor aflate la marginea satului sunt nefolosite. Două companii agricole de stat, una pentru cultivarea hameiului și alta pentru creșterea vitelor dispun și de alte clădiri cu aspect neîngrijit. Și parcul lor auto arată neîngrijit, deși companiile sunt importante pentru oferta de locuri de muncă pentru săteni.

O casă închiriată aparține și ea acestora. Se află pe Ulița Morilor, deci pe strada care de desprinde din strada principală spre Dacia. A fost construită de către stat și folosită pentru cazarea inginerilor și a altor persoane angajate de stat să conducă unitățile de producție agricolă.

Pompierii. În trecut au existat adeseori mari incendii și chiar și azi pericolul nu poate fi trecut cu vederea: casele sunt construite aproape una de alta, iar șurile din lemn sunt pline de fân și paie. Astfel au existat încă din trecut instrumente și unelte de stingere a focului. Azi, pe Ulița Bisericii, lângă școală, într-o construcție mică din lemn există unelte și obiecte potrivite

---

[106] În 1993.

[107] Situația din 1993. În 2022 străzile ce vin de la Bunești și de la Dacia sunt asfaltate, iar străzile din sat au rămas doar pietruite la dorința comunității, care dorește să păstreze atmosfera rurală pitorească a localității și să evite circulația cu mare viteză a mașinilor.

[108] Situația descrisă, din 1993, s-a schimbat. Iluminatul public este extins, iar de întreținerea drumurilor și podețelor se ocupă primăria.

acestui scop (ca, de exemplu, un furtun pentru apă). În ultimii 50 de ani fiecare gospodărie a fost obligată să aibă pregătite anumite unelte necesare în caz de incendiu. Acestea erau marcate printr-un semn făcut pe poartă. Astfel acolo găsim, de exemplu, o găleată, acolo o scară sau un topor (**Fig.141**).

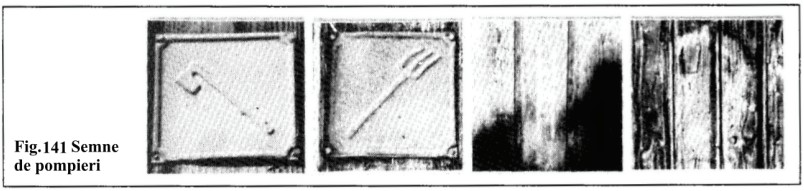

Fig.141 Semne de pompieri

Infrastructura satului lasă mult de dorit, însă extinderea sa modestă se găsește în armonie cu păstrarea în mare măsură a imaginii satului tradițional. Chiar dacă în următorii ani va avea loc o extindere a infrastructurii, ar trebui ca imaginea tradițională a localității să fie păstrată.

3.3.3 CASELE

Analiza clădirilor de locuit a fost făcută cu mare atenție pe parcursul cercetării de teren. Împreună cu cetatea bisericească, casele oferă cea mai clară expresie a satului tradițional, iar din punct de vedere al modului de viață sunt foarte importante pentru documentarea comunității populației transilvănene. De aceea întregul sat a fost fotografiat, iar albumul se găsește la WARD - Biblioteca Institutului de Geografie Socială și Economică a Universității Catolice din Leuven[109].

S-a dovedit că este posibilă încadrarea caselor în categorii, care sunt descrise pe baza fotografiilor și a unui plan; acest lucru are loc fără a fi însă realizată o analiză genetică a fondului construit. În orice caz, pe baza unei evaluări statistice a putut fi realizată o imagine a apariției diverselor tipologii, și, pentru că tipurile de case au apărut la distanță în timp unele de altele, a putut fi stabilită și legătura cu împărțirea etnică a locuitorilor.

3.3.3.1 Tipologie

O împărțire după apartenența etnică a locuitorilor din trecut din Viscri trebuie să diferențieze casa săsească de cea românească și de cea a romilor. Exprimând apartenența etnică a constructorilor lor, casele sunt realizate într-un fel specific, cu părți construite în etape diferite de timp, cu elemente stilistice diferite și care exprimă în același timp nevoile și posibilitățile materiale ale celor ce le-au ridicat. De obicei, sașii aveau posibilități materiale

[109] Instituut voor Sociale en Economische Geografie, Katholieke Universiteit Leuven

mai bune. Deoarece bunurile şi turmele erau mai numeroase, acest grup etnic deţinea de timpuriu mai multe clădiri, iar casele erau mai mari şi, mai ales, construite mai trainic. Romii, care în mod obişnuit aparţineau grupului etnic mai sărac, deţineau adesea doa o singură clădire, şi aceea de multe ori cu o singură încăpere.

Fig.142 Front de casă săsească (casa nr.139)

Aşa cum arătam mai sus, aceste grupuri etnice nu mai locuiesc astăzi în tipurile proprii de case. Restricţiile pe care saşii le-au îndurat după război şi, în cele din urmă, emigrarea lor masivă a avut ca urmare relocări şi migrări în cadrul satului, care au estompat parţial imaginea tradiţională a localităţii (vezi Cap.3.1).

Curtea săsească este relativ îngustă (lăţime de 16-18 m) şi, împreună cu grădina care se întinde în spatele ei, relativ lungă (70-100m). Casa (**Fig.142**) şi acareturile sunt organizate pretutindeni după o anumită schemă ”franconă” (vezi planurile diferitelor tipologii):

- spre stradă se găseşte într-un colţ casa de locuit cu pivniţă, cu frontonul spre stradă şi 2 sau 3 ferestre spre pajiştea intravilană. În celălalt colţ se află casa veche/a bătrânilor (casa părinţilor), bucătăria de vară sau pur şi simplu un spaţiu liber (de exemplu, o grădină de flori). Curtea este închisă spre pajişte cu un zid de cărămidă, care uneşte casa de locuit cu colţul opus al parcelei (sau cu casa veche sau bucătăria de vară, dacă acestea există), astfel încât pajiştea intravilană este delimitată de un front construit continuu. În mijloc se găseşte o poartă de atelaje şi o portiţă pietonală, care facilitează accesul în curte.

- de-a lungul laturii lungi a parcelei găsim o fântână şi un cuptor de pâine, diverse grajduri, şoproane, grânare, o latrină (uneori dublă),

grămada de gunoi de grajd, eventual o grădină de flori, un spațiu pentru lemnele de foc etc.

Fig.143 Șirul de șuri a curților săsești

- în spate se află șura, care ocupă întreaga lățime a parcelei. Șurile se găsesc pretutindeni la aproximativ aceeași distanță de latura la stradă a curții (cca.35m). Astfel a rezultat un șir de șuri (**Fig.143**) care închide satul pe latura posterioară, astfel încât caracterul închis, fortificat al satului iese și mai mult în evidență. Șurile sunt multifuncționale. "Treimile" laterale servesc drept grajduri, iar zona centrală ca adăpost pentru care și unelte agricole, sau garaj. O mică ușiță în peretele posterior al șurii

Fig. 144 Front la stradă românesc, după modelul săsesc (casa nr.92)

permite accesul în grădina aflată în spate. Aceasta este, de multe ori, o livadă de pomi fructiferi, delimitată de gard viu, sau, mai recent, de un gard de sârmă ghimpată. Astfel se creează o a doua închidere a satului pe

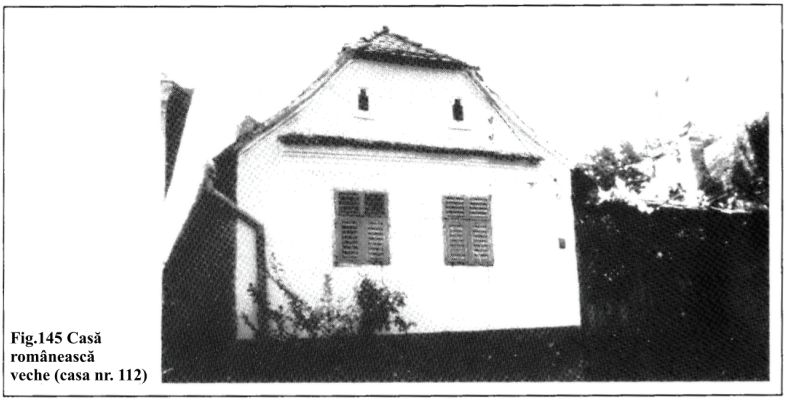

Fig.145 Casă românească veche (casa nr. 112)

limita exterioară, care până în secolul trecut era formată dintr-un gard ce apăra satul (*Bodenzaun*[110]).

Formele caselor românești amintesc într-o oarecare măsură de cele săsești, cu casa așezată la stradă; mai ales la gospodăriile mai vechi, regulate, această influența se poate observa cu ușurință (**Fig.144**). Însă în cele mai multe cazuri curtea este închisă mai puțin ermetic, anume cu gard de lemn și nu cu zid de cărămidă. Pe parcelele neregulate de pe "Dealul Românesc" nu exista altă posibilitate de delimitare, ținând cont și de condițiile materiale. O trăsătură distinctivă este crucea prezentă mereu pe casa de locuit, care fie ca ornament de fațadă, fie de coamă nu putea lipsi de pe casa românească tradițională (**Fig.145**).

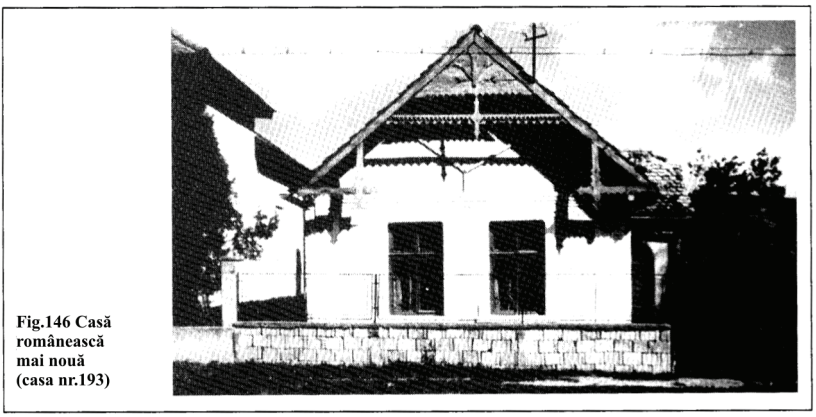

Fig.146 Casă românească mai nouă (casa nr.193)

[110] *Bodenzaun* – Gard de hotar = gard defensiv solid în jurul unui sat; la drumuri, gardul de hotar era prevăzut cu porți care se închideau periodic.

Pe lângă acestea există şi casele româneşti mai noi, moderne, care variază mult ca tip de construcţii şi nu mai prezintă o legătură directă cu casele săseşti (**Fig.146**); acestea au adeseori un caracter deschis spre exterior, însă păstrează şi ele aspectul tradiţional al satului liniar, cu casele aliniate la stradă.

Fig.147 Casă de romi (casa nr.88)

Casele romilor (**Fig.147**) sunt simplu construite, de obicei sub forma unor colibe improvizate, aşezate liber pe teren, fără acareturi.

Următoarele tipologii rezultă din structurarea diferită a curţilor. Gospodăriile săseşti şi cele româneşti construite după tradiţia săsească pot fi împărţite în categorii comune, în funcţie de structura curţii şi de poziţionarea clădirilor pe parcelă (pentru casele romilor şi casele româneşti mai noi această clasificare nu poate fi luată în considerare, deoarece în cazul acestora

Fig.148 Casă cu streaşina la stradă şi coama paralelă cu aceasta (casa nr. 18)

nu poate fi vorba despre o curte cu mai multe clădiri). Crucială este în primul rând prezenţa sau, dimpotrivă, absenţa unei părţi mai vechi, respectiv a unei

bucătării de vară la stradă, în colțul opus casei de locuit. Astfel rezultă următoarele tipologii:

- Tipul I: curte cu bucătărie de vară (deoarece gospodăriile sunt analizate cu pornire de la pajiște intravilană și sunt împărțite în funcție de clădirile vizibile la strada, curțile cu bucătărie de vară amplasată mult retras în curte, fără vizibilitate la stradă sunt subordonate Tipului III)
- Tipul II: curte cu partea bătrânilor (casa părinților)
- Tipul III: curte fără clădiri anexă în colțul opus casei de locuit
- Tipul IV: curte a cărei casă are coama paralelă cu strada (cu streașina la stradă). Casa ocupă întreaga lățime a curții. În vreme ce acest tip de casă apare adeseori în localitățile săsești mai dezvoltate, la Viscri există un singur exemplu complet dezvoltat în acest mod (**Fig.148**).

Fig.149 Casă săsească cu fronton la stradă și bucătărie de vară (casa nr.13)

1-casa de locuit; 2-bucătărie de vară, bucătărie; 3- baie; 4-grajduri; 5- grămada de bălegar de grajd; 6-latrină; 7-grădină de flori; 8-șură; 9- grădină; 10-coteț de porci; 11-șopron de lemne; 12-livadă de pomi; 13-fântână

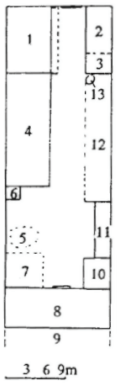

Fig.150 Front la stradă al casei nr.13 cu poartă de tip b

Înainte de a discuta fiecare tipologie în parte trebuie să facem referire și la formele de porți, pentru că acestea determină caracterul general al pajiștii

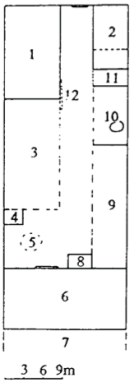

Fig. 151 Casă săsească cu fronton și partea bătrânilor (casa nr. 19)

1- locuința; 2- casa părinților; 3-grădina; 4-latrină; 5-grămadă de bălegar de grajd; 6-șură; 7 -grădină; 7-grajd; 9- șopron; 10-fântână; 11-cuptor; 12-viță de vie

Fig.152 Front la stradă, casa nr.19 cu poartă de tip b

sau străzii și odată cu acesta, și al imaginii satului. Se pot determina patru forme:

- subtipul a: cu ușă decupată din poartă
- subtipul b: cu o ușă lângă poartă, sub un acoperiș unitar
- subtipul c: cu o ușă lângă poartă, cu acoperiș separat
- subtipul d: cu ușă lângă poartă, fără acoperiș de protecție

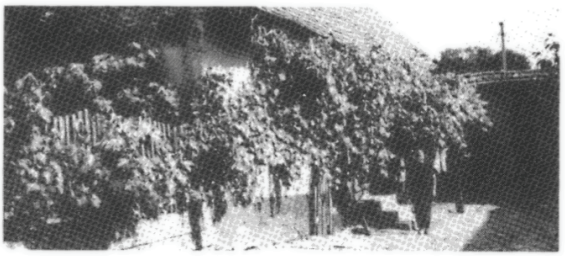

Fig.153 Fațada spre curte, cu vița de vie tipică

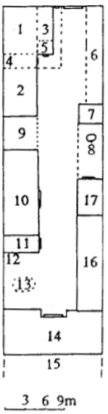

Fig.154 Vedere din curte a părții vechi

Ca exemplu pentru tipul I/b de casă cu bucătărie de vară și portiță lângă poartă, dar sub un acoperiș unitar de protecție putem da casa nr. 13 (**Fig. 149, 150**). Privind din stradă, bucătăria de vară se află în stânga casei de locuit. Ea este mai îngustă decât casa de locuit, însă la fel de lungă. În trecut

Fig.155 casă săsească fără construcție anexă la stradă

Locuința: 1-camera mare; 2-camera copiilor; 3-bucătăria de vară; 4-evacuarea fumului; 5-intrarea în pivniță
Acareturi și amenajări: 6-grădină de flori; 7-cuptor de pâine; 8- fântână; 9-șopru; 10- grajduri; 11-grajd; 12-latrină; 13-grămadă de bălegar de grajd; 14-șură; 15-grădină; 16-grădină de legume; 17-șopron de lemne

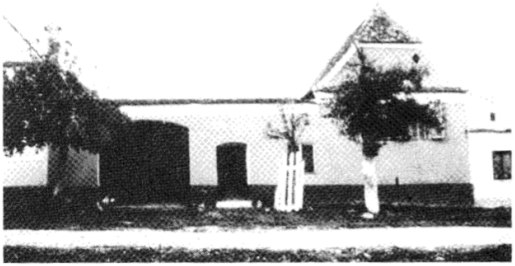

Fig.156 Front la stradă a casei cu poartă de tip b

bucătăria de vară era folosită pentru a feri locuința în perioada verii de căldură și fum, acum însă este folosită tot timpul anului; la casa nr.13 aici a fost integrată o baie. La acestea se mai adaugă grajduri, șură, grădină etc.

Ca exemplu pentru tipul II/b de curte cu partea bătrânilor (casa părinților) și poartă cu portiță alăturată sub același acoperiș de protecție avem casa nr.19 (**Fig.151, 152, 153, 154**).

Casa veche este, în acest caz, aproape la fel de mare ca locuința, iar proprietarii folosesc cele două încăperi ale sale, pentru că locuința propriu-zisă este prea mare doar pentru două persoane. Dacă nu se ia în considerare partea bătrânilor, curtea prezintă aceeași structură ca tipul I.

Ca exemplu pentru tipul III/b, fără clădire în colțul opus casei, spre stradă, cu portiță lângă poartă și acoperiș de protecție avem casa nr. 15 (**Fig.155, 156**). Acolo există un spațiu în față, unde se poate eventual construi o bucătărie de vară. Bucătăria de vară este, în acest caz, inclusă în locuință, deci nu am dat aici cel mai potrivit exemplu. Se vede că sunt posibile numeroase modificări ale planului de bază, iar regulile au o aplicabilitate restrânsă.

3.3.3.2 Distribuția tipurilor de case

Răspândirea tipurilor de case nu mai redă azi distribuția etnică a populației; însă ne putem face o imagine a limitelor etnice, așa cum arătau înainte de război (**Fig.157**). În Viscri gospodăriile săsești însumează mai bine de jumătate din proprietăți. O treime sunt construite de către români și doar o zecime de către romi. Datorită acestei proporții putem încă considera Viscri ca fiind un sat săsesc din punct de vedere morfologic, chiar dacă populația săsească este astăzi doar o minoritate.

Tipologie		**Apartenență etnică**		
Tip de curte	Tip de poartă	Sași	Români	Romi
Tipul I (curte cu bucătărie de vară)	a	8	8	0
	b	2	1	0
	c	3	3	0
	d	5	4	0
Total Tip I		18	15	0
Tipul II (curte cu partea bătrânilor/casa părinților)	a	5	3	0
	b	0	0	0
	c	0	1	0
	d	9	2	0
Total Tip II		14	6	0

Tipul III (curte fără clădire anexă la stradă)	a	36	22	0
	b	5	3	0
	c	4	6	0
	d	46	0	0
Total Tip III		91	31	0
Tipul IV (curte cu casa aşezată pe lăţimea curţii)		1	1	0
Total Tip IV		1	1	0
Fără apartenenţă		1	14	17
Partea bătrânilor izolată		4	0	
TOTAL		**129**	**67**	**17**

Cele mai multe case nu au acareturi care să fie vizibile dinspre stradă. Doar 20 de gospodării au partea bătrânilor vizibilă la frontul stradal, 14 săseşti şi 6 româneşti, ceea ce ne arată cât de modeste sunt proprietăţile în Viscri. În plus, 4 dintre casele bătrânilor au primit numere poştale separate. Un număr de 33 de case săseşti şi româneşti au bucătărie de vară spre stradă sau spre pajiştea intravilană, însă majoritatea gospodăriilor nu au nici bucătărie de vară, nici casa părinţilor.

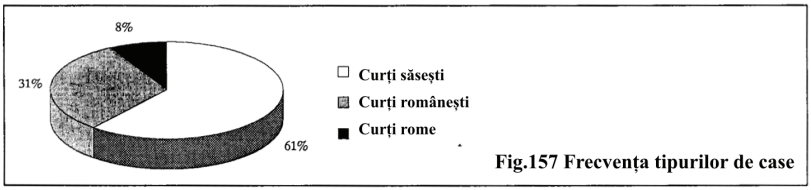

Fig.157 Frecvenţa tipurilor de case

Cele trei tipuri de gospodării apar grupate spaţial (**Fig.158**), ceea ce ne arată delimitarea etnică iniţială ce rezultase şi din descrierea diferenţelor etnice şi a evoluţiei populaţiei. O singură casă săsească se află pe ulita românească; a fost construită acolo la sfârşitul secolului al XIX-lea, pentru că în partea săsească a satului nu mai era loc. Există şi o casă românească în vecinătatea săsesc, construită nu de mult pe o parcelă pe care casa săsească se ruinase. Casa nu se află aliniată cu celelalte şi se diferenţiază puternic de celelalte. Este o casă modestă, mică, cu caracter deschis.

În alte localităţi săseşti, în care românii au luat locul saşilor (mai ales în cele în care se ajunge uşor) astfel de nereguli sunt mai des întâlnite.

3.3.3.3 Modernizarea și decăderea caselor

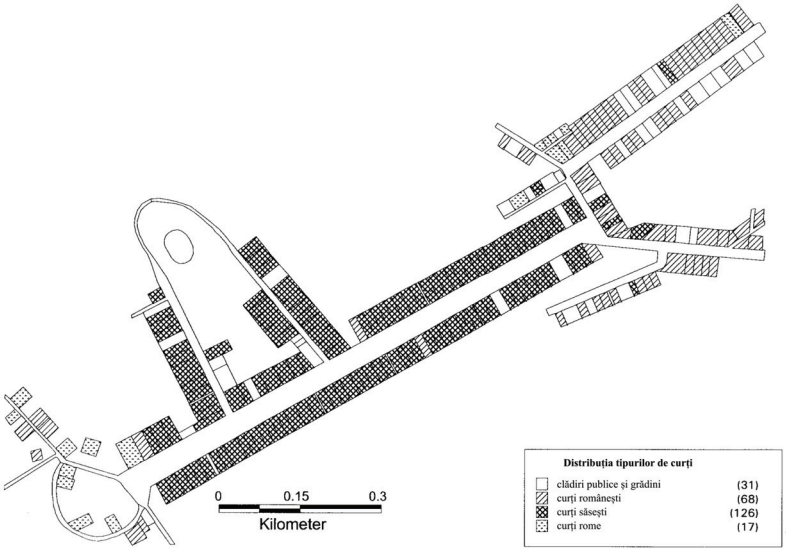
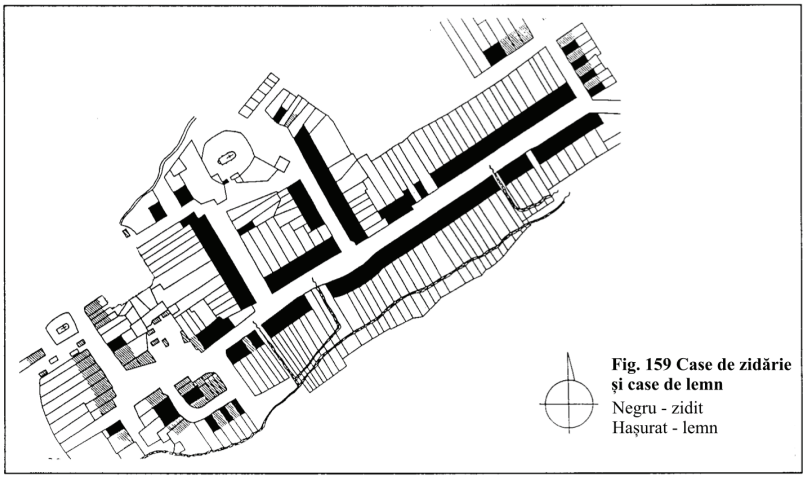

Fig.158 Distribuția tipurilor de gospodării în Viscri

În 1874 aproape toate casele din vecinătatea săsească erau din zidărie, dar în cel românesc doar câteva (**Fig. 159**). Aceste case zidite sunt primele cu valoare istoric-arhitecturală (**Fig. 160**). Această mare valoare arhitecturală a caselor din Viscri, o corelare a acestei valori cu relativa sărăcie a sătenilor şi

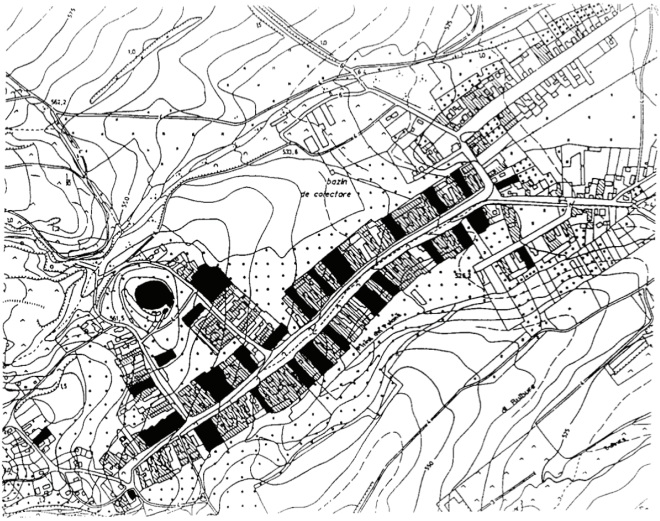

Fig. 160 Valoarea istoric-arhitecturală a caselor
Negru- case cu valoare de patrimoniu; Hașurat - clădiri importante pentru imaginea satului

vechimea specifică clădirilor cu valoare de patrimoniu trebuie cercetate separat. Câțiva locuitori din Viscri au montat în fântâni pompe care să aducă apa direct în casă, la robinet. Aceasta a fost o condiție prealabilă pentru instalarea unei băi la interior. Spălarea hainelor este o activitate grea în sat. Puține case au mașină de spălat. Pentru a avea apă caldă e nevoie de foc în soba prin care trece, eventual, o țeavă de apă.

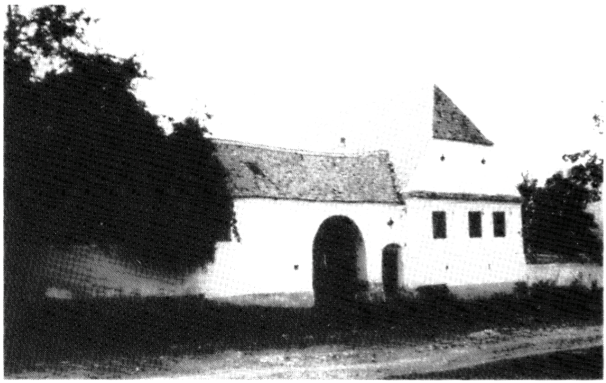

Fig.161
Casă veche

În bucătărie încă se mai găsește o sobă pe lemne, cu plită la care se gătește. Pentru că spațiul se încălzește foarte tare, pe perioada verii este utilizată o bucătărie separată. După cum amintea, nu există în sat rețea de gaz. Unii gătesc la aragaz cu butelie, care se umple în oraș.

Fig.162
Casă veche

Fig.163
Casă veche

Pentru stocarea recoltelor se folosește încă pivnița. Multe persoane apelează și la frigidere sau congelatoare.

Televizoarele și aparatele de radio sunt cunoscute și ajută ca serile lungi de iarnă să treacă mai ușor. Serialele de film vestice sunt foarte îndrăgite.

Casele care au fost nelocuite o perioadă mai lungă arată acest lucru. Acoperișurile sunt adesea prăbușite, iar zidurile umede și degradate. Țiglele unei case din Ulița Bisericii au fost vândute în satul vecin, Grânari, după ce o grindină puternică a distrus multe acoperișuri - și casa a rămas așa. Din ea se

mai păstrează doar zidurile și acestea sunt parțial prăbușite. În Ulița Lungă s-au prăbușit casele cu nr. 65, 112, 159; casa cu numărul 153 a dispărut de tot, iar 117 nu mai are ferestre. Astfel de lucruri sunt importante pentru imaginea străzii și pentru aspectul satului și ridică semne de întrebare cu privire la păstrarea imaginii tradiționale a satului săsesc.

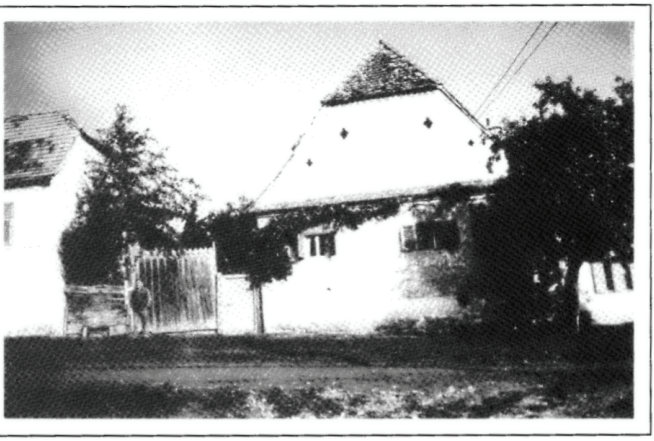

Fig. 164
Casă veche

Fig.165 Ulița Lungă / Langgasse (foto Holger Stein)

Casele din Viscri au aceleași caracteristici ca în orice alt sat săsesc din Transilvania. Însă acest fond construit se remarcă prin calități arhitecturale deosebite, care trebuie cercetate mai aprofundat.

3.4 PERSPECTIVE

În timpul unei vizite la biserica fortificată din Viscri, un profesor străin a remarcat odată că nu a mai văzut niciodată o biserică săsească atât de simplă în ceea ce a fost cândva o comunitate liberă pe Pământ Crăiesc. Există o explicație pentru aceasta. Din cauza terenului nefavorabil, a solului relativ sărac și a căilor de acces dificile, Viscri nu a fost niciodată un sat bogat. Tocmai din acest motiv, sătenii au fost nevoiți să se limiteze la lucruri și soluții simple și funcționale. Această limitare a însemnat, de asemenea, că au întâmpinat tot ce era nou, cum ar fi comasările, cu o reticență extremă. Astfel, chiar și în 1970 existau încă în sat încăperi țărănești intacte intacte, cu mobilierul lor original și tot ce le aparținea.

În 1934 Misch Orend scria: *„Aici, timpul a stat în loc; au trecut patru sute de ani și totuși Evul Mediu târziu este încă prezent în postură și mișcare, în modul de a construi și în îmbrăcăminte - nu înghețat și lipsit de viață, ci cea mai vibrantă prezență. [...] La Viscri doar mireasa poartă «Borten», banda de catifea neagră cu panglici colorate pe cap [...] în timp ce în alte părți [în alte sate] toate fetele din asociațiile de surori poartă «Borten». «Borten» reprezenta odinioară coroana miresei, așa cum demonstrează și astăzi Viscri. Această cunoaștere, însă, s-a pierdut de mult în alte părți. [...] Mantia cu falduri este fără mâneci și este ținută cu pumnii de șnururi, așa cum era în secolul al XII-lea*" (H. Ratzlaff, 1934, pp. XIII, XXI). Își păstrează încă amploarea originală, iar aceeași consistență a formei este evidentă și în alte aspecte ale portului feminin; Încă din 1960, femeile purtau basmale albe, foarte asemănătoare cu cele înfățișate în portretele flamande ale femeilor din secolul al XV-lea (O. Scola, G. Bretz-Schwarzenbacher, A. Schiel, 1987, pp. 117, 119; fig. 165, 166). Toate acestea indică o epocă demult apusă, cultura *„hospites*"-urilor (a oaspeților, n.trad.) din Flandra și Germania.

Fig. 166 Robert Campin, O femeie, 1435
(London, National Gallery)

Dincolo de scăderea şi creşterea obiectiv necesare ale terenurilor cultivate şi ale suprafeţelor lor utilizabile, dincolo de transformările obiectiv necesare, tradiţiile puternice au modelat viaţa satelor şi din punct de vedere economic. Această lucrare ne-a permis să explorăm aceste tradiţii şi sperăm astfel să le ferim pe unele de uitare, de exemplu, elemente ale agriculturii care au dispărut din Flandra cu secole în urmă.

Fig.167 Femei după slujba de la biserică
(foto S. Binder)

Chiar şi în structura socială şi în viaţa cotidiană a Transilvaniei au apărut trăsături distinctive, unice regiunii, rezultate totodată dintr-o simbioză a tradiţiilor străvechi cu confruntările cu o soartă turbulentă, adesea dură. În contextul european mai larg, în schimbul cultural dintre Est şi Vest, aceste caracteristici merită atenţie.

Vechile sisteme economice au căzut victime ale tulburărilor secolului nostru şi, în consecinţă, structurile sociale asociate cu acestea au dispărut şi ele. Chiar şi populaţia săsească, care odinioară definea caracterul unic al satului, în doar câţiva ani a încetat să existe ca grup coeziv.

Însă până în ziua de azi s-a păstrat un sat remarcabil de uniform, impresionând tocmai prin simplitatea clădirilor sale (**Fig. 167**). Viscri este un monument cultural al Europei, aşadar un sit al Patrimoniului Mondial! Acest lucru ridică inevitabil întrebarea dacă acest monument trebuie să piară împreună cu edificatorii săi.

Pe de o parte, este necesară în viitor o cercetare a amplasamentului şi fondului imobiliar al satului, care să clarifice rădăcinile valorii speciale a imaginii satului; o astfel de investigaţie ar trebui să documenteze acest fond construit şi caracterul satului.

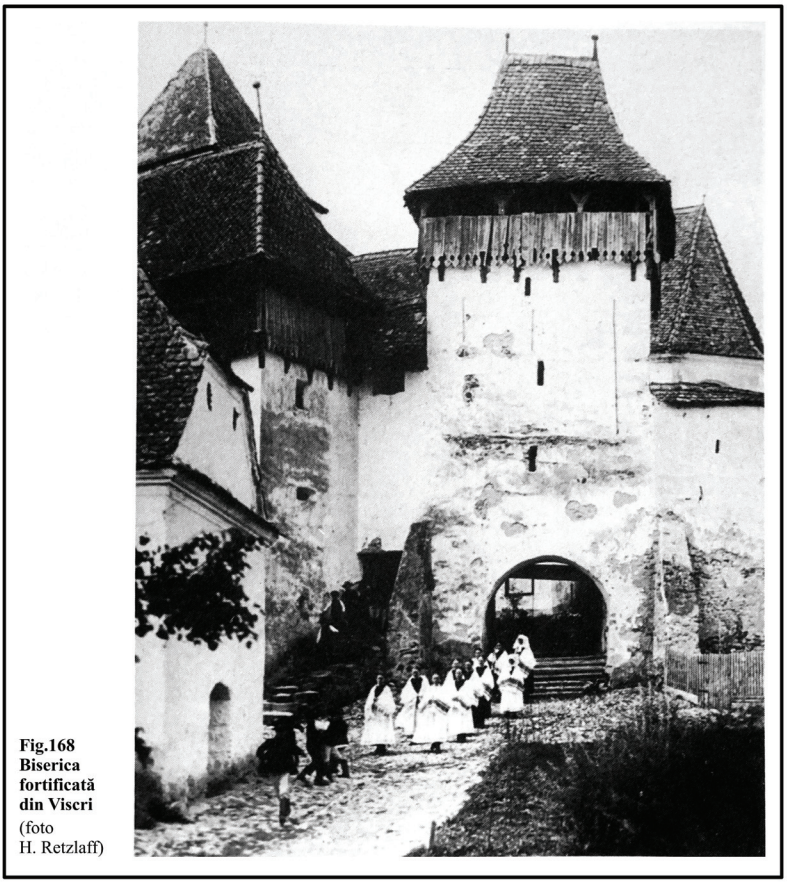

Fig.168 Biserica fortificată din Viscri (foto H. Retzlaff)

Pe de altă parte, trebuie depuse eforturi pentru conservarea clădirilor. În acest sens, utilizarea caselor reprezintă o problemă cheie. Unele dintre casele achiziționate prin Inițiativa Dresden sunt doar o picătură într-un ocean[111], iar un efort global de relocare cu oameni din alte părți ale României ar putea duce mai degrabă la o distrugere mai mare a fondului construit existent decât la conservarea acestuia.

În acest sens, o anumită responsabilitate revine și emigranților din Viscri, proprietari ai caselor goale din sat. Protejarea acestor clădiri individuale se poate realiza doar prin cooperarea dintre autoritățile locale, Consiliul Local

[111] În textul original apare expresia ”*ein Tropfen auf einen heißen Stein*”, care poate fi tradusă ca ”o picătură pe o piatră încinsă”

din Bunești, Consiliul Județean din Brașov și Institutul Național al Patrimoniului din București; Ministerul Turismului ar putea juca un rol pozitiv, eventual și în colaborare cu instituții europene. În sfârșit, și Asociația Sașilor Băștinași din Viscri se poate implica pentru conservarea eficientă a acestor construcții. Institutul Patrimoniului și diferite organizații non-guvernamentale ar putea de asemenea contribui la acest efort.

În vara anului 1993, în timp ce revizuiam arhivele parohiale din Viscri, o muziciană a cântat la violă în casa parohială. Notele au răsunat în camerele goale, sunând ca și cum era deplânsă viața pierdută. Ea nu poate fi recuperată, dar ar trebui să-i păstrăm amintirea. Deși trecutul apare astăzi într-o lumină romanticizată, ar trebui să ne străduim să nu-l jelim, ci mai degrabă să privim înapoi cu recunoștință la ceea ce a fost odată, păstrându-ne ochii deschiși pentru viitor.

Paul Niedermaier, 1997

4. ANEXE

4.1. IZVOARE

4.1.1 CUPRINSUL DATELOR DE CARTE FUNCIARĂ

Nr.crt	Nume	Prenume	Stare	Soț/soție actual sau fost	Tip casă	Nr casă	Nr de parcele	Posesiune (iugăr)
1	HITS	Raphael	Căsătorit	DOKONEL Ewa	Lemn	1	2	0,240
2	ORENDT	Sara	Minor		Piatră	2	50	6,920
3	FERNOLENDT	Sara	Văduvă	ORENDT Johann			52	4,410
4	FERNOLENDT	Michael	Văduv	MARKEL Agnetha	Lemn	3	1	0,300
	FERNOLENDT	Michael	Minor					
	FERNOLENDT	Johann	Minor					
5	FERNOLENDT	Michael	Văduv				39	4,860
6	FERNOLENDT	Michael	Minor				21	2,510
7	FERNOLENDT	Johann	Minor				20	2,850
8	SCHENKER	Agneta	Văduvă	GUTTNER Johann	Piatră	4	7	0,540
	GUTTNER	Sara	Văduvă					
	GUTTNER	Sofia	Căsătorită					
	GUTTNER	Katharina	Căsătorită					
	GUTTNER	Agneta	Necăsătorită					
	GUTTNER	Johann	Necăsătorit					
	GUTTNER	Michael	Minor					
9	SCHENKER	Agnetha	Văduvă	GUTTNER Johann			72	5,990
10	GUTTNER	Johann	Necăsătorit				10	0,640
11	GUTTNER	Agnetha	Necăsătorită				4	0,370
12	GUTTNER	Michael	Minor				7	0,830
13	GUTTNER	Sofia	Căsătorită	KELLNER Paul			7	0,510
14	FERNOLENDT	Sara	Văduvă	FERNOLENDT Benedikt	Lemn	5	3	0,200
	FERNOLENDT	Sara	Căsătorită					
	FERNOLENDT	Benedikt	Minor					
15	FERNOLENDT	Sara	Văduvă	FERNOLENDT Benedikt			48	5,120

16	FERNOLENDT	Benedikt	Minor				31	3,530
17	SEIBET	Martin	Căsătorit	DOTZ Anna	Piatră	6	193	22,240
18	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Katharina	Lemn	7	69	7,720
19	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Michael			31	2,640
20	ORENDT	Katharina	Văduvă	WEISS Michael	Piatră	8	8	0,720
	WEISS	Katharina	Căsătorită	SCHUSTER Michael				
	WEISS	Michael	Minor					
	WEISS	Sara	Minor					
	WEISS	Georg	Minor					
	WEISS	Johann	Minor					
21	ORENDT	Katharina	Văduvă	WEISS Michael			31	2,960
22	WEISS	Michael	Minor				12	1,800
23	WEISS	Sara	Minor				9	0,970
24	WEISS	Georg	Minor				14	2,180
25	WEISS	Johann	Minor				11	1,460
26	MEHBURGER	Anna	Văduvă	ORENDT Michael	Piatră	9	10	1,230
	ORENDT	Georg	Căsătorit	WAGNER Sofia				
	ORENDT	Katharina	Minor					
	ORENDT	Johann	Necăsătorit					
	ORENDT	Sara	Minor					
	ORENDT	Michael	Minor					
	ORENDT	Martin	Minor					
27	MEHBURGER	Anna	Văduvă	ORENDT Michael			38	4,490
28	ORENDT	Katharina	Minor				18	1,600
29	ORENDT	Johann	Necăsătorit				25	2,460
30	ORENDT	Sara	Minor				4	0,530
31	ORENDT	Michael	Necăsătorit				11	0,460
32	ORENDT	Michael	Necăsătorit				5	0,230
33	COMUNITATEA VISCRI						79	138,040
34	BINDER	Johan	Căsătorit	MARKEL Anna	Piatră	10	165	19,610
	MARKEL	Anna	Căsătorită	BINDER Johan				
35	FERNOLENDT	Sofia	Căsătorită	BINDER Georg			37	4,400
36	FERNOLENDT	Anna	Văduvă	SEIBET Michael	Piatră	11	4	0,580
37	FERNOLENDT	Anna	Văduvă	SEIBET Michael			36	4,160

38	SEIBET	Michael	Căsătorit	DOTZ Anna			48	5,090
39	SEIBET	Johann	Minor				25	2,640
40	DOOTZ	Anna	Căsătorită	SEIBET Michael			31	3,680
41	FALSCHESEL	Michael	Minor		Piatră	12	81	11,290
42	FERNOLENDT	Sofia	Căsătorită	ORENDT Michael	Piatră	13	80	7,350
43	HAMRODI	Sofia	Văduvă	FERNOLENDT Martin			37	5,060
44	ORENDT	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Sofia			44	4,750
45	DEPNER	Katharina	Văduvă	GUIST Martin	Piatră	14	2	0,260
	GUIST	Michael	Căsătorit	GUTTNER Anna				
	GUIST	Anna	Văduvă	MARKEL Martin				
46	SCHENKER	Martin	Căsătorit	LUDWIG Sara	Piatră	156	86	8,980
47	GUIST	Michael	Căsătorit	GUTTNER Anna			73	8,960
48	FERNOLENDT	Sofia	Văduvă	FERNOLENDT Paul	Piatră	15	2	0,210
	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	MARKEL Sofia				
49	BABETZ	Wasche	Căsătorit	BALIGA Maria	Piatră	84	7	1,830
	BALIGA	Maria	Căsătorită	BABETZ Wasche				
50	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	MARKEL Sofia			101	10,920
	MARKEL	Sofia	Căsătorită	FERNOLENDT Georg				
51	GUIST	Anna	Văduvă	MARKEL Martin	Piatră	135	3	0,320
	MARKEL	Katharina	Căsătorită	WAGNER Michael				
	MARKEL	Michael	Necăsătorit					
	MARKEL	Anna	Minor					
	MARKEL	Sara	Minor					
52	GUIST	Anna	Văduvă	MARKEL Martin			62	7,660
53	MARKEL	Michael	Necăsătorit				15	1,620
54	MARKEL	Anna	Minor				10	1,270
55	MARKEL	Sara	Minor				12	1,380
56	GRAEF	Katharina	Văduvă	FERNOLENDT Georg	Piatră	16	4	0,380
	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	HANNL Michael				
	FERNOLENDT	Georg	Minor					
57	GRAEFF	Katharina	Văduvă	FERNOLENDT Georg			79	9,760
58	FERNOLENDT	Georg	Minor				94	9,250
59	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	HANN Michael			63	8,300
60	DEPPNER	Michael	Căsătorit	SEIBET KATHARINA	Piatră	17	194	23,580

61	DOOTZ	Michael	Căsătorit	DEPPNER Katharina	Piatră	18	120	15,440
	DEPPNER	Katharina	Căsătorită	DOOTZ Michael				
62	ORENDT	Sara	Căsătorită	WEISS Georg	Piatră	19	81	10,970
63	LANGKÖNIG	Georg	Căsătorit	FERNOLENDT Katharina	Piatră	20	68	8,770
64	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	LANGKÖNIG Georg			32	3,930
65	BINDER	Michael	Văduv		Piatră	21	54	5,290
66	BINDER	Johann	Necăsătorit				20	1,930
67	BINDER	Michael	Minor				15	1,980
68	MARKEL	Johann	Căsătorit	FERNOLENDT Anna	Piatră	22	155	19,500
	FERNOLENDT	Anna	Căsătorită	MARKEL Johann				
69	GUIST	Michael	Căsătorit	HOMORODI Anna	Piatră	23	225	27,430
	HOMORODI	Anna	Căsătorită	GUIST Michael				
70	FERNOLENDT	Sofia	Văduvă	WAGNER Johann	Piatră	24	13	1,780
	WAGNER	Katharina	Căsătorită	LANGKÖNIG Michael				
	WAGNER	Sofia	Căsătorită	ORENDT Georg				
	WAGNER	Anna	Necăsătorită					
	WAGNER	Sara	Necăsătorită					
	WAGNER	Agneta	Minor					
	WAGNER	Rosa	Minor					
	WAGNER	Maria	Minor					
71	FERNOLENDT	Sofia	Văduvă	WAGNER Johann		65		7,740
72	WAGNER	Anna	Necăsătorită			5		0,680
73	WAGNER	Sara	Necăsătorită			9		1,410
74	WAGNER	Agnetha	Minor			2		0,360
75	WAGNER	Rosa	Minor			6		0,910
76	WAGNER	Maria	Minor			7		0,980
77	WAGNER	Sofia	Căsătorită	ORENDT Georg		12		1,780
78	ORENDT	Georg	Căsătorit	WAGNER Sofia		25		3,750
79	MARKEL	Peter	Căsătorit	LANGKÖNIG Katharina	Piatră	25	64	9,510
	LANGKÖNIG	Katharina	Căsătorită	MARKEL Peter				
80	FERNOLENDT	Sophia	Văduvă	GUIST Johann	?	26	4	0,150
	GUIST	Anna	Căsătorită	FERNOLENDT Georg				
	GUIST	Michael	Necăsătorit					
	GUIST	Johann	Necăsătorit					

81	FERNOLENDT	Sofia	Văduvă	GUIST Johann		65		7,890
82	GUIST	Michael	Necăsătorit			48		6,190
83	GUIST	Johann	Minor			20		3,270
84	SCHENKER	Agnetha	Căsătorită	URLICH Johann		1		0,240
85	SCHENKER	Martin	Căsătorit	LUDVIG Sofia	Piatră	27	137	14,440
86	FERNOLENDT	Sofia	Căsătorită	SCHENKER Michael			69	7,920
87	DOOTZ	Johann	Căsătorit	DOOTZ Anna	Piatră	28	2	0,480
	SEIBET	Anna	Căsătorită	SEIBET Michael				
88	FERNOLENDT	Anna	Căsătorită	DOOTZ Johann			29	3,420
89	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	HANN Katharina			59	7,100
90	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	SEIBET Katharina	Piatră	29	61	7,850
	SEIBET	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Johann				
91	HANN	Katharina	Văduvă	HANN Georg	Piatră	30	2	0,560
	HANN	Michael	Căsătorit	ORENDT Anna				
92	LUPP	Juon	Căsătorit	LANGA Maria	(Bodendorf)		2	1,000
93	HANN	Michael	Căsătorit	ORENDT Anna			81	10,820
94	ORENDT	Anna	Căsătorită	HANN Michael			31	3,320
95	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	WEISS Katharina	Piatră	31	139	15,980
	WEISS	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Michael				
96	GUIST	Michael	Căsătorit	GUIST Katharina	Piatră	32	135	16,330
	GUIST	Katharina	Căsătorită	GUIST Michael				
97	MARKEL	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Sara	Piatră	33	69	8,010
98	FERNOLENDT	Sara	Căsătorită	MARKEL Michael			56	6,280
99	DOOTZ	Georg	Căsătorit	ORENDT Sara	Piatră	34	159	18,120
100	FERNOLENDT	Anna	Văduvă	ORENDT Johann	Piatră	35	5	0,910
	ORENDT	Walentin	Căsătorit	WEISS Katharina				
101	FERNOLENDT	Anna	Văduvă	ORENDT Johann			47	5,920
102	ORENDT	Walentin	Căsătorit	WEISS Katharina			66	7,520
103	WEISS	Katharina	Căsătorită	ORENDT Walentin			21	3,210
104	SCHENKER	Paul	Căsătorit	GUTTNER Sara	Piatră	36	258	37,600
	GUTTNER	Sara	Căsătorită	SCHENKER Paul				
105	WEISS	Anna	Văduvă	SCHENKER Georg			90	11,850
106	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	GUIST Anna	Piatră	37	153	19,210

	GUIST	Anna	Căsătorită	FERNOLENDT Michael				
107	WEISS	Georg	Căsătorit	ORENDT Sara	Piatră	38	72	8,610
108	WEISS	Martin	Căsătorit	ORENDT Sara			70	8,830
	ORENDT	Sara	Căsătorită	WEISS Martin				
109	ORENDT	Michael	Căsătorit	LANGKÖNIG Sara	Piatră	39	15	2,580
110	ORENDT	Michael	Căsătorit	LANGKÖNIG Sara			74	9,050
111	LANGKÖNIG	Sara	Căsătorită	ORENDT Michael			17	2,580
112	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	SEIBET Anna	Piatră	40	161	21,250
	SEIBET	Anna	Căsătorită	FERNOLENDT Michael				
113	HANN	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Michael			91	12,960
114	GUIST		Căsătorit	FERNOLENDT Sofia	Piatră	41	127	16,010
	FERNOLENDT	Sofia	Căsătorită	GUIST				
115	LUDWIG	Michael	Căsătorit	MARKEL Katharina	Piatră	42	138	20,130
	MARKEL	Katharina	Căsătorită	LUDWIG Michael				
116	GUTTNER	Sara	Văduvă	FERNOLEND Georg			1	0,460
117	HAIM	Michael	Căsătorit	FERNOLEND Anna			136	17,060
	FERNOLEND	Anna	Căsătorită	HAIM Michael				
118	HANN	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Johann			31	4,790
119	HANN	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Katharina			25	3,890
120	GUIST	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Katharina	Piatră	43	82	16,640
	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	GUIST Michael				
121	SCHUSTER	Katharina	Minor				19	2,010
122	ORENDT	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Michael	Piatră	44	208	27,070
123	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	ORENDT Sara			56	6,370
124	MARKEL	Agneta	Văduvă	ORENDT Michael			28	3,710
125	URLICH	Katharina	Văduvă	FERNOLENDT Georg	Piatră	45	344	44,910
	FERNOLENDT	Sara	Minor					
126	SCHUSTER	Michael	Căsătorit	HOMRODI Anna	Piatră	46	3	0,550
127	SCHUSTER	Michael	Căsătorit	JACOBI Anna			43	4,650
128	SCHUSTER	Sara	Minor				43	5,800
129	SCHUSTER	Michael	Minor				8	1,030
130	SCHUSTER	Anna	Minor				8	1,360
131	SCHUSTER	Michael	Căsătorit	JAKOBI Anna				0,060
132	HOMRODI	Katharina	Căsătorită	MARKEL Petrus	Piatră	47	49	6,360

133	MARKEL	Petrus	Căsătorit	HOMRODI Katharina			80	11,130
134	FERNOLENDT	Peter	Căsătorit	FERNOLENDT Anna	Piatră	48	2	0,580
135	FERNOLENDT	Paul	Căsătorit	FERNOLENDT Sara			47	5,630
136	FERNOLENDT	Katharina	Minor		Piatră	49	3	0,440
	FERNOLENDT	Michael	Minor					
137	FERNOLENDT	Katharina	Minor				37	4,550
138	FERNOLENDT	Michael	Minor				41	4,980
139	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	FERNOLENDT Sofia	Piatră	50	159	18,230
	FERNOLENDT	Sofia	Căsătorită	FERNOLENDT Georg				
140	ORENDT	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Michael			35	4,030
141	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	DOOTZ Katharina	Piatră	51	143	15,820
142	DEPPNER	Paul	Căsătorit	SCHENKER Katharina	Piatră	52	179	23,070
143	DEPPNER	Michael	Minor				3	0,450
144	DEPPNER	Paul	Minor				9	1,240
145	DEPPNER	Johann	Minor				7	0,750
146	SCHUSTER	Georg	Căsătorit	FALSCHESEL Katharina	Lemn	53	89	10,300
	FALSCHESEL	Katharina		SCHUSTER Georg				
147	BINDER	Katharina	Văduvă	HAMRODI Michael	Piatră	54	3	0,350
	HAMRODI	Michael	Căsătorit	SCHENKER Sara				
	HAMRODI	Sara	Necăsătorită					
148	DREGITS	Ana	Văduvă	HILMUL George	(Schweischer		2	0,760
149	HOMRODI	Michael	Căsătorit	SCHENKER Sara			103	11,790
150	SCHENKER	Martin	Căsătorit	LUDWIG Sara	Piatră	55	94	9,920
	LUDWIG	Sara	Căsătorită	SCHENKER Martin				
151	URLICH	Georg	Căsătorit	BINDER Katharina	Piatră	56	258	28,730
	BINDER	Katharina	Căsătorită	URLICH Georg				
152	FERDELE	Iosif	Căsătorit	BEKES Flora	Piatră	57	13	3,610
	BEKES	Flora	Căsătorită	FERDELE Iosif				
153	BABETZ	Wasilie	Căsătorit	LANGA Floara	Lemn	58	77	17,320
	LANGA	Floara	Căsătorită	BABETZ Wasilie				
154	FERDELE	Simon	Văduv	NISTOR Anna	Piatră	59	28	4,360
	FERDELE	Maria	Văduvă	LANGA Simion				
	FERDELE	Simion	Căsătorit	ALGYIC Anna				

155	MOYAN	Wasile	Văduv		Lemn	60	23	4,070
156	MOYAN	Wasile	Necăsătorit				27	7,900
157	MOYAN	Moise	Necăsătorit				6	1,270
158	MOYAN	Maria	Căsătorită	BALIGA Flic			3	1,430
159	MOYAN	Anna	Minor				4	0,990
160	ALDJE	Juan	Văduv		Piatră	61	32	10,500
161	ALDJE	Anna	Căsătorită	FERDELE Simion		5	5	1,690
162	ALDJE	Emanuel	Minor			6	6	0,440
163	LANGA	Juan	Văduv		Lemn	91	6	1,320
164	LANGA	Zacharie	Căsătorit	BORDEAN Maria	Lemn	91	3	0,180
165	ALDJE	Andre	Căsătorit	THOMA Dachina		62	33	5,430
	THOMA	Dachina	Căsătorită	ALDJE Andre				
166	STINA	Anna	Văduvă	LANGA Oprea	Lemn	63	40	7,260
	LANGA	Wasilic	Căsătorit	ALBU Maria				
	LANGA	Zacharic	Căsătorit	BORDEAN Maria				
	LANGA	Anna	Necăsătorită					
	LANGA	Juan	Necăsătorit					
167	BABETZ	Moisze	Căsătorit	THOMA Anna	Piatră	64	75	18,010
	THOMA	Anna	Căsătorită	BABETZ Moisze				
168	BABETZ	Moisze	Căsătorit	BABETZ Anna			3	1,340
169	MIKUL	Pavel	Căsătorit	SAMUILA Domnika	Piatră	65	31	6,570
	SAMUILA	Domnika	Căsătorită	MIKUL Pavel				
170	FERDELE	Maria	Văduvă	MOYAN Andre	Lemn	66	22	4,280
	MOYAN	Maria	Necăsătorită					
	MOYAN	Anna	Căsătorită	ARTOPOTOSCHL Zach.				
	MOYAN	Andre	Minor					
	MOYAN	Juan	Minor					
	MOYAN	Stanveta	Minor					
171	BALIGA	Zachin	Căsătorit	ATGIM Maria	Piatră	68	47	10,840
172	BRUMAR	Maria	Văduvă	BEKES Bukur	Lemn	67	18	0,250
	BEKES	Bukur	Căsătorit	OANTA Maria				
	BEKES	Floara	Căsătorită	FERDELE Josch				
	BEKES	Warilic	Necăsătorit					

173	COMUNITATEA VISCRI						3	1,980
174	FIERDELE	Juan	Căsătorit	MIKUL Anna	Lemn	87	18	3,140
	MIKUL	Anna	Căsătorită	FIERDELE Juan				
175	BRUMAR	Bukur	Văduv		Lemn	69	6	0,440
	BRUMAR	Warilic	Căsătorit	RADLEY Maria				
	BRUMAR	Maria	Căsătorită	LANGA Pavel				
	BRUMAR	Sofia	Necăsătorită					
	BRUMAR	Chira	Căsătorită	MIKUL Juan				
176	BRUMAR	Bukur	Căsătorit	FLIC Maria			4	0,560
177	MORK	Johann	Căsătorit	SCHENKER Anna	(Schweischer		3	1,000
178	BRUMAR	Chira	Căsătorită	MIKUL Juan			4	0,720
179	BRUMAR	Zacharie	Căsătorit	FIERDELE Maria	Lemn	70	40	9,880
	FIERDELE	Maria	Căsătorită	BRUMAR Zacharie				
180	BUKUR	Hama	Căsătorit	BERKAN Vomnika	Lemn	71	27	6,320
	BERKAN	Vomnika	Căsătorită	BUKUR Hama				
181	KOTSIS	Hin	Căsătorit	LANGA Chira	Lemn	72	23	5,430
	LANGA	Chira	Căsătorită	KOTSIS Hin				
182	DITKUL	Chira	Văduvă	DREGITS Georg	Lemn	73	7	1,830
	DREGITS	Foinja	Necăsătorită					
	DREGITS	Georg	Necăsătorit					
183	BRUMAR	Bukur	Căsătorit	KIRION Anna	Lemn	74	13	3,870
	KIRION	Anna	Căsătorită	BRUMAR Bukur				
184	ALDJE	Pavel	Căsătorit	SIMION Anna	Lemn	75	7	1,530
	ALDJE	Juan	Necăsătorit					
	ALDJE	Anna	Căsătorită	SCHAUER Michael				
	ALDJE	Andre	Minor					
185	KOTSIS	George	Căsătorit	BALIGA Maria	Lemn	79	30	6,650
	BALIGA	Maria	Căsătorită	KOTSIS George				
186	ALDJE	Juan	Căsătorit	BRUMAR Anna	Lemn	80	13	2,790
	BRUMAR	Anna	Căsătorită	ALDJE Juan				
187	FERDELE	Juan	Căsătorit	MATTEU Anna	Lemn	81	21	3,490
	MATTEU	Anna	Căsătorită	FERDELE Juan				
188	ALDJE	Chira	Văduvă	BALIGA L.	Lemn	82	2	0,160

	BALIGA	Flie	Căsătorită	MOYAN Maria				
189	ALDJE	Chira	Văduvă	BALIGA Juan			16	3,330
190	BALIGA	Flie	Căsătorit	MOYAN Maria			15	4,960
191	BALIGA	Juan	Minor			83	6	1,980
192	LUPP	Johan	Căsătorit	BABETZ Anasia	(Piatră)		7	1,600
	BABETZ	Anasia	Căsătorită	LUPP Johan	(Piatră)			
193	DUMBRAVA	Varzilie	Căsătorit	BRUMAR Anna	Lemn		39	7,960
194	ALDJE	Zachin	Căsătorit	BRUMAR Anasia	Lemn	85	13	1,820
195	BRUMAR	Anasia	Căsătorită	ALDJE Zachin			1	0,007
196	UTINA	Maria	Văduvă				5	1,055
197	MIKUL	Juan	Căsătorit	PHILIP Peune	Lemn	86	39	6,400
	PHILIP	Peune	Căsătorită	MIKUL Juan				
198	MOHAJ	Maria	Căsătorită	MIKUL Sivul			1	0,600
199	REKES	Mojsze	Căsătorit	DITKUL Bukura	Lemn	88	29	7,740
	DITKUL	Bukura	Căsătorită	REKES Mojsze				
200	LANGA	Juan	Văduv		Lemn	89	11	1,690
201	MOYAN	Wasilin	Necăsătorit		Piatră	90	8	1,860
202	BRUMAR	Maria	Văduvă	LANGA Andre	Lemn	92	15	2,850
	LANGA	Andre	Minor		Lemn	96		
	LANGA	Wasilie	Minor					
203	LANGA	Zacharia	Căsătorit	MOYAN Maria	Lemn	93	33	6,270
	MOYAN	Maria	Căsătorită	LANGA Zacharia				
204	LANGA	Pavel	Căsătorit	BRUMAR Maria	Lemn	94	23	4,260
	BRUMAR	Maria	Căsătorită	LANGA Pavel				
205	BABETZ	Mojsze	Văduv				2	0,260
206	STINA	Anasia	Văduvă	MOYAN Stan	Lemn	97	1	0,090
207	STINA	Anasia	Văduvă	MOYAN Stan			13	4,210
208	MOYAN	Stan	Căsătorit	FLOARA Peres			20	4,110
209	MOYAN	Anasia	Căsătorită	BALIGA Flie			3	0,670
210	THOMA	Andre	Căsătorit	BRUMAR Sinesta	Lemn	98	14	1,890
211	THOMA	Andre	Căsătorit	BRUMAR Sinesta			9	1,280
212	THOMA	Flie	Necăsătorit				2	0,250
213	GUIST	Katharina	Văduvă	WEISS Michael	Piatră	105	12	1,320

	WEISS	Johan	Căsătorit	GUTTNER Sofia				
214	WEISS	Johan	Căsătorit	GUTTNER Sofia			83	5,790
215	GUTTNER	Sofia	Căsătorită	WEISS Johan			42	5,070
216	BINDER	Katharina	Căsătorită	MARKEL Michael	Piatră	107	12	1,390
217	MARKEL	Johann	Căsătorit	GUIST Katharina			52	5,440
218	Necunoscut							
219	HOMRODI	Anna	Văduvă	FERNOLENDT Michael	Piatră	109	9	1,490
	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	SEIBET Katharina				
220	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	SEIBET Katharina		133	133	17,860
221	ORENDT	Johann	Minor		Piatră	110	191	21,970
222	DOTZ	Sara	Văduvă	ORENDT Johann			3	0,110
223	ORENDT	Georg	Căsătorit	SCHUSTER Anna	Piatră	111	5	0,560
	ORENDT	Georg	Minor					
	ORENDT	Sara	Minor					
224	ORENDT	Georg	Căsătorit	SCHUSTER Anna			108	10,570
225	ORENDT	Georg	Minor				80	11,620
226	MORK	Johann	Căsătorit	MORK Sara	(Schweischer		4	0,760
227	SCHUSTER	Anna	Căsătorită	ORENDT Georg	Piatră	111	15	1,840
228	SEIBET	Martin	Căsătorit	SEIBET Sofia	Piatră	112	190	28,490
229	FERNOLENDT	Anna	Văduvă	SCHUSTER Johan	Piatră	113	247	28,010
	SCHUSTER	Michael	Căsătorit	ORENDT Anna				
230	SCHUSTER	Johann	Căsătorit	WEISS Sara	Piatră	114	182	26,780
	WEISS	Sara	Căsătorită	SCHUSTER Johann				
231	HAMRODI	Georg	Căsătorit	SEIBET Katharina	Piatră	115	9	1,150
	SEIBET	Katharina	Căsătorită	HAMRODI Georg				
232	HOMRODI	Georg	Căsătorit	SEIBET Katharina			96	10,360
233	SEIBET	Katharina	Căsătorită	HOMORODI Georg			54	5,890
234	BINDER	Johann	Căsătorit	HOMORODI Sara			100	11,690
	HOMORODI	Sara	Căsătorită	BINDER Johann				
235	WEISS	Katharina	Văduvă	FERNOLENDT Johann	Piatră	116	92	10,960
	FERNOLENDT	Johann	Necăsătorit					
236	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	ORENDT Katharina			41	5,210
237	ORENDT	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Michael			37	4,240

238	FERNOLENDT	Sara	Minor				19	1,450
239	FERNOLENDT	Petrus	Căsătorit	MARKEL Katharina	Piatră	117	131	17,730
240	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	SCHASER Sara	Piatră	120	11	1,470
	FERNOLENDT	Sara	Minor					
241	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	SCHASER Sara			93	9,620
242	GRAEF	Sara	Văduvă	ARTZ Jacob	(Schweischer		3	0,860
243	WAGNER	Katharina	Necăsătorită		Piatră	141	31	3,550
	WAGNER	Michael	Necăsătorit					
244	BINDER	Sofia	Văduvă	DOOTZ Martin	Piatră	122	115	11,180
	DOOTZ	Katharina	Căsătorită	SCHUSTER Martin				
245	SCHUSTER	Martin		DOOTZ Katharina			39	4,580
246	HOMRODI	Martin	Căsătorit	SCHULLER Anna	Lemn	123	116	12,800
	SCHULLER	Anna	Căsătorită	HOMRODI Martin				
247	OFICIUL ȘCOLAR VISCRI					139	8	0,350
248	COMUNITATEA VISCRI				Piatră	140	14	5,380
249	LUDWIG	Johan	Căsătorit	GUTTNER Anna		73		9,120
250	PAROHIA VISCRI				Piatră	144	51	15,330
251	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	FERNOLENDT Katharina		93		12,780
	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Johann				
252	HOMORODI	Michael	Căsătorit	SCHUSTER Katharina	Piatră	124	83	8,180
	SCHUSTER	Katharina	Căsătorită	HOMORODI Michael				
253	HOMORODI	Michael	Necăsătorit				55	6,000
254	SCHUSTER	Johann	Căsătorit	LUDWIG Anna	Piatră	125	110	13,430
	LUDWIG	Anna	Căsătorită	SCHUSTER Johann				
255	SCHUSTER	Katharina	Căsătorită	ORENDT Michael			31	3,850
256	GUIST	Katharina	Văduvă	WEISS Georg	Piatră	126	6	0,450
	WEISS	Katharina	Căsătorită	ORENDT Walentin				
	WEISS	Michael	Necăsătorit					
	WEISS	Sara	Minor					
	WEISS	Anna	Minor					
257	GUIST	Katharina	Văduvă	WEISS Georg			47	5,880
258	WEISS	Michael	Necăsătorit				36	5,000
259	WEISS	Anna	Necăsătorită				23	2,860

260	WEISS	Sara	Minor				21	2,790
261	WEISS	Michael	Căsătorit	MARKEL Sofia	Piatră	127	13	1,930
	MARKEL	Sofia	Căsătorită	WEISS Michael				
262	WEISS	Michael	Căsătorit	MARKEL Sofia			171	18,160
263	MARKEL	Sofia	Căsătorită	WEISS Michael			19	2,150
264	SCHUSTER	Georg	Căsătorit	FERNOLENDT Katharin	Piatră	128	44	5,680
265	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	SCHUSTER Georg			35	3,590
266	MARKEL	Michael	Căsătorit	BINDER Katharina	Piatră	129	121	17,260
	BINDER	Katharina	Căsătorită	MARKEL Michael				
267	MARKEL	Michael	Necăsătorit				23	3,540
268	HAMRODI	Anna	Văduvă	FERNOLENDT Michael	Piatră	130	4	1,220
	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	GUIST Katharina				
269	FERNOLEND	Johann	Căsătorit	GUIST Katharina			158	18,830
270	GRAEF	Sara	Văduvă	HOMNER Michael	(Schweischer		2	0,800
271	LUDWIG	Sofia	Văduvă	FERNOLENDT Michael	Piatră	131	3	0,270
	FERNOLEND	Sara	Căsătorită	FERNOLEND Paul				
272	FERNOLENDT	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Paul			149	18,170
273	LUDWIG	Sofia	Văduvă	FERNOLENDT Michael			7	0,630
274	GRAEF	Paul	Văduv		Piatră	132	72	9,050
275	GRAEF	Johann	Căsătorit	GUTTNER Katharina			90	10,400
276	GUTTNER	Katharina	Căsătorită	GRAEF Johann			25	2,710
277	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Sara	Piatră	133	113	13,330
278	FERNOLENDT	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Michael			31	4,580
279	GUTTNER	Georg	Căsătorit	DEPPNER Sara	Piatră	134	134	15,990
	DEPPNER	Sara	Căsătorită	GUTTNER Georg				
280	ARTZ	Andreas	Căsătorit	GRAFI Sara	(Schweischer		3	1,790
281	WAGNER	Michael	Căsătorit	SCHUSTER Sara	Piatră	135	43	5,810
	SCHUSTER	Sara	Căsătorită	WAGNER Michael				
282	WAGNER	Michael	Căsătorit	MARKEL Katharina			42	5,230
283	MARKEL	Katharina	Căsătorită	WAGNER Michael			12	1,720
284	WAGNER	Katharina	Necăsătorită				40	5,760
285	FERNOLENDT	Michael			Piatră	136	6	0,820
	FERNOLENDT	Katharina	Necăsătorită					

286	FERNOLENDT	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Katharina			90	12,200
287	FERNOLENDT	Katharina	Necăsătorită				72	9,710
288	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Michael			15	2,180
289	WEISS	Sara	Căsătorită	SCHUSTER Johann	Piatră	137	5	0,500
290	SCHUSTER	Michael	Căsătorit	WEISS Katharina			64	8,980
291	WEISS	Katharina	Căsătorită	SCHUSTER Michael			9	1,130
292	SCHUSTER	Sara	Necăsătorită				17	1,660
293	SCHUSTER	Sofia	Minor				17	2,240
294	SCHUSTER	Agneta	Minor				16	1,690
295	GUTTNER	Anna	Căsătorită	LUDWIG Johann	Piatră	138	78	9,480
296	OFICIUL	PREDICATORULUI			Piatră	145	40	6,230
297	LANGKÖNIG	Michael	Căsătorit	WAGNER Katharina	Lemn	142	47	5,490
298	WAGNER	Katharina	Căsătorită	LANGKÖNIG Michael		14		2,020
299	LANGKÖNIG	Anna	Minor			46		5,620
300	LUDWIG	Georg	Căsătorit	MARKEL Katharina	Piatră	143	111	13,020
301	ROTH	Martin	Căsătorit	DOTZ Sofia	Piatră	146	127	16,280
	DOTZ	Sofia	Căsătorită	ROTH Martin				
302	ORENDT	Johann	Căsătorit	SEIBET Sofia	Piatră	147	152	21,680
	SEIBET	Sofia	Căsătorită	ORENDT Johann		148		
303	ORENDT	Michael	Căsătorit	SCHUSTER Katharina			69	9,280
304	GUIST	Johann	Căsătorit	URLICH Anna	Piatră	149	118	14,500
	URLICH	Anna	Căsătorită	GUIST Johann				
305	FERNOLENDT	Agneta	Văduvă	LANGKÖNIG Georg			55	6,030
306	SEIBET	Martin	Căsătorit	DOTZ Sara	Piatră	150	85	8,560
	DOTZ	Sara	Căsătorită	SEIBET Martin				
307	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	ORENDT Sara	Piatră	151	16	2,200
	ORENDT	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Johann				
308	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	ORENDT Sara			141	17,380
309	ORENDT	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Johann			36	3,720
310	HEKNER	Anna	Văduvă	FERNOLENDT Paul	Piatră	152	4	0,370
	FERNOLENDT	Paul	Căsătorit	WAGNER Anna				
311	Necunoscut							
312	FERNOLENDT	Paul	Căsătorit	WAGNER Anna	Piatră		93	12,180

313	HOMRODI	Martin	Căsătorit	SCHENKER Sofia		153	219	26,750
	SCHENKER	Sofia	Căsătorită	HOMRODI Martin		159		
314	MARKEL	Georg	Căsătorit	MARKEL Sara	Piatră	154	97	11,580
	MARKEL	Sara	Căsătorită	MARKEL Georg				
315	MARKEL	Michael	Văduv	MARKEL Katharina	Piatră	156	17	2,490
	MARKEL	Michael	Căsătorit	HAMRODI Sara				
316	MARKEL	Michael	Căsătorit	HAMRODI Sara			145	16,700
	HAMRODI	Sara	Căsătorită	MARKEL Michael				
317	ORENDT	Georg	Căsătorit	SEIBET Anna	Piatră	157	46	5,180
318	ORENDT	Johann	Căsătorit	ZULTNER Agneta			48	5,560
319	FERNOLENDT	Sofia	Căsătorită	SCHUSTER Michael			89	10,540
320	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	FALSCHESEL Sara	Piatră	158	64	7,190
321	FALSCHESEL	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Johann			65	7,330
322	MARKEL	Michael	Căsătorit	WAGNER Sara			117	15,740
	WAGNER	Sara	Căsătorită	MARKEL Michael				
323	HOMRODI	Michael	Văduv				71	8,940
324	Necunoscut							
325	SCHUSTER	Anna	Minor			17		2,300
326	HEKNER	Johann	Căsătorit	FERNOLENDT Anna	Piatră	161	183	21,000
	FERNOLENDT	Anna	Căsătorită	HEKNER Johann				
327	WAGNER	Georg	Căsătorit	MARKEL Katharina	Piatră	162	185	25,030
	MARKEL	Katharina	Căsătorită	WAGNER Georg				
328	GRAEFF	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Sara	Piatră	163	149	16,440
	FERNOLENDT	Sara	Căsătorită	GRAEFF Michael				
329	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	MARKEL Sara	Piatră	164	3	0,320
	MARKEL	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Georg				
330	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	MARKEL Sara			54	7,070
331	MARKEL	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Georg			21	2,830
332	WAGNER	Martin	Căsătorit	FERNOLENDT Anna	Piatră	165	133	15,720
	FERNOLENDT	Anna	Căsătorită	WAGNER Martin				
333	MARKEL	Anna	Văduvă	ORENDT Georg			2	0,500
	ORENDT	Johan	Căsătorit	GROSS Anna				
	ORENDT	Anna	Căsătorită	SCHUSTER Michael				
	ORENDT	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Michael				

	ORENDT	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Michael				
334	MARKEL	Anna	Văduvă	ORENDT Georg			48	6,150
335	ORENDT	Johann	Căsătorit	GROSS Anna	Piatră	166	38	6,310
336	ORENDT	Anna	Căsătorită	SCHUSTER Michael			30	4,070
337	GUIST	Martin	Căsătorit	FERNOLENDT Sara	Piatră	167	47	5,420
338	FERNOLENDT	Martin	Văduv	FERNOLENDT Anna	Piatră	168	121	14,890
339	ORENDT	Sofia	Căsătorită	FERNOLENDT Martin			50	5,480
340	HAMRODI	Katharina	Văduvă	SEIBET Martin	Piatră	169	4	0,380
	SEIBET	Michael						
	ORENDT	Sofia						
341	SEIBET	Michael	Căsătorit	ORENDT Sofia			111	14,790
	SEIBET	Sofia						
342	SEIBET	Katharina	Căsătorită	FERNOLENDT Michael			16	2,190
343	SEIBET	Sofia	Căsătorită	SEIBET Martin			21	3,350
344	FALSCHESEL	Johann	Căsătorit	WEISS Sara	Piatră	170	156	17,870
	WEISS	Sara	Căsătorită	FALSCHESEL Johann				
345	FERNOLENDT	Paul	Văduv		Piatră	171	31	3,040
346	FERNOLENDT	Paul	Căsătorit	GUIST Anna			23	2,530
347	GUTTNER	Jakob	Văduv	FERNOLENDT Anna	Piatră	172	5	0,340
	GUTTNER	Anna	Căsătorită	GUIST Michael				
348	GUTTNER	Anna	Căsătorită	GUIST Michael			66	8,440
349	GUTTNER	Sara	Văduvă	FERNOLENDT Georg	Piatră	173	6	0,700
	FERNOLENDT	Georg	Necăsătorit					
	FERNOLENDT	Johan	Minor					
350	GUTTNER	Sara	Văduvă	FERNOLENDT Georg			68	7,290
351	FERNOLENDT	Georg	Necăsătorit				65	8,750
352	FERNOLENDT	Johan	Minor				27	3,930
353	SEIBET	Paul	Căsătorit	FERNOLENDT Anna	Piatră	174	160	19,950
	FERNOLENDT	Anna	Căsătorită	SEIBET Paul				
354	SEIBET	Johann	Necăsătorit			(Hem	51	5,140
355	VINAL	Katharina	Văduvă	FALSCHESEL Michael	Piatră	175	6	0,820
	FALSCHESEL	Anna	Căsătorită	MARKEL Georg				
356	VINAL	Katharina	Văduvă	FALSCHESEL Michael			42	6,940
357	MARKEL	Michael	Minor				55	5,190

358	SCHUSTER	Michael	Căsătorit	FERNOLENDT Sofia	Piatră	176	203	27,230
359	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	GUIST Anna	Piatră	177	7	0,650
360	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	GUIST Anna			49	5,040
361	FERNOLENDT	Johann	Căsătorit	FERNOLENDT Katharina			10	0,870
	FERNOLENDT	Michael	Văduv					
	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	GUIST Anna				
	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	LANGKÖNIG Georg				
362	SCHENKERT	Johann	Căsătorit	LUDWIG Sofia	Piatră	178	152	22,240
	LUDWIG	Sofia	Căsătorită	SCHENKERT Johann				
363	SEIBET	Michael	Căsătorit	GRAEFF Sara	Lemn	181	156	18,930
	GRAEFF	Sara	Căsătorită	SEIBET Michael				
364	DOTZ	Sofia	Văduvă	FALSCHESEL Michael	Lemn	182	24	1,860
	FALSCHESEL	Michael	Minor					
	FALSCHESEL	Johan	Minor					
	FALSCHESEL	Sara	Minor					
365	FALSCHESEL	Michael	Minor				39	4,550
366	FALSCHESEL	Johann	Minor				19	2,810
367	DOTZ	Sofia	Văduvă	FALSCHESEL Michael			28	3,030
368	MIKUL	Wasilie	Căsătorit	BERKAN Anna	Lemn	183	4	0,550
	BERKAN	Anna	Căsătorită					
369	SEIBET	Georg	Căsătorit	FERNOLENDT Sara	Piatră	184	139	17,260
	FERNOLENDT	Sara	Căsătorită					
370	LANGKÖNIG	Johan	Văduv		Piatră	185	101	12,750
371	WAGNER	Michael	Necăsătorit				14	1,460
372	DOTZ	Johann	Căsătorit	FERNOLENDT Anna			1	0,008
373	DOTZ	Johann	Căsătorit	FERNOLENDT Anna			39	4,560
374	SCHASSER	Sara	Căsătorită	FERNOLENDT Georg			6	1,050
375	PROPRIETATE COMUNALĂ VISCRI						8	1555,000
376	ACTIVE COMUNALE VISCRI						23	4,500
377	GUIST	Anna	Căsătorită	FERNOLENDT Georg			42	6,820
378	FERNOLENDT	Sara	Căsătorită	GUIST Martin			47	6,000
379	FERNOLENDT	Sofia	Necăsătorită				4	0,220
380	SCHUSTER	Georg	Căsătorit	DOTZ Sofia			21	3,180
381	BUTA	Lukur	Căsătorit	BRUMAR Chira	Lemn	95	22	4,540

	BRUMAR	Chira	Căsătorită	BUTA Lukur				
382	MARKEL	Georg	Minor				10	1,530
383	SAVA	Latzko	Căsătorit	DINU Maria	Lemn	76	1	0,010
384	Necunoscut							
385	DAVID	Turi	Căsătorit	DIPLAUS Eva	Lemn	78	1	0,010
386	FLEISCHER	Josef	Căsătorit	BLASZKRE Sara	Lemn	121	1	0,007
387	GEORGE	Adam	Căsătorit	MOYAN Maria	Lemn	99	1	0,050
388	GEORGI	Avram	Căsătorit	ADAM Anasia	Lemn	100	2	0,130
389	DINU	Nutza	Văduvă	BUTA Georgi	Lemn	101	1	0,008
390	IAKOB	Adam	Căsătorit	SANDA Tinke	Lemn	102	1	0,001
391	FLIE	Avram	Necăsătorit		Lemn	103	1	0,004
392	TURI	Samuel	Căsătorit	NUTZA Sava	Lemn	104	1	0,008
393	HITSI	Pfifi	Căsătorit	GRATRO Sofia	Lemn	179	1	0,012
394	HITSI	Niculai	Căsătorit	RUPA Sofia	Lemn	180	1	0,012
395	MIKUL	Juan	Căsătorit	BRUMAR Chira	(Schweischer		3	0,720
396	BARBOTEJ	Juan	Căsătorit	FILIMAU Anna	(Piatră)		2	0,490
397	KORKODELL	Zoszim	Căsătorit	BALIGA Anna			1	0,300
398	GEORGI	Adam	Căsătorit	MOYAN Maria	Lemn	99	2	0,250
399	JAKOB	Adam	Căsătorit	SANDA Tinke	Lemn	102	1	0,010
400	GUIST	Michael	Necăsătorit		Piatră	26	1	0,380
401	GUIST	Johann	Necăsătorit		Piatră	118	1	0,380
402	LUDWIG	Georg	Căsătorit	MARKEL Katharina	Piatră	143	1	0,008
403	BRUMAR	Bukur	Căsătorit	KIRION Anna	Lemn	74	1	0,010
404	SCHUSTER	Georg	Căsătorit	FALSCHESEL Katharina	Lemn	53	1	0,030
405	WAGNER	Michael	Căsătorit	MARKEL Katharina	Piatră	135	1	0,190
406	SCHUSTER	Sofia	Minor		Piatră	137	1	0,210
407	FERNOLENDT	Katharina	Căsătorită	HANN Michael	Piatră	16	1	0,030
408	ORENDT	Johann	Minor		Piatră	110	1	0,200
409	FERNOLENDT	Georg	Căsătorit	MARKEL Sara	Piatră	164	1	0,160
410	SCHENKER	Johann	Căsătorit	LUDWIG Sofia	Piatră	178	1	0,040
411	MARKEL	Michael	Căsătorit	WAGNER Sara			1	0,370
TOTAL							19288	4173
Suprafață medie a parcelelor: 0,216 iugăre (346,13 klafteri pătrați)								

4.1.2 REPARTIȚIA PROPRIETĂȚII FUNCIARE DIN EXTRAVILAN A UNOR CURȚI[112]

1. Curte săsească; Numărul casei (1874) 36, Număr de carte funciară 104-105

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
28,46 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	7,36	71	Teren 1	1,96	59	în sat	43
348 de parcele	Teren 2	8,2	51	Teren 2	1,07	23	Câmpul 2	115
	Teren 3	6,55	68	Teren 3	0,43	22		
0,082 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	2,25	41	curte	1274
	Total	22,11	190	Total	5,73	145	grădină	2151
	Raport agricol / pășune 3,9 : 1							

2. Curte săsească; Numărul casei (1874) 113, Număr de carte funciară 229

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
16,12 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	3,98	49	Teren 1	1,5	40	în sat	64,7
238 de parcele	Teren 2	4,22	31	Teren 2	0,38	16	Câmpul 2	-
	Teren 3	3,84	42	Teren 3	0,97	28		
0,068 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	0,83	36	curte	1104

[112] Pe parcursul lucrării termenul *curte* (germ. Hof) are sensul de gospodărie, fermă

	Total	12,04	122	Total	3,68	120	grădină	1863
	Raport agricol / pășune 3,3 : 1							

3. Curte săsească; Numărul casei (1874) 46, Număr de carte funciară 126 - 131

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
7,74 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	1,87	22	Teren 1	0,77	13	în sat	43,2
106 de parcele	Teren 2	2,13	19	Teren 2	0,16	4	Câmpul 2	
	Teren 3	2,22	25	Teren 3	0,27	9		
0,073 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	0,09	1	Lunca lungă (Lange Wiesen)	0,17	11	curte	665
	Total	6,31	67	Total	1,37	37	grădină	1111
	Raport agricol / pășune 4,6 : 1							

4. Curte săsească; Numărul casei (1874) 53, Număr de carte funciară 146

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
5,93 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	1,6	19	Teren 1	0,42	17	în sat	64,7
89 de parcele	Teren 2	1,82	14	Teren 2	0,1	2	Câmpul 2	50,4
	Teren 3	1,22	15	Teren 3	0,29	9		
0,067 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	0,3	15	curte	888

	Total	4,64	48	Total	1,11	43	grădină	1072
	Raport agricol / pășune 4,2 : 1							

5. Curte săsească; Numărul casei (1874) 25, Număr de carte funciară 79

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
5,47 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	1,36	14	Teren 1	0,29	9	în sat	79,1
64 de parcele	Teren 2	1,43	10	Teren 2	0,14	5	Câmpul 2	50,4
	Teren 3	1,46	10	Teren 3	0,34	7		
0,085 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	0,18	6	curte	899
	Total	4,25	34	Total	0,95	27	grădină	1129
	Raport agricol / pășune 4,5 : 1							

6. Curte săsească; Numărul casei (1874) 141, Număr de carte funciară 243

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
2,04 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	0,13	2	Teren 1	0,09	4	în sat	75,5
31 de parcele	Teren 2	0,48	6	Teren 2	0,22	2	Câmpul 2	-
	Teren 3	0,87	10	Teren 3	0,05	3		
0,066 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	0,37	2	curte	1011

	Total	1,48	18	Total	0,73	11	grădină	424
	Raport agricol / pășune 3,7 : 1							

7. Curte românească; Numărul casei (1874) 64, Număr de carte funciară 167 -168

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
11,14 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	4,1	22	Teren 1	0,25	4	în sat	-
78 de parcele	Teren 2	2,79	18	Teren 2	0,19	1	Câmpul 2	50,4
	Teren 3	2,79	19	Teren 3	0,67	15		
0,143 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	curte	626
	Total	9,68	59	Total	1,11	20	grădină	1779
	Raport agricol / pășune 8,7 : 1							

8. Curte românească; Numărul casei (1874) 68, Număr de carte funciară 171

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
6,24 ha suprafață în folosință		Suprafață (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	1,76	16	Teren 1	-	-	în sat	-
47 de parcele	Teren 2	1,82	8	Teren 2	-	-	Câmpul 2	72
	Teren 3	2,22	14	Teren 3	0,45	7		
0,132 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	curte	454

	Total	5,8	38	Total	0,45	7	grădină	700
	Raport agricol / pășune 11,2 : 1							

9. Curte românească; Numărul casei (1874) 75, Număr de carte funciară 184

	District cadastral (Ried)	Teren agricol		District cadastral (Ried)	Pășune		Grădini de legume și altele	
0,88 ha suprafață în folosință		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)		Suprafața (ha)	Parcele (nr.)	Hotar	Suprafață (mp)
	Teren 1	0,13	2	Teren 1	0,02	1	în sat	-
7 de parcele	Teren 2	0,54	1	Teren 2	-	-	Câmpul 2	-
	Teren 3	0,13	1	Teren 3	-	-		
0,126 ha suprafața medie a parcelei	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	Lunca lungă (Lange Wiesen)	-	-	curte	316
	Total	0,8	4	Total	0,02	1	grădină	269
	Raport agricol / pășune 39,8 : 1							

4.1.3. DENUMIRILE CURȚILOR DIN VISCRI

Lista include: numărul actual al casei, numele săsesc şi numele românesc al curții.

In der Au
3 Suiler än der Au / Pașinsci
4 Suiler än der Au / Pașinsci
5 Faltsch än der Au / Hoploj
6 Gaun än der Au / Moașa
7 Auen /

Langgasse, Westzeile
8 Tschauß, Rijel / Ceaus
9 (Nedjerscht) Schänker /
10 Päitersch, Bier / Ursu
11 Lekes / Seche Lungă
12 Uonjdrès / Mișuleț
13 Seibets / Pălut
14 Kleer / Cloră Mechăl
15 Groiwepäiter /
16 Bennengs / Matale
17 Faltsch / Ou
18 Zanonjdres / Doina
19 Groiw / Grivu
20 Groiw / Grivu
21 Orjenist / Orghinaș
22 Wagner / Chișiplug
23 Gärjemächels / Curugol
24 Meortekeiser, Siwegrunich / Șapte Mustăți
25 Woner, Porihani / Poriți
26 Hoikner / Hegner
27 Seibets / Samabul
28 Seibets / Căcat în casă
29 Oiken / Cucu
30 Päitern / Orbu barni
31 Suiler / Căcă
32 Deoz / Pupăza
33 Suiler / Făinaru
34 Schänker / Cocoșel
35 Maurkel / Corbii
36 Stoch / Punț
37 Räkter / Căplan

Kirchgasse
38 Pradijer, Schäiler / Căplan
39 Faltsch än der Kirichgaß / Baron
40 Lämprich / Puroia
41 Gepeg /
42 Lekes / Cap de Bou
43 Zanonjdres / Doina
44 Zanonjdres / Doina
45 Päitersch / Piteruț
46 Preigerhaus, Lehrerwohnung
47 Pfarrhof
48 Luodwis /
49 Schänker hanjder der Kirch / Hones Surdu
50 Tschuotsch, Gäiner / Tșoțs
51 Franzan / Ferenz
52 Burgeingang
53 Ludwich un der Lanjd, Dochter / Doctor

54 Woner / Ghibedi
55 Weiß / Puți
56 Luodwich än der Kirichgaß /
57 Bennengs / Benes Georg
58 Seibets / Honşsim, Săracu
59 Gemeindehaus

Zeilchen
60 Meort / Roca
61 Luodwis, Kuolzi / Colț
62 Uorben / Cangea
63 Päitermaukel / Lichiu
64 Schmitz / Horoi
65 Weiß (um Zelitschen) / Cerașe
66 Äw / Beşină
67 Gäist / Nemțoi

Neugasse
68 Seimen (af der Insel) / Insălaru
69 Kruiz / Cilani
70 Fusselike / Fusălică
71 Näisner / Feţski
72 Gaun, Maurkel, Burichhoder
73 Kirichbarich / Hovăr
74 Gäiner /
75 Miertes / Minune
76 Schäiler / Şuleru
77 Naugab /
78 Bruos / Broş
79 Roarler / Rodoşan
80 Däschler / Deşler, Dejilăr
81 Deotz / Pipăş

Oberes Ende
82 Uorben, Räisefarwich / Măzgoasa
83 Keiser, Der räislich Keiser / Caisăr Roşu
84 (Buonderfer) Suiler / Bundorfean
85 Saimen /
86 Bennengs / Troala

Blosch Roch
87 / Andrei Sasu
88 / Cățeanu
89 / Gramafon
90 / Mărică
91 / Ferchi
92 / Denca
93 / Lişcu
94 / Chirca
96 / Brumar
97 / Măruțoi
98 / Corodi
99 / Eftini
100 / Borcoman
101 / Neghină
102 / Opran
103 / Cățeanu
104 / Petri Gheorghe
105 / Bucur
106 / Tohănel
107 / Mărcoiaia
108 / Simion
109 / Gojman
110 / Corodi
111 / Caiseru

Langgasse, Ostzeile
112 Rumänische Kirche
113 Näisner, Trappan / Trapan
114 Schänker, Kluischänker / Cocoşel
115 Seimen, Howreseimen / Hovăr
116 Filp / Fusulică
117 Seimen, Kolumbus / Columbus
118 Goßken / Căcăreață
119 Lämprich / Lumprich
120 Juck / Iuc
121 Gäist, Zuckri / Tuceri, Pal Surdu
122 Gäiner /
123 Pelseseimen /
124 Keiser / Juristu
125 Kanter / Cantăr
126 Schänker / Cocoş
127 Kluiseimen / Jărcan
128 Däschler / Deşlăr
129 Ludwich / Halwich
130 Gärjen /
131 Gärjenkanter / Canăr
132 Woner / Ghibedi
133 Weiß (vuor der Kirichgaß) / Vis
134 Äirlich / Fricosu
135 Kämpeseimen / Primărel
136 Valten / Peară
137 Deotz / Pipaş
138 Stoch / Stech
139 Filp / Filp
140 Woost / Nisner
141 Lumsaimen / Ştiopoiaia
142 Michalts /
143 Mächeschäister / Puți
144 Uonjdrès, Klotschauonjdrès / Clocea
145 Guist / Honăs Hans
146 Päitern /
147 Päitersch / Piteruț
148 Gäist / Gustăzeumă
149 Näisner / Bălcica
150 Binder / Stuparu
151 Binder / Stuparu
152 Keiser (afem Growen), Lankeneng / Caisăr
153 Ludwich (afem Growen), Länkludwich / Halwich
154 Maurkel /
155 Länkkeiser / Caisăr
156 Seimen, Nedjerscht Seimen / Bornicea
157 Valten / Husariu
158 Valten, Schmädevalten / Vandra
159 Näisner / Vandra
160 Maurkel, Măis / A lui Cati
161 Ärlich / Fricosu
162 unbewohnte Hofstelle
163 Bennengs / Benci
164 Paulendäppner, Bäkesch / Becheş Lovniceanu
165 Schmitz / Puți

Rumänische Gasse
169 / Hulanu
171 / Ghițăbiți
175 Paul än de Wedjen /
176 / Hulanu
177 / Corodi
178 / Sosim, Ciubăru

Mühlgasse
179 Rumänische Schule
180 / Stan
182 / Ionu Mii
185 / Sparga
189 / Aron
190 / Măruțoi
193 / Rupa
194 Filp / Filp
195 / Filp
196 / Păpărlai

Rijel
197 Deotz um Rijel /
198 Wostepaul / Cocoşel
199 Kirichbarich um Rijel / Cirichbarich
200 / Lae
201 Gaun / Păpuc
203 / Culă
204 / Candic

Kleine Wiese
205 Deoz auf der Kluiwis / Vais
206 / Lişcu
208 / Calotă
209 / Andrei Sasu
212 / Lusca
213 / Liță
214 / Faghi
216 / Dionisie
220 / Samanta
223 / Frosina
224 / Dodu
225 / Tocănel
226 / Apatic
228 / Daiid
229 / Adam
230 / Ircu
231 / Oanea
232 / Popaițu
233 Orjenist / Orghinaşu
236 / Lişcu
237 / Ferchi
240 / Răpeanu
241 / Mărcoiaia
242 / Comanici
243 / Simion
244 / Oprea
245 / Cociş
246 / Tini
247 / Bacru
248 / Ciomii
250 / Picii
251 / Oniță
253 / Bizghi
255 / Roza

4.1.4 STATUTE ȘI DISPOZIȚII (referitoare la viața satului)

4.1.4.1 I. N. I. / EXTRACTUS / ARTICULORUM VISITATIONIS / ab Anno 1559 1720 / IN / VISITATIONE / ECCLESIARUM VENER. CAP-LI. GENERALIS/adhibitus / Anno 1760

Vis. / Articolele Vizitei 1667 / Memento pentru ascultători / înainte de a parcurge metoda de interogare a Articolelor Vizitei 2

1. Fiecare persoană este obligată să răspundă conştiincios la întrebările care i se adresează, iar oricine nu declară ceea ce ştie în acel moment să păstreze tăcerea şi mai târziu.

2. Oricine ascunde viciile aproapelui său, despre care va fi întrebat atunci şi care sunt scoase la iveală, va fi şi trebuie să fie pedepsit, pentru că le-a ascuns, cu aceeaşi pedeapsă cu care este pedepsit cel care are viciile ascunse.

3. Nimeni nu va pretinde şi nici nu va fi autorizat să intenteze ulterior un proces împotriva cuiva care, în timpul unei vizite, depune mărturie într-una sau alta dintre cauze.

4 Trebuie ştiut că disciplina bisericească, purtarea pietrei [în jurul gâtului] şi stâlpul [stâlpul ruşinii] ca mijloace de îmbunătăţire, nu face pe nimeni infam sau necinstit, în faţa altora, care vor face acuzaţii pe aceste motive, vor fi consideraţi la fel pentru îmbunătăţirea lor

Extractus Articulorum Visitationis inde ab Anno 1559-1720 *3*

I.) Pentru preoții parohiei.

Pastorul ar trebui să își îndeplinească cu sârguință și credință îndatoririle și să-și întărească enoriașii.

1. Prin învățătură curată, prin predică, catehizare, dar și prin mângâiere, mustrare, avertizare, amenințare și pedepsire.

2. Prin administrarea dreaptă a Sfintelor Sacramente, a Botezului și a Euharistiei, atât public în biserică, cât și în case, după cum este necesar.

3. Prin vizitarea cu sârguință a bolnavilor, a celor tulburați, a celor afectați și prin reconcilierea rapidă a celor care trăiesc în discordie.

4. Prin asigurarea ajutorului pentru văduve, orfani și alți săraci abandonați.

5. Prin înființarea corespunzătoare de școli și prin întreținerea bisericii, precum și a școlilor, parohiei, cimitirului și curților predicatorilor.

6. Prin procurarea diligentă și calcularea organizată a veniturilor din vii, pajiști, câmpuri etc., destinate întreținerii bisericii, asigurându-se că nimic din acestea nu a fost folosit pentru cheltuieli proprii de trai sau în beneficiul personal.

7. Prin desfășurarea Slujbei Divine în mod corespunzător, atât duminicile și zilele de sărbătoare, cât și în zilele lucrătoare.

8. Prin exercitarea vigilentă și menținerea disciplinei bisericești rămase, ca pedepsire a celor care încalcă Sabatul, a desfrânaților, a adulterinilor, a celor care disprețuiesc Cuvântul și Sacramentul și a altor păcătoși văzuți.

9. Prin supraveghere, pentru a se asigura că nu există căsătorii prea apropiate între rudele de sânge.

10. Prin încercarea asiduă a celor care urmează să primească Sfânta Împărtășanie pentru prima dată.

11. Prin prevenirea cu grijă a amânării prea lungi a botezului sau a însoțirii acestuia de ospățuri și liturghii pentru copii.

12. Prin aranjament atent, curțile bisericești, atât în jurul bisericii, cât și în alte părți, să fie păstrate curate ca loc de odihnă pentru creștini.

13. Prin supraveghere corespunzătoare, să se asigure că totul se face onorabil și cum se cuvine la înmormântare și că cei care mor disprețuind Cuvântul și Sacramentele nu sunt îngropați în cimitir.

14. Prin asigurarea că străinii și persoanele necunoscute fără o mărturie suficientă și credibilă nu sunt admiși la Sfânta Împărtășanie și nici nu se căsătoresc.

15. Prin informarea cu sârguință a celor care intenționează să se căsătorească.

16. Prin împiedicarea organizării nunților duminica, a dansului în hanuri și taverne, și nici în altă parte, și aceasta cu ajutorul autorităților locale.

17. Prin împiedicarea introducerii fanatismului sau a altor concepții greșite în comunitatea lui Hristos.

18. Printr-o viață creștină exemplară, astfel încât profesorul să nu predice altora și să devină el însuși reprobabil.

A.) Că el și membrii casei sale duc o viață pioasă, liniștită, retrasă, sobră, moderată și pașnică, care nu jignește pe nimeni.

B.) Că, în general, este în relații bune cu enoriașii săi și că este în măsură să mențină acest lucru.

1. Nu introduceți inovații inutile, ci păstrați vechea rânduială bună, iar dacă ceva este deficitar, modificați-l sau îmbunătățiți-l făcând referire la cel cărora i se datorează faptul că jignește și ofensează.

2. Să nu se amestece în litigii civile dincolo de limitele funcției sale.

3. Să nu fie prea nepoliticos cu enoriașii săi în ocaziile în care se bea, cu atât mai puțin cu el însuși, în casa pastorului, pentru a se deda la beția bătrânilor în scopuri egoiste.

4. Să nu permită să aibă loc camătă nedreaptă sau alte afaceri necinstite.

5. Să nu predice împotriva nimănui din motive private și răzbunare personală și să nu excludă pe nimeni de la Împărtășanie și de la Euharistie.

6. Să nu exagereze la pescuit, vânătoare și altele asemenea.

7. Să fie găsit curat și virtuos în îmbrăcămintea sa, așa cum cere înfățișarea unui gospodar credincios al lui Dumnezeu.

8. Atunci când numește elevi și predicatori, să nu acționeze după propria părere bună, ci să caute aprobarea bătrânilor lor în ordinea cuvenită.

C.) Că trăiește în special în pace și armonie cu predicatorii și elevii săi, că nu așteaptă de la ei să îndeplinească servicii indecente, care i-ar determina și să-și neglijeze îndatoririle didactice, ci mai degrabă să le ofere un exemplu strălucit în îndeplinirea tuturor îndatoririlor cuvenite unui profesor.

Adit ex Consideratione Amplissimi Magistratus Mediensis occasione Visitationis 1720 peracta rro 12.

Curțile parohiale trebuie curățate de gunoiul rămas de la predecesori și astfel predate curate Sfinților Succesori; în caz contrar, moștenitorii Predecesorilor vor fi obligați să facă acest lucru.

II.) Pentru predicatori

Acești oameni vor respecta cu fidelitate învățătura lor și vor îndeplini toate îndatoririle care îi revin preotului paroh în ceea ce privește ambele chestiuni. În special, ei vor trebui să

1. Aștepte cu sârguință Slujba lui Dumnezeu, atât duminicile și sărbătorile, cât și în zilele lucrătoare obișnuite și să se roage lui Dumnezeu pentru enoriașii lor.

2. Ei vor da ascultare de bunăvoie preotului paroh în calitate de inspectori ai lor în chestiuni juste, nu vor pleca fără știrea prealabilă a acestuia, nu vor exclude pe nimeni de la Sacrament și nu vor admite pe nimeni fără mărturie; de asemenea, nu vor proclama sau oficia căsătorii fără știrea prealabilă a Domnului Inspector și nici nu-și vor numi inspectorii în altă parte decât la autoritatea sa cea mai apropiată și corespunzătoare, dar chiar și aceasta nu până în momentul în care concesiile amiabile nu mai sunt de niciun ajutor sau nu mai pot realiza nimic.

3. Să nu se angajeze cu ușurință în procese fără valoare cu oameni de rang inferior pentru a-și spori slujirea, care propovăduiește reconcilierea.

4. Nu ar trebui să supere pe nimeni prin pescuit, vânătoare și alte practici similare.

5. Ar trebui să se îmbrace într-un mod potrivit pentru slujitorii lui Dumnezeu, dar și să-i încurajeze pe membrii familiei lor să se abțină de la a păcătui în materie de îmbrăcăminte, nici în exces, nici în defecte.

III.) Pentru elevi.

Ar trebui să facă acest lucru în conformitate cu obligațiile lor

1. Să cânte la slujba bisericească cu cântări şi muzică după obicei, să rânduiască treburile cu sârguinţă şi, în rest, să ducă o viaţă castă, sobră, cumpătată şi cinstită.

2. Să îngrijească cu sârguinţă şi cum se cuvine copiii din şcoli, îndrumându-i spre rugăciune şi lectură, adică spre scris, aritmetică şi catehism, nu numai iarna, ci şi vara, pe cât posibil.

3. Ei vor fi ascultători şi gata să-i slujească pe pastori ca inspectori ai acestora, precum şi la slujbele bisericeşti şi la tragerea clopotelor de noapte

4. În cazul în care sunt aranjate căsătorii premature nu se poate sub nici o formă fără cunoştinţă prealabilă sau dispensă de la decan. Să nu dea motive pentru chiul de la şcoală.

5. Nu ar trebui să exagereze în pescuit, vânătoare şi în înfiinţarea de gospodării excesiv de mari, care să afecteze frecventarea şcolii

6. Ar trebui să fie găsiţi curaţi în îmbrăcămintea lor, dar în acelaşi timp să împiedice cu sârguinţă tovarăşii lor de gospodărie de la orice comportament indecent.

7. Aceştia vor începe îndatoririle didactice numai cu condiţia ca pastorul şi consiliul şcolar să ajungă la un acord. În cazul în care pastorul şi consiliul şcolar nu reuşesc să ajungă la un acord, se va apela la decan, care va lua apoi decizia. În plus, elevilor nu li se va permite să reţină niciunul din salariile de studii stabilite anterior.

IV.) Pentru autorităţi

Aceste îndatoriri impuse lor de Dumnezeu şi de oameni constau în:

1. Să-şi ofere mâna de bunăvoie Domnului Pastor pentru promovarea gloriei lui Dumnezeu în toate privinţele şi, în special: să contribuie cu tot ce este posibil la îngrijirea şi întreţinerea necesare a bisericilor, parohiei, şcolilor şi caselor de predicatori, precum şi a cimitirelor, în funcţie de cerinţele timpului, împrejurărilor şi nevoilor.

2. Să dea exemple bune subordonaţilor lor şi, prin urmare, să evite cu grijă băutura şi îndopatul.

Pentru ca acest lucru să se întâmple, îndatoririle lor vor fi:

a.) Să nu fie găsiţi nici ziua, nici noaptea în hanuri, taverne sau cârciumi. Dacă vreunul dintre ei este găsit în astfel de localuri, va fi amendat cu 12 Lot pentru biserică. Pastorul va fi obligat să aplice cu sârguinţă această regulă şi, în caz de încălcare, va fi obligat să furnizeze notificarea corespunzătoare, la fel ca în cazul unui serviciu religios secular.

b.) Să nu pedepsească sărăcia pe nedrept, doar pentru că obţine alcool. Şi, în virtutea unui decret magistrat strict deja în vigoare, să înceteze complet pedepsele deja interzise şi împovărătoare pentru consumul prealabil de alcool.

c.) Să nu stârnească tulburări împotriva îndrumătorului lor spiritual sau să-i facă alt rău; dar dacă au ceva împotriva lui, să o menţioneze cu umilinţă, iar dacă menţionarea nu îi ajută, să-l caute în jurisdicţia sa corespunzătoare.

d.) Să nu vorbească împotriva celor răi şi a criminalului din proprie iniţiativă; dar dacă există încălcări care au pătruns în tărâmul spiritual, le pot aborda şi respinge împreună cu Reverendul Pastor.

e.) Să nu atribuie şcoala şi serviciile de predicare nimănui fără consimţământul pastorului, ci să se asigure că aceste persoane sunt numite cu acordul comun al întregii comunităţi, precum şi cu o pluralitate de voturi.

Aditum ex consideration Amplissimi Magistratus Mediens occapione Visit. 1720 per actae nr 15.

f.) Darul vinului trebuie aranjat, pe cât posibil, astfel încât să servească pentru Domnul Pastor şi pentru public.

V.) Pentru Părinţii Bisericii.

Acestora funcţia le va aduce:

1.) Moştenirile aparţinând bisericii sunt administrate corespunzător şi viile, câmpurile, pajiştile etc., care deservesc biserica, sunt cultivate corespunzător la momentul potrivit.

2.) Să calculeze anual corect veniturile obţinute din vistieria bisericii (care trebuie să fie aceeaşi în toate bisericile), şi nu mai puţin din fondurile pentru victime, din răscumpărarea posturilor bisericeşti din madea bisericească, fondurile bisericeşti şi amenzile bisericeşti şi să arate clar înaintea Domnului Paroh şi a bătrânilor, ce s-a primit şi ce s-a cheltuit în cursul anului.

3.) Curţile bisericilor, împreună cu toate celelalte clădiri aparţinând bisericii, să fie menţinute curate şi în bună stare.

4.) Împreună cu Domnul Pastor, să aibă grijă cu credinţă de clădirile bisericii, de veşmintele bisericeşti şi de vasele sacre.

5.) Dacă au împrumutat ceva din banii bisericii, să rambursеze în mod corespunzător înainte de eliberarea din funcția a tatălui bisericesc și să returneze banii în vistieria bisericii fără cea mai mică pierdere și, de asemenea, cu dobânda cuvenită.

NOTĂ

Pentru a determina cu precizie toate acestea și pentru a ne asigura că toată lumea înțelege scopul acestei prevederi, trebuie menționate următoarele puncte, propuse de Prea Onorabilul Magistrat din Mediaș în 1720 în timpul vizitei bisericii din acel an și aprobate de Preasfințitul Capitol General: I. Considerationes Amplissimi Magistratus Mediensis[113] A 1720.

1. Cu ce fel de teren înconjurător este înzestrată biserica? Sunt vii? Teren arabil sau pajiști? Toate acestea vor fi descrise cu sârguință.

2. Sunt podgoriile unde există astfel de podgorii cultivate cu sârguință și întreținute în stare bună? Și cine se ocupă de must în toamnă? Și unde se folosește vinul? Și cât se câștigă de obicei într-un an? Și acolo unde vinul este fie servit, fie vândut la butoi, cine primește banii? Și ce sumă de bani se primește? Este în *fondus*? Sau unde au fost folosiți acești bani?

3. Cererea de vin din madea bisericească este la fel de mare ca și cea pentru vinul din podgoriile bisericești.

4. Veniturile bisericești rămase, clopotele, mormintele bisericești, precum și ofrandele sau jertfele și altele asemenea, trebuie, de asemenea, examinate și înregistrate temeinic.

5. Lăzile bisericești vor fi prevăzute cu două lacăte, una dintre chei fiind deținută de pastor, iar cealaltă de prezbiterii bisericii. Totuși, în orice loc unde nu există o ladă bisericească adecvată, se va instala una cât mai curând posibil sau cel târziu în termen de patru săptămâni de acum înainte, sub pedeapsa unei amenzi de 12 florini[114].

6. Același lucru se va aplica și pivniței bisericii, unde se va păstra vinul - dar, sub sancțiunea legii, nu se va găsi acolo niciun alt vin.

7. Părinții Bisericii, dacă nu au depus deja jurământul, vor fi obligați în fața Lorzilor Deputați să depună jurământul că vor administra veniturile Bisericii cu onestitate și credință atât timp cât vor rămâne în funcție. Când vor fi aleși noi Părinți ai Bisericii, și ei vor fi obligați să depună jurământul.

8. Conturile bisericii ar trebui înregistrate din anii precedenți ori de câte ori este posibil, iar dacă se constată că fie pastorul a luat suma din aceste conturi pentru sine și le-a distribuit în mod inutil parohiei, fie pentru alt uz privat, pastorul va fi obligat să le returneze bisericii. De asemenea, acei membri ai congregației care au plătit bani bisericești vor fi obligați să facă o contribuție similară, în special cei care i-au folosit în beneficiul privat.

9. De acum înainte, fiecare pastor va fi obligat, la cerere, să prezinte anual conturile ținute pentru biserică în fața Capitlului și să le prezinte spre revizuire. Aceeași îndatorire va fi și a prezbiterilor bisericii, la cerere, în fața stimatului magistrat din Mediaș.

10. Va fi necesar să se întocmească un inventar sau o listă a tuturor proprietăților sau moșiilor bisericești, indiferent din ce ar consta acestea. De asemenea, un inventar sau o listă a tuturor proprietăților parohiale, indiferent de denumirea lor.

11. De asemenea, trebuie convenit că toate parohiile trebuie să se asigure cu sârguință că bunurile parohiale sunt întreținute în bună stare și nu diminuate; acestea trebuie inspectate și evaluate de fiecare dată când un pastor părăsește funcția sau este promovat, iar dacă se constată că sunt într-o stare mai proastă sau mai înrăutățită, daunele vor fi compensate de către persoana responsabilă. (A se vedea Consid. Ampl. Magistratus Mediens n). 13.

12. În fiecare parohie sau în apropierea acesteia, ori în curtea parohială, ar trebui să existe un registru bisericesc; în absența unuia, un astfel de registru ar trebui achiziționat cât mai curând posibil.

VI.) Pentru publicul larg

Acestea ar trebui făcute așa cum se cuvine creștinilor.

I. Să urmeze Cuvântul lui Dumnezeu predicat cu adevărat, să folosească cu sârguință și legitimitate Sfintele Sacramente conform învățăturii lui Hristos, să tindă spre pocăință și credință, să ducă o viață creștină și pe păstorii sufletelor lor să-i cinstească ca pe mesageri în fața lui Hristos.

II. În special, următoarele servesc la stabilirea vieții și stării lor creștine:

---

[113] Mediaș

[114] fl. / florin - monede de aur și argint care au circulat în Transilvania până în sec. al XIX-lea

1. Să-şi îndrume cu sârguinţă copiii la botez, să-i crească în frica Domnului şi să se asigure că merg la şcoală cât mai mult posibil, nu numai iarna, ci şi vara; să le ofere cărţile potrivite şi să nu găsească scuze deşarte pentru a-şi ţine copiii departe de şcoală. Aceasta include şi instruirea cu sârguinţă a fiilor şi fiicelor lor adulţi, a servitorilor şi a servitoarelor şi să-i instruiască în aşa-numitele învăţături de catehism, să le ofere cărţi de Psalmi şi să-i încurajeze în alte moduri către toate virtuţile creştine.

2. Toţi, tineri şi bătrâni, să studieze cu sârguinţă Catehismul mic al lui Luther ca fiind cartea universală de credinţă a Bisericii noastre Evanghelice, nu numai public în biserică, ci şi acasă, căci cine nu-l poate învăţa să nu primească Euharistia, nici să nu poată sluji ca martor la o nuntă şi nici să nu se căsătorească.

3. Să respecte cu sârguinţă slujba regulată a lui Dumnezeu nu numai duminicile şi sărbătorile legale, ci şi în zilele lucrătoare şi să se roage în prezenţa membrilor familiei, cu binecuvântări dimineaţa şi seara, precum şi să practice rugăciunea înainte şi după mese.

4. Să preţuiască atât pentru ei înşişi predicarea Cuvântului lui Dumnezeu, cât şi Sfintele Sacramente ca mijloace ale mântuirii noastre, şi să-i facă şi pe alţii să le preţuiască la fel prin lauda creştină a acestora.

5. Dar dacă în adunare s-ar găsi cei care disprețuiesc şi batjocoresc slujba lui Dumnezeu, Cuvântul Divin şi Sfintele Taine – adică cei care îşi exprimă disprețul fie prin vorbire indecentă, fie prin faptele lor, prin absenţa voită de la biserică şi de la spovedanie şi, în consecinţă, printr-o viaţă desfrânată şi nepocăită – atunci aceştia ar trebui să ştie că şi ei trebuie să fie lipsiţi de mijloacele harului la sfârşitul vieţii lor.

6. Cei care trăiesc în erori oribile, blasfemii şi alte ruşini publice şi vicii, împotriva tuturor avertismentelor salutare, ca disprețuitori ai lui Dumnezeu şi ai religiei, vor fi pedepsiţi cu o piatră [atârnată la gâtul lor]. Totuşi, dacă cineva persistă în o astfel de necredinţă până la moarte, va primi, pentru propria sa necredinţă şi ca un avertisment sever pentru ceilalţi, o înmormântare de măgar fără sunet sau cântec şi va fi îngropat în câmp ca vitele. Această judecată se va aplica în special şi celor care sunt zilnic absorbiţi de lăcomie şi beţie şi în cele din urmă se îneacă în ea, devenind astfel propriii lor ucigaşi.

7. Dacă se găsesc persoane care nutresc în mod deliberat şi conştient dușmănie, resentimente, ură şi invidie împotriva aproapelui lor, care sunt ireconciliabile şi care, din ceartă şi răzbunare, provoacă daune inutile şi lipsite de valoare, punând astfel obstacole în calea lor înşişi şi a altor creştini, împiedicându-i să primească Sfânta Împărtăşanie, atunci astfel de persoane vor fi considerate şi pedepsite ca fiind nimic mai puţin decât nişte disprețuitori flagranţi ai Preasfintei Împărtăşanii.

8. Întrucât duminica, în special, este ziua Domnului, dedicată slujirii lui Dumnezeu şi zidirii sufletelor, toţi, tineri şi bătrâni, ar trebui să se odihnească în această zi de îndatoririle lor profesionale obişnuite şi de munca zilnică. Prin urmare, toţi capii de familie creştini ar trebui să-şi încurajeze cu sârguinţă copiii şi slujitorii să respecte duminica, netrimiţându-i la păşune în timpul slujbei sau dându-le alte sarcini, ci mai degrabă îndrumându-i spre zidirea în creştinism şi săvârşirea faptelor evlavioase în consecinţă.

9. Duminica, ca şi în alte sărbători, toate acţiunile, vieţile şi comportamentele indecente şi dezordonate, contrare Poruncii a 3-a, trebuie să fie complet oprite.

10. Oricine lucrează duminica sau în zilele de sărbătoare, aleargă pe străzi sau pe câmpuri în timpul slujbelor bisericeşti, stă în cârciumi şi baruri, sau aşteaptă degustarea de vinuri după vecernie duminică seara, va fi pedepsit pentru profanarea Sabatului cu stâlpul ruşinii sau cu jugul.

11. Cei care călătoresc duminica fără motive întemeiate, lipsindu-se astfel pe ei înşişi şi animalele lor de odihna Sabatului sfântă Domnului, vor fi consideraţi profanatori ai Sabatului. Totuşi, dacă cineva trebuie să călătorească dintr-un motiv întemeiat, va fi obligat să raporteze acest lucru preotului paroh sau părintelui vecinătăţii, sub pedeapsa de un pfund de ceară.

12. Dacă cineva se ocupă de cumpărarea şi vânzarea de bunuri duminicile şi de sărbătorile legale, în timp ce se închină lui Dumnezeu, această profanare se pedepseşte prin confiscarea şi luarea bunurilor cumpărate sau vândute. Prin urmare, autorităţile trebuie să acorde atenţia cuvenită acestei chestiuni, astfel încât ele însele să nu fie pasibile de pedeapsă.

13. Nicio şedinţă de consiliu nu trebuie ţinută duminica fără un motiv important şi necesar, deoarece este vorba de activitatea obişnuită a afacerilor zilnice; de asemenea, este interzisă duminica colectarea de dobânzilor, desfăşurarea de audieri, reglarea conturilor cu debitorii sau săvârşirea altor acţiuni jignitoare care împiedică slujba lui Dumnezeu, cum ar fi: îmbuibarea, băutura, dansul, petrecerea [?] şi altele asemenea.

14. Duminica, toate ospăţurile şi veseliile, împotriva cărora ne rugăm cu sârguinţă în fiecare duminică la Vecernie, vor înceta. Prin urmare, în această zi, aşa-numitele cârciumi, confecţionarea de cununi,

slujbele copiilor, zilele de onomastică, băuturile mireselor şi orice altceva de acest gen, sunt strict interzise prin porunca lui Dumnezeu. Oricine acţionează împotriva acestei porunci va trebui să plătească o amendă bisericii de 2 florini. Trebuie menţionat în special că slujbele copiilor trebuie interzise complet nu numai duminica, ci şi în alte zile.

15. Dacă cineva ar veni la biserică beat, duminica sau în zilele de sărbătoare, şi astfel ar ofensa congregaţia lui Hristos, atunci o astfel de persoană, când se trezeşte, va fi pedepsită cu piatră. Aceeaşi pedeapsă se va aplica şi altor beţivi care, ca de cele mai multe ori, îşi petrec şi duminicile îndopându-se.

16. Întrucât blestemele oribile, înjurăturile şi mustrările sunt o urâciune înaintea lui Dumnezeu Domnul, toţi capii de familie să se păzească de acestea şi să-şi pedepsească aspru copiii şi slujitorii pentru acestea. Dacă cineva este prins în practicarea acestei nelegiuiri împotriva celeilalte porunci, va fi pedepsit cu piatra bisericii.

17. Dacă copiii, fiii sau fiicele neascultători şi fără de Dumnezeu îşi ocărăsc, ceartă, împing, lovesc şi blasfemează părinţii, nu numai că ar trebui să fie puşi la stâlpul infamiei sau pedepsiţi cu căratul de pietre, ci şi bătuţi şi scoşi din comunitate cu nuiele ca semn de ruşine, căci sunt guri, mâini şi picioare blestemate care îşi ocărăsc, lovesc sau împing părinţii.

18. Vrăjitoria sau orice altceva este lucrarea diavolului sau a unei stafii, ca penitenţă pentru vindecarea bolnavilor sau ghicirea, sau cererea de sfaturi de la ghicitori, şi orice alte mijloace nelegiuite sunt inventate şi folosite pentru a te ajuta împotriva rânduielii înţelepte a lui Dumnezeu, vor fi pedepsite fără orice har şi milă cu piatra.

19. Deoarece dragostea şi armonia pe care creştinii le cultivă între ei sunt dovada că sunt ucenici ai lui Hristos, va fi datoria şi obligaţia fiecăruia dintre ei să trăiască într-un mod prietenos şi armonios cu învăţătorii lor, aşa cum o fac unii cu alţii.

20. În special, este datoria cuplurilor creştine căsătorite ca, conform rânduielii lui Dumnezeu, să nu se certe, să nu insulte, să nu lovească sau să se comporte în alt mod nepoliticos unul faţă de celălalt în căsnicia lor. Dacă se întâmplă un astfel de lucru în acest loc, într-o casă sau alta, acesta trebuie raportat cu conştiinciozitate Domnului Pastor şi Părintelui Veşnic, astfel încât scandalul să fie înlăturat din comunitate într-un mod creştin, iar partea vinovată să poată, după ce problema a fost soluţionată, să fie mustrată şi pedepsită pe bună dreptate pentru ticăloşia sa. Pedeapsa, însă, este fie biciuirea, fie piatra.

21. De asemenea, toţi cei care sunt membri ai unei comunităţi bisericeşti locale şi comune nu vor insista asupra învăţătorilor şi autorităţilor lor, cărora le datorează ascultare de bunăvoie în chestiuni creştine şi drepte, şi nici nu se vor răzvrăti împotriva acestora, ca cei care veghează asupra sufletelor şi a bunăstării trupurilor lor, sub pedeapsa persecuţiei. Ci, din partea învăţătorilor şi autorităţilor lor, se vor ruga lui Dumnezeu şi vor mulţumi din inimă pentru ambele.

22. Întrucât evlavia este mult împiedicată de tulburarea ordinii publice şi de comportamentul insolent, în timp ce fărădelegii i se dă frâu liber, ar trebui considerat necesar să se pună capăt complet veseliei nocturne a tinerilor, rătăcirii în afara hanului propriu-zis şi camerelor de joc şi de tors unde se adună junii şi junele şi se dedau la tot felul de desfrâuri. Totuşi, dacă aceşti tineri se adună într-un mod disciplinat şi onorabil pentru o vreme seara, astfel de adunări nu vor dura mai mult de ora la care se trage clopotul de noapte pentru a pleca acasă. Dacă rămân împreună dincolo de această oră, hangiul va fi amendat cu 2 florini. Fiecare dintre tinerii juni va fi amendat cu 1 florin, iar această amendă va fi plătită bisericii.

23. Dacă un cârciumar sau un hangiu din cârciuma comunitară îndrăzneşte să găzduiască oameni, fie ei saşi sau valahi (cu excepţia călătorilor), fie în timpul slujbelor bisericeşti, fie să permită dansul în cârciumă duminica, fie să distreze petreceri întregi de beţie noaptea târziu, cu atât mai puţin pe desfrânaţi, un astfel de proprietar va fi amendat invariabil cu 12 florini, iar fiecare oaspete cu 1 florin. Supravegherea necesară va reveni de drept autorităţilor locale. Acelaşi lucru se va aplica şi locuitorilor satului care, prin împrumutarea găzduirii lor, dau altora motiv să se dedice aceleiaşi practici.

24. Deoarece biserica are venituri mici sau deloc fără contribuţiile enoriaşilor săi, aceştia sunt îndemnaţi cu sârguinţă să contribuie la vistieria bisericii ca o faptă de milostenie plăcută; de asemenea, toată lumea este îndemnată să ajute la îngrijirea oraşului şi a spitalului Scaunului într-un mod creştin şi plin de compasiune, astfel încât persoanele sărace, slabe şi infirmi din Scaun să poată fi îngrijite după voia lui Dumnezeu.

25. Pentru ca Dumnezeu să nu fie mâniat de aroganţă, mândrie şi îmbrăcăminte ostentativă, toţi membrii congregaţiei sunt avertizaţi, în frica Domnului, să nu se ridice mai presus de statutul lor în îmbrăcăminte şi să evite orice podoabă ofensatoare şi inovaţie în ţinută.

26. În ceea ce privește dijma, se vor menține reglementările statului existente și, conform decretului regal și a libertății, aceasta se va plăti și colecta din toate acele lucruri care se plătesc în mod obișnuit ca dijmă. În plus, locuitorii, în calitate de membri ai comunității, vor plăti în mod corespunzător salariile elevilor și organiștilor numiți.

27. În ceea ce privește alegerea unui pastor – deși enoriașii, în calitate de membri ai congregației, au libertatea de a-și alege și numi îngrijitorul spiritual de bunăvoie, este totuși cât se poate de drept și onorabil ca aceștia să își facă cunoscute mai întâi dorințele autorităților ecleziastice și seculare și să le ceară sfatul și, în toate acestea, fără constrângere sau forță, să își poată exercita dreptul de alegere.

VII.) Pentru cei care se căsătoresc în acest fel.

pentru aceștia sunt valabile următoarele:

1. Nu se vor căsători cu rude apropiate de sânge, iar acest lucru le este interzis până la gradul al patrulea.

2. Nu ar trebui să se logodească în secret unul cu celălalt fără știrea părinților sau a superiorilor lor și nici nu ar trebui să se străduiască să se unească prin alte mijloace interzise.

3. Nu ar trebui să se lase copulați pe ascuns în locuri străine.

4. Cei care se unesc în dezordine vor merge la biserică în momentul nunții fără fast, femeia cu capul descoperit și vor fi botezați [căsătoriți] în ușa bisericii, pentru ca și alții să fie feriți de o astfel de rușine.

5. Mirele și mireasa nu vor locui împreună și nu se vor împreuna decât după ceremonia nunții; dacă însă se întâmplă acest lucru, ei vor fi plăti autorităților 10 florini.

6. Mirele și mireasa ar trebui anunțați în mod corespunzător, adică cu 14 zile înainte de nuntă, și nu ar trebui să se căsătorească până când nu au fost întrebați despre temeiul credinței lor din Catehism și nu au fost dovediți în mod corespunzător.

7. Ar trebui să meargă la spovedanie și să primească împreună Sfânta Împărtășanie în mod creștin înainte de nuntă.

8. Nu ar trebui să se căsătorească duminicile și în zilele de sărbătoare legală, ci în timpul săptămânii.

9. Ei vor plăti taxele aferente nunții, către parohie și casele predicatorilor, școli și altele asemenea, în mod corespunzător și de bunăvoie.

NOTĂ

Prin ordin expres al Prea Onorabilului Guvern al Provinciei Transilvania, actualul Superintendent al Bisericilor Evanghelice din Transilvania și, printre altele, al acestei Adunări Bisericești Evanghelice locale, anunță public prin prezenta: Noi, Majestatea Sa Imperială și Regală Apostolică, Prea Grațioasa Noastră Crăiasă, la 13 mai a acestui an 1769, am decretat cu cea mai mare grație că toate persoanele care doresc să se căsătorească în gradele interzise de statutele noastre - sau de legea sașilor transilvăneni - trebuie să se considere de acum înainte moderate și trebuie să solicite Prea Onorabilului Guvern al Provinciei o dispensă sau permisiunea necesară pentru consumarea valabilă a căsătoriei lor intenționate și pot obține, de asemenea, de la Prea Onorabilul Guvern însuși.

Persoanele menționate anterior, însă, în virtutea unei Comisii Guberniale semnate la 11 septembrie, se angajează să întocmească mai întâi o mărturie credibilă de către pastorii lor principali, care să ateste atât gradul de rudenie de sânge, cât și afinitatea lor, apoi să se prezinte Înaltului Superintendent menționat anterior și să le ceară să le furnizeze certificatele solicitate de Comisie și, în final, să prezinte acest lucru cu cea mai mare umilință Prea Onorabilului Guvern al Statului.

În ceea ce privește taxele de dispensă care vor fi percepute în Sibiu în viitor, conform deciziei Curții Supreme

Norma stabilită și aprobată de Majestatea Sa Imperială și Regală Apostolică:

La gradul al IV-lea, cel mai îndepărtat, oamenii de rang inferior trebuie să plătească 25 de florini. Cetățenii și nobilii mai puțin importanți 75 de florini. Nobilii cu posesiuni 150 de florini, iar în final magnații 500 de florini.

Cei care sunt înrudiți între ei în gradul al treilea trebuie să plătească cu un sfert mai mult, astfel încât persoanele de rang inferior trebuie să plătească 31 de florini și 15 kr.[115], cetățenii și nobilii mai puțin importanți 93 de fl. 45 de creițari, nobilii cu posesii 187 de fl. 30 de creițari, iar în final magnații 625 de fl.

[115] kr. /Kreuzer - creițar, monedă mică de argint, mai târziu de aramă care a circulat în Transilvania până la sfârșitul sec. al XIX-lea, valorând a suta parte dintr-un florin

În cele din urmă, rudele de gradul al doilea sunt obligate să plătească dublul sumei respectivelor dispense, așa cum se menționează în primul paragraf. Și anume, cei de rang inferior 50 de florini; burghezii și nobilii minori 150 de florini; nobilii posesori 300 de florini; și, în final, magnații 1000 de florini.

Conform acestui decret suprem și înaltei ordonanțe guvernamentale, cei care intenționează să se căsătorească trebuie să se pregătească cu atenție.

Biertan d. 1.O 17696

G.I. Haner / Superintendent

4.1.4.2 Extras / din cele mai importante regulamente pentru cler / conform protocoalelor parohiale Viscri.

Prin ordin al Înaltei Comisii, pentru a preveni toate încălcările acesteia, comunicat în ordine alfabetică predicatorului său pentru cunoașterea și informarea necesară la 1 martie 1810 /de /Georg Grafius /Preotul locului

A	Pagina
Vârsta căsătoriei este definită ca vârsta împlinită de 20 de ani pentru bărbați și vârsta împlinită de 15 ani pentru femei.	96. 71.
Pentru băieți, care urmează a fi confirmați, vârsta este de 15 ani, iar pentru fete, de 14 ani, dar în cazuri de abilități insuficiente, aceasta poate fi prelungită la 16 ani pentru băieți și 15 ani pentru fete.	84.
Coloniștii care doresc să se căsătorească trebuie să își dovedească statutul de celibatar fie printr-un certificat scris, fie prin mărturia jurată a doi martori imparțiali (vezi Emigranți)	26.
Certificatele, sub sancțiunea respingerii, trebuie întocmite în conformitate cu adevărul și refuzate de către colectorii de dijmă și depuse la Superintendent. dacă aceştia (colectorii de zeciuială) îi acuză pe pastori de ceva nedrept.	100.
Emigranților nu li se permite să se stabilească definitiv sau să se căsătorească în Transilvania fără o autorizație scrisă sau un certificat de căsătorie din jurisdicția lor de origine.	52
Expunerea cadavrului în biserică este interzisă.	86. 89.
Li se va permite pe durata ceremoniilor funerare, cu condiția să nu emane un miros neplăcut contagios.	97. 104.
B	
Înmormântări ale rudelor religioase străine, vezi cadavrul	
Îndepărtarea lemnului din pădurile interzise de către clerul protestant este acum impusă congregațiilor de către Majestatea Sa, oriunde se bazează pe convenții.	31.
Niciun cleric nu poate emite scrisori de cerşetorie pentru săraci și studenți.	41.

Studiul Bibliei este, de asemenea, recomandat insistent predicatorilor și profesorilor.	83. 107.
Zeciuiala albinelor trebuie colectată în natură	36.
Incestul este orice căsătorie mixtă care are loc între persoane înrudite prin naștere legitimă sau nelegitimă, în linii ascendente sau descendente, care au în comun un tată sau o mamă sau unul dintre cei doi; sau în cazul în care căsătoria mixtă are loc cu soții/soțiile părinților, copiilor sau fraților/surorilor.	27
Mirele și mireasa trebuie invitați la căsătorie de trei ori.	51 f.
Cei care sunt deja căsătoriți într-o altă căsătorie nu se pot căsători fără un certificat de la biroul parohial care să confirme acest lucru.	79
Frățiile secrete sunt interzise.	
C	
Predici ocazionale, nou aranjate, a) de ziua de naștere a Majestății Sale Împăratul, 12 februarie.	91 f.
- b) la publicarea vaccinului. Regulament preliminar	94. 103
Circulare s. Z	
D	
Cererile de dispensă nu se fac în linii de rudenie ascendente și descendente, nici în linii de afinitate; totuși, în toate liniile colaterale, în al doilea grad egal de rudenie de sânge și în primul și al doilea grad de afinitate (gradele mai îndepărtate nu necesită dispensă), se poate acorda o dispensă.	115 f.
Disciplina din Lapsorum nu ar trebui să se facă în privat, ci întotdeauna pens requisitionem Decani	36.
Învățători de școală din sate (vezi învățători) – numirea lor depinde exclusiv de pastor și de administratorii bisericii.	78
E	
Căsătoriile, în special cele prea timpurii, sunt interzise (vezi vârsta).	36.
Brevetul din 1786 rămâne în vigoare.	7.51
Contractele de căsătorie trebuie încheiate în prezența pastorului sau a reprezentantului său și a doi martori.	38, 51
F	
Cripte familiale, vezi Cripte	
Eliberarea sau trimiterea liberă, vezi contractul de căsătorie	
G	
Clericii ar trebui să se ocupe de *puris spiritualibus*, adică să folosească doar îndemnuri și pedepse spirituale, dar nu ar trebui să pretindă să extindă pedepsele monetare și corporale.	69
Societăți, societăți secrete, vezi Frății	

Gradus prohibiti în materie matrimonială se aplica doar până la al doilea grad de consangvinitate şi afinitate: căsătoria era permisă fără alte formalităţi în gradul al treilea şi al patrulea (vezi Dispensa)	7, 36, 67, 105
Hrănirea cu iarbă a fost promisă preoţilor chiar de Înalta Curte.	31.
Criptele au fost îndepărtate din biserică, iar oamenii sunt îndrumaţi către cimitirele publice.	31.
H	
Dacă părinţii îşi retrag consimţământul la căsătorie pentru copiii lor fără un motiv întemeiat, atunci ei au să-i înştiinţeze pe preoţii jurisdicţiei seculare relevante.	
Fiecare preot ar trebui să depună jurământul de omagiu la prezentarea sa în parohie, înainte de a fi prezentat efectiv în biserică.	104
J	
Invalizii (brevetaţi), la fel ca personalul militar în general, nu au voie să se împreuneze fără permisiunea superiorilor lor militari.	35, 59, 61, 64, 79. 85 f.
Cei care sunt complet eliberaţi din serviciul militar, nu primesc provizii militare şi, în consecinţă, au părăsit jurisdicţia militară, se pot căsători de către o instanţă militară fără dificultate şi fără permisiune specială, pur şi simplu prin prezentarea documentelor de eliberare din serviciu.	86.
Copiii evrei nu ar trebui botezaţi înainte de a împlini vârsta de 18 ani.	35.
Litigiile privind copulaţiile ilegale şi convertirile religioase, dacă nu pot fi soluţionate pe cale amiabilă, trebuie raportate Biroului Superintendentului.	85.
Relaţiile jurisdicţionale dintre clerul militar şi cel civil (a se vedea decretele tipărite N 153.1809)	110
K	
Pot fi predicate de la amvoane numai acele ordonanţe care sunt stabilite de Consistoriu în acest scop, prin ordin special al Guvernului Imperial prin intermediul Prea Onorabilului Consistoriu Superior sau trimise Superintendentului pastorilor.	108
Capelanii regimentelor secuieşti nu au jurisdicţie asupra ofiţerilor religiei noastre *in spiritualibus*.	52.
Convertiţii, adică cei care doresc să se convertească de la religia catolică la a noastră, pot fi primiţi şi acceptaţi de noi doar dacă se pot legitima cu o adeverinţă scrisă care să ateste că au primit efectiv instrucţiunile de şase săptămâni de la preoţii catolici relevanţi.	1. 36.
Vaccinarea împotriva variolei bovine este recomandată în mod repetat şi insistent.	71. 80. 94 şi urm.
L	
Cadavrele nu pot fi înmormântate înainte de expirarea a două perioade de 24 de ore.	104.
Rudele religioase străine, dar tolerate, vor fi înmormântate în cimitirul existent, în sunetul clopotelor bisericilor din sat, dacă nu există cimitir de religia lor, în curtea bisericii existente, iar cel mai apropiat cleric al religiei la care a profesat defunctul trebuie să oficieze ceremonia; totuşi, dacă acesta nu poate fi chemat la timp, clerul prezent în sat trebuie să însoţească trupul la locul de veci.	29f.
Cadavrele al căror miros trădează trecerea la putrefacţie nu trebuie aduse în biserică, nici măcar pentru câteva minute; totuşi, cele care nu emană miros după 48 de ore pot fi duse acolo pe durata ceremoniei funerare.	104.

M	
Înregistrarea celor vaccinați trebuie efectuată cu cea mai mare atenție.	95.
Militia vaga und stabilis was dies this sorgen wolle und der das gehörige s. gedr. Verordnung [...]	110
O	
Data hirotonirii (care era obișnuită până acum) a fost modificată, astfel încât, în viitor, prima zi de marți a fiecărei luni va fi acceptată pentru hirotonirea clerului.	79
P	
Drepturile parohiale, adică botezurile, căsătoriile și înmormântările, care includ și vizitele la bolnavi, pot fi exercitate de cler, dacă este necesar, și asupra personalului militar protestant, ținând cont de reglementările existente (vezi Jurisprudență civilă și militară).	59
Totuși, pentru a menține buna ordine, aceștia trebuie să raporteze astfel de probleme superiorilor de teren sau capelanilor de teren sau (conform regulamentului mai recent menționat de Z. și M.) decanului și deci Superintendentului prin intermediul aceluiași (§ 5)	60f 110
Persoanele acuzate de blasfemie, desfrânare, adulter, subminarea sau deteriorarea Bisericii și a veniturilor acesteia sau de orice alt scandal ajung la tribunalul laic.	21f
Tabelul populației trebuie întocmit conform unei scheme specifice.	91, 105
Predicatorii trebuie să respecte îndatoririle de subordonare față de preoții parohiei lor; nu pot călători înainte și înapoi fără permisiune și nu pot încălca demnitatea clerului.	82
Aceștia nu pot ocupa funcții de învățători sau notari.	33, 82
trebuie să aibă în vedere regulamentele, astfel încât acestea să poată fi utilizate în cazul unei absențe prelungite a parohului din cauza bolii, sau pe perioada vacantării postului de paroh să nu acționeze contrar acestora	108
Proveniții clerului din capitolul nostru, conform propriei lor fascinii	42
R	
Regulamentul, cel mai recent, al clerului	68. 85.
- a afacerii de introducere a decimei	73.
Întrebarea pentru clerici este cum și când să emită astfel de documente? (vezi Hom.)	54, 104
Schema în cazurile de cerere de dispensă - în rapoartele privind populația, vezi Pop. - în pregătirea tabelelor de pomană	67.100. 100 42
Libertatea clerului de a face donații a fost abolită.	42
Ambulatorii școlari nu au voie să dea vina pe altcineva.	
Taxele școlare nu trebuie reduse sub nicio formă.	34,53.
Învățătorilor nu le este permis să îndeplinească în același timp servicii notariale.	35, 89
În probleme disciplinare, ei se află sub autoritatea pastorului (vezi predica).	69, 82, 85.

trebuie să aibă un memoriu text bun	96.
Subalternii nu trebuie trataţi cu dispreţ de către niciun preot; dar excesele de subordonare şi lipsa de respect faţă de superiorul lor vor fi pedepsite conform legilor Capitlului. Legile vor fi aplicate fără clemenţă.	82.
Subvenţiile şi plăţile de pomană trebuie livrate decanului Graalului.	82.
Pentru taxele de furt pentru personalul militar, consultaţi regulamentul de la Z. şi M.	110
Cărţi simbolice ale Confesiunii de la Augsburg	32. 83.
T	
Certificatele de botez, cum trebuie întocmite	39
- pentru personalul militar (vezi Paroh.)	63
Împărţirile după moartea preoţilor satului se fac de către un reprezentant capitular şi inspectorul relevant al satului va fi implicat în proces de fiecare dată, fiind consultată şi autoritatea sanitară locală.	76fß
Declararea decesului soţului/soţiei absent(e), ca în cazul personalului militar în ceea ce priveşte a doua căsătorie?	64
Rapoarte de deces, reglementare specială Jurib.	27
U	
Cei neînregistraţi (în tabele de vaccinare) nu pot avea relaţii sexuale în viitor şi nu pot primi o bursă sau un certificat de maestru meşteşugar. (vezi variola bovină)	94, 100
Supuşii sunt obligaţi ca pentru reparaţiile necesare la biserici, parohii şi şcoli să ofere mână de lucru şi transport.	24f
V	
Zeciuială din recoltă pentru supuşi - la noi	22 73
Z	
Dijmele din miei, purcei şi albine sunt, de asemenea, împărţite pro rata fisci de către clerici. - totul rămâne ca înainte.	51 62, 53
Dijma valahă continuă să aparţină clerului protestant din Fundo Regio.	96
Circularele de la superintendent trebuie copiate în întregime şi consemnate în procesul-verbal.	108

4.1.4.3 LEGES pentru Predicatori

1. Niciun predicator nu are dreptul să introducă vreo inovaţie în materie religioasă sau să se abată de la practica obişnuită.

2. Predicatorii ar trebui să îşi îndeplinească îndatoririle cu demnitate, credinţă şi decenţă, astfel încât congregaţiile încredinţate lor să nu fie neglijate de inactivitate şi lene, de călătorii inutile sau chiar de griji domestice.

3. Conduita unui predicator trebuie să fie ireproşabilă şi în conformitate cu învăţăturile religiei creştine, credincioşilor un model de urmat, iar enoriaşilor un ghid.

4. Administrarea Sfintelor Sacramente, atât public în biserică, cât şi în secret la vizitarea bolnavilor, trebuie făcută întotdeauna cu reverenţă şi cu evlavie cuvenită.

5. Predicatorii ar trebui să se încadreze în limitele profesiei şi poziţiei lor şi, cu siguranţă, să nu se amestece în mod nechibzuit în treburile străine şi lumeşti, ci, aşa cum spune Apostolul, să îşi îndeplinească funcţia.

6. Nici să nu fie certăreţi sau să aibă dispute, nici între ei, nici cu enoriaşii lor, ci să-şi pună picioarele pe cărările păcii; în discursurile publice, să nu predice cu patimă sau în mod necorespunzător nimănui, nici să folosească expresii indecente sau ruşinoase; mustrările publice sunt numai responsabilitatea pastorilor, dar nu le-au fost permise predicatorilor.

7. Îmbrăcămintea lor, atât în ceea ce priveşte ei înşişi, cât şi în ceea ce priveşte soţiile şi copiii, să fie decentă şi potrivită stării clericale, fără o strălucire excesivă, astfel încât să nu jignească pe nimeni prin aroganţă sau să cadă sub judecata blasfemiatorului.

8. Predicatorii ar trebui să acţioneze, de asemenea, cu responsabilitate faţă de propria casă şi familie şi, în orice moment, cu toată onoarea, să se străduiască pentru pace şi armonie, atât între ei, cât şi faţă de toţi ceilalţi.

9. În afacerile oficiale, precum şi în alte chestiuni creştine şi caste, şi anume supravegherea moralei, a conduitei decente şi evitarea exceselor precum beţia, certurile şi alte încălcări morale, predicatorii, împreună cu soţiile şi copiii lor, atâta timp cât locuiesc în casa bătrânilor lor, sunt supuşi jurisdicţiei ecleziastice şi, în consecinţă, sunt obligaţi, în conformitate cu dreptul canonic existent, să respecte ordinele şi mustrările superiorilor lor spirituali.

10. Din acest motiv, în aceleaşi chestiuni, ei nu vor, fără un decan sau un semnatar oficial, să se prezinte pe ei înşişi sau familia lor în faţa unui for politic sau să depună mărturie în faţa acestuia, cu atât mai puţin să permită ca ceva să fie scos din casa lor, sub pedeapsa de 5 fl.

11. Cu toate acestea, în materie civilă, acolo unde sunt implicate contracte, acorduri şi alte tranzacţii private sau acolo unde se comit infracţiuni, acestea sunt supuse jurisdicţiei civile şi penale relevante a celorlalţi locuitori locali.

12. Niciun predicator nu ar trebui să caute promovarea prin daruri.

13. Predicatorii să fie mulţumiţi cu salariile lor; prin urmare, să nu fie vânători de profesie, nici negustori sau cămătari, nici scribi de memoriale sau avocaţi ai părţilor beligerante şi nici să se ocupe de ocupaţii secundare neautorizate. Dacă însă funcţia lor nu le este suficientă şi caută să obţină avantaje prin mijloace ilicite şi întreprind incursiuni inutile, sunt supuşi pedepsei demiterii.

14. Toţi predicatorii, fără excepţie, sunt obligaţi să arate cinste faţă de toţi, dar mai ales şi mai presus de toate faţă de superiorii lor spirituali şi pastori, să arate supunere şi ascultare în toate lucrurile drepte; chiar dacă sunt bolnavi, absenţi sau copleşiţi de alte treburi, să îşi reprezinte poziţia cu sârguinţă.

15. Predicatorii nu vor submina pastorii lor şi nici, pentru a câştiga favoarea poporului, nu-i vor calomnia şi umili, cu atât mai puţin să se asocieze cu ţărani sau alţi enoriaşi împotriva pastorului în chestiuni nedrepte şi conspiraţii secrete şi să fie de acord cu ei! Oricine, însă, este condamnat pentru că a instigat sau a întreţinut tulburări, conflicte şi discordie între pastor şi aceşti enoriaşi va fi pasibil de o amendă de 10 florini sau, în funcţie de constatări, de suspendare din funcţie.

16. Dacă li se pare că ceva este în neregulă, pot să se adreseze cu blândeţe preoţilor lor şi să se plângă de preocupările lor; dar dacă consideră că au fost nedreptăţiţi sau chiar trataţi indecent de către preotul lor, pot vorbi cu decanul sau cu funcţionarul, care va fi serios preocupat să se asigure că astfel de nemulţumiri sunt remediate cât mai curând posibil, dar nu trebuie să provoace nicio tulburare în rândul oamenilor din această cauză, sub pedeapsa aceleiaşi legi.

17. Predicatorii să nu frecventeze absolut deloc locurile suspecte, şi mai ales cârciumile, aceste adăposturi ale poftelor şi viciilor rele, ca să nu-şi piardă demnitatea spirituală.

18. Oricine maltratează un predicator cu lovituri va fi amendat cu 200 de fl., iar un predicator care face acest lucru altora va fi amendat cu aceeaşi sumă.

19. Ori de câte ori un predicator este găsit beat şi, prin urmare, nepotrivit pentru funcţia sa, va primi o pedeapsă de un ducat.

20. Dacă în mod repetat nu reuşeşte să se perfecţioneze şi continuă să bea şi să ignore îndemnurile pastorului, Dacă are astfel de motive, va fi demis din funcţie.

21. Predicatorii nu pot ocupa simultan funcţiile de învăţător sau, cu atât mai puţin, de notar sătesc.

22. Niciun preot nu poate călători dincolo de hotar fără ştirea şi consimţământul prealabil al pastorului său, sub pedeapsa de 5 fl.

23. Când colectează zeciuiala, predicatorii nu trebuie să refuze să-l ajute pe pastor în obiceiul fiecărui loc, sub pedeapsa legii.

24. Predicatorii care se fac nedemni de funcția lor prin blesteme blasfemice și mustrări și care refuză să fie reformați de pastorul lor, vor fi aduși în fața Curții Capitulare și, dacă se constată că sunt păcătoși împietriți, vor fi înlăturați din serviciu și raportați biroului Superintendentului pentru radiare.

25. Ziua în care se anunță o taxă obligă fiecare predicator să o plătească sub pedeapsa Capitulară sau cel puțin dublul sumei.

4.1.4.4 LEGES pentru profesorii de școală

1. Nimeni care a făcut o erezie sau este doar suspectat de vreo erezie nu poate fi angajat în școli sau la slujbele bisericești, decât dacă și-a retras greșeala și s-a angajat sincer și în scris să rămână statornic în doctrina adevărată.

2. Și învățătorii ar trebui să-și îndeplinească îndatoririle cu demnitate, loialitate și decență și să-și îndeplinească profesia printr-o sârguință perseverentă în educarea copiilor, dar să nu se străduiască să facă ceea ce nu face parte din funcția lor; prin urmare, nu ar trebui să fie vânători de profesie, nu negustori și cămătari, nu speculanți și jucători de cărți, nu bărbieri duminica și dogari sau alți profesioniști în zilele lucrătoare, cu atât mai puțin scriitori de memorialistică și avocați ai părților aflate în conflict sau notari locali.

3. Întregul lor mod de viață este ireproșabil și în conformitate cu învățăturile religiei creștine, necertăreți sau controversați, nici între ei, nici cu ceilalți locuitori ai orașului, ci plin de dragoste pentru armonie și pace față de toți.

4. Îmbrăcămintea lor trebuie să fie decentă și potrivită rangului lor clerical, prin urmare lipsită de orice fast și maniere curtene, mustăți și perciunii de tip portret, precum și de orice imitație a modei seculare și militare.

5. De asemenea, profesorii trebuie să acționeze responsabil și onorabil în propriile case și familii în orice moment, să se străduiesc pentru pace și armonie între ei și împotriva tuturor celorlalți.

6. În problemele legate de școli și ocuparea forței de muncă, precum și în problemele bisericești și de castitate, unde este vorba de supravegherea moralei, de conduita decentă și evitarea exceselor precum beția, certurile și alte încălcări morale, învățătorii, împreună cu soțiile și copiii lor, atâta timp cât locuiesc în casa părinților, sunt supuși jurisdicției bisericești și, prin urmare, sunt obligați, în conformitate cu dreptul canonic existent, să respecte ordinele și mustrările superiorilor lor bisericești.

7. Din acest motiv, în astfel de chestiuni, ei nu se vor prezenta pe ei înșiși sau pe supușii lor în fața unui for politic fără sigiliul decanului sau al funcționarului, nici nu vor depune mărturie în fața acestuia, cu atât mai puțin vor permite ca ceva să fie luat din școală, sub pedeapsa cu o amendă de 5 fl.

- Totuși, în materie civilă, acolo unde sunt implicate contracte, acorduri și alte tranzacții private sau acolo unde au fost comise infracțiuni, acestea sunt supuse jurisdicției civile și penale relevante a celorlalți locuitori locali.
- Profesorii trebuie să se mulțumească cu salariile care le sunt alocate sub titlul de „salariu școlar” și cu siguranță nu să-și autodetermine salariul.
- Totuși, dacă cineva încearcă să reducă sau să modifice aceste salarii în detrimentul succesorilor săi sau speră în mod sincer să-și asigure astfel un nou post didactic, va fi amendat cu 10 florini și demis din funcție cu rușine.
- Nimeni nu poate cere să fie scutit de la școală până cu paisprezece zile înainte de ziua Sfântului Bartolomeu, sub pedeapsa Capitlului.
- Oricine se lasă abordat, fără știrea sau considerația pastorului, sau chiar împotriva voinței acestuia, pentru a cerși și a influența voturile juraților prin oferirea de cadouri și băuturi se aplică o taxă de 10 fl. și va pierde și școala.
- În plus, nimeni nu ar trebui să solicite școala decât dacă s-a convenit ca șeful biroului relevant să o aprobe sau să meargă în altă parte.
- Dacă cineva a solicitat cu adevărat o școală, ar trebui să știe că, împreună cu colegii săi, datorează pastorului local respect, subordonare și apărare împotriva calomniei. Prin urmare, nu trebuie să-și submineze inspectorul, nici să caute favoarea oamenilor, nici să-l denigreze, cu atât mai puțin să se angajeze în chestiuni nedrepte sau în conspirații secrete împotriva pastorului cu țărani sau alți enoriași și să-i sprijine. Oricine este condamnat pentru instigarea sau menținerea tulburărilor, conflictelor și discordiei între pastor și enoriașii săi este pasibil de o amendă de 10 florini și va fi exmatriculat din școală.

8. Pentru întreținerea economică a școlii niciunui rector nu ar trebui să i se permită să angajeze elevi din alte școli.

9. De asemenea, învățătorii ar trebui să investigheze cu atenție caracterul moral al celor care vor fi numiți, astfel încât aceștia să fie onorabili, pioși, lipsiți de boli contagioase, suspiciuni sau condamnări pentru vreo infracțiune și să

aibă mărturii bune ale conduitei lor anterioare. În plus, pare echitabil ca rectorul să îl informeze pe pastor despre candidaţi înainte de procesul de numire şi să-i angajeze doar pe cei pe care îi aprobă, concediindu-i pe cei consideraţi nepotriviţi.

10. Comunitatea nu are vot afirmativ în această chestiune, ci doar unul negativ, care constă în faptul că, dacă pastorul şi rectorul, fie din eroare, fie din motive ascunse, preferă un subiect rău în locul celui mai bun, aceştia pot protesta la decan sau la oficialităţi.

11. Dacă un învăţător doreşte să angajeze cantorul, Kompanator Diskantisten[116] altuia, va face acest lucru fără nicio înşelăciune şi cu ştirea învăţătorului în cauză şi îl va putea avea doar dacă acesta din urmă nu doreşte să-l mai păstreze sau dacă persoana angajată nu doreşte să rămână. Oricine acţionează altfel va fi pedepsit cu o amendă de 5 fl. şi va fi declarat că a confiscat persoana angajată.

12. Oricine doreşte să se închirieze altuia ca cantor, Kompanator, Diskantisten este obligat să îşi plătească salariul anterior faţă de primul său stăpân, dacă acesta din urmă doreşte să-l păstreze; prin urmare, nu îşi poate oferi serviciile nimănui altcuiva în speranţa îmbunătăţirii salariului său, cu excepţia cazului în care stăpânul său anterior l-a eliberat de bunăvoie.

13. Aşadar, nimeni nu va încerca, sub nicio formă, să atragă slujitorii sau cântăreţi ai altuia, fie sub pretextul îmbunătăţirii, fie al dreptului de educaţie, şi să-i răpească la sine sau la locul lor natal; iar dacă un astfel de lucru se întâmplă totuşi, studentul atras şi răpit nu numai că va fi returnat fostului său stăpân, ci şi atrăgătorul şi răpitorul va fi supus pedepsei Capitulare sau, în funcţie de constatări, va fi complet separat de corpul spiritual ca un membru leneş: întrucât dreptul de educaţie nu trebuie să fie acordat acelui rector care, cultivându-şi lenea şi mulţumirea de sine, aşteaptă doar până când alţii au instruit astfel de slujitori, ci acelui care, conştient de datoria sa oficială, dedică el însuşi efortul necesar instruirii lor, iar casa învăţaţilor este, în cele din urmă, locul unde aceştia sunt cel mai bine şi mai sârguincios informaţi.

14. Pentru propria lor comoditate, învăţătorii nu pot avea mai mulţi colegi decât este corect şi obişnuit; căci astfel de tineri domni şi paraziţi nu sunt absolut deloc toleraţi de către Capitlu.

15. Şi dacă un coleg de şcoală nu îşi poate îndeplini corespunzător atribuţiile pentru o perioadă de timp din cauza unei boli, Rectorul nu va avea voie să reţină nimic din salariul convenit din acest motiv, cu excepţia cazului în care doreşte să îl accepte în caz de boală proprie.

16. Învăţătorilor nu le este permis să candideze la două funcţii; căci oricine deţine deja una sau mai multe funcţii şi exercită simultan o alta nu numai că va fi obligat să respecte funcţia care i-a fost încredinţată, dar va fi şi pedepsit.

17. Când desfăşoară activităţi oficiale, aceştia trebuie să se prezinte întotdeauna îmbrăcaţi onorabil şi decent.

18. Când li se permite sau li se cere să predice, ei ar trebui să pregătească întotdeauna discursurile care vor fi rostite înaintea predicatorilor lor. Aceştia sunt obligaţi să prezinte lucrarea preotului paroh local pentru revizuire şi orice corecţii necesare.

19. Slujbele bisericeşti ar trebui să fie sârguincioase şi ordonate.

20. Fără ştirea şi consimţământul prealabil al pastorului, aceştia nu vor sta departe de biserică, nici de şcoală şi nici măcar nu vor călători prin hotar. Oricine acţionează contrar acestei prevederi va fi amendat cu 5 fl. de fiecare dată când se întâmplă acest lucru.

21. Învăţătorii trebuie să dea dovadă, de asemenea, de ascultare şi de disponibilitate în a-şi sluji pastorii, astfel încât aceştia să poată recomanda oamenilor respectaţi şi, prin urmare, să fie promovaţi în funcţii mai înalte atunci când apar oportunităţi.

22. În plus, să tindă spre cumpătare şi, mai presus de toate, spre virtutea castităţii, pentru a nu fi seduşi de dragostea necurată şi înfuriaţi de poftă, blocându-şi astfel propria cale spre înaintare şi aducându-şi în dizgraţie, aşa cum un vechi decret sinodal prevede că persoanele necinstite, desfrânaţii şi alte persoane marcate de vicii şi depravări nu pot fi chemate la slujbe de predicare sau hirotonisite de către Superintendent.

23. Elevii neascultători, rebeli şi încăpăţânaţi sau cu un comportament indecent vor fi iniţial amendaţi cu 5 fl., apoi, dacă nu se îmbunătăţesc ca urmare a acestui fapt, vor fi raportaţi decanului sau funcţionarului; iar dacă nu ţin cont de îndemnurile şi mustrările sale, vor fi fie supuşi pedepselor corporale, fie excluşi din Capitlu în ruşine.

24. Persoanele vicioase, în adevăratul sens al cuvântului, trebuie să părăsească şcoala fără alte formalităţi.

25. Învăţătorii care se fac nedemni de funcţia lor prin blesteme blasfemice şi mustrări şi care refuză să fie îndreptaţi prin avertismente din partea pastorului lor, trebuie aduşi în faţa tribunalului Capitular şi, dacă se dovedesc a fi păcătoşi încăpăţânaţi, trebuie scoşi din serviciu şi raportaţi Superintendentului pentru curăţare.

---

[116] cântăreţi în biserică

26. Oricine maltratează un învățător cu lovituri va fi amendat cu 200 de florini, iar un învățător care face acest lucru altuia va fi amendat cu aceeași sumă.

27. Locurile suspecte, și în special tavernele — aceste refugii ale dorințelor rele și viciilor — nu ar trebui frecventate de către învățați, sub pedeapsa pierderii funcțiilor lor.

28. Nimeni nu poate rămâne în afara satelor după ora nouă seara iarna și ora zece seara vara, sub pedeapsa de 1 fl.

29. Ori de câte ori un savant este găsit beat și, prin urmare, nepotrivit pentru funcția sa, va fi amendat cu 1 fl.

30. Dacă în mod repetat nu reușește să se perfecționeze și continuă să bea și să ignore îndemnurile pastorului, va fi demis din funcție.

31. Învățătorii trebuie să-i instruiască pe tinerii încredințați lor în așa fel încât, odată cu această instruire, să fie învățați și frica de Dumnezeu și evlavia.

32. Nimănui nu ar trebui să i se permită să folosească elevi pentru activități sordide, indecente și domestice, care sunt doar domeniul femeilor sau al servitorilor, astfel încât copiii să nu fie privați de școlarizare.

33. Niciunul nu ar trebui să se dedice exclusiv muzicii și să neglijeze celelalte studii.

34. Muzica în general și orice fel, pentru care trebuie încă interpretată la anumite momente, trebuie încercată în mod repetat cu ajutorul asistenților din școală înainte de reprezentațiile publice și, în consecință, verificată temeinic, astfel încât să nu servească drept tortură pentru urechile muzicale și să nu fie ofensă sau râs pentru biserică.

35. Circularele, fie că sunt distribuite de către Superintendent însuși, fie de către decan și funcționar, trebuie distribuite cu grijă; oricine pierde una din neglijență sau păstrează una o zi și o noapte, va fi pasibil de amendă de 1 fl.

36. Pentru cositul fânului și, de asemenea, în timpul recoltei propriu-zise, toți cărturarii sunt obligați să-l ajute pe pastor cu...curranzul lor sub pedeapsa Capitulară.

37. Oricine consideră că a fost nedreptățit sau chiar tratat indecent de către preotul paroh se poate plânge în mod corespunzător decanului sau funcționarului, care va fi foarte serios în a se asigura că astfel de nemulțumiri sunt remediate cât mai curând posibil. Cu toate acestea, aceștia nu trebuie să provoace tulburări în rândul oamenilor din această cauză, sub pedeapsa suspendării din funcție sau, în funcție de constatările acesteia.

38. Un rector care fie organizează el însuși dansuri la școală, fie le ține pe alții acolo, va fi amendat cu 5 fl. Dacă acest lucru se întâmplă în timpul Postului Mare sau al Adventului, pedeapsa este de 12 fl. Împușcarea în școală sau în curtea bisericii este interzisă de către capitol, cu o pedeapsă de 5 fl.

39. Oricine, cu dispreț față de sistemul școlar, refuză să solicite orice serviciu și se stabilește printre țărani sau cetățeni urbani este pe deplin supus jurisdicției și controlului legal.

40. Totuși, oricine, din motive care l-au împiedicat să obțină un post didactic, deși îl vacantează în mod cinstit și locuiește undeva printre alți cetățeni, nu va fi considerat cleric timp de doi ani.

41. Dacă un învățător își golește recolta în recipiente în biserică sau cimitir, el se încadrează astfel, față de îngrijitorul bisericii sau cimitirului, în categoria celorlalți locuitori locali, adică îi datorează acestuia din urmă fie salariul stipulat de îngrijitor, fie scutirea de salariul școlar, dacă este obligat să plătească un astfel de salariu.

42. În viitor, fiecare rector va plăti taxa ori de câte ori și ori de câte ori preoții parohiei sunt obligați să o facă și după veniturile sale.

43. Prin urmare, ziua pentru care se anunță o taxă obligă toți învățătorii care acționează în aceeași zi să o plătească, sub sancțiunea Capitulară, sau cel puțin să dubleze suma.

4.1.4.5 Fragment din ARTICOLELE DE VECINĂTATE/pentru localitățile din Scaunul Rupea/introduse la 12 august 1844

Secțiunea întâi

Despre stabilirea și adunarea vecinătății

§1.

Pentru a facilita monitorizarea și menținerea ordinii publice în orașele și satele săsești, orașele, piețele și satele au fost împărțite în mod tradițional în mai multe secțiuni, în funcție de mărimea lor, cu doi sau mai mulți lideri numiți pentru fiecare secțiune. Primele sunt numite „vecinătăți”, iar cei din urmă sunt cunoscuți sub numele de „tați de vecinătate”. Prin urmare, această instituție este un organism strict polițienesc.

§.2.

Pentru a atinge scopul acestei instituții benefice cu cel mai mare succes posibil, satele săseşti libere au avut întotdeauna dreptul de a se întruni o dată pe an în casa conducătorului comunității locale, pentru a discuta propriile afaceri şi pentru a judeca şi soluționa disputele conform anumitor reguli. Strămoşii noştri au dat acestei întâlniri anuale frumosul nume „Sitttag" (Ziua Comunității) şi o stabileau de obicei în ultima săptămână a Carnavalului. Prin urmare, această ordine lăudabilă ar trebui menținută şi în viitor.

§.3.

Cu excepția zilei obişnuite şi a ajunului zilei de împărtăşanie, când vecinii obişnuiesc să se adune în scopul împăcării, vecinii nu se pot întruni în niciun caz pentru deliberări comune fără permisiunea întregului consiliu. Orice vecin care permite o astfel de adunare interzisă a vecinătății, sau chiar a unei părți a acesteia, în casa sa, va fi declarat ticălos şi amendat cu 12 guldeni. Toți cei care au participat la o astfel de adunare vor fi supuşi unei pedepse corespunzătoare circumstanțelor existente.

§.4.

Oricine are dreptul să raporteze orice tulburări observate autorității competente pe tot parcursul anului. Oricine nu dorește să își exercite acest drept şi preferă să sesizeze mai întâi vecinii, poate face acest lucru la Sittag.

§.5.

Conform prevederilor Regulamentului Suprem din 1804, Secțiunea §2, nici vecinii, nici alți locuitori nu se pot amesteca în treburile funcției locale şi ale comunității alese, deoarece calea reprezentării modeste şi a plângerii către autoritatea competentă este deschisă tuturor.

§.6.

Dacă, duminica după Vecernie, preotul paroh ține adunarea în fața bisericii pentru anunțurile obişnuite, nici bătrânii vecinilor, nici alți locuitori nu pot obiecta public la vreo rezoluție şi, prin urmare, provoca schimburi de replici şi zgomot indecent, deoarece adunarea este ținută în fața bisericii nu pentru deliberare, ci doar pentru a asculta anunțurile. Mai degrabă, toată lumea trebuie să se întoarcă în liniște acasă după încheierea anunțurilor, deoarece calea descrisă în secțiunile 4 şi 5 este deschisă tuturor celor care sunt nemulțumiți de orice decizie a conducătorilor locali. Orice încălcare a acestei reglementări va fi supusă pedepsei corespunzătoare din partea autorităților locale în primă instanță, în funcție de circumstanțe.

§.7.

Întrucât în societatea civilă nimeni care se simte în vreun fel dezavantajat sau oprimat nu poate lua problema în propriile mâini, ci fiecare îşi poate prezenta cu umilință preocupările autorității competente şi poate solicita o soluție, adunările rebele ale unor vecinătăți şi comunități întregi pe străzile publice pentru a se opune violent executării oricărui ordin oficial sau pentru a impune vreo concesie au fost întotdeauna strict interzise. Atât conducătorii unor astfel de adunări, cât şi participanții vor fi pedepsiți sever.

A doua secțiune

Regulamente conform cărora vecinătățile urmează să negocieze afaceri în cadrul şedințelor lor.

§.8.

Capii de familie aparținând unei vecinătăți sunt obligați să se adune anual în ziua stabilită la casa celui mai în vârstă vecin, în urma unei invitații emise cu însemnul de vecinătate, la ora stabilită. Cei care nu se prezintă fără un motiv întemeiat se fac vinovați de nesupunere.

§.9.

Cel mai în vârstă vecin prezidează şedința. Când cufărul de vecinătate, pe care fiecare vecinătate este obligată să îl dobândească, este aşezat pe masă şi deschis, şedința capătă un caracter public. Odată cu cufărul deschis, se aşteaptă ca toată lumea să se comporte calm şi moderat. Pentru a se asigura că nimeni nu întrerupe pe altcineva, permițând în acelaşi timp libertatea de exprimare, cel mai în vârstă vecin prezidează stabileşte ordinea în care fiecare persoană poate vorbi dacă mai multe persoane solicită să vorbească simultan.

§.10.

Dacă voturile sunt împărțite în orice negociere, majoritatea prevalează. Pentru a determina această majoritate, cel mai în vârstă vecin trebuie să numere voturile, dacă este necesar. Cei care rămân în minoritate trebuie să se abțină de la orice altă obiecție, dar îşi pot exprima opinia separată dacă se tem de responsabilitatea pentru acest lucru.

4.1.4.6 ARTICOLELE VECINĂTĂȚII / a comunității Viscri din Scaunul Rupea

1. Fiecare vecinătate trebuie să aibă doi taţi de vecinătate, unul mai în vârstă şi unul mai tânăr, a căror îndatorire comună este: să vegheze la buna ordine şi respectarea acestor articole, să pedepsească pe cei care au deficienţe, să colecteze amenzile, să ţină o evidenţă corectă a veniturilor şi cheltuielilor şi să sprijine vecinătatea în vremuri de bucurie şi de tristeţe.

2. Sunt aleşi într-o adunare publică a vecinătăţii prin vot majoritar şi deţin, de obicei, mandatul timp de doi ani.

3. Cel care este ales pentru această funcţie şi nu o acceptă, dacă este altfel potrivit şi la rândul său nu poate oferi un motiv deosebit de important şi valid pentru aceasta, va fi pedepsit cu 1 fl. şi va rămâne totuşi un tată de vecinătate.

4. În calitate de lideri ai vecinătăţii, fiecare vecin, fără excepţie, le datorează acestora un respect şi o ascultare deosebite. Oricine acţionează contrar acestora şi se opune este pasibil de pedeapsă. 1.

5. Pentru menţinerea bunei ordini (Art. 1), vecinii se întrunesc de obicei o dată pe an în aşa-numita „Zi de Şezut”, care se ţine de obicei cu 8 zile înainte de Miercurea Cenuşii, dar se ţine şi în ajunul fiecărei Zile Comunale cu vecinul mai în vârstă respectiv. Aceasta include investigarea şi soluţionarea oricăror dispute sau infracţiuni care ar fi putut apărea între vecini, ajustarea veniturilor şi cheltuielilor, revizuirea echipamentelor necesare pentru foc, înmormântare şi alte echipamente de vecinătate, precum şi alegerea noilor vecini.

6. În *Sitttage*, pe lângă simplitatea şi direcţia pe care le sugerează numele său, sunt prezentaţi şi instalaţi membrii care s-au integrat în vecinătate pe parcursul anului.

7. Taxele plătibile aici sunt: pentru o persoană de sex masculin 12 kr., pentru o persoană de sex feminin, indiferent dacă este văduvă sau proaspăt căsătorită, 8 kr..

8. Oricine doreşte să locuiască într-o vecinătate este obligat să participe la acest aranjament; totuşi, pentru ca chiar şi cineva care vine într-o vecinătate abia după ziua adunării comunitare să se poată bucura de drepturile vecinătăţii, o astfel de persoană trebuie să se prezinte tatălui mai în vârstă al vecinătăţii în termen de 3 zile de la intrarea în vecinătate şi să-şi prezinte salutările cordiale, sub sancţiunea dublării taxei de adunare comunitară din *Sitttag*.

9. Oricine soseşte în vecinătate dintr-o ţară străină trebuie, la înregistrare, să furnizeze dovezi suficiente privind originea, identitatea şi statutul său civic şi moral. Dacă nu poate sau nu va furniza astfel de informaţii, va fi considerat şi tratat ca o persoană rătăcitoare.

10. Dacă însă un străin, fie bărbat sau femeie, de origine săsească, maghiară, valahă etc., soseşte la proprietatea unui vecin sau în apropierea ei şi stă mai mult de trei zile, vecinul în cauză va raporta acest lucru vecinului mai în vârstă, care va raporta imediat autorităţii locale, iar autoritatea locală tribunalului districtual, sub pedeapsa de 1 florin.

11. Oricine se constată că nu a participat la întâlnirea obişnuită din Sitttag sau care întreprinde călătorii inutile fără a-i fi anunţat pe părinţii vecini, va fi obligat să plătească o amendă de 6 kr., şi la fel oricine pierde ora la care se întâlnesc părinţii vecini din acest motiv.

12. De altfel, autorităţile Scaunului consideră nepotrivit ca sărbătorirea să aibă loc în dimineaţa *Sitttag*, înainte de soluţionarea şi rezolvarea problemelor de vecinătate, şi că multe persoane care participă la această treabă, fără vina lor, sunt nepotrivite pentru această treabă din cauza băuturii inutile de dimineaţă; prin urmare, se decretează ca sărbătoarea obişnuită să aibă loc numai după ce toate afacerile au fost finalizate, sub sancţiunea de 3 florini, pe care Onorabilul Inspectorat o va supraveghea.

13. Data şi modul de desfăşurare a unei adunări extraordinare a vecinătăţii vor fi stabilite fie prin ordinul oficial de convocare, fie prin scopul acesteia. În probleme foarte urgente care nu pot fi amânate, se poate întruni un comitet format din cei mai în vârstă şi mai experimentaţi membri ai vecinătăţii. Totuşi, atunci când sunt necesare deliberări şi trebuie luate decizii cu privire la ordonanţe şi instituţii destinate binelui comun, niciun vecin nu poate fi exclus şi nici nu se poate retrage de bunăvoie, sub pedeapsa cu 12 kr.. Vecinătatea nu se poate întruni niciodată fără notificarea motivului şi aprobarea autorităţii locale.

14. De asemenea, vecinul mai în vârstă, în conformitate cu Articolele de Vizită din 1818, Secţiunea III, § 54, are datoria de a aduna întreaga vecinătate în ajunul zilei în care aceştia urmează să meargă la spovedanie şi la Sfânta Împărtăşanie (Articolul 5), în special pentru a-i împăca pe cei care au certuri şi discordie între ei şi pentru a le recomanda cu căldură acest lucru în ceea ce priveşte toţi membrii casei lor. Oricine nu se prezintă va fi amendat cu 6 kr., iar oricine refuză să participe la împăcare va fi raportat imediat preotului paroh şi reţinut de la Sfânta Împărtăşanie.

15. Alte probleme mai puțin importante vor fi comunicate vecinătății numai prin transmiterea anunțurilor de vecinătate, iar cei care, în afară de cazurile specificate în (articolele 6.13.14), se adună în mod arbitrar și în afara casei tatălui vecinului, doar pentru a incita tulburări, tumult și revolte în beneficiul sau în detrimentul cuiva, vor fi supuși unei amenzi de 3 florini de persoană; cu toate acestea, oricine căruia i se organizează astfel de adunări neautorizate fără a le fi notificat va fi supus unei amenzi duble.

16. Oricine are o problemă particulară față de sau împotriva cuiva poate să o adreseze în mod corespunzător, fără nicio agitație, vecinilor și să o prezinte de către aceștia autorității seculare sau ecleziastice căreia îi aparține, așteptând de acolo un remediu just, dar fără a căuta satisfacție pentru sine însuși într-un mod ilegal (Art. 16), sub aceeași pedeapsă.

17. Dreptatea și cuvântul lui Dumnezeu înlătură toate obiceiurile rele; urmând acest principiu general, fiecare aproape ar trebui, în primul rând: să-i dea lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu, dar apoi să ia și de la aproapele său în general, să facă tot ce dorește ca celălalt să-i facă și, invers, să nu facă tot ce dorește ca celălalt să nu-i facă.

18. Oricine disprețuiește cultul public și neglijează în mod voit slujbele bisericești, în special duminicile și sărbătorile legale, întreprinde călătorii inutile în aceste zile, își întârzie meseria sau munca la câmp și, prin urmare, provoacă tulburări și supărări, se pedepsește cu pedeapsa de vecinătate de 1 florin.

19. Oricine apare aici în haine indecente, îmbrăcat pe jumătate, acoperit doar cu suman sau jachetă, cu părul legat sau în codițe, sau chiar beat, este supus corecției civice a consistoriilor locale.

20. Oricine, fie în timpul slujbei, fie între biserici, adică înainte de sfârșitul Vecerniei sau al slujbei de după Vecernie, joacă dansuri, cărți sau popice va fi pedepsit cu 1 florin.

21. Oricine organizează astfel de petreceri de dans sau jocuri de noroc, indiferent dacă sunt formate din bătrâni sau tineri, căsătoriți sau necăsătoriți, în perioada specificată, va fi obligat să plătească 2 florini, iar oricine, în acest timp, participă chiar și la dans sau jocuri de noroc în calitate de gazdă, va fi obligat să plătească 3 florini.

22. Aceeași pedeapsă se aplică și tuturor acelor desfrânați care, abținându-se complet de la închinare și comuniune, prin excese de poftă, beție, veselie, ceartă și bătăi, aduc rușine unor congregații evanghelice.

23. Totuși, oricine tulbură slujba divină, fie prin purtare necorespunzătoare în biserică, fie prin zgomot în afara ei, va fi raportat de către părinții bisericești și păzitorii duminicii mai întâi Reverendului Pastor și, prin intermediul acestuia, instanței seculare pentru pedepsire.

24. Oricine neglijează pălăria de duminică sau nu o prevede cum se cuvine, va plăti de fiecare dată o amendă de 6 kr..

25. Oricine, în zilele de sărbătoare declarate abolite de autorități, nu se ocupă de afacerile sale și de alte activități economice atunci când i se ordonă de către înaltele autorități, se va abține cel puțin în aceste zile de la orice desfrâu, dans, băutură și jocuri de noroc, sub pedeapsa de 1 florin.

26. În special, nu doar așa-numita stropire a bărbaților și femeilor în zilele de Paște, care este indecentă și dăunătoare în sine, ci și fiecare hoinăreală și cântec nocturn ar trebui pedepsite fără milă cu 1 florin.

27. Și pentru ca copiii de ambele sexe să fie obișnuiți încă din tinerețe cu un mod de viață civilizat, plăcut lui Dumnezeu și oamenilor, fiecare tată și mamă de familie nu numai că îi va educa acasă în frica și îndemnul Domnului, ci va fi și obligat să-i trimită la școală neîncetat până cel puțin la Confirmare. Cine nu face acest lucru, adică oricine, sub pretextul că are nevoie de copii pentru a-și gestiona gospodăria sau munca la câmp, sau pretinzând că și-au terminat deja studiile și, prin urmare, nu-i trimite la școală, cel puțin nu duminicile și sărbătorile, și nici în timpul Adventului și al Postului Mare, astfel încât atunci când sosește timpul Confirmării să nu poată veni direct de la școală și să dovedească acest lucru cu o adeverință de la învățătorul lor actual, oricine, în plus, angajează astfel de copii și nu se asigură că aceștia participă la școală și la cursurile de Confirmare în modul menționat anterior sau, în final, nu inițiază imediat un tânăr în frăție după Confirmarea sa, va fi, de asemenea, raportat mai întâi preotului paroh și, prin intermediul acestuia, autorităților politice pentru pedepsire corespunzătoare.

28. Pentru a menține armonia și dragostea reciprocă, nimeni nu va deruta alte persoane, și cu atât mai puțin pe cuplurile tinere căsătorite, prin acțiuni inutile sau nu va incita la certuri și discordie între ele, sub pedeapsa de 2 florini.

29. Oricine de la care se aud insulte și blesteme teribile trebuie raportat Reverendului Pastor, iar dacă nu ține cont de avertismentele și mustrările sale, inspectorului local.

30. Oricine acuză un vecin de minciună va plăti o amendă de 12 kr.. Dacă cineva face acest lucru împotriva vecinilor înșiși, va fi amendat cu dublul sumei.

31. Oricine intenționează să construiască orice fel de clădire va înștiința tatăl mai în vârstă de vecinătate, iar dacă un vecin nu vine după ce a fost avertizat prin înaintarea semnului vecinului sau de către tatăl mai tânăr al vecinătății, va fi pedepsit cu o amendă de 6 kr..

32. Aceeași pedeapsă se aplică și oricui denaturează sau nu transmite în mod corespunzător ordinele taților de vecinătate sau chiar trimite copii acolo unde este nevoie de bărbați.

33. Oricine căruia vecinătatea îi oferă orice fel de serviciu sau asistență va plăti 6 kr. în fondul vecinătății ori de câte ori se întâmplă acest lucru.

34. Oricine este avertizat cu privire la alte așa-numite lucrări de vecinătate și nu se prezintă la ora și timpul stabilite sau care nu se prezintă în timpul adunării vecinilor, care poate avea loc imediat înainte de lucrările de vecinătate, sau nu trimite un înlocuitor, plătește 6 kr..

35. Și cine, dacă părinții vecinătății trimit după un gaj pentru o infracțiune sau alta, se opune și nu vrea să depună garanția, plătește dublu.

36. Dacă cineva din vecinătatea în care își are propria locuință se mută să locuiască în altă parte, în Scaun sau în afara acestuia, fie va plăti anual vecinătății 1 florin în numerar ca muncă de vecinătate și, de asemenea, va plăti trimestrial taxa pentru rezerva de urgență, și anume 12 kr. pe an, fie va fi obligat să numească pe altcineva în vecinătate în locul său.

37. Pentru a preveni pe cât posibil pericolul de incendiu și izbucnirea de incendii, fiecare gospodar sau gospodină:

a.) să aibă grijă de toate vetrele din întreaga casă și să fie răspunzători pentru acestea, tații de vecinătate fiind obligați să inspecteze cu atenție curățenia coșurilor de fum la fiecare 14 zile și, fără a ține cont de persoană, să pedepsească chiar și cea mai mică greșeală în această privință cu 1 florin.

b.) Cenușa ridicată din vatra de foc nu trebuie golită cât timp încă mocnește în recipiente care se pot aprinde sau într-un loc nesigur la incendiu, sub sancțiunile aceleiași legi.

c.) La transportul lemnelor de foc la cuptoare, trebuie luate toate măsurile de precauție posibile și acest lucru trebuie făcut numai în containere acoperite. Cu toate acestea, transportul cărbunelui din cuptoare, din curți la locuințe sau chiar peste drumul public la case, este strict interzis pe vreme de vânt, sub sancțiunile legii.

d.) Lumânările aprinse nu pot fi purtate peste streașină sub pedeapsa unei pedepse severe și nicio scuză nu este acceptabilă; prin urmare, fiecare vecin ar trebui să fie obligat să țină un felinar lângă casa sa, sub pedeapsa de 1 florin.

e.) Fiecare cetățean este obligat, iar în caz de omisiune este el însuși pasibil de pedeapsă, indiferent de rang, să raporteze biroului local, iar biroul local tribunalului Scaunului, pe oricine este văzut fumând o pipă pe stradă, în curte sau chiar într-un hambar sau grajd, sau care este văzut călătorind astfel pe căruțe încărcate cu materiale inflamabile, pentru a i se aplica pedeapsa prevăzută sau pentru a-l supune acesteia. Tatăl de vecinătate, însă, trebuie să perceapă o amendă totală de 30 de kr..

f.) În caz de vânt puternic, fiecare proprietar de casă trebuie să așeze lângă casa sa un recipient mare umplut cu apă, pentru a putea fi folosit imediat în caz de nenorocire neașteptată, sub pedeapsa unei amenzi de 1 florin.

g.) Armele de foc sunt strict interzise în sat, chiar și la nunți, sub pedeapsa de 6 florini pentru fiecare împușcătură. Ziua de naștere a Majestății Sale este o excepție, dar chiar și atunci se recomandă prudență.

38. În cazul în care apar urme de boli infecțioase la oameni sau animale, părinții vecinătății vor raporta imediat acest lucru autorității local, iar aceasta raporta acest lucru autorității Scaunului.

39. În scopul menținerii curățeniei străzilor, nimeni nu are dreptul să arunce pe stradă gunoaie sau resturi alimentare, nici apă de vase de noapte sau scrumiere și, în special, hoituri, chiar dacă este vorba doar de găini moarte sau pui de pisici, sub pedeapsa cu 12 kr..

40. De asemenea, sub aceeași pedeapsă, nimănui nu i se va permite să spele la vreo fântână publică aparținând vecinătății, nici vara, nici iarna, rufărie sau, conform termenului săsesc comun „*Gebechtes*” [albituri].

41. Și pentru ca vitele însele să nu fie adăpate de nimeni, mai ales de străini, călători sau trecători, din gălețile acestui fel de fântână, tații vecinătăților vor avea grijă să facă peste astfel de găleți o tablă de fier în formă de cruce, sub pedeapsa de 1 florin.

Notă: Autoritatea locală ar trebui să dispună ca fântânile din câmpurile deschise să fie curățate anual de către frății în jurul zilei de Sfântul Ioan și, din nou, să dispună ca cei care distrug intenționat aceste fântâni să fie făcuți cunoscuți și pedepsiți exemplar.

42. În plus, nimeni nu va permite viteilor săi și cu atât mai puțin porcilor îngrășați să cutreiere străzile, ușile sau curțile vecinilor săi, sub pedeapsa despăgubirii pentru toate consecințele în cazul în care cineva îi consideră a fi o vătămare.

43. Fiecare vecin va păstra, de asemenea, hotarele corecte şi pacea între ei în curţi şi grădini, sub pedeapsa de 1 florin dacă este reclamat la tatăl de vecinătate în această privinţă şi nesocoteşte îndemnul lor.

44. Aceeaşi pedeapsă se aplică şi tuturor celor care se caţără peste gardurile vecinilor lor fără notificare, deteriorează sau chiar dărâmă garduri sau garduri vii de câmp şi de grădină, iau rodul din grădinile oamenilor, fură uscători şi cuptoare, iau pe ascuns iarbă din zonele cultivate şi pajişti sau macină pere de pământ [cartofi] acasă, deteriorează sau taie pomi fructiferi, pasc, cosesc, taie sau fac în alt mod rău vecinilor lor. Cu toate acestea, oricine vede pe cineva săvârşind această infracţiune sau nu o raportează vecinului respectiv, trebuie să plătească jumătate din pedeapsă.

45. Nimeni nu va seduce sau nemulţumi pe slujitorii altuia, cu atât mai puţin să angajeze un slujitor fără ştirea stăpânului său; oricine acţionează contrar acestei prevederi va plăti o amendă de 1 florin.

46. Soţii tineri nu ar trebui să se amestece în dansurile junilor, cu atât mai puţin să le deranjeze sau să permită aceste lucruri tinerelor lor soţii, sub pedeapsa de 1 florin.

47. În ceea ce priveşte aşa-numitele „*rockenstuben*" (un tip de şezătoare, n.trad.) şi găzduirea de tot felul de petreceri cu ospeţe, băuturi sau chiar dansuri pentru ambele sexe, în conformitate cu înaltul ordin guvernamental, precum şi cu decretul special emis de Onorabilul Inspectorat în această materie, toţi cei care desfăşoară astfel de activităţi după ora 10 fără permisiune oficială pentru cazuri speciale vor fi supuşi pedepsei poliţieneşti cu suspendarea activităţii.

48. Întrucât locul de veci public al defuncţilor este considerat sacru chiar şi de necreştini, cu atât mai mult pentru creştini trebuie să fie aşa ceea ce înseamnă numele său: un cimitir pentru vecinii decedaţi. Prin urmare, nu poate şi nu trebuie transformat într-un depozit de paie şi făn şi cu atât mai puţin într-o păşune pentru gâşte, oi, vite şi porci. Tot ce se găseşte aici trebuie confiscat sau răscumpărat de la proprietarii săi pentru jumătate din valoarea sa în beneficiul acestui cimitir.

49. Totuşi, pentru a împiedica intrarea oricăror animale, trebuie acordată o atenţie deosebită împrejmuirii. Această responsabilitate revine vecinilor şi, întrucât fiecare vecinătate trebuie să întreţină o anumită porţiune din aceasta, tatăl de vecinătate al cărui împrejmuire este în ruine sau nu este întreţinută corespunzător şi care nu o repară imediat după ce a fost înştiinţat de către tatăl de biserică, va fi pedepsit fără milă cu o amendă de 2 florini de fiecare dată.

50. Totuşi, oricine scoate chiar şi un singur cui din această împrejmuire va fi amendat cu 30 de kr., oricine rupe o scândură va fi amendat cu 1 coroană, iar oricine se urcă peste poartă fără a trece prin ea va fi amendat cu 2 kr..

51. Dacă un copil neatent face acest lucru, părinţii acestuia vor plăti pedeapsa specificată pentru neglijenţa supravegherii.

52. Şi pentru ca chiar şi cea mai mică încălcare să fie observată imediat, raportată taţilor de vecinătate respectivi şi astfel rectificată, părinţii bisericeşti vor avea datoria să inspecteze şi să viziteze cu sârguinţă; dacă nu fac acest lucru, o vor face ei înşişi sau îi vor despăgubi pe vecini.

53. Părinţii vecinătăţilor au obligaţia, în ceea ce priveşte acele decrete ale autorităţilor privind pomenile şi colectele de daruri, să se supună de bunăvoie şi să transmită informaţiile primite cu onestitate şi confidenţialitate pastorului, fără omisiuni, şi, în plus, aproapelui (Art. 1) în bucurie şi întristare; acesta din urmă trebuie, prin urmare, să se supună şi în acest caz instrucţiunilor lor, sub pedeapsa cu 12 kr. pentru neascultare.

54. Legile interzic părinţilor să-şi oblige copiii să se căsătorească şi copiilor să se căsătorească fără consimţământul părinţilor. Cu toate acestea, tatăl de vecinătate trebuie să dezvăluie preotului tot ce are legătură cu această chestiune şi este relevant pentru cunoştinţele lor în timpul ceremoniei viitoarei mirese sau al schimbului de inele; oricine acţionează contrar acestei prevederi va plăti o amendă de 3 florini.

55. Sunt obligaţi să facă acelaşi lucru dacă află că în vecinătatea lor femei nelegitime se dedau la desfrânare sau cad în adulter şi rămân însărcinate, că persoanele logodite trăiesc în intimitate conjugală înainte de căsătorie sau că cuplurile căsătorite trăiesc în conflict şi dispută între ele şi să le informeze pe acestea din urmă că trebuie să se împace creştineşte sau să aducă problema lor în faţa pastorului fără întârziere şi că nimeni nu trebuie să primească în casa sa un soţ care se desparte.

56. De asemenea, taţii de vecinătate sunt obligaţi să vegheze asupra daunelor provocate de ospăţurile excesive la botezuri, chiar dacă acest lucru este interzis prin decrete imperiale; oricine acţionează contrar acestui lucru se pedepseşte cu o amendă de 3 florini.

57. Dacă are loc o nuntă în vecinătate şi un vecin este rugat de altul să găzduiască câţiva dintre oaspeţii săi, nu va avea voie să-i refuze sub pedeapsa cu 12 kr..

58. Oricine refuză să facă o friptură cu această ocazie va plăti o amendă de 6 kr..

59. Totuşi, conform Articolelor de Vizită tipărite din 1818, Secţiunea III § 13, nunţile nu ar trebui să aibă loc duminica acolo unde nu a fost deja introdusă, iar acolo unde a fost deja introdusă, acestea ar trebui, ca toate celelalte distracţii decente şi sociale (§ 14), să aibă loc doar după sfârşitul slujbei bisericeşti, adică după Vecernie.

60. În primele zile ale sărbătorilor majore, cum ar fi primul zi de Crăciun, primul Paște și prima Rusalie, precum și în zilele de pocăință, festivitățile de nuntă și dansurile în general (Art. 20) sunt absolut interzise, la fel ca și cele din timpul Adventului și Postului Mare, precum și vinerea și sâmbăta; oricine acționează contrar, fie bătrân sau tânăr, căsătorit sau necăsătorit, va fi supus unei amenzi de 1 florin.

61. Dacă însă se descoperă cadavre în vecinătate, tatăl mai în vârstă de vecinătate trebuie, fără întârziere, să le raporteze în mod corespunzător pastorului local, specificând boala și momentul decesului și să asigure plata taxelor necesare; tatăl mai tânăr de vecinătate, în schimb, trebuie să aranjeze pregătirea mormântului de către cei care urmează în linia de succesiune și, de asemenea, transportul trupului la locul de înmormântare de către bărbații mai tineri din vecinătate, care trebuie să solicite și să predea curelele și barele de transport necesare de la tatăl mai în vârstă de vecinătate.

62. Dacă un călător străin sau un cerșetor moare într-o vecinătate, tatăl mai în vârstă de vecinătate este obligat să raporteze imediat decesul autorității locale pentru investigarea necesară a împrejurărilor și apoi să înștiințeze și pe pastor cu privire la înmormântare; tatăl mai tânăr de vecinătate, însă, trebuie să aranjeze înmormântarea în același mod ca și pentru localnici, pentru care, dacă există mijloace, vecinătății și clerului li se va plăti suma obișnuită; totuși, dacă nu sunt fonduri disponibile, totul trebuie făcut gratuit.

63. Orice vecin care nu se prezintă la corp după ce primește semnul de la vecinătate va plăti vecinătății o amendă de 6 kr..

64. Dacă cineva, în mod deliberat și fără a se prezenta la o înmormântare, nu participă la aceasta, va fi supus unei pedepse duble.

65. Când însoțesc un corp la cimitir, vecinii mai tineri nu trebuie să se împingă în fața celor mai în vârstă, cu atât mai puțin să alerge înainte și înapoi în grupuri mari sau între ei, ci să meargă în ordine, doi sau trei în rând, după vârsta și rangul lor, într-o procesiune solemn și lentă, abținându-se de la orice conversație zgomotoasă și inutilă, sub pedeapsa cu 12 kr..

66. În drum spre cimitir și morgă, același comportament se va observa sub aceeași pedeapsă.

67. Oricine se abține de la acest proces, cu excepția celor care au venit din alte vecinătăți, și nu oferă antreprenorului de pompe funebre o însoțire de onoare înapoi până la poarta de unde a fost luat trupul, va plăti o amendă de 6 kr..

68. Totuși, pentru ca fiecare vecin să știe cum să se apere de pedeapsă, părinții vecinătăților vor avea grijă să citească aceste articole cu voce tare public întregii vecinătăți în fiecare *Sitttag*, fie ei înșiși, fie punându-le să fie citite cu voce tare, sub pedeapsa de 3 florini.

69. Căci pedeapsa menține ordinea, iar ordinea Îl place pe Dumnezeu și pe toți oamenii buni.

70. Ceea ce nu este menționat în mod specific aici și care nu a putut fi menționat în mod specific pentru a evita ambiguitatea, se va stabili conform obiceiului și tradiției cunoscute și stabilite ale fiecărei parohii în parte; totuși, ceea ce lipsește din aceste articole și care, conform obiceiului local sau nevoilor necunoscute aici în prezent, poate fi totuși necesar sau poate deveni necesar în viitor, se va comunica de către preoții parohiei vecine parohului lor, iar de către paroh consistoriului, care, prin urmare, nu va ezita să emită decretele necesare.

Că copia de mai sus este identică cu originalul / este confirmat oficial // Viscri, 2 februarie 1896 / Prezbiteriul Evanghelic / C.A. / Michael Kellner, Preot / Georg Schuster / Curator[117]

4.1.4.7 ARTICOLELE FRĂȚIILOR/pentru comunitatea Viscri a Scaunului Rupea

I. Despre Frăție și instituirea sa în general

Articolul 1. Omul nu își poate atinge scopul în această lume decât în compania altor oameni.

2. Fiecare societate, dacă vrea să dăinuie, trebuie să aibă și legile sau articolele sale.

3. Și ca aceste articole să nu fie în zadar, este absolut necesar ca cineva să fie autorizat să le impună, să promoveze respectarea lor și să pedepsească încălcarea lor.

[117] epitrop

4. Această autoritate, în ceea ce privește societatea tinerilor bărbați care poartă frumosul nume de frăție, este deținută de cei doi tați de feciori[118] și de feciori cu funcții.

5. Tații de feciori sunt numiți de consistoriul local. Aceștia trebuie să fie nu numai bărbați competenți din punct de vedere legal, ci și membri ai consiliului, iar acești membri își dețin de obicei funcțiile timp de doi ani.

6. Feciorii oficiali, adică *Altknecht* / feciorul în vârstă și feciorul în vârstă mai tânăr sau feciorul de cuvânt[119] sunt aleși anual dintre cei șase membri mai în vârstă ai frăției, și anume în prima duminică din Advent, cu vot majoritar.

7. În cazul în care una sau altă persoană aleasă refuză să accepte funcția, aceasta, dacă este aleasă în acest post și îi vine rândul și nu poate oferi niciun motiv important și valid pentru aceasta, pe care îl vor decide tații de feciori, va fi amendată cu 30 de kr. și va trebui totuși să accepte funcția.

8. *Altknecht* aleși și confirmați în acest fel iau apoi dintre frații mai tineri încă două ajutoare, numiți administratori sau călăuzi, pe care îi folosesc în treburile frăției și care sunt obligați să accepte funcțiile la fel ca *Altknecht*.

9. Atât în alegerea *Altknecht*, cât și în numirea ajutoarelor, trebuie acordată o atenție deosebită asigurării că aceștia nu sunt băieți de stradă, bețivi sau certăreți, ci flăcăi cinstiți, cu o conduită bună și care știu să citească și să scrie, despre care trebuie obținută întotdeauna judecata preotului local.

10. Fiecare frate, fără excepție, datorează respect și ascultare conducătorilor și reprezentanților frăției. Oricine acționează contrar acestui lucru și se opune va fi amendat cu 12 kr..

11. Toți tinerii, imediat ce sunt confirmați și admiși la Sfânta Împărtășanie, trebuie să se integreze imediat în frăția desemnată și să respecte regulile și articolele acesteia.

12. Dacă unul sau altul nu face acest lucru, nu va fi tolerat în tribuna feciorilor[120], ci va fi raportat pastorului fără alte formalități și trimis înapoi în rândul elevilor de către acesta, astfel încât să nu existe nimeni care să nu fie nici sub legile școlii, nici sub frăție și care să se creadă autorizat să facă vreo răutate.

13. Rangul în frăție nu este determinat nici de poziția, nici de funcția tatălui, ci numai de vârstă; motiv pentru care fiecare persoană care urmează să fie inițiată este obligată, dacă este necesar, să prezinte certificatul său de botez conducătorului frăției.

14. Aceeași obligație se aplică și tuturor tinerilor din alte orașe care slujesc sau locuiesc în oraș, cu stipulația însă că aceștia trebuie, în conformitate cu Articolele de Vizită tipărite nr. 3, §§ 60, 61, emise parohiilor subordonate în 1818 de către Prea Onorabilul Consistoriu Superior al Confesiunii de la Augsburg, să prezinte și parohului local dovezi credibile ale locului lor de origine. Oricine nu face acest lucru nu poate aștepta un certificat de la acest pastor și nici nu i se poate permite să primească Sfânta Împărtășanie în timpul ședерii sale aici.

15. Taxele de accedere se ridică la 16 kr. pentru localnici și 18 kr. pentru străini.

16. Dacă, ulterior, un membru astfel numit părăsește frăția, fie prin căsătorie, fie prin părăsirea completă a locului, este obișnuit și de bună rânduială să își ia rămas bun public de la fosta sa societate (articolul 22), să se împace cu cei pe care i-a putut jigni între timp și să plătească pedeapsa pe care a amânat-o până în acel moment către vistieria societății.

17. Totuși, oricine pleacă fără să-și ia rămas bun, dacă este localnic, va fi declarat ca omis la toate bisericile de până la locul său de baștină până la întoarcerea sa; dacă este străin, acest lucru trebuie raportat autorității locale, care va transmite apoi notificarea autorității locale spre care se îndreaptă străinul.

18. În plus, fiecare locuitor, la întoarcerea acasă, va declara în mod corespunzător unde a fost și cum s-a comportat acolo, sub sancțiunea a 30 de kr..

II. Despre îndatoririle *Amtknechte*[121], în special

1. *Amtknechte* sunt obligați să mențină ordinea, să aplice statutul, să soluționeze orice dispute care pot apărea, să pedepsească pe cei care își încalcă obligațiile, să perceapă amenzi, să țină evidența veniturilor și cheltuielilor și, în consecință, să dețină cheia lăzii frăției.

---

[118] *Knechtvater* (germ) - alături de epitrop, este un membru de încredere al comunității, care, din partea prezbiteriului, supraveghează frăția feciorilor, adică a tinerilor bărbați necăsătoriți

[119] *Altknecht*, *jung Altknecht* sau *Wortknecht* (germ.)

[120] *Knechlatarh* (săs.) - conform regulilor de ședere în biserică, tribuna, zona cu bănci destinată băieților necăsătoriți

[121] Feciorii cu funcții, sau reprezentanții frățiilor, *Altknecht* și *jung Altknecht*

2. Pentru a facilita îndeplinirea acestor îndatoriri, *Altknecht,* iar în caz de boală sau absență, adjunctul său, este obligat să întrunească întreaga frăție o dată pe trimestru, trimițând cheia lăzii către *Kirchenvater,* sau să țină așa-numitul *Qwartal.*

3. Prima dintre aceste zile trimestriale este fixată în prima duminică a fiecărui an nou, iar zilele rămase se calculează pe baza acesteia.

4. Totuși, pentru ca lipsurile și încălcările articolelor să nu rămână nepedepsite prea mult timp, se ține lunar la tatăl frăției o întâlnire de frăție sau așa-numita *Zugang (*intrare), pentru a se colecta amenzile de la cei care lipsesc.

5. Diferența dintre *Qwartal* și *Zugang* constă, de fapt, doar în faptul că administratorii frăției trebuie să citească întotdeauna cu voce tare articolele; și, în același timp, trebuie să dea socoteală și de conduita lor anterioară în funcție și să se dovedească competenți.

6. Nu numai pentru a simplifica această contabilitate, ci și pentru a o face ușor de înțeles pentru toată lumea, *Amtknecht,* după ce va citi articolele cu voce tare, va prezenta epitropului spre examinare publică listele de nume care au fost păstrate în lada de frăție, în care a consemnat abaterile unuia și altuia din ultimul trimestru al anului și, dacă se constată că sunt corecte și au fost semnate de către acesta, le va încuia din nou în ladă.

7. *Altknecht* va păstra această ladă, în timp ce tânărul *Atknecht* va avea cheia ei, sub amenda de 1 florin pentru *Altknecht* și 30 de kr. pentru tânărul *Altknecht*.

8. Fiecare frate, fără excepție, este obligat să participe atât la adunările trimestriale, cât și la cele de *Zugang*, iar oricine lipsește de la astfel de adunări fără un motiv întemeiat și fără știrea *Altknecht* sau a locțiitorului său va fi supus pedepsei pentru neascultare cu 12 creițari, iar un *Amtknecht* cu dublul acestei pedepse.

9. În fiecare trimestru, a cărui desfășurare trebuie întotdeauna anunțată frăției cu 8 zile înainte, fiecare membru al frăției trebuie să plătească 1 creițar, care contribuie la întreținerea vistieriei frăției.

10. Dacă *Altknecht* nu face acest anunț sau uită să avertizeze despre Zugang care (Articolul 22) va avea loc în fiecare a patra duminică după predică până la Vecernie, va fi amendat cu 1 fl. Cu toate acestea, fratele căruia *Altknecht* îi poruncește să anunțe și totuși nu o face, precum și cel care nu duce imediat cheia ca semn de anunț (Articolul 20) va fi înlocuit cu următorului frate, îmbrăcat decent, sub aceeași pedeapsă.

11. Ajutoarele *Altknecht* sunt obligați să observe, pe cât posibil, conduita și comportamentul fraților în general și la adunările frăției în special și să raporteze persoanele dispărute autorităților pentru investigare și soluționarea problemei.

12. De asemenea, orice alt frate care observă ceva contrar legii sau articolelor este obligat să-l raporteze la *Altknecht*; oricine nu face acest lucru sau tace va fi pedepsit în același mod ca și făptuitorul.

13. Totuși, dacă *Altknecht* vede sau știe ceva și totuși nu pedepsește acel lucru sau chiar neglijează să pedepsească ceea ce i-a fost raportat de un alt frate, atunci va fi pasibil de aplicarea unei pedepse duble a aceleiași pedepse despre care este vorba.

14. Dacă ajutoarele *Altknecht*, care sunt responsabili și de furnizarea băuturilor la ședințe, se fac vinovați de orice abatere, aceștia vor fi pedepsiți conform constatărilor cauzei.

III. Despre conduita fraților la întrunirile lor

1. Dacă, la orice fel de întâlnire a Frăției (Articolele 20 și 22), lada a fost deschisă, ajutorul *Altknecht* aranjează membrii frăției în funcție de rang; prin urmare, fiecare este obligat să rămână liniștit și să se comporte decent. Oricine bârfește sau comite alte necuviințe va plăti o amendă de 12 kr.

2. Dacă un frate este acuzat de încălcarea oricărui articol, acuzatul este obligat să se ridice, să se prezinte în fața lăzii și, dacă își recunoaște vina, să ceară pedeapsa. Dacă, însă, se crede nevinovat, nu este împiedicat să-și justifice nevinovăția cu motive. Cei șase frați mai în vârstă, sub îndrumarea taților de frăție, au atunci prerogativa de a examina mai atent motivele prezentate și de a decide asupra problemei.

3. Dacă inculpatul nu este mulțumit de verdict, are libertatea de a amâna cauza, cu un protest modest, până la sfârșit de trimestru, când, după investigații suplimentare, va fi fie achitat, fie pedepsit cu dublul pedepsei.

4. Oricine, după ce a fost înștiințat despre pedeapsă, se opune cu lipsă de modestie și cu scuze nefondate, va fi supus pedepsei pentru neascultare de 12 kr.

5. Oricine amenință o altă persoană, o batjocorește, râde indecent, face mult zgomot și se înfurie sau încalcă în vreun fel regulile prosperității și moralității, va fi pedepsit fără milă cu amendă de la 1 fl. sau, după circumstanțe, chiar mai mare.

6. Totuși, cei care nu numai că folosesc cuvinte, dar comit și acte de violență, certuri, lupte sau lovituri pot fi pedepsiți cu pedeapsa de 3fl.

7. Oricine întrerupe fără voie vorbirea *Altknecht*, îl deranjează sau îl împiedică în vorbire, va fi amendat cu 12 kr. de fiecare dată când se întâmplă acest lucru.

8. La fel, oricine participă la astfel de adunări fără îmbrăcăminte adecvată.

IV. Despre conduita fraților în biserică

1. Oricine, dacă îi este posibil, a lipsit complet de la slujbele bisericești și nici nu participă la slujbele bisericești săptămânale, face parte din cei care nu sunt nici reci, nici calzi în creștinismul lor și se face vrednic de pedeapsă chiar și fără pedeapsă.

2. Oricine lipsește de la biserică duminicile și de sărbătorile legale, chiar și pentru motive întemeiate, fără a fi înștiințat în prealabil frăția, va fi supus unei amenzi de 6 kr.

3. Totuși, oricine le neglijează voit fără motiv și evită în special slujba de după vecernie sau educația copiilor, care nu trebuie împiedicată sau chiar omisă de întâlnirile trimestriale sau *Zugang*, va fi amendat cu 6 creițari pentru o slujbă de dimineață devreme, 12 creițari pentru o predică, 6 creițari pentru vecernie și 12 creițari pentru după vecernie.

4. Când bat clopotele bisericii, frații să se adune imediat în biserică după ce au fost trase clopotele; dacă, mai întâi, după cântări, când preotul stă în amvon sau în fața pupitrului, intră sau chiar înainte de a fi rostită binecuvântarea, fără un motiv întemeiat, părăsește biserica și face tulburare și agitație, întreaga biserică va considera că a lipsit de la slujbă și va fi pedepsită conform (Articolului 43).

5. Când frații merg la biserică, nu vor zăbovi sau în stradă, în curtea bisericii sau în fața ușii bisericii; dacă se întâlnesc mai mulți, nu vor avea conversații lungi și nici nu vor face jocuri sau alte prostii, ci vor intra în biserică cast, fără întârziere, sub pedeapsa de 20 de kr.

6. Pentru a menține ordinea în timpul slujbelor bisericești, cei mai tineri și cei din spate nu se vor împinge înaintea *Altknechete*, sub pedeapsa de 6 kr. Dacă cineva din interiorul bisericii pășește sau aleargă înaintea altei persoane, indiferent de vârstă, va fi amendat cu 12 kr. Același lucru este valabil și la ieșire; dacă cineva aleargă sau își croiește drum printre bărbați și femei, va fi amendat cu 6 kr sau, în funcție de circumstanțe, cu 12 kr.

7. Oricine vine la biserică în haine indecente, cum ar fi doar în cămașă, cu părul înodat, gulere boțite, căciuli și veste valahe, sau cu blănuri, fuste și altele asemenea doar pe jumătate îmbrăcate sau atârnate peste ele, va fi amendat cu 12 creițari de fiecare dată când se întâmplă acest lucru.

8. Oricine doarme pe băncile bisericii sau rămâne așezat când întreaga congregație stă în picioare, va plăti o amendă de 6 kr. Dacă sforăie suficient de tare încât să fie auzit de a treia persoană de lângă el sau chiar provoacă tulburare în fața întregii congregații, amenda se va dubla. Dacă, totuși, o persoană care doarme este trezită de către *Altknechet* sau de un alt membru al congregației, sau i se vorbește despre alte lucruri nepotrivite și mormăie ca răspuns, sau amenință cu capul sau degetul, amenda va fi de trei ori mai mare.

9. Oricine vorbește tare în biserică, se înghesuie sau îi împinge pe alții, își ignoră pălăria, sau o lasă să cadă pe capul femeilor, sau provoacă tulburare sau ofensă în acest mod sau într-un mod similar, va fi considerat pentru a primi o amendă de 1 florin sau, dacă repetă acest act în mod sfidător, va fi raportat consistoriului local și pedepsit de acesta cu 12 lovituri de baston.

10. Oricine intră în biserică beat va plăti o amendă de 30 de creițari, iar dacă se ceartă cu cineva de acolo, o amendă de 1 florin; dar dacă se comportă în orice alt mod indecent, va fi, de asemenea, raportat autorităților și predat pentru a fi supus pedepselor corporale corespunzătoare.

11. În general, fiecare membru al frăției, ca peste tot și în special în biserică, trebuie să se comporte cu decență și demnitate și, prin urmare, să evite cu seriozitate orice ar putea ofensa pe alții sau tulbura devoțiunea lor, inclusiv zgomotul, tropăitul și târșâitul picioarelor, sub pedeapsa cu o amendă de 1 florin.

12. Când se deschide spovedania și, în consecință, frăția trebuie să procedeze la Sfânta Împărtășanie în ordinea cuvenită cu bătrânii și vecinii săi, *Altknechet* va convoca întreaga frăție în ajunul Zilei Împărtășaniei și îi va împăca pe cei care au avut certuri sau discordie între ei, îndemnându-i cu stăruință să facă același lucru cu toți cei de care sunt strâns legați. Oricine nu se prezintă va fi amendat cu 12 creițari, iar oricine refuză să participe la împăcare va fi raportat imediat preotului și reținut de la Sfânta Împărtășanie.

Observație: Acolo unde este încă obiceiul ca tinerii să meargă singuri la împărtășanie, acest obicei ar trebui întrerupt pe termen nelimitat, iar tinerii de ambele sexe ar trebui îndrumați să participe la această celebrare împreună cu părinții lor și cu vecinătatea în care locuiesc.

V. Despre conduita fraților la distracțiile și dansurile permise

1. În conformitate cu înaltul decret oficial (articolul 14), dansul este strict interzis duminicile și în sărbătorile legale dinaintea încheierii Vecerniei. În timpul Adventului și al Postului Mare, precum și de Crăciun, Paște și Rusalii, precum și în zilele de pocăință, dansul nu este permis nici măcar după Vecernie, ci este complet interzis în aceste zile

menționate anterior, inclusiv vinerea și sâmbăta. Oricine încalcă această regulă sau se angajează în dansuri muntenești va fi amendat cu 30 de creițari fără excepție, de fiecare dată când se întâmplă acest lucru.

2. În general, dansurile fraternității vor fi autorizate de fiecare dată de către Inspectorul Local și nu vor avea loc niciodată în taverne publice, ci în hanuri sau cămine private și nu vor dura niciodată mai mult de cel târziu până în jurul miezului nopții, iar vara până la clopotul de noapte, sub aceeași pedeapsă.

3. Odată ce frăția a obținut permisiunea pentru aceasta prin intermediul membrilor mai în vârstă, fiecare frate se va comporta cinstit și onorabil. Oricine inițiază sau instigă certuri sau dispute va fi amendat cu 30 de creițari.

4. Dacă la astfel de adunări ale fraților, se iscă o zarvă sau strigăte, iar *Altknechet* răspunde la aceasta și o semnalează lovind masa sau banca de trei ori cu mâna sau cu o farfurie, atunci cel care nu se supune imediat și nu tace va fi pedepsit cu 12 creițari.

5. La cârciumă sau la dansul permis, nimănui nu i se va permite să-și pună pălăria sau să fumeze tutun, sub pedeapsa de 12 creițari, dacă dansul se ține într-o cameră; dar dacă dansul se ține în aer liber sau într-un hambar, frații își pot pune pălăriile, dar nu au voie să fumeze.

6. În plus, semnul crucii va fi interzis și fiecare va fi obligat să servească băutura vecinului său cel mai apropiat, dar nu va fi forțat să bea peste posibilitățile sau dorința sa, sub pedeapsa cu o amendă de 12 creițari pentru constrângere.

7. Oricine, din rea intenție sau din cauza beției, răstoarnă și varsă o băutură sau chiar doar o ceașcă, va plăti dublul sumei vărsate; dar oricine fură băutura va plăti, pe lângă această despăgubire, o amendă de 30 de creițari.

8. Oricine, care din cauza beției doarme la masă, sau se întinde în pat sau oriunde altundeva în han, părăsește hanul fără să-și ia liber, se întoarce după ce a luat liber sau merge în altă parte decât acasă, precum și oricine rămâne la han după ce *Altknechet* și-a luat liber, sau se îmbată atât de tare încât nu poate merge singur acasă sau vomită, va fi pedepsit cu 1fl. Dacă un astfel de beție rămâne întins la han după ce e liber, va fi raportat și pedepsit de instanță cu 12 lovituri de bici.

9. Ajutoarele (*Aufwarten*) vor avea voie să consume ceea ce li s-a dat pentru eforturile lor după ce primesc liber, timp de o oră, dar nu mai mult, sub penalizare de 6 kr.

10. Oricine țipă, înjură sau fluieră pe stradă, sau în drum spre casă, va fi amendat cu 6 creițari.

11. Dacă ajutoarele pleacă, acestea vor numi pe altcineva în locul lor, sub sancțiunea de 6 creițari.

12. Cine strică ceva trebuie să plătească pentru asta, iar cine împrumută ceva trebuie să-l returneze. În general, frăția este răspunzătoare pentru orice daună care i se poate cauza hangiului.

13. Oricine nu are chef să danseze sau nu poate dansa nu va fi obligat să o facă, nici batjocorit sau ridiculizat pentru aceasta; cu toate acestea, trebuie să se anunțe la *Altknechet* chiar de la început, înainte de începerea dansului. Dacă totuși dansează după anunțare, va fi amendat cu 12 creițari.

14. Niciun frate nu va aduce în secret la dans vin sau tărie; totuși, dacă acest lucru este făcut de către unii, fiecare dintre ei va plăti drept penalizare suma de bani care costă vinul sau tăria obișnuit. Dacă frații doresc să se bucure împreună de o băutură moderată, acest lucru va fi decis de *Altknechet* și nimeni nu va fi convins să bea, ci numai cei care participă de bunăvoie vor fi obligați să plătească aceeași sumă.

15. Totuși, în ceea ce privește costurile muzicii și ceea ce se savurează public la cârciumă, fiecare membru prezent al frăției trebuie să contribuie în mod egal, fără distincție, cu condiția ca totalul costurilor să fie acoperit.

16. Înainte ca astfel de dansuri publice de frăție să înceapă efectiv, *Altknechet* va invita în mod corespunzător, prin intermediul ajutoarelor, toate fetele din sat care sunt capabile să danseze și le va ruga părinții să participe; luarea lor de pe străzi sau cu forța, sau chiar fără știrea și consimțământul părinților, va fi strict interzisă, tocmai pentru că este indecentă.

17. Și pentru ca nicio tânără să nu rămână nedansată și, prin urmare, să fie rușinată, în primele 3 runde, unde *Altknechet* merge întotdeauna primul și ceilalți urmând în rând, nimănui nu i se va permite să danseze neîndrumat, sub pedeapsa de 6 creițari.

18. Conducătorul dansului se va asigura că tinerele sunt conduse în ordinea vârstei, fără favoritism sau lingușire.

19. Oricine disprețuiește tânăra care i-a fost prezentată și refuză să danseze cu ea sau o lasă în picioare după ce a dansat puțin, va fi amendat cu 12 kr.

20. La fel și cel care vrea să-i dicteze conducătorului dansului pe cine și către cine ar trebui să conducă.

21. Faptul că tinerele soţii nu ar trebui să se amestece cu tinerele [necăsătorite], nici tinerii soţi cu feciorii la astfel de dansuri este evident şi va fi evitat de fiecare soţ de dragul propriei linişti domestice, sub pedeapsa cu amendă de 1 fl..

22. În anumite zile, în care se mai obişnuieşte să se danseze în faţa parohiei, aceste dansuri, având în vedere amploarea lor, nu numai că vor fi legate de timpul stabilit (articolul 54), dar dansatorii vor fi, de asemenea, împiedicaţi să ofere vreo băutură, nici pentru ei înşişi, nici pentru muzicieni, nici în public, nici în privat, sub pedeapsa dublului sumei prevăzute la articolul 66.

23. Oricine ajunge beat la un dans şi se dă în spectacol va fi pedepsit fără milă cu 1 fl.

24. Cei care se desprind de frăţie, organizează dansuri şi petreceri secrete ciudate sau se închid cu una sau mai multe tinere şi refuză să le lase pe celelalte să intre, vor fi pedepsiţi fiecare în parte cu 1 florin.

25. Cei care, în jocuri sau la dansuri permise cu tinere, se retrag în colţuri speciale sau locuri secrete şi se angajează în jocuri indecente şi necinstite cu ele vor fi, de asemenea, pedepsiţi cu amendă de 1fl.

VI. Despre conduita fraţilor în viaţa civilă

26. Oricine petrece noaptea nu la părinţii sau angajatorul său, ci în altă parte, se pedepseşte cu o amendă de 1fl.

27. Aceasta se aplică şi oricui apare pe stradă în haine indecente, sau chiar deghizat, precum şi în fraternităţi sau fumători cu măşti, cu pipă sau cu puşcă, cu gloanţe, ghiulele sau beţe groase.

28. Totuşi, oricine este prins undeva singur sau în companie la o oră nepotrivită din timpul nopţii, adică după ora 10, sau care consideră de cuviinţă să cânte băieţilor sau fetelor de ziua lor onomastică, cu sau fără muzică, sau să aducă aşa-numita sărbătoare de solstiţiu de vară, sau să provoace în alt mod zgomot şi tulburare, va fi pedepsit de două ori mai mult.

29. Oricine fură pe câmp, indiferent de numele pe care îl are şi fie că este vorba de fructe sau doar flori, se face vinovat de pedeapsa publică din partea autorităţilor şi este, de asemenea, pasibil de o amendă de 1 florin faţă de frăţie.

30. Oricine se asociază cu copii, îi deranjează la întâlnirile sau dansurile lor sau chiar îi obligă prin violenţă, va fi obligat să plătească o amendă de 12 kr. către Fondul Frăţiei.

31. Oricine blestemă, blasfemează sau rosteşte insulte, sau blestemă cu grindină, fulgere şi tunete, sau rosteşte alte insulte maghiare şi valahe, va plăti o amendă de 1 fl.

32. Oricine insultă un frate sau îl acuză de minciună va plăti 12 kr, iar oricine face aceasta împotriva *Altknechet* va plăti dublu.

33. Dacă un membru al frăţiei decedează, frăţia este obligată să pregătească mormântul, să însoţească trupul său la locul de veci şi să transporte sicriul gratuit; oricine se retrage în mod voit şi fără notificare de la această obligaţie va fi pedepsit cu 12 kr.

34. Dacă preotul paroh sau un om înţelept se adresează frăţiei pentru o slujbă, iar frăţia o acceptă, atunci cel care se retrage în mod voit sau fără o scuză întemeiată va fi pasibil de o amendă de 12 kr.

35. Oricine se dedă la curvie şi adulter, jocuri de noroc, băutură şi vizitarea cârciumelor şi care se dedă la aceste vicii prin neglijarea şi ignorarea oricăruia dintre articolele menţionate anterior sau chiar a cultului public, va fi raportat consistoriului local şi, prin intermediul acestuia, inspectorului secular pentru pedepsirea corespunzătoare.

36. Fântânile de apă potabilă din câmpurile destinate recoltării vor fi, la cererea autorităţilor locale, măturate şi curăţate de către frăţie şi vor primi o plată anuală de 1 florin din fondurile vecinătăţii drept compensaţie. Oricine refuză să facă acest lucru nu numai că va suporta pedeapsa pentru neascultare (articolul 36), dar va fi şi exclus de la primirea compensaţiei.

37. Ceea ce nu este menţionat în mod specific aici şi care, pentru a evita ambiguitatea, nu a putut fi menţionat în mod specific, se va stabili conform obiceiului şi tradiţiei cunoscute şi stabilite ale fiecărei catedre individuale; totuşi, ceea ce lipseşte din aceste articole şi care, conform nevoilor locale particulare necunoscute aici în prezent, ar putea fi totuşi necesar, va fi raportat de către slujitorii principali Consistoriului Local, iar acesta din urmă Consistoriului Intern, care, prin urmare, nu va ezita să emită decretele necesare.

Emis în Rupea 31, ianuarie 1821 / De către Consistoriul Domestic / prin / Joh. G. Bellmann, Notar Public / în conformitate cu o rezoluţie a Consistoriului Domestic din 5 ianuarie, nr. 8/805, Punctele III şi IV, următoarele articole noi sunt încorporate în Articolele Frăţiei

1. Adunările tinerilor din noaptea de Crăciun (numită Noaptea Ganzele) sunt abolite şi fiecare încălcător este supus unei închisori scăunale de trei zile , dar hangiul este amendat cu 12 fl în beneficiul vistieriei bisericii.

2. Așa-numita „descălțare” a tinerelor în ziua de *Sittag* și consumul de băuturi rezultat în casele lor este abolită atât în Viscri, cât și în întregul scaun, sub pedeapsa de 1 fl. pentru fiecare contravenient. Viscri, 22 februarie 835 / Consistoriul local Viscri / G. Wilh. Grafius / Pastor și președinte al Consistoriului

4.1.4.8 STATUT/pentru Surorile Evanghelice C.A./ din Viscri

$1

Scopul asociației surorilor este de a realiza și menține ordinea și bunele moravuri în rândul membrelor sale și în relațiile lor cu ceilalți.

§ 2

Ordinul include toate tinerele confirmate ale Bisericii Evanghelice Luterane din acest loc până la căsătoria lor. Tinerele care au împlinit vârsta de 24 de ani sau care suferă de dizabilități semnificative sau au deficiențe mintale pot fi eliberate din ordin de către pastor, la cererea lor.

Pe lângă tinerele locale confirmate, comunitatea include toate tinerele străine ale Bisericii Evanghelice Luterane (C.A.) angajate în acest loc și care nu au împlinit încă vârsta de 24 de ani.

§ 3

Asociația surorilor se află sub supravegherea prezbiteriului. Aceasta este reprezentată de cei doi tați de tinere, cărora în general, li se cere să participe la întâlniri și dansuri, să vegheze asupra ordinii și a bunelor moravuri și să rezolve cât mai bine posibil orice discordie care nu poate fi rezolvată de tinerele cu funcție[122].

§ 4

Tinerele cu funcții sunt: 1. *die Altmagd*, 2. *die junge Altmagd* și 3. ajutoarea[123]. Acestea sunt alese de către comunitate prin vot majoritar pentru un mandat de un an. Trei tinere sunt nominalizate pentru fiecare funcție de către reprezentanții tinerelor. Înainte de alegeri, un candidat se poate retrage de pe lista de vot, oferind motive întemeiate. Cu toate acestea, candidatul ales nu poate refuza alegerile sub sancțiunea unei amenzi de 5 florini.

§ 5

Data alegerii este prima duminică din Advent, înainte sau după Vecernie, sub supravegherea *Mägdeväter.*

§ 6

Altmagd este superioară imediată a surorilor. Ea conduce în toate plimbările, locurile și discursurile și reprezintă surorile în exterior. Are datoria de a supraveghea surorile și de a le mustra pe cele care acționează contrar prevederilor acestor statute.

§ 7

Junge Altmagd este adjunctul *Altmagd* și asistenta acesteia în îndeplinirea îndatoririlor sale. În plus, ea este responsabilă de înregistrarea numelor celor pedepsiți în cartea de pedepse (registrul de pedepse) la sosire, notând cuantumul amenzii, colectând amenzile trimestrial și prezentând o declarație contabilă comunității la sfârșitul fiecărui an.

§ 8

Venitul comunității constă din:

a) din taxele de constituire

b) din amenzi

c) din orice cadouri

§ 9

Sub supravegherea *Mägdeväter*, registrul de venituri și cheltuieli trebuie ținut cu acuratețe și prezentat pastorului spre revizuire la sfârșitul fiecărui an.

---

[122] *Amtsmägde*

[123] *Altmagd* - tânăra în vârstă, adică senioarea; *junge Altmagd* - adjuncta *Altmagd*, adică junioarea; *die Schaffnerin* - ajutoarea, cea care rezolvă anumite chestiuni.

§ 10

Retragerea din comunitate are loc:

a) prin căsătorie

b) prin cerere adresată preotului paroh, dacă sora a împlinit vârsta de 24 de ani sau are probleme semnificative, este invalidă sau bolnavă mintal.

c) prin expulzare obligatorie. Aceasta are loc prin decizia unanimă a comunității de surori, la decizia prezbiteriului, dacă o tânără s-a făcut nedemnă de acest nume sau, prin neascultare persistentă, în ciuda tuturor avertismentelor și pedepselor, nu trăiește conform prevederilor acestor statute. Această expulzare obligatorie poate fi permanentă sau temporară.

§ 11

Toate membrele comunității sunt obligate să se trateze reciproc cu dragoste și respect; în special, este datoria lor să asculte de tinerele cu funcție și *Mägdeväter* în tot ceea ce le cere acest statut și în tot ceea ce sunt instruiți să facă de către prezbiteriu și pastor prin intermediul superiorilor lor. Oricine refuză această ascultare va fi amendat cu 10 creițari de fiecare dată.

§ 12

Toți participanții sunt așteptați să poarte ținută duminicală adecvată la slujbele de duminică și de sărbători (slujba de dimineață devreme, predică, vecernie). Oricine nu face acest lucru fără a se fi scuzat în fața *Altmagd* va fi amendat cu 10 creițari.

§ 13

Tinerele de serviciu sunt scutite de la participarea la biserică dimineața devreme și la vecernie.

§ 14

Oricine ajunge târziu la biserică, adică la slujba de dimineață și la Vecernie după începutul celui de-al doilea imn și la predica de după citirea Evangheliei, va fi amendat cu 5 kr.

§ 15

Procesiunea spre și dinspre biserică trebuie să fie ordonată și, în special, fără a zăbovi sau a se aduna în fața bisericii; oricine încalcă această regulă va plăti o amendă de 5 kr în primul caz și de 10 kr în al doilea.

§ 16

Fiecare soră trebuie să ia un imn și să cânte împreună. Nimeni nu are voie să doarmă, să vorbească, să râdă sau să facă zgomot în biserică, sub pedeapsa unei amenzi de 10 kr.

§ 17

Surorile trebuie să participe la Sfânta Euharistie și la pregătirea acesteia după ce toate disputele au fost soluționate la ceremonia de împăcare cu vecinii din care fac parte părinții, tutorii sau angajatorii lor.

§ 18

Oricine lipsește de la sesiunile de instruire religioasă prevăzute fără a oferi o justificare preotului va fi amendat cu 20 de kr.

§ 19

Oricine pierde apelul *Altmagd* va plăti 10 kr; oricine ajunge prea târziu va plăti 5 kr. Scuzele justificate trebuie date *Altmagd* în avans.

§ 20

Zugang, care trebuie să aibă loc cel puțin o dată pe trimestru, este deschis în prezența unuia sau a ambilor *Mägdeväter* de către *Altmagd*, care nu poate fi întreruptă de nicio altă tânără.

§ 21

După deschiderea *Zugang*, *Altmagd* acționând în calitate de procuror, raportează fărădelegile fiecărei surori, iar în conformitate cu acest statut, pedeapsa se execută cu majoritate de voturi, iar hotărârea se înscrie în registrul de pedepse.

§ 22

Dacă o tânără consideră că a fost nedreptățită de sentință, își poate prezenta cazul în fața pastorului și ulterior în fața prezbiteriului, care ia decizia finală.

Dacă pastorul sau prezbiteriul constată că plângerea este în mod evident răuvoitoare, pedeapsa poate fi dublată.

§ 23

Dacă surorile doresc să organizeze un dans, toate participantele trebuie să suporte cheltuielile în mod egal. Cu acordul *Mägdevater*, orice amenzi colectate pot fi folosite în acest scop, cu condiția ca cel puțin trei sferturi dintre surori să participe la dans.

§ 24

Certurile și disputele trebuie evitate; oricine provoacă sau participă la astfel de lucruri va fi pedepsit, în funcție de vinovăția sa, cu o amendă de la 20 de kr la 1 fl.

§ 25

Altmagd trebuie să obțină acordul pastorului și al consiliului local în timp util înainte de dans. Muzica poate fi rezervată și alte aranjamente făcute doar după primirea acestui acord. Dacă *Altmagd* nu face acest lucru, va fi amendată cu 20 de kr.

§ 26

Surorile trebuie să se comporte întotdeauna și pretutindeni cum se cuvine, astfel încât să nu li se aducă nicio plângere. În special, fiecare trebuie să fie atentă să nu batjocorească sau să insulte pe alții, fie în secret, fie în public, sau să spună ceva rău despre ei. Oricine face acest lucru va fi amendat cu 20 de kr.

§ 27

Adunările de tineri pe străzi și în case nu pot dura mai mult de ora 22:00. Cântatul respectabil este permis, dar zgomotul deranjant și comportamentul indecent în sala de tors și pe străzi se pedepsesc cu amendă de la 10 creițari la 1 florin.

§ 28

În zilele de penitență și în alte zile de sărbătoare majoră, toate adunările surorilor sunt interzise. Oricine încalcă această regulă va fi amendat cu 10 creițari.

§ 29

Pentru sarcinile care revin comunității de credincioși în ansamblu, fie că sunt obiceiuri îndelungate, fie că sunt ordonate ulterior de presbiteriu, fiecare soră este obligată să asiste la cererea *Altmagd* sau a adjunctei acesteia. Oricine nu se prezintă la o sarcină va fi amendat cu 20 de creițari; oricine întârzie va fi amendat cu 10 creițari.

§ 30

La ordinul *Altmagd*, ajutoarea sa trebuie să cheme surorile la intrare, la împăcare, la toate sarcinile atribuite comunității de surori.

§ 31

Sancțiunile prevăzute în regulamentele menționate mai sus se aplică, în general, numai primelor abateri raportate. Pentru recidivă, sancțiunile se dublează sau, dacă este necesar, se triplează.

§ 32

La părăsirea comunității, fiecare soră trebuie mai întâi să achite orice datorii restante sau alte obligații.

§ 33

Odată cu introducerea acestor statute, fiecare soră este obligată să plătească o taxă unică de înființare de 10 creițari către trezorerie. Toți membrii noi trebuie să plătească, de asemenea, această sumă la prima lor admitere.

Pr. Z. 93/1895 / La ședința presbiteriului din 10 noiembrie 1895, proiectul prezentat de președinte spre discuție a fost dezbătut și adoptat ca statut în versiunea menționată mai sus. Acesta a intrat imediat în vigoare, sub rezerva aprobării de către consiliul municipal extins și de către stimatul Consistoriu Districtual Rupea.

Viscri, 10 noiembrie 1895 / Presbiteriul Evanghelic C.A. / Michael Kellner / Pastor / Johann Fernolend / Epitrop / Johann Guist / Pensionar

4.2. EXPLICAREA TERMENILOR SPECIFICI

A - Horizont – Orizont A = orizontul superior bogat în humus al solului

Abzapfung – captare = un proces cauzat de eroziunea ascendentă, prin care un râu pătrunde în bazinul unui râu vecin, modificându-i astfel modelul de curgere..

Ackerterrasse – terasă agricolă = o terasă formată prin aratul continuu al unei pante.

Adjuvanten – adjuvanți = tineri care cântau în fanfara satului..

Agrarkrise – Criza agrară = o perioadă cuprinsă între mijlocul secolului al XIV-lea și mijlocul secolului al XVI-lea în care produsele agricole au generat venituri mici.

Allmende – Teren comun = câmpuri neîmpărțite (de obicei la marginea unui district cadastral) utilizate în comun de către săteni.

Alluvionen – Aluviuni = depozite fluviale

Alochtone Flüsse – Râuri alohtone = râuri care izvorăsc din afara unității de relief investigate (aici: în Carpați)..

Alter Nachbarvater – Tatăl de vecinătate bătrân, cu sensul de senior = cel dintâi reprezentant al unei vecinătăți.

Altenteil –Partea bătrânilor = căsuță mică în curtea gospodăriei, locuită de vârstnicii familiei.

Altknecht – Fecior vârstnic, cu sensul de senior = cel dintâi reprezentant al frăției feciorilor, adică a tinerilor bărbați necăsătoriți.

Altmagd – Fecioara/Juna vârstnică, cu sensul de senioare = cea dintâi reprezentantă a unei ”frății” (asociație) de tinere, adică fete confirmate.

Andreanum – (Goldener Freibrief der Siebenbürger Sachsen) - Andreanum – (Carta sau Bula de Aur a saşilor transilvăneni) = cel mai important privilegiu, din 1224, care reglementa drepturile și îndatoririle locuitorilor din Cele Șapte Scaune.

Antiklinale – Anticlinal = șa geologică, adică partea ascendentă a unei cute (dintr-un relief de structuri cutate).

Argillischer Fahboden – Sol argilos = un tip de sol întâlnit în regiunile muntoase.

Autochthone Bäche – Pârâuri autohtone = pâraie care își au izvorul în unitatea de relief investigată (aici: Podișul Târnavelor).

Bastei – Bastion = o fortăreață apărată cu arme de foc sau tunuri; aici sinonim cu turn de apărare.

Bergfried – Donjon = ultimul refugiu al unei cetăți.

Bessarabische – Basarabian = o formațiune stratigrafică a erei neozoice (era cenozoică).

Bevölkerungspyramide – Piramida populației = o diagramă care ilustrează structura pe vârste a populației..

Bjelo-Brdo – Cultura secolelor X-XI în Europa Centrală și de Sud-Est.

Bodenzaun – Gard de hotar = gard defensiv solid în jurul unui sat; la drumuri, gardul de hotar era prevăzut cu porți care se închideau periodic.

Chabaren – Cabari = trib turcic

Demographische Entwicklung – Dezvoltare demografică = dezvoltarea populației și a fenomenelor asociate acesteia.

Demographische Transition – Tranziție demografică = perioadă în care mortalitatea a scăzut fără o scădere corespunzătoare a natalității; aceasta este o perioadă de tranziție în care populația a crescut.

den. – Denar / Dinar = o monedă de valoare mică (100 den. = 1 fl)

Dreifelderwirtschaft – Sistemul cu trei câmpuri = împărțirea suprafeței agricole în trei câmpuri mari care au fost întotdeauna cultivate uniform: cultură de iarnă – cultură de vară – pârlog.

Erosionsbasis – Linia de bază a eroziunii = nivelul sub care eroziunea nu își poate produce efectul. Determină procesul de eroziune de-a lungul unui râu.

Feuchtbiotope – Habitate de zone umede = comunități de plante în locații permanent umede.

fl. – (florin) Gulden = monedă bătută inițial în aur

Flur – Extravilan = părți ale hotarului care înconjoară satul.

Fuhrling – Furlong = unitate de măsură pentru lungime din sistemul imperial englez; optime de milă. Vezi și *Gewann*.

Fußfläche – Suprafață la poale = zonă ușor înclinată la poalele unor versanți mai abrupți, formată prin diverse procese geomorfologice.

Gaden – Cămări = încăperi în interiorul unei cetăți de-a lungul zidului său de curtină.

Gemeindländer – Teren comun = parcele de teren care erau proprietate comună.

Gewann – District cadastral = bloc de parcele clar delimitat, cu utilizare similară a terenului.

Gewannflur – Diviziune a terenului arabil în parcele paralele, care prin contur sunt delimitate în districte cadastrale.

Giebelständiges Haus – Casă cu fronton = casă cu frontonul spre stradă

Goldener Freibrief der Siebenbürger Sachsen – Bula de Aur a sașilor transilvăneni = privilegiu important din 1224 (vezi *Andreanum*).

Gräf – Greav = locuitor al unui loc care se distinge prin proprietatea și statutul său juridic.

Griffangel = parte a unei sabii, parte a lamei care intră în mâner

Großvieheinheiten – unități de animale mari = un termen folosit pentru a clasifica diferite tipuri de animale.

Hallstatt Periode – Perioada Hallstatt = epoca târzie a fierului.

Hangasymmetrie – Asimetria pantei = grade variabile de înclinare pe pante.

Hanggleyschwarzboden – Cernoziom Hanggley = teren cu pajiști umede

Hann – Vilic = resprezentant al satului

Haufen – Grămadă = Unitate de măsură pentru snopi; în medie, o grămadă producea aproximativ 40 de litri de cereale.

Hermannstädter Provinz – Provincia Sibiu =Entitate teritorială extinsă a sașilor transilvăneni, care includea și Scaunul Rupea împreună cu Viscri (sinonim: Șapte Scaune).

Hofteile – Părți de curte = Parcele de teren arabil sau pajiști care erau atribuite periodic prin tragere la sorți familiilor de țărani îndreptățite.

Holozän – Holocen = Formarea stratigrafică a erei neozoice (era cenozoică).

Honfoglaló – Honfoglaló = Perioada de colonizare a maghiarilor.

Hufe – Hufe = Unitate de teren corespunzând unei gospodării rurale obișnuite.

Hydrische Bilanz – Bilanț hidric = Bilanțul apei, adică relația dintre precipitații, scurgeri, evaporare, retenție etc.

Hydrophyten – Hidrofite = Plante acvatice.

Irtenknecht - Wortknecht - Feciorul de cuvânt = purtătorul de cuvânt al Frăției Feciorilor, adică a tinerilor neînsurați.

Irtenmagd – Wortmagd - Tânăra de cuvânt = purtătoarea de cuvânt a asociației de surori, adică a fetelor confirmate.

Jahresamplitude – Amplitudinea anuală = diferențele dintre valorile maxime și minime măsurate într-un an.

Joch – iugăr = unitate de măsură a suprafețelor; 1 iugăr = 0,5755 ha.

Jungaltknecht – Feciorul Vârstnic Tânăr = juniorul Altknecht, al doilea reprezentant al unei frății a feciorilor, adică a tinerilor neînsurați, care îl ajută pe *Altknecht* (cel dintâi reprezentant al Frăției) să supravegheze frăția.

Jungaltmagd – Juna tânără = a doua reprezentantă a ”frăției” surorilor, adică a fetelor confirmate, care o ajută pe *Altmagd* (cea dintâi reprezentantă a frăției).

Junger Nachbarvater – Tatăl de vecinătate cel tânăr - al doilea reprezentant al ueni vecinătăți, care îl ajută pe Tatăl de vecinătate cel bătrân.

Kapitel – Capitlu = unitate administrativă ecleziastică, care include 10-20 de localități.

Katastraljoch – iugăr cadastral = vezi Joch/iugăr.

Kathedraltzins – taxa de catedrală = taxă anuală fixă către episcop sau arhiepiscop.

Kelt – sabie scurtă.

Kezdi-Stuhl – Scaunul Kezdi = unul dintre cele trei scaune secuiești.

Kirchenvater – Tatăl de biserică = este, împreună cu curatorul, sau epitropul, un membru de vază al prezbiteriului unei comunități bisericești; de cele mai multe ori existau doi tați de biserică.

Klafter – stânjen = vezi *Quadratklafter,* stânjenul pătrat.

Knechtvater – Tată de frăție = persoană de încredere, care supraveghea, din partea prezbiteriului, frăția feciorilor, adică a tinerilor neînsurați.

Kolluvialaueboden – Solul inundabil de tip coluvios = solul din zona de contact dintre zona inundabilă și pantă.

Komitat – comitat = vast teritoriu politic format din moșii nobiliare.

Kommassation – comasare = Comasare reglementată administrativ a parcelelor proprietarilor individuali: în loc de un număr mare de parcele mici împrăștiate în întregul district, fiecare proprietar a primit tot terenul într-un singur loc.

Königsboden – Pământ Crăiesc = zonă cu sate libere subordonate direct regelui..

Königsrichter – jude regal = judecătorul-șef al unui teritoriu, numit de rege.

Konskription – conscripție = un registru care indică posibilitățile de impozitare ale unei localități.

Konzivilitätsskript – Edict de concivilitate = decret care ridica restricțiile legale impuse anumitor categorii de populație din anumite zone; prin intermediul acestuia, românii de pe Pământul Crăiesc primeau aceleași drepturi ca și sașii.

Kübel – (cubulos) = unitate de măsură pentru volum de 90,24 l

Kumanen – cumani = trib turcic.

Kurator – curator sau epitrop = reprezentant laic al comunității bisericești.

Lockenring – Inel de tâmplă = o bijuterie, comună printre maghiari și secui.

Losfelder – parcele de pământ din hotarul localității care erau distribuite periodic familiilor îndreptățite prin tragere la sorți.

Loth – monedă.

Lothverzeichnis – Lista impozitelor percepute gospodăriilor individuale.

Mägdevater – tată de surori = persoană de încredere, care supraveghea, din partea prezbiteriului, „frăția" fetelor, adică a fetelor confirmate.

Maß – unitate de măsură a volumului de 1,4 l.

Medem – Madea sau madia = bunurile bisericii, pentru care se primea din partea chiriașilor o taxă, anume chiria.

Meile – milă = unitate de măsură a lungimii; 1 milă austriacă = 7586 m.

Mesophyten – mezofiți = plante ale căror nevoi de apă sunt moderate.

Metope – metopă = panou decorativ al unei antablament.

Metze – unitate de măsură a volumului, 1 Metze = 61,5 l.

Monoklinale Strukturfläche – Suprafață structurală monoclinală = versanți în mare parte cu pantă ușoară, a căror suprafață coincide mai mult sau mai puțin cu linia de cădere a straturilor de rocă..

Mortalität – mortalitatea = rata mortalității, adică numărul de decese la 1000 de locuitori.

Natalität – Natalitatea = rata natalității, adică numărul de nașteri la 1000 de locuitori.

Orbó-Stuhl – Scaunul Gârbova, unul intre cele trei scaune secuiești.

Ortsried – intravilan = desemnarea limitelor localității în cadastru.

Pannonisch – Pannonian – Formarea stratigrafică a neozoicului (era cenozoică)

Parabraunerde – sol brun de pădure

Parierstange – gardă = parte a sabiei.

Pedologie – pedologie = știința solului.

Petrographie – petrografie= știința rocilor.

Petschenegen – pecenegi = trib turcic.

Pliozän – Pliocen = Formarea stratigrafică a erei neozoice (neozoic)

Pontisch – Pontic = Formarea stratigrafică a neozoicului (era cenozoică

Pope – popă, preot = cleric ortodox.

Presbyterium – Prezbiteriu = organul de conducere al congregației bisericești.

Primärsektor der Wirtschaft – Sectorul primar al economiei = agricultura.

Pseudorendzina – pseudorendzina = sol negru format pe argilă sau marnă

Quadratklafter – a 1600-a parte a unui iugăr = 3,597 m²

Rech – cuvânt săsesc: munte, creastă

Regosolboden – regosol = tip de sol, azonal tânăr, neevoluat, format pe depozite afânate sau slab consolidate (nisipuri, loess, argile, marne etc.)

Rezente Hangprozesse – Procese recente de pante = procese geomorfologice care au contribuit la formarea versanților în perioada cuaternară (era cenozoică): eroziunea arealului, eroziunea torențială, alunecările de teren etc..

rfl. – gulden din Rin= florin

Ried – desemnarea unui district în cadastru..

Ruderalpflanzen – Plante ruderale = plante care colonizează grămezi de moloz și pante pietroase.

Sarmatisch – Sarmatician = Formarea stratigrafică a neozoicului (era cenozoică

Schaffner / Schaffnerin – ajutoare ale Altknecht-Feciorului în vârstă / Altmagd - Fecioarei în vârstă.

Schichtstufe – cuestă = forme de teren rezultate prin eroziunea unui strat înclinat de roci de duritate variabilă, corespunzător pantei mai abrupte orientate spre linia de cădere.

Schüttung – debitul = debitul de apă, adică volumul de apă care curge prin secțiunea transversală a râului în unitatea de timp.

Sedler – locuitor care nu deținea o casă și o gospodărie într-un loc (chiriaș).

Sepsi-Stuhl – Scaunul Șepsi, unul dintre cele Trei Scaune secuiești

Session – sesie = vezi *Hufe*.

Sieben Stühle – unitate teritorială amplă a saşilor transilvăneni, cărei îi aparţinea şi Scaunul Rupea, împreună cu Viscri.

Stollentruhe – Formă veche de ladă cu un capac aproape în formă de acoperiş.

Strukturlinie – Linie structurală = dezvăluie direcţia cutelor sau faliilor din straturile Pământului de la suprafaţa Pământului..

Stuhl – scaun = unitate teritorială de mici dimensiuni, cu 10=20 de localităţi.

Synklinale – sinclinal = o depresiune geologică, adică partea descendentă a unei cute.

Tenne – Arie de treierat –= partea din mijloc a unui hambar, folosită iniţial în principal pentru treierat cereale.

Termini – termeni = expresii.

Trabanten – trabanţi = personal auxiliar înarmat.

Transgression – Transgresiune – Inundarea terenului de către mare.

Traufenständiges Haus – Casă cu streaşină = o casă care stă cu streaşina spre stradă.

ufl. – gulden maghiar (florin)

Verebnungsfläche – Suprafaţă de aplatizare = o suprafaţă relativ plană care, ca urmare a proceselor de eroziune pe termen lung, taie şi straturile pliate sau înclinate..

Vierfelderwirtschaft – Sistemul cu patru câmpuri – împărţirea câmpului în patru lanuri mari care erau cultivate uniform.

Viertel – Un sfert – unitate de măsură a volumelor, 22,56 l, ulterior 20 l

Viertel der Scheune – anexa şurii = laterale ale unui şuri, care de obicei serveau drept grajduri..

Volhynisch – Volhinian – Formarea stratigrafică a neozoicului.

Wirt – Gospodar = proprietarul unei case şi curţi într-o localitate

Wüstung – Aşezare părăsită = loc abandonat, de obicei o aşezare.

Wüstungsprozeß – Proces de abandonare = un proces în care terenuri cultivate, părți din așezări sau așezări întregi au fost abandonate.

Zahlhaus – Casă de plată = o unitate fiscală utilizată pentru a coordona solvabilitatea diferitelor locuri.

Zehntner – zeciuală, dijmă = plată anuală către biserică în valoare de o zecime din recoltă.

Zentner – greutate, 1 Zentner are aproximativ 60 kg.

Zugang – O întâlnire a unei asociații sociale în cadrul căreia se discută preocupări comune și se pedepsesc greșelile individuale.

4.3 INDICI

4.3.1 BIBLIOGRAFIE

Antoni, E. (1971), in Neuer-Weg-Kalender.

Archiv (1876; 1910) des Vereins für siebenbürgische Landeskunde.

Atlas (1979) Republica Socialistă România, București.

Bakay, K. (1967), Archäologische Studien zur Frage der Ungarischen Staatsgründung, Acta Archeologica Scientiarum Hungaricae, 20.

Berger, A. (1894), Volkszählung in den 7 und 2 Stühlen, im Bistritzer und Kronstädter Distrikte vom Ende des XV. und Anfang des XVI. Jahrhunderts, Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 17.

Crișan, I. H. (1979), Mormântul princiar dacic de la Cugir, in Magazin istoric, 12.

Csanad, B. (1889), Die Archäologie der Steppe, Wien-Köln.

Daicoviciu, C. (1953), in Studii și cercetări de istorie veche, 4/1,2.

Das Eigen-Landrecht (1973) der Siebenbürger Sachsen, München.

David, M. (1969), Geneza, evoluția și aspecte de relief ale Podișului Transilvaniei, Revista științifică „V. Adamachi", 13/1-2.

Dumitrache, M. (1978), Archäologische und baugeschichtliche Forschungen in der Repser Gegend (Viscri – Deutsch-Weißkirch), Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 21/2.

Entz, G. (1968), Die Baukunst Transsilvaniens im 11.–13. Jahrhundert, Acta Historiae Artium, 14.

Florescu, F. B. (1965), Das Siegesdenkmal von Adamclissi – Tropaeum Traiani, Bukarest – Bonn.

Fronius, F. (1879), Bilder aus dem sächsischen Bauernleben in Siebenbürgen, Wien.

Fronto, M. (1964), Principia Historiae II, Izvoare privind istoria României.

Gerster, G., Rill, M. (1997), Siebenbürgen im Flug, München.

Glodariu, I., Jaroslavschi, E. (1979), Civilizația fierului la daci, Cluj.

Harta geologică (1968) a Republicii Socialiste România, 1:200.000, 20 Odorhei, Comitetul de Stat al Geologiei, Institutul Geologic Bucureşti.

Horedt, K. (1941), Zur siebenbürgischen Burgenforschung, Süd-Ost-Forschungen, 4.

Horedt, K. (1952), Contribuții la istoria Transilvaniei, secolele IV–XIII, București.

Horedt, K. (1986), Siebenbürgen im Frühmittelalter, Bonn.

Ioniță, A. (1996), Das Gräberfeld von Marienburg und die deutsche Siedlung in Siebenbürgen, Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde, 19/2.

Istoria societății (1975) din sudul Transilvaniei din cele mai vechi timpuri pînă în secolul al XIV-lea (Ms. im Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu).

Kisch, G. (1905, 1907, 1929), Ortsnamen Weißkirch, Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, 33, 34, 45.

Klein, K. K. (1963), Transsylvania, München.

Klima, H., Ortsdaten (Ms. im Landeskonsistorium der Evangelischen Kirche in Rumänien, Sibiu).

Lamping, H. (1991), Kirchenburgen in Siebenbürgen, Frankfurt / Main.

Landes-Regierungs-Blatt (1854) für das Großfürstentum Siebenbürgen.

Landwirtschaftliche Blätter für Siebenbürgen (1911).

Lexikon der Siebenbürger Sachsen (1993) Hrsg. Myß W., Thaur.

Maitzen, A. (1897), Die Flur Thalheim, Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, 27.

Marcellinus, A. (1915), Rerum gestarum libri qui supersunt (ed. Carolus Upson Clark).

Markel, M. (1995), in Müller, S., Kirchliche Sitte in Deutschweißkirch.

Meltzl, O. v. (1886), Statistik der Sächsischen Landbevölkerung in Siebenbürgen, Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 20.

Michaelis, F. (1943), Beiträge zur Siebenbürgen-deutschen Siedlungsgeschichte, Deutsche Forschung in Süd-Osten, 2.

Müller, F. (1857), Siebenbürgische Sagen, Kronstadt.

Müller, H. (1898), Archäologische Funde, Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 12.

Müller, H. (1909), Bevölkerungsverhältnisse des Repser Stuhles, Archiv des Vereins für siebenbürgische Landeskunde, 36.

Müller, S. (1995), Kirchliche Sitte in Deutschweißkirch.

Nägler, Th. (1974), Zum Gebrauch des Ausdrucks „terra deserta“ in einigen Urkunden des 12.–13. Jh., in Studii și Comunicări 8, Sibiu.

Nägler, Th. (1992), Die Ansiedlung der Siebenbürger Sachsen, Bukarest.

Niedermaier, P. (1973), Dorfkerne auf dem Gebiet der Sieben Stühle, in Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 16/1.

Niedermaier, P. (1979), Siebenbürgische Städte, Bukarest, Köln, Wien.

Niedermaier, P. (1980), Zu August Meitzens Studie über „Die Flur Thalheim“, in Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 23/2.

Niedermaier, P. (1986), Zur Bevölkerungsgeschichte und -bewegung im mittelalterlichen Siebenbürgen, in Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 29/1.

Niedermaier, P. (1989), Die Gemarkungen siebenbürgischer Straßendörfer, Forschungen zur Volks- und Landeskunde, 32/1.

Niedermaier, P. (1992), Raportul între sat şi oraş în lumina crizei agrare medievale, in Anuarul Institutului de Istorie Cluj-Napoca, 31.

Niedermaier, P. (1994/1), Das schwierigste Problem unserer Denkmalpflege: die Nutzung unserer Bauten, in A. Schenk (Hg.), Europäische Kulturlandschaft Siebenbürgen, Innsbruck.

Niedermaier, P. (1994/2), Die Umgestaltung einer Landschaft im Südosten Europas / Siebenbürgen im Mittelalter und in der frühen Neuzeit, in Acta Geographica Lovaniensia, Bd. 34, Van Brussel tot Siebenbürgen, Progress in Human Geography in Europe, Liber Amicorum Herman Van Der Haegen.

Niedermaier, P. (1996), Der mittelalterliche Städtebau in Siebenbürgen, im Banat und im Kreischgebiet, Heidelberg.

Pál, J. (1994), O legendă a istoriei: Problema originii hunice a secuilor, Studii de Istorie a Transilvaniei, Cluj.

Pârvan, V. (1942), Getica, Bukarest.

Pascu, Şt. (1971), Voievodatul Transilvaniei I, Cluj.

Popa, R. (1972), Die Burgen der Terra Hatzeg, Dacia, seria nouă, 16.

Popa, R. (1988), La începuturile evului mediu românesc, Ţara Haţegului, Bucureşti.

Popa, R. (1992), Die Geschichte Rumäniens um das Jahr 1000, Bemerkungen und Berichtigungen, Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde 15.

Posea, G. (1969), Asupra suprafeţelor şi nivelelor morfologice din sud-vestul Transilvaniei, Lucrări ştiinţifice, Seria A, Institutul pedagogic Oradea, Oradea.

Quellen Kronstadt (1889), 2, Kronstadt.

Quellen (1880) zur Geschichte Siebenbürgens aus sächsischen Archiven, 1, Hermannstadt.

Retzlaff H. (1934) Bildnis eines deutschen Bauernvolkes. Die Siebenbürger Sachsen, Berlin, Stuttgart.

Roesems T., Sofie Van Der Borght (1994), Siebenbürgse dorpen en bevolking in beweging. Met case study van Deutsch-Weisskirch en Malmkrog (Ms.; Lizenzarbeit, Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit der Wetenschappen, Departement Geografie – Geologie).

Schaser, A. (1989) Josephinische Reformen und soziale Wandel in Siebenbürgen, Stuttgart.

Schubert, H. A. (1980) Nachbarschaft und Modernisierung, Köln Wien.

Schuller, G. A. (1895), Aus der Vergangenheit der siebenbürgisch-sächsischen Landwirtschaft, Hermannstadt.

Schuster, M. (1878), Die Ernteergebnisse auf dem ehemaligen Königsboden in den Jahren 1870, 1871, 1873 und 1874 auf Grund amtlicher Erhebungen, Hermannstadt.

Scola, O., Bretz-Schwarzenbacher, G., Schiel, A. (1987), Die Festtracht der Siebenbürger Sachsen, München.

Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch (1972), 4. Bd., Bucureşti, Berlin.

Statistische Tabellen über die Bevölkerungs-Verhältnisse des Großfürstenthums Siebenbürgen …, Biblioteca Academiei Cluj, Ms. A 475.

Statistisches Jahrbuch (1870) der evangelischen Landeskirche A.B. im Großfürstenthum Siebenbürgen, 3.

Suciu, C. (1967), Dicționar istoric al localităților din Transilvania, 2, Bukarest.

Teutsch, F. (1876), Zur Geschichte von Reps, in Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde, 13.

Teutsch, F. (1907), Geschichte der Siebenbürger Sachsen für das sächsische Volk, Bd. 2, 1700–1815.

Urkundenbuch (1892, 1975, 1991) zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, hrsg. Zimmermann, F., Werner, C., Gündisch, G., Gündisch, H., Gündisch, K. G., Nussbächer, G., 1, Hermannstadt, 5, Bukarest, 7, Bukarest.

Van der Haegen, H., Lamping, H. (1991), De burchtkerken in Siebenburgen: merkteken van een historisch geografisch nederzettingspatroon.

Van der Haegen, H. (1991), Siebenbürger Sachsen. Une société et un paysage rural en liquidation, in Revue Belge de Geographie.

Wagner, E. (1976), Quellen zur Geschichte der Siebenbürger Sachsen, Köln Wien.

Wagner, E. (1977), Historisch-statistisches Ortsnamenbuch für Siebenbürgen, Köln Wien.

Weber, G., Weber, R. (1995), in R. Schmidt (Hrsg.), Das grosse Leid. Deportationsberichte.

Wolff, J. (1885), Beiträge zur siebenbürgisch-deutschen Agrargeschichte, in Programm des vierklassigen evangelischen Gymnasiums […] in Mühlbach für das Schuljahr 1884/85, Hermannstadt 1885.

4.3.2 PROVENIENȚA ILUSTRAȚIILOR

Siebenbürgen-Institut Gundelsheim Institutul Ardelean Gundelsheim ne-a furnizat cu amabilitate hărțile și fotografiile aeriene numerele 12, 13, 27, 30, 70, 125 și fotografia de pe coperta din spate (a cărții originale, nota trad.).

Imaginea numărul 31 provine de la Arhivele Statului Austriac, Arhivele de Război / Colecția de Hărți.

Fotografia de pe copertă este realizată de Martin Eichler. (a cărții originale, *nota trad.*).

Desenele numere 129 și 130 sunt de la Herman Fabini.

De la Georg Gerster sunt ilustrațiile cu numerele 70, 125 și fotografia de pe coperta din spate (a cărții originale, nota trad.).

Ilustrația numărul 30 este realizată de Martin Rill.

Ilustrațiile cu numere 80 și 165 sunt de la Holger Stein.

Următoarele ilustrații sunt preluate din diverse hărți publicate: 4, 6, 10, 11.

Următoarele ilustrații sunt preluate din diverse publicații: 1 – Alexander Welt Atlas, Klett Verlag, Stuttgart 1982; 2 – A. Schenk, Germanii în Transilvania, Verlag C. H. Beck, München 1992; 3 – L. Paul, Maghiarii din România, în: Nederlandse Geographische Studies 137, Amsterdam 1991; 166 și 167 – O. Scola, G. Bretz-Schwarzenbacher, A. Schiel, Costumul festiv al saşilor transilvăneni, Callwey Verlag, München 1987; 168 – H. Retzlaff, Portretul unui popor țărănesc german, Berlin Stuttgart 1934

Diagramele, desenele și fotografiile de Sofie Van Der Borght, Herman Van der Haegen și Truus Roesems sunt ilustrațiile cu numerele: 5, 24, 39–41, 63–65, 67, 68, 77–79, 81–106, 109–117, 119–122, 126, 131–158, 161–164.

Diagramele, desenele și fotografiile de Simona Bondor, †Reinhold Gutt și Paul Niedermaier sunt ilustrațiile cu numerele: 7, 8, 15–21, 25, 26, 28, 29, 32–38, 66, 69, 71–72, 107, 108, 118, 123, 124, 127, 128, 159, 160.

De la Zeno – Karl Pinter provin ilustrațiile cu numerele 22 și 23.

De la Wilfried Schreiber provine imaginea nr. 9.

Copii după diverse documente sunt ilustrațiile cu numerele:
42, 61, 62 und 73–76.

Imagine copertă: arh. Liliana Cazacu

Imagine copertă posterioară: arh. Kiss Cristian

4.3.3 REGISTRUL DENUMIRILOR DE LOCALITĂȚI

Adamclisi		
Alba Iulia	Karlsburg (Weißenburg)	Gyulafehérvár
Albești	Weißkirch	Fehéregyháza
Apold	Trapold	Apold
Arad	Arad	Arad
Beia	Meeburg	Homoródbene
Bicfalău		Bikafalva
Brașov	Kronstadt	Brassó
București	Bukarest	Bukarest
Bunești	Bodendorf	Sz szbuda
Câlnic	Kelling	Kelnek
Caransebeș	Karansebesch	Karánsebes
Cața	Katzendorf	Kaca
Cincu	Großschenk	Nagysink
Cluj-Napoca	Klausenburg	Kolozsvár
Cobor	Kiwen	Kóbor
Criș	Kreisch	Keresd
Cugir	Kudschir	Kudzsir
Dacia	Stein	Garat
Drăușeni	Draas	Homoródaróc
Făgăraș	Fogarasch	Fogaras
Felmer	Felmern	Felmér
Fișer	Schweischer	Sövényseg

Gârbova	Urwegen	Sz szorbó
Grânari	Muckendorf	Nagymoha
Hălmeag	Halmagen	Halmágy
Hoghilz	Warmwasser	Olthévíz
Homorod	Hamruden	Homoród
		†Homuspotok
Jibert	Seiburg	Zsiberk
Jimbor	Sommerburg	Szászzsombor
Liebling	Liebling	Liebling
Lovnic	Leblang	Lemnek
Mercheaşa	Streitfort	Mirkvásár
Miercurea Sibiului	Reußmarkt	Szerdahely
Mihai Viteazu (früher Zoltan)	Zoltendorf	Zoltán
Nandru	Weißkirchen	Nándor
Nocrich	Leschkirch	Ujegyház
Odorheiu Secuiesc	Oderhellen	Székelyudvarhely
Orăştie	Broos	Szászváros
Pelişor	Magarei	Magaré
Peşteana		Nagypestény
Reci		Réty
Roades	Radeln	Rádosd
Rupea (früher Cohalm)	Reps	Köhalom
Saschiz	Keisd	Szászkézd
Sebeş	Mühlbach	Szászsebes

Sfântu Gheorghe	Sankt Georgen	Sepsiszentgyörgy
Sibiu	Hermannstadt	Nagyszeben
Sighişoara	Schäßburg	Segesvár
Strei	Zeikdorf	Zeykfalva
Şarpatoc	Scharpendorf	Sárpatak
Şona	Schönen	Sóna
Şura Mică	Kleinscheuern	Kiscsür
Târgu Mureş	Neumarkt	Marosvásárhely
Teiuş	Dreikirchen	Tövis
Ticuşu Nou	Rumänisch-Tekes	Felsőtyukos
Ticuşu Vechi	Deutsch-Tekes	Sz sztyukos
Ungra	Galt	Ugra
Valchid	Waldhütten	Válhid
Valeni	Woldorf	Dombos
Viscri	Deutsch-Weißkirch	Szász-Fehéregyháza
Voievozi		
	†Weißkirch	†Fehéregyháza

VISCRI ASTĂZI. DOUĂ PERSPECTIVE

Paul Niedermaier

În vara anului 1993, în timpul cercetărilor în arhiva casei parohiale, într-o cameră alăturată cânta la violă o instrumentistă. Tonurile gingașe și în același timp grave răsunau în spațiile goale de parcă plângeau după viața pierdută. Scriam atunci: „Această viață nu mai este de recuperat, dar amintirea ei s-o păstrăm vie! Chiar dacă trecutul apare azi într-o lumină senină nu vrem să-l plângem. Să privim cu seninătate și mulțumire la ceea ce a fost și să păstrăm privirea nestingherită spre viitor."

De atunci au trecut 33 de ani. Câte s-au schimbat! Viscri a fost declarat sit UNESCO, iar Caroline Fernolend a fost aleasă membră în Consiliul Județean Brașov. Alături de noi, „Fundația Mihai Eminescu", înființată cu sprijinul lui Charles al III-lea, suveranul Regatului Unit, se străduiește să păstreze vestigiile vechii culturi la Viscri, Alma Vii și în alte sate. Dar carcasa vechii vieți a rămas goală, căci sașii au plecat. Faptul că aceștia s-au împăcat cu puținii locuitori rămași nu schimbă situația. Totuși, pentru aspectul general și detaliile funcționării vieții trecute merită să studiem caracteristicile acesteia – ceea ce se mai face în cadrul acestui volum. Se sugerează particularitățile trecutului viu atâta timp cât se mai găsesc urmele acestuia.

Azi trecutul viu este încă atât de expresiv, încât se simte la orice pas. Datorită expresivității lui, satul este inundat de turiști și tocmai datorită mulțimii vizitatorilor se pierde specificul lui, liniștea și echilibrul lui intrinsec. Aceasta se simte parcurgând materialul scriptic și fotografiile, care pot să ne dea învățăminte pentru o viață viguroasă și sănătoasă. Dar, după ce tăvălugul timpului va trece peste vestigiile trecutului, acestea își vor pierde, pas cu pas, expresivitatea lor.

Chiar dacă au dispărut culturi mai importante în lume decât cea ardelenească, vom încerca să păstrăm cât mai mult din aceasta – chiar și în conjuncturile noi. Germenii unei epoci noi, cu o catastrofă climaterică și războaie multiple nu trebuie să ne sperie pe drumul nostru rectiliniu. Ruinele vechi ne pot ajuta la construirea unei case noi, în edificarea unei lumi noi sănătoase!

Așa să ne ajute Dumnezeu!

P. N.

Sibiu, 2026

Liliana Cazacu

Am ajuns târziu la Viscri, după ce vizitasem peste 150 de localități săsești, majoritatea sate. Îmi creasem un anumit tip de impresie și un fel de așteptare cu privire la ceea ce aveam să găsesc acolo, fiind expusă constant la știri despre notorietatea acestui mic sat transilvan aflat pe lista patrimoniului mondial, notorietate exacerbată și de constanta asociere a localității cu - pe atunci- prințul[124] Charles al Marii Britanii. Prima impresie, într-o zi însorită și rece de noiembrie, a fost surprinzătoare: da, satul este pe cât de frumos îl descriu reportajele și știrile pozitive prezentate în mass media. Dar nu este un loc încremenit în timp și nici butaforic, ca scenă pentru mase de turiști avizi de ”autentic”. Am găsit o așezare pitorească, dar profund rurală, cu șirul caselor tradiționale arareori punctat de modernizări mai mult sau mai puțin adecvate, cu cârduri de gâște pe pajiștea intravilană, cu cai și căruțe ridicând praful de pe ulița principală alături de mașinile care merg potolit, încercând să evite denivelările.

Multe s-au schimbat în Viscri și în toată România în cei 29 de ani de când Herman Van der Haegen și Paul Niedermaier, împreună cu un grup de colaboratori, au cercetat satul și au publicat lucrarea ”*Weisskirch. Ein siebenbürgisches Dorf im Griff der Zeit. Zum Siedlungsgeschichte Rumäniens*”. România a intrat în Uniunea Europeană, actualul Rege Charles al III-lea al Marii Britanii și-a cumpărat o gospodărie în Viscri, iar creșterea nivelului de trai și viața tot mai aglomerată din marile orașe a determinat tinerii cu posibilități finaciare adecvate să caute refugii în satele ardelenești, mulți alegând Viscri ca o a doua casă sau chiar ca reședință primară. Desigur, atractivitatea și notorietatea acestui loc a atras și antreprenori dornici să profite de explozia turistică satului.

Toți aceștia sunt noii coloniști, care continuă istoria de aproape 10 secole[125] a habitatului localității. Ca și în etapele anterioare, această dinamică a populației a fost determinată de condiții economice, sociale și culturale, condiții comune pentru majoritatea satelor săsești din Transilvania, afectate iremediabil de emigrarea masivă a vechilor locuitori. Însă ceea ce a fost diferit la Viscri, față de alte localități și ceea ce a determinat parcursul actual unic al satului a fost o anumită continuitate; a fost perseverența cu care o etnie majoritară de-a lungul a 9 secole, devenită brusc minoritară în mai puțin de o decadă, a continuat să influențeze dezvoltarea localității.

În această privință primordială a fost prezența și determinarea cu care o localnică a reușit să abată satul de pe drumul modernizării excesive și să-l

---

[124] Azi monarhul britanic Charles al III-lea

[125] Vezi subcapitolul **2.1.3 Cadrul istoric** și mai ales punctul **2.1.3.1.2 Așezarea secuilor**

aducă în secolul XXI păstrându-i caracterul și atmosfera istorică. Este vorba despre Caroline Fernolend, săsoaica "plină de inițiativă"[126] care acum circa 30 de ani susținea cercetarea și scrierea lucrării "*Weisskirch. Ein siebenbürgisches Dorf…"* prin mijlocirea legăturii cu puținii saşi rămaşi în sat, dar și cu ceilalți locuitori[127], prin contribuții la traducerea și adaptarea termenilor și denumirilor locurilor și terenurilor[128] și prin găzduirea și ospitalitatea oferite echipelor de cercetători. Caroline Fernolend a înțeles că schimbarea satului este ireversibilă și că ceea ce mai poate fi influențat este modul în care se va petrece această schimbare. Astfel s-a implicat și în viața politică, fiind mai întâi aleasă ca membru în Consiliul Local Bunești, apoi în Consiliul Județean Braşov, pentru a da o voce în administrație celor care doresc păstrarea patrimoniului cultural. Cu ajutorul echipei cu care lucrează de 25 de ani prin intermediul Fundației Mihai Eminescu Trust contribuie la conservarea patrimoniului cultural, construit și natural în toată Transilvania.

Aşa cum s-a văzut pe parcursul lucrării de față, patrimoniul construit al satului s-a păstrat în mare nealterat din cel puțin două motive majore. Primul este ataşamentul puternic al saşilor din Viscri față de tradiție[129], ceea ce poate fi perceput cu ușurință cel puțin din analiza numelor[130] (erau folosite doar patru nume de botez masculine și patru feminine, cu variații[131]) și din statutele organizațiilor sociale[132]. Astfel au fost excluse alterările tipologice sub presiunea modernizării.

Un al doilea motiv major îl reprezintă dezvoltarea economică limitată de amplasamentul relativ izolat al localității și de calitatea slab productivă a terenurilor agricole. Astfel, neexistând o presiune spre dezvoltare cauzată de mișcări majore de populație, satul și-a păstrat dimensiunile relativ neschimbate timp de secole, ca și fondul construit.

Societatea secolului XX a moștenit astfel o aşezare rurală pitorească, cu o arhitectură vernaculară conservată în mare parte în starea sa originală, cu o planimetrie a localității care conservă atât trama stradală inițială, cât și

---

[126] vezi mențiunea din subcapitolul **2.1.3.4 Schimbările secolului XX**, p.49

[127] vezi subcapitolul **1.3. Cuvânt înainte**

[128] vezi subcapitolul **2.2.3. Aspecte economice**, punctul **2.2.3.1.1. Lista denumirilor câmpurilor**

[129] Păstrarea tradițiilor, făcea parte din valorile la care era de așteptat ca tinerii să aspire. Vezi pct. **2.2.4.2.2 Frățiile fraților și surorilor**, dar și **3.4. Perspective**

[130] Până la transformările secolului XX, satul se descurca cu doar circa 20 de nume de familie, care se repetau frecvent. Vezi **2.2.4. Instituții sociale**, pct. **2.2.4.1.2 Nume și nume de familie ca instrumente de orientare**

[131] idem.

[132] vezi capitolul **4. Anexe**, subcapitolul **4.14. Statute și dispoziții (referitoare la viața satului),** în special cele referitoare la vecinătăți, frății și organizații de surori, din care se poate vedea cât de reglementate erau toate aspectele vieții și cât de rigide în ceea ce privește schimbările. Ex:

tipologia parcelară. Constatăm că majoritatea celor care cumpără case în Viscri, ca și cei care le-au moștenit sunt dispuși să apeleze la serviciile specialiștilor în conservarea patrimoniului pentru a asigura o reabilitare durabilă, care să conserve cât mai mult din substanța istorică a fondului construit și a atributelor urbanistice ale satului[133].

Lucrarea "*Weisskirch. Ein siebenbürgisches Dorf im Griff der Zeit*" reprezintă o analiză profundă și detaliată a modului de funcționare a unei societăți rurale tradiționale ardelenești, reflectat în organizarea socială, economic-agricolă și religios-culturală, care explică argumentat evoluția și consolidarea habitatului de-a lungul a nouă secole. Astfel societatea de astăzi, atât publicul general, cât mai ales arhitecții și urbaniștii, au la îndemână un instrument deosebit de valoros pentru înțelegerea profundă a originilor și caracteristicilor unui patrimoniu vernacular care a supraviețuit aproape intact transformărilor secolului XX, instrument deosebit de util în conservarea durabilă a acestui patrimoniu. Este remarcabilă clarviziunea celor care, într-o perioadă tulbure, de frământări și căutări a societății românești, au înțeles valoarea unei cercetări multidisciplinare a unei localități tradiționale înainte ca urmele trecutului să fie estompate iremediabil. Astfel autorii ne-au oferit un valoros documentar ce poate sta la baza fundamentării intervențiilor atât la nivel de imobil, cât și la nivel de localitate sau regiune, ceea ce a constituit motivația principală pentru traducerea lucrării în limba română, asigurând astfel o mai largă distribuție în societate.

Sibiu, martie 2026

[133] Arhitect de profesie și specialist atestat de Ministerul Culturii în domeniul protecției monumentelor, am participat în calitate de coautor la întocmirea mai multor studii istorice pentru gospodării din Viscri, ai căror noi proprietari au fost dispuși să aloce resurse pentru identificarea și conservarea valorilor culturale a proprietăților lor. Acest lucru nu ar fi fost de la sine înțeles fără contribuția arhitecților angajați pentru elaborarea proiectelor și fără restricțiile impuse de statutul de sit UNESCO, care, printre altele, necesită avizul Direcțiilor Județene de Cultură, deci întocmirea unei documentații de evaluare a resursei culturale.